

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Arcadie CAPCELEA

Biobibliografie

Arcadie CAPCELEA Biobibliografie

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Arcadie CAPCELEA

BIOBIBLIOGRAFIE

**Doctor habilitat în Biologie,
Doctor în Geografie,
savant și promotor al protecției mediului,
întâiul Ministru al Mediului din Republica Moldova**

Chișinău, 2026

CZU 016:[502/504+929(478)]

A 71

Responsabil de ediție: Elena Pintilei, Director general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova

Referenți științifici: academician, prof. Gh. DUCA,
academician, prof. D. DRAGNEV

Bibliografie: Valentina PĂPUȘOI, BNRM, șef secție

Redactor bibliografic: Aliona TOSTOGAN, BNRM, Prim vice-director

Redactor științific: dr. hab. Valeriu CAPCELEA, dr. I. V. XENOFONTOV

Coperta, machetare computerizată, tehnoredactare: Silvia CIOBANU

Fotografii: Arhiva personală a lui Arcadie CAPCELEA

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Arcadie Capcelea : Biobibliografie / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; responsabil de ediție: Elena Pintilei ; referenți științifici: Gh. Duca, D. Dragnev ; bibliografie: Valentina Păpușoi ; redactor bibliografic: Aliona Tostogan ; redactori științifici: Valeriu Capcelea, I. V. Xenofontov. – Chișinău : [S. n.], 2026 (Bons Offices). – 368 p. : fot. color, tab.

[110] ex.

ISBN 978-5-36241-746-8.

Tipar: Bons Offices

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2026

© Arcadie CAPCELEA

Lucrarea este editată cu ocazia aniversării a 70 de ani a doctorului habilitat în biologie și doctor în geografie, domnului Arcadie Capcelea, întâiul Ministru al Mediului al Republicii Moldova, personalitate apreciată în țară și peste hotare pentru realizări în domeniul protecției mediului, managementului ecologic, dezvoltării durabile, geomorfologiei și geografiei evolutive.

De rând cu realizările activităților practice în domeniul organizării și administrării protecției mediului în republică dar și pe parcursul activității sale la Banca Mondială, lucrarea include descrierea bibliografică a publicațiilor semnate de Arcadie Capcelea – monografii, articole științifice, contribuții în volume colective, materiale de popularizare a științei, precum și lucrări în care este reflectată activitatea și impactul său profesional.

Această bibliografie aniversară reprezintă un document de referință și, totodată, un omagiu adus unei personalități care, timp de decenii, a contribuit la consolidarea protecției mediului în țară noastră, la afirmarea culturii ecologice și responsabilității față de mediul înconjurător.

Volumul însumează 325 de titluri bibliografice, inclusiv 22 de monografii, 6 manu-ale universitare; 140 de articole științifice în culegeri și reviste, hărți geografice, compendii, rapoarte analitice ș.a.; circa 50 de contribuții și referințe științifice; și circa 80 lucrări de popularizare a științei și articole publicistice.

Lucrarea prezintă aspecte din activitatea în domeniile organizării și administrării protecției mediului, didacticii universitare, manageriale, științifice, civice a protagonistului și este adresată practicienilor, cercetătorilor științifici, doctoranzilor, masteranzilor, studenților, elevilor, precum și publicului larg interesat de aceste subiecte.

CUPRINS

ACRONIME	7
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	9
1. CONTUR ȘI REPERE BIOGRAFICE. REZULTATE OBȚINUTE	11
2. REALIZĂRI ȘTIINȚIFICE ȘI PRACTICE SEMNIFICATIVE: ECOURI ÎN TIMP	31
2.1. Contribuțiile lui Arcadie Capcelea la fundamentarea teoretică a managementului ecologic, reformarea și consolidarea sistemului protecției mediului în Republica Moldova (<i>Valeriu Capcelea, Ion Valer Xenofontov</i>)	31
2.2. Memorii din activitatea la Ministerul Mediului (1998-2000) (<i>Arcadie Capcelea</i>)	36
2.3. Managementul ecologic: un nou mecanism de administrare a relațiilor mediu-societate (<i>Gheorghe Duca</i>)	40
2.4. Istoria Ecologică – o nouă ramură independentă a științei istorice (<i>Nicolae Enciu, Ion Valer Xenofontov</i>)	43
2.5. Teză de doctor habilitat de pionerat în domeniul Managementului ecologic (<i>Elena Tofan</i>)	52
2.6. De ce are nevoie Arcadie Capcelea de gradul științific de doctor habilitat și de ce unii vor să fie anulat gradul științific de doctor habilitat? (<i>Teodor Furdui, Elena Tofan</i>)	55
3. PUBLICAȚII SEMNATE DE CĂTRE ARCADIE CAPCELEA	57
Bibliografia lui Arcadie Capcelea: caracteristică generală (<i>V. Papușoi</i>)	57
3.1. Publicații științifice	58
3.1.1. Teze de doctor. Autoreferate ale tezelor de doctor	58
3.1.2. Monografii, lucrări de sinteză și manuale universitare	59
3.1.3. Contribuții științifice în culegeri	67
3.1.4. Articole științifice publicate în ediții periodice	71
3.1.5. Teze la forumurile științifice	72
3.1.6. Articole publicate în ediții periodice	84
3.1.7. Teze de doctor susținute cu contribuția lui Arcadie Capcelea	88

3.1.8. Arcadie Capcelea – redactor, coordonator, organizator, consultant științific, contribuții științifice	88
3.1.9. Hărți geografice semnate de Arcadie Capcelea	96
3.2. Materiale publicistice, referințe, aprecieri și omagii	97
3.2.1. Articole și interviuri	97
3.2.2. Referințe, aprecieri și omagii	102
4. APORTUL DLUI ARCADIE CAPCELEA LA COMUNICAREA PUBLICĂ, CONȘTIENȚIZAREA ECOLOGICĂ ȘI POPULARIZAREA ȘTIINȚIFICĂ	105
4.1. Contribuția lui Arcadie Capcelea la comunicarea publică și conștientizarea ecologică	105
4.2. Materialele publicistice ale lui Arcadie Capcelea	111
4.3. Lansările de carte și discuțiile publice asupra lor	188
5. APRECIERI ȘTIINȚIFICE ȘI PROFESIONALE ȘI OMAGII DE ANIVERSARE	200
5.1. Arcadie Capcelea – curaj, inițiativă, competență și patriotism în slujba mediului și a viitorului național (<i>Gheorghe Hajder, Aliona Cara-Stratan</i>)	200
5.2. Arcadie Capcelea – prietenie și colaborare în serviciul mediului ambiant (<i>Gheorghe Duca</i>)	215
5.3. Ramul mereu înflorit de la Izvoare (<i>Alecu Reniță</i>)	217
5.4. Cuvânt despre un coleg și prieten (<i>Anatol Gobjilă</i>)	220
5.5. Domnul Arcadie Capcelea - promotor consecvent și fidel al conservării și dezvoltării resurselor forestiere ale Republicii Moldova (<i>Dumitru Galupa</i>)	226
5.6. Un mediu curat pentru o țară prosperă (<i>Valeriu Pleșca, Ion Barbărasă, Larisa Cupcea</i>)	232
5.7. Arcadie Capcelea – personalitate notorie, savant și om de stat din Republica Moldova (<i>Ilie Boian</i>)	237
5.8. Un gând bun pentru profesionistul Arcadie Capcelea, mare Campion al Mediului, strălucit Profesor și mare Cunoscător al licorilor Moldovei (<i>Adrian Mihăilescu</i>)	241
5.9. Salutări prietenești lui Arcadie Capcelea și recunoștință pentru contribuția sa la un viitor durabil! (<i>Cesar Niculescu</i>)	243

5.10. Arcadie Capcelea, colegul și prietenul universitar cu un parcurs academic și profesional remarcabil (<i>Serghei Burțev</i>)	245
5.11. Portretul unui coleg de excepție: Arcadie Capcelea (<i>Vadim Tomacinschi</i>)	247
5.12. Arcadie Capcelea – Geometria unui Destin Ecosofic și a unei Prietenii (<i>Alexandru Jolondcovschi</i>)	248
5.13. Omagiu prietenului (<i>Gheorghe Gabere</i>)	250
5.14. Arcadie Capcelea - arhitect al gândirii ecologice moderne din Republica Moldova (<i>Gheorghe Prini</i>)	251
5.15. Arcadie Capcelea – omul cunoașterii academice în domeniul protecției mediului din spațiul regional, european și mondial (<i>Ion Rusandu</i>)	254
5.16. Când profesia devine misiune (<i>Mihai Roșcovan</i>)	255
5.17. Arcadie Capcelea - amintiri privind colaborarea în beneficiul mediului și societății civile (<i>Ilia Trombițchi</i>)	257
5.18. Cuvânt de omagiere geografului și ecologistului Arcadie Capcelea (<i>Petru Bacal</i>)	259
5.19. Arcadie Capcelea – personalitate notorie în domeniul protecției mediului la nivel național și internațional (<i>Victor Capcelea</i>)	261
5.20. Considerație și apreciere (<i>Valentina Țapeș</i>)	263
5.21. Spicuri din aprecierile și felicitările postate în rețelele de socializare	264
5.22. Mesaje de apreciere pentru Arcadie Capcelea din partea comunității de mediu a Băncii Mondiale la finalul carierei sale (ianuarie 2023)	267
5.23. Alecu RENIȚĂ. Din dor și dragoste pentru veșnicia naturii (omagiu dlui Arcadii Capcelea la aniversarea a 50 ani)	272
6. GENEALOGIA NEAMULUI CAPCELEȘTILOR (<i>Valeriu Capcelea</i>)	273
7. IMAGINILE DESTINULUI, DIPLOME, CERTIFICATE ȘI TROFEE	283
INDICE DE NUME	334
INDICE DE PERIODICE	344
INDICE DE TITLURI	346
INDICE ALE CONFERINȚELOR ȘTIINȚIFICE	359
INDICE ALE CULEGERILOR	366

ACRONIME

ABA CEELI – *eng.* Inițiativa Juridică pentru Europa Centrală și de Est a Baroului Avocaților a SUA
ANA – Agenția Națională a Arhivelor (Chișinău)
AȘM – Academia de Științe a Moldovei
BERD - Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM – Banca Mondială
Cca – circa
CE - Comisia Europeană
CEELI – *eng.* Central European and Eurasian Initiative – Inițiativa Juridică pentru Europa Centrală și de Est
CEE/ONU - Comisia Economică pentru Europa a ONU
CPE – Comitetul pentru Politica Ecologică
CSI – Comunitatea Statelor Independente
DD – Dezvoltarea Durabilă
DPM - Departamentul Protecția Mediului
eng. – engleză
GEF – *eng.* Fundația Ecologică Globală
GRM - Guvernul Republicii Moldova
GSL – *eng.* EAP Task Force - Grupul Special de lucru pentru Planurile de Acțiuni de Mediu pentru țările Europei Centrale și de Este de pe lângă OCDE
ENPI – *eng.* European Neighborhood and Partnership Instrument – Inițiativa Politicii Europene de Vecinătate
FLEG – *eng.* Forest Law Enforcement and Governance – Îmbunătățirea aplicării legislației și guvernării forestiere
IE – Istoria Ecologică
IER – Istorie Ecologică Regională
IERM – Istoria Ecologică a Republicii Moldova
IFI - Instituție Financiară Internațională
LEAD – *eng.* Leadership for Environment and Development – Liderii în domeniul Mediului și Dezvoltării
ME – Management Ecologic
mil. – milioane
mld. – miliarde
NSI - Noile State Independente
OCDE – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ONG - Organizație Neguvernamentală
ONU – Organizația Națiunilor Unite
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
or. – orașul
PCB - Bifenilii policlorurați
PE – Politica Ecologică
PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PNUM - Programul Națiunilor Unite pentru Mediu

POP – poluanți organici persistenti
REC - Centrul Regional de Mediu
RM - Republica Moldova
RSSM - Republica Sovietică Socialistă Moldovenească
TACIS – *eng.* Technical Assistance for Commonwealth of Independent States
(Comunitatea Statelor Independente)
UE - Uniunea Europeană
USM - Universitatea de Stat din Moldova

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

De mai mulți ani, Biblioteca Națională a RM promovează o serie de proiecte editoriale care au drept scop valorificarea patrimoniului cultural, științific și civic al RM. Opera personalităților notorii din țara noastră este sistematizată, selectată și transmisă unui public cât mai larg de cititori. Este absolut necesar și firesc să cunoaștem și să (re)descoperim activitatea profesională și cărturărească a personalităților din statul nostru.

În acest sens, se înscrie și biobibliografia de față, dedicată lui Arcadie Capcelea, doctor habilitat în biologie, doctor în geografie, conferențiar universitar, întâiul ministru al Mediului din RM. Personalitate cunoscută în țară și peste hotare, activitatea managerială, științifică, educațională și civică a domnului A. Capcelea este una impresionantă. Este povestea de viață a fiului de la sat, care, prin multă muncă și talent, a reușit să atingă cele mai înalte culmi ale performanțelor profesionale și să rămână, totodată, Omul ancorat în problemele recurente ale societății, mediului ecologic național și internațional.

Savant consacrat, doctor habilitat în biologie, doctor în geografie și promotor al managementului ecologic, A. Capcelea s-a afirmat atât prin cercetările sale științifice, cât și prin implicarea în viața publică și activitate în structurile de stat la cel mai înalt nivel. Activitatea sa a contribuit la formarea unei viziuni moderne asupra relației dintre om și natură, la reformarea și consolidarea cadrului instituțional de protecție a mediului cât și la educarea societății în spiritul respectului față de patrimoniul natural.

Lucrarea este structurată în câteva dimensiuni: (a) *științifică* – valorifică contribuția protagonistului în domeniul profesional în care s-a remarcat plenar – geografie, geoecologie, geomorfologie, organizarea și administrarea protecției mediului; (b) *management ecologic* – prezintă ansamblul activităților de organizare, de conducere și de gestiune a problemelor de mediu; (c) *educațional* – se punctează repere din activitatea sa de cadru didactic universitar; (d) *civică* – fixează atitudini personale ale lui Arcadie Capcelea vizavi de problemele stringente ale societății; (e) *cultură ecologică* – constituie cea mai înaltă culme profesională a fiecărui domeniu profesional, ori A. Capcelea demonstrează în mod elocvent că a atins acel vârf al Olimpismului, de a fi un Maestru al Culturii Ecologice; și (f) *istorie instituționalizată* – este o împletire factologică a istoriei noului stat independent RM cu istoria unei probleme de macro nivel, cea a mediului ecologic.

Un aspect aparte al lucrării care dorim să-l scoatem în evidență îl constituie cel al relațiilor interumane. Din lucrare se întrevide explicit o abordare general-umană a domnului A. Capcelea în raport cu semenii săi, dar și un respect reciproc care se întrevide din partea colegilor, prietenilor, reprezentanților structurilor instituționale. Nu în zădar, protagonistului volumului în cauză i s-a dedicat – lucru extrem de rar întâlnit – o pădure de 13.2 ha plantată cu specia principală de stejar.

La elaborarea acestei lucrări și-au adus un aport esențial dna Aliona Tostogan, vice directorul BNRM, care a asigurat redactarea bibliografică a ei și, în deosebi, dna Valentina Păpușoi, șef Secție Asistență Informațională, BNRM,

care a depus o muncă intensă pentru a identifica și a pregăti lista deplină a bibliografiei și a contribuit la elaborarea structurii și redactarea literară a lucrării.

Elena PINTILEI,
Director general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova

1. CONTUR ȘI REPERE BIOGRAFICE. REZULTATE OBȚINUTE

ARCADIE CAPCELEA

Numele: **CAPCELEA**

Prenumele: **ARCADIE**

Cetățenia: Republica Moldova, din anul 2023 rezident permanent al SUA (Statul Florida, or. Orlando)

Naționalitatea: Moldovean

Limba maternă: Româna

Data și locul de naștere: Născut la 30 Ianuarie 1956, Republica Moldova, satul Izvoare, raionul Drochia (în prezent, raionul Florești)

Starea civilă: Căsătorit, doi copii.

Specialitatea: geograf, ecologist, biolog

Domeniile de interes științific: Geografia Fizică; Geomorfologia și Geografia Evolutivă; Geoecologia; Protecția mediului înconjurător și utilizarea rațională a resurselor naturale; Dreptul Ecologic; ME; DD, Istoria Ecologică

Calificare, recunoaștere academică și didactică:

- Doctor habilitat în Biologie (2014) (teza cu tema „Managementul Ecologic: fundamentarea teoretică și particularitățile lui în tranziția economică”, susținută la ședința Consiliului Specializat de pe lângă Institutul de Zoologie a ASM, consultanții științifici: academicienii AȘM Gh. Duca și I. Toderaș);
- Doctor în Geografie 1987 (teza cu tema «Геоморфологический анализ эрозионно-оползневых цирков Кодр Молдавии», susținută la Consiliul Specializat de pe lângă Facultatea de Geografie a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, conducător științific: profesorul Yu. Simonov (1987);
- Cercetător științific superior (1991) - certificat acordat de Comisia pentru Atestare Științifică a URSS;
- Certificatul acreditării de către BM în domeniul Cadrului de Mediu și Social (2020).

Studii:

- Medii: Anii 1963–1971 *Școala de opt ani* din satul Izvoare raionul Drochia (în prezent, raionul Florești; *Școala Medie* din satul Frumușica, raionul Florești (1971-1973).
- Superioare: Anii 1973-1978, Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, Facultatea de Geografie, Magistru în Geografie,

- specialitatea Geograf-Geomorfolog;
- Doctorat: Anii 1983-1986, Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, Doctor în Științe Geografice 1987;
- Doctorat: Anii 2013–2014, Institutul de Zoologie al Academiei de Științe din Republica Moldova, Doctor în Științe Biologice, 2014.

Cunoașterea limbilor

<i>Limba</i>	<i>Nivelul cunoașterii</i>
Română	Limba nativă
Engleză	Fluent
Rusă	Fluent
Franceză	Satisfăcător

Alte studii, instruirii:

- Universitatea George Mason, Clinica soluționării conflictelor (Tallinn, Estonia 1991) – cursul de instruire de 30 ore privind Negocierile și Soluționarea Conflictelor de Mediu;
- Convenția privind evaluarea de mediu în context transfrontier (Chișinău, 1996) - atelierul de instruire în domeniul implementării prevederilor Convenției, care impune țărilor să evalueze impactul asupra mediului al anumitor activități într-un stadiu incipient al planificării, atunci când aceste activități sunt susceptibile de a avea efecte adverse semnificative transfrontiere;
- Programul Fundației Rockefeller din SUA: Liderii în domeniul Mediului și Dezvoltării (LEAD) (1995-1997), care a avut scopul de a contribui la realizarea Declarației de la Rio din 1992 prin crearea unei rețele globale de lideri din diferite țări care vor promova ideile DD. Activitățile lui au cuprins șase seminare regionale pentru reprezentanții țărilor fostei URSS la Moscova (anii 1995-1997) și trei seminare globale, în Costa Rica (1995), Japonia (1996) și Zimbabwe (1997);
- Baroul Avocaților din SUA (Washington DC, august-decembrie 1996) – stagiul în cadrul ABA CEELI în scopul analizei comparative a dreptului mediului SUA și Republicii Moldova, în vederea formulării recomandărilor de perfecționare a legislației ecologice naționale;
- Fundația Provocările Dezvoltării Durabile, iunie, 1996 (or. Tilburg, Olanda). Obiectivul seminarului a fost de a instrui și oferi asistență reprezentanților diferitor părți implicate în dezvoltarea durabilă;

Cursuri de instruire în diferite domenii ale Managementului Ecologic organizate în cadrul Băncii Mondiale (Washington DC, 2000-2023):

- evaluarea economică a proiectelor;
- schimbările climatice și adaptarea;
- proiectele finanțării de carbon;
- evaluarea strategică de mediu;
- eficiența energetică;
- cadrul logic al proiectelor;
- politicile de salvagardare ale BM etc.

Domeniile de interes științific:

- Geografia Fizică;
- Geomorfologia și Geografia Evolutivă;
- Geoecologia;
- Protecția mediului înconjurător și utilizarea rațională a resurselor naturale;
- Dreptul Ecologic;
- Managementul Ecologic;
- Dezvoltarea Durabilă;
- Istoria Ecologică.

Activitatea profesională și publică:

1978-1981 – Inginer, Colaborator Științific Inferior, Sectorul de Geografie a Academiei de Științe a RSS Moldovenești

1981-1983 – Serviciul militar în Armata Sovietică, locotenent superior, sinoptician militar.

1983-1986 – Studiile de doctorat la Facultatea de Geografie a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova.

1987-1990 – Colaborator științific, colaborator științific superior; secretar științific și director științific interimar, Sectorul de Geografie al Academiei de Științe a RSS Moldovenești.

1990-1994 – Vice-director General, Prim vice-director General, Șef al Inspectoratului Ecologic de Stat al Departamentului pentru Resurse Naturale și Protecția Mediului, subordonat Parlamentului Republicii Moldova.

1994-1998 – Prim-Vice Director General al DPM, subordonat GRM.

1998-1999 – Ministru Mediului în GRM conduse de Ion Ciubuc II și Ion Sturza.

1999-2000 – Ministru Mediului și Amenajării Teritoriale în GRM condus de Dumitru Bragiș.

2000-2023 – Specialist Superior și Specialist Coordonator pe problemele Pro-

tecției Mediului și Resurselor Naturale în Regiunea Europei și Asiei Centrale a BM.

2023 – 2026 Conferențiar al USM, Facultatea Biologie și Geștiințe.

2026 – Expert Internațional Freelancer (pentru proiectele BM, PNUD și UNEP).

Membru al diferitor foruri naționale și internaționale științifice și de mediu

1988 -1990 – Vice-Președinte al Consiliului tinerilor cercetători și specialiști de pe lângă Comitetul Central al Comsomolului din RSSM.

1990-1996 – Președintele Societății Geografice a RM.

1993-1998 – Reprezentantul RM în Comitetul pentru Politica Ecologică (CPE) a CEE/ONU (Geneva), organul de conducere al tuturor activităților de mediu ale acestei Comisii care are următoarele responsabilități majore:

- Asigurarea secretariatului pentru procesul „Mediu pentru Europa” și participarea la promovarea regională a Agendei 21;
- Elaborarea și realizarea de evaluări ale performanței de mediu;
- Supravegherea activităților privind monitorizarea, evaluarea și raportarea privind calitatea mediului;
- Creșterea eficacității generale a acordurilor multilaterale de mediu și facilitarea schimbului de experiență privind implementarea acestora;
- Participarea și/sau facilitarea schimbului de experiență la o serie de activități intersectoriale întreprinse (de exemplu, educație pentru dezvoltare durabilă, transport, sănătate și mediu, construcții ecologice) sau în parteneriat cu alte organizații (de exemplu, inițiativa pentru mediu și securitate, procesul european pentru mediu și sănătate).

1995-2000 – Copreședinte al Grupului Special de lucru pentru Planurile de Acțiuni de Mediu pentru țările Europei Centrale și de Este de pe lângă OCDE (Paris). Creat în 1993, la Conferința Europeană de Mediu de la Lucerna (Elveția) în scopul de a oferi asistență tehnică pentru țările aflate în tranziția economică în promovarea reformelor în domeniul mediului și mobilizarea resurselor financiare pentru soluționarea problemelor ecologice.

1997-1998 – Membru Biroului European pentru Pregătirea Conferinței a IV Europeană de Mediu din Arhus (Danemarca).

1998-2000 și 2005-2008 – Directorul Consiliului Director al REC din RM.

1998-2000 – Membrul Biroului Programului LEAD pentru țările CSI.

1999-2000 – Membru al Grupului de lucru al Rețelei Internaționale pentru Conformare și Aplicare a Legislației de Mediu - rețelei globale de practicieni cu scopul sporirii gradului de conștientizare a conformității și aplicarea legislației ecologice pe parcursul ciclului de reglementare a acesteia; promovarea cooperării internaționale; consolidării capacității de implementare și aplicare

a cerințelor de mediu.

1998-2000 – Președinte al Consiliului Ecologic Interstatal (1998) și membru al Consiliului Miniștrilor Construcției al țărilor CSI.

2000-2002 – Membru Grupului de lucru al BM pentru pregătirea Conferinței ONU pentru Mediu și Dezvoltare de la Johannesburg (2002).

2008-2015 – Coordonator al Programului „Îmbunătățirea aplicării legislației forestiere și guvernării (FLEG) în cadrul ENPI cu țările din Europa de Est și Rusia pentru RM.

Participări cu rapoarte la forurile științifice naționale și internaționale:

1982

1. Молодежь и научно-технический прогресс. Республиканская научно-техническая конференция. 1982, Академия Наук МССР.
2. Природно-территориальная организация хозяйства. Республиканская научная конференция. 1982, Академия Наук МССР.

1983

3. Задачи молодых ученых и специалистов Молдавии по реализации Майского Пленума ЦК КПСС. Республиканская научно-техническая конференция.
4. Оползни Молдавии и охрана окружающей среды. 1983. Республиканская научная конференция. Академия Наук МССР.

1984

5. Молодежь, наука, производство. Республиканская научно-техническая конференция. Кишинев, 1984.

1985

6. Третий съезд Географического Общества Молдавии, 1985.

1989

7. Региональный симпозиум по вопросам экологического картирования. Тирасполь, 1989.

1990

8. Четвертый Съезд Географического Общества Молдавии. Кишинев, 1990.

1992

9. Ecologia si protecția mediului inconjurator in RM. Conferinta științifico-practică. Chișinău, 1992.
10. Simpozion internațional: Evaluarea stării factorilor de mediu: cerinte si soluții în present și viitor. Timisoara, Romania. 1992.

1995

11. Anul 1995 European al conservării naturii în RM: probleme, realizări și perspective. Conferința științifică internațională. Chișinău, 1995.
12. International Symposium on Ecological Chemistry. Chișinău, Moldova, 1995.

1996

13. Simpozionul geografic național privind aniversarea a 60 ani de la nașterea lui Vasile Proca. 1996.
14. Dezvoltarea Durabilă și managementul ecologic. Conferința științifică internațională. Chișinău, 1996.

1997

15. United Nations Economic Commission for Europe (UN/ECE) and Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) Workshop on Economic instruments in environmental policies. Pruhonice, Czech Republic, 8-10. October 1997.

1998

16. Simpozionul național științific „Dezvoltarea Geografiei în RM”. Chișinău 1998
17. Conferința Internațională „Conservarea biodiversității bazinului Nistrului”. Chișinău, 6-7 noiembrie 1998.

1999

18. Conferința Internațională „Dezvoltarea durabilă a teritoriilor și factorului uman în localitățile Republicii Moldova”, 20-21 octombrie 1999. Chișinău, 1999.
19. National Conference. Applied problems of Environmental Health. Chișinău, 1999.

2000

20. Conferința corpului didactico-științific „Bilantul activității științifice a USM pe anii 1998/99”. Chișinău, 2000.
21. „Ecologie, Cultură, Știință”. Simpozionul științifico-practic internațional organizat cu ocazia Zilei Mondiale a Pământului (21 aprilie 2000). Chișinău.

2002

22. International Scientific Conference „Sustainable development of the forestry sector of Moldova”. November 22, 2002, Chișinău.

2007

23. 9th International HCH and Pesticides Forum // September 20-22, 2007, Chișinău, Rep. of Moldova.

2011

24. Dezvoltarea durabilă a sectorului forestier – noi obiective și priorități: materiale simpoz. intern., 17-19 noiem. 2011. – Ch., 2011.
25. 11th International HCH and Pesticides Forum. September 7-9, 2011, Gabala, Republic of Azerbaijan.

2012

26. Conf. științifică interuniversitară. Chișinău: UTM. „Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific”
27. III Всероссийский научно-практический форум «Экология: синтез естественно-научного, технического и гуманитарного знания». Саратов, 11–12 октября 2012 г. <http://iel1st.narod2.ru/>.

2013

28. VIII-th International Conference of Zoologists: Actual problems of protection and sustainable use of the animal world diversity, Chișinău, October 10-12, 2013.
29. International Conference „SIELMEN”: Power generation and renewable energy. Chișinău, October 18, 2013.

2016

30. „Managementul forestier și ecologic în Republica Moldova, starea curentă și perspective”. 2016.
31. „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective” (ediția a doua). Bălți. 29-30 septembrie 2016.

2021

32. Conferința științifică națională cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective” (ediția a 5-a), Bălți, 29-30 iunie 2021.

2022

33. Conferința științifică cu participare internațională. „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective” (ediția a șasea). Bălți, 2022.

2023

34. Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective, Ed. 7, 19-20 mai 2023, Bălți. Bălți, Republic of Moldova: Bons Offices, p. 446.

2024

35. Mediul și Dezvoltarea Durabilă, Ediția a VI-a, Universitatea Pedagogică, Chișinău, 17-18 Mai, 2024.

2025

36. Seminar științific cu participare internațională „Provocări și tendințe actuale regionale privind starea componentelor socio-economice și naturale în contextul sporirii rezilienței sectoriale și securității ecologice”. 11 aprilie 2025, Institutul de Ecologie și Geografie al USM.

Participarea la forurile internaționale științifice și de mediu

1990

1. Congresul al IX al Societății Geografice a URSS (Казань, 10–14 сентября 1990 г.).

1992

2. Congresul Societății Geografice din România (Iași, 1992).

1994

3. Conferința a doua Europeană pentru Mediu și Sănătate, Hamburg (Germania, 1994).

1995

4. Congresul al X al Societății Geografice a Rusiei (Санкт-Петербург, 1995).
5. Conferința a treia Europeană de Mediu (Sofia, 23-25 octombrie 1995).

1996

6. Atelier regional privind Evaluarea Impactului asupra Mediului în context transfrontier, organizat la Chișinău, Moldova, în 1996 de către Comisia Economică pentru Europa a Națiunilor Unite.
7. Conferința Organizată de Ministerul de Externe a Marii Britanii pe problemele Dezvoltării Durabile și Implementarea Agendei 21, Wilton Park, Wiston House, Steyning West Sussex, Marea Britanie, 1996.

1997

8. A 19-a sesiune specială a Adunării Generale a ONU pentru examinarea și evaluarea implementării Agendei 21, 23-27 iunie 1997, New York.
9. Conferința Comitetului de Pregătire a Proiectelor pentru țările Europei Centrale și de Est de pe lângă Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Banca Mondială, Rovaniemi, Finlanda, 1997.
10. Conferința Comitetului de Pregătire a Proiectelor pentru țările Europei Centrale și de Est de pe lângă Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Banca Mondială, Washington DC, 1997.
11. Conferința Organizată de Ministerul de Externe a Marii Britanii pe problemele Dezvoltării Durabile în țările în tranziție, inclusiv Europa de Est. Wilton Park, Wiston House, Steyning West Sussex, Marea Britanie, 1997.
12. Conferința regională de pregătire către Adunarea Generală a ONU Rio+5 (Vilnius, 1997).

1998

13. Conferința a IV Europeană de Mediu (Arhus, Danemarca, 23-25 iunie 1998). Moderatorul sesiunii dedicate noilor provocări și priorități în sectorul de mediu de pe continentul European, problemele ecologice ale țărilor în tranziție și ale Noilor State Independente și prezentatorul sesiunii privind Convenția de la Arhus ce ține de accesul publicului la informația de mediu, participarea lui în procesul luării deciziilor și accesul la justiția de mediu.
14. Prima reuniune a Consiliului de Cooperare dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova (Bruxelles, 14 iulie 1998).
15. Ședința anuală a Consiliului Interstatal Ecologic a țărilor CSI (Chișinău, 1998).

1999

16. Conferința a treia Europeană pentru Mediu și Sănătate (Londra, 1999)
17. Conferința semnatărilor Convenției privind protecția stratului de ozon, Beijing, 1999
18. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa A VII Reuniune a Forumului Economic, Praga, 25 - 28 mai 1999. Moderatorul sesiunii privind participarea publicului: rolul societății civile; ONG-urile și sectorul de afaceri în realizarea dezvoltării durabile; implicarea OSCE.
19. Prima reuniune a semnatărilor Convenției de la Arhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu. Chișinău, Aprilie, 1999.
20. Ședința anuală a Consiliului Interstatal Ecologic a țărilor CSI (Tbilisi, 1999)
21. Ședința de inaugurare a rezervației naturale din Țara Galilor, Carmel National Nature Reserve, în Carmarthenshire, West Wales, cu participarea Prințului Marii Britanii Charles, 24 Iulie, 1999.
22. Ședința Sectorului de Mediu și Social al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Londra, 1999.

2000

23. Conferința miniștrilor mediului, economiei și finanțelor din țările C.S.I. Alma-Ata (16-17 octombrie 2000).
24. Forumul anual de Mediu al Băncii Mondiale. Washington D.C. 2000.
25. Întrunirea Miniștrilor Mediului din Bulgaria, Moldova, România și Ucraina și semnarea Coridorului Verde a R. Dunăre, București, 5 Iunie, 2000.
26. Primul Forum Ministerial Global privind Mediul (29-31 mai 2000). Malmö, Suedia.
27. Simpozionul Centrului Woodrow Wilson, Washington DC: „Programul de acțiune pentru mediu în Europa Centrală și de Est: Rezultate și noi provocări în Balcani și în noile state independente”. 10 ianuarie 2000.

28. Ședința CPE a CEE/ONU privind integrarea considerentelor de mediu în politicile sectoriale. Chișinău, Februarie,

2000

29. Ședința de adoptare a Convenției Consiliului Europei privind diversitatea peisajelor, Strasbourg, Iulie, 2000.

2001

30. A doua ședință a Biroului Comitetului ONU pentru pregătirea Conferinței de la Johannesburg, 2002, New York (Geneva, 16 - 18 Iulie 2001).
31. Adunarea Comisiei pentru Dezvoltarea Durabilă a ONU pentru de pregătirea Conferinței ONU pentru Mediu și Dezvoltare de la Johannesburg din 2002 (New-York, 30 Aprilie - 2 Mai 2001).

2002

32. Adunarea a doua a Comisiei pentru Dezvoltarea Durabilă a ONU pentru de pregătirea Conferinței ONU pentru Mediu și Dezvoltare de la Johannesburg (New-York, 25 Martie – 5 Aprilie, 2002).

2003

33. Conferința a V-ea Europeană de Mediu (Kiev, 2003).

2007

34. Seminarul regional privind perfecționarea legislației și guvernării forestiere pentru țările Europei de Sud-Est, Budva, Muntenegru, 2007.

2008

35. Reuniunea de experți privind progresele și lecțiile învățate în domeniul aplicării legislației și guvernantei forestiere. București, 13-15 octombrie 2008.

2011

36. Conferința a VII Europeană de Mediu (Astana, 21-23 Septembrie 2011).

2012

37. Atelier regional al Băncii Mondiale: „Construirea de parteneriate în domeniul aplicării legislației și guvernantei forestiere. 2012, Chișinău.

2019

38. Всемирный банк. Центральнo-Азиатская региональная конференция «Климато-устойчивые услуги водоснабжения и санитарии в Центральной Азии» 13–14 ноября 2019 года.

Activități în cadrul colegiilor de redacție ale revistelor științifice:

Membru al Colegiului de redacție a revistei științifice naționale „Mediul Ambiant” (2006-2013).

Coordonarea și participarea în proiectele de cercetare, asistență tehnică și investiționale:

Coordonarea și participarea în proiectele de cercetare, asistență tehnică și investiționale:

1. Președintele Consiliului de coordonare a proiectelor de asistență tehnică a UE pentru țările Comunității Statelor Independente (CSI) (TACIS) în Moldova:
  - a. „Managementul apelor r. Prut” (1999-2000);
  - b. Implementarea Planurilor de Acțiuni de Mediu în țările CSI și Mongolia” (1997-2000);
  - c. Formularea politicilor ecologice în țările CSI și Mongolia” (1997-1999).
2. Președintele Comitetului de Coordonare a proiectului PNUD/Moldova „Întărirea capacităților naționale pentru implementarea planului de acțiuni în domeniul mediului” (1997-1999).
3. Președintele Comitetului de Coordonare a proiectelor BM: (a) „Formularea Planului Național de acțiuni în domeniul mediului” (1994-1995); (b) Studiul calității apei potabile în RM” (1997-2000).
4. Coordonator național al proiectului internațional al monitorizării apelor transfrontaliere a râurilor Nistru și Prut, finanțat de către Programul Științific al Organizației Nord-Atlantice „Știința pentru pace” care a rezultat în procurarea și instalarea a 4 stații automatizate de monitoring al apelor r. Nistru și Prut la frontiera cu România și Ucraina.
5. Coordonator al activităților de armonizare a procedurile naționale ale evaluării impactelor de mediu cu cele ale BM și a BERD.
6. Antrenarea în multiple proiecte de asistență tehnică și de întărire a capacităților instituționale implementate de către BM în țările din regiunea Europei și Asiei Centrale în anii 2000-2023.

Studii analitice și rapoarte științifice:

1. Studiul regional privind schimbările climatice în regiunea Europei și Asiei Centrale;
2. Republica Federală Iugoslavia: Evaluarea stării ecologice și performanțelor de mediu;
3. Regiunea Europei și Asiei Centrale: Analiza Sistemelor Evaluării de Mediu;

4. Sistemul Managementului Ecologic în țările cu structură federală – abordări diferite spre o cooperare mai eficientă între nivelurile federal și regional în Canada, Germania și SUA;
5. Tadjikistan: Planul Național de Acțiune în domeniul Mediului;
6. Tadjikistan: formularea raportului național II și III în domeniul Biodiversității.

Proiecte de asistență tehnică și investiționale de mediu implementate în Republica Moldova:

1. Planul național de implementare în domeniul POP (2004);
2. Strategia Națională privind Reducerea Impactelor Hazardurilor Naturale (2007);
3. Evaluarea necesităților naționale după inundațiile de la finele anilor 2000;
4. Strategia sectorială Mediu-Sărăcie (2005);
5. Studiul Schimbărilor Climatice și Agricultură (2012);
6. Proiectul Controlul Poluării în Agricultură (finanțat de GEF în cadrul Programului Operațional, „Apele Internaționale”) (2002-2008);
7. Dezvoltarea Rețelei Ecologice în zona Prutului de Mijloc (finanțat de GEF, în cadrul Programului Operațional „Conservarea Biodiversității);
8. Proiectul GEF privind Managementul Durabil al Terenurilor, asociat la proiectul BM Competitivitatea Agricolă (2012-2018);
9. Proiectul GEF privind Utilizarea Biomasei pentru producerea Energiei (2006-2008);
10. Proiectul Conservării Energiei a Fundației de Carbon (2006-2008);
11. Proiectele I și II a Fundației BioCarbon – Conservarea Solului și Dezvoltarea Pădurilor Comunale (2002-2012); Proiectul GEF privind managementul durabil și distrugerea stocurilor de PĂP din Moldova (2004-2009); Proiectul GEF privind producerea Biogazului din deșeuri animale (2007);
12. Programul „Îmbunătățirea aplicării legislației forestiere și guvernării (FLEG) în cadrul (ENPI) cu țările din Europa de Est și Rusia” – etapa I și II (2009-2015);
13. Proiectul Reducerii Riscurilor și adaptarea la Schimbările Climatice (2017) etc.

Proiecte de mediu în alte țări:

1. Albania: Dezvoltarea Resurselor Naturale și Sechestrarea Carbonului în Pădurile Comunale (2007-2009);
2. Albania și Montenegro: Managementul Integrat al Lacului Škadar (2002-2004);
3. Tadjikistan: Dezvoltarea agriculturii și utilizarea durabilă a terenurilor (2005-2007);
4. Conservarea Biodiversității în rezervația naturală Daștidjum (2005-2008).

Proiecte din cadrul finanțării de carbon:

1. Republica Cehă; Polonia; Bulgaria: - Schemele investiționale verzi (2010-2014);
2. Ungaria: Reducerea de emisii a gazelor cu efect de seră la termocentrala „Panonpower” (2013);
3. Letonia: Captarea metanului de la poligonul municipal de deșeuri din or. Riga (2014);
4. Azerbaijan: Proiectul finanțării de Carbon „Guneshli” (2008);
5. Federația Rusă: „Reducerea arderii gazului natural al explorațiilor companiei Rosneft” (2009);
6. Captarea metanului de la depozitul de deșeuri din or. Ulianovsk” (2008);
7. Kazakhstan: Proiectul reabilitării pădurilor din zona malului drept al r. Irtăș (2006); Bielorusia: Managementul deșeurilor solide (2016); și Dezvoltarea Sectorului Forestier (2016-2020).

Atragerea resurselor financiare nerambursabile pentru RM

No.	Proiect/studiu/ conferință sau seminar	Anii	Recipientul/ partenerul local	Sursa de finanțare	Finan- țarea (mii US\$)
1.	Studiul privind calitatea apelor subterane în RM	1996-1997	DPM	BM	500.0
2.	Elaborarea Strategiei de DD a sectorului forestier	2000-2001	Agenția de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva”	Ministerul Mediului din Finlanda	500.0
3.	Centrul Informațional de Mediu	2001	Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului	Ministerul Mediului și Energiei din Danemarca	500.0
4.	Monitoringul apelor transfrontaliere (a r. Nistru și Prut la hotarele cu România și Ucraina)	2001-2002	Serviciul Hidrometeorologic de Stat	Programul Știința pentru Pace a NATO	1000.0
5.	Moldova Strategia Sectoriala Sărăcie-Mediu	2004	Ministerul Ecologiei	BM	30.0

6.	Strategia Națională privind reducerea riscurilor hazardurilor naturale	2007	Ministerul Agriculturii, realizat de Institutul pentru Consultări în business	BM	70.0
7.	Armonizarea cadrului legal al evaluării de mediu al BM, BERD și al RM (seminar)	1999	Ministerul Mediului	BM, BERD	30.0
8.	Proiectul GEF Controlul Poluării în Agricultură	2002	Ministerul Ecologiei și Ministerul Agriculturii	GEF/BM	4.500.000
9.	Proiectul GEF „Energie renovabilă din deșeurile agricole”	2007	Unitatea Consolidată de Implementare a proiectelor în Agricultură	GEF/MB	1.000.000
10.	Proiectul Fundației de Carbon „Conservarea solului prin împădurire”	2004	Agenția de Stat pentru Silvicultură	Fundația de Carbon a BM	4.500.000
11.	Proiectul Fundației Biocarbon „Dezvoltarea pădurilor comunitare”	2008	Agenția de Stat pentru Silvicultură	Fundația BioCarbon a BM	4.000.000
12.	Proiectul Fundației de Carbon de Dezvoltare Comunitară „Conservarea energiei și reducerea emisiilor gazelor cu efect de seră”	2005	Ministerul Ecologiei și primăriile localităților implicate	Fundația BioCarbon a BM	1.600.000

13.	Proiectele Fundației de Carbon de Dezvoltare Comunitară „Utilizarea biomasei în oferirea energiei termice în comunitățile rurale” I și II	2005	Ministerul ecologiei si primăriile localităților rurale	Fundația BioCarbon a BM	1.700.000
14.	Proiectul GEF privind formularea Strategiei Naționale privind POP în RM	2003	Ministerul Ecologiei	GEF/BM	400.000
15.	Proiectul GEF „Managementul și distrugerea stocurilor de poluanți organici persistenți în RM”	2006	Ministerul Ecologiei/ comunitățile locale/ Moldelectrica	GEF/BM	6.350.000
16.	Proiectul Fundației Canadiene privind remedierea terenurilor poluate cu pesticide ce conțin poluanți organici persistenți cât și terenurile poluate cu policloruri bifenile (asociat proiectului GEF)	2008	Ministerul Ecologiei/ comunitățile locale	Fundația Canadiană a BM	400.000
17.	Grantul Programului Japonez de dezvoltare umană „Managementul pășunilor și pădurilor comunale”	2004	Agenția de Stat pentru Silvicultură/ comunitățile locale	Programul Japonez al BM	1.000.000

18.	Grantul Programului Japonez de dezvoltare umană „Dezvoltarea pădurilor comunitare”	2008	Agenția de Stat pentru Silvicultură/ comunitățile locale	Programul Japonez al BM	1.000.000
19.	Grantul Programului Japonez de dezvoltare umană „Întărirea capacităților țării pentru promovarea proiectelor Producerii Pure din cadrul Protocolului de la Kyoto”	2005	Ministerul Ecologiei si Resurselor Naturale	Programul Japonez al BM	450.000
20.	Proiectul GEF privind dezvoltarea infrastructurii ecologice	2003	Agenția de Stat „Apele Moldovei”	GEF	4.500.000
21.	Programul pentru RM privind întărirea capacităților asigurării implementării legislației si guvernării forestiere (FLEG) I	2009	Agenția de Stat pentru Silvicultură/ ONG-urile silvice	UE/BM	600.000
22.	Programul pentru RM privind întărirea capacităților asigurării implementării legislației si guvernării forestiere (FLEG) II	2012	Agenția de Stat pentru Silvicultură/ ONG-urile silvice	UE/BM	800.000

23.	Grantul Fundației pentru dezvoltare instituțională „Întărirea capacităților Inspectoratului Ecologic de Stat”	1999	Ministerul Mediului/ Inspectoratul Ecologic de Stat	BM	450.000
24.	Strategia de Reformă Instituțională în sectorul Forestier al RM	2012	Agenția de Stat pentru Silvicultură	BM	50.0
25.	Extinderea experienței Moldovei în implementarea proiectelor de sechestrare a carbonului prin împădurire din cadrul programului „Cooperarea Sud-sud”	2009	Agenția de Stat pentru Silvicultură/ Comitetele de Stat pentru Silvicultură a Tadjikistanului și Kârgâzstanului	BM	100.0
26.	Studiul privind dezvoltarea agriculturii ecologice în RM (asociat cu proiectul GEF Controlul Poluării în agricultură	2004	Ministerul Agriculturii	GEF/MB	200.0
27.	Proiectul GEF privind managementul durabil al terenurilor, asociat cu creditul BM „Competitivitatea Agriculturii RM”	2012	Ministerul Mediului, Ministerul Agriculturii	GEF/BM	4.400.000

28.	Proiectul GEF privind producerea Biogazului din deșeurile agricole	2011	Ministerul Mediului	GEF/BM	1.000.000
Total			43.500.000		

Aportul în formarea specialiștilor în domeniu - activitatea didactică (cursurile promovate la diferite instituții de învățământ din Republica Moldova

Activitate pedagogică prin cumul și ca titular în calitate de conferențiar universitar la diferite instituții de învățământ din Moldova:

- USM, facultatea pregătitoare (a 1980-1981 și 1988-2000), cursul de Geografie Generală;
- Academia de Studii Economice (anii 1991-1993), cursul Ocrotirii Naturii;
- Universitatea Liberă Internațională, facultatea de drept (anii 1993-1994) - cursul de drept ecologic;
- USM, facultatea de drept (1993-1994), cursul Problemele Dreptului Ecologic Internațional;
- USM, facultățile de Chimie și Biologie (a1996-2000), cursul Ocrotirea Naturii;
- Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Academia de Administra-re Publică, Universitatea Tehnică, prezentarea periodică a diferitor lecții tematice pe problemele mediului (1998-2000);
- Activitatea în calitate de titular la USM, facultatea Biologie și Geștiințe (2023-curent), cursurile Sistemul Evaluării de Mediu, Evaluarea Strategică de Mediu, Politici Ecologice.

Activitatea de formare a noilor generații de cercetători științifici (doctoranzii)

Consultant științific la 4 doctoranzi dintre care doi au susținut teza de doctor:

- Petru Bacal „Studiul economic-geografic al protecției mediului înconjurător în Republica Moldova”. Teza de doctor în științe geografice. Chișinău, 2010.
- Victor Capcelea „Impactul antropic asupra mediului din Podișul Moldovei de Nord”. Teza de doctor în științe geonomice. Chișinău, 2019.

Inițierea creării Organizațiilor Non-Guvernamentale de Mediu cu finanțare internațională

Inițiatorul și promotorul creării **REC Moldova**. A fost creat în anul 1998 în baza semnării acordurilor cu CE și a Agenției de Protecție a Mediului a Statelor Unite ale Americii. Ulterior, în calitate de fondatori ai Centrului s-au alăturat Agențiile de Mediu din Marea Britanie, Cehia, Estonia și România.

REC Moldova a oferit suport financiar activităților concrete de protecție a mediului, precum și consolidarea societății civile din republică, în anii 1999–2013 a finanțat peste 250 de proiecte pentru ONG-urile de mediu din RM cu un volum de peste 3.5 milioane Euro.

Inițiatorul creării *Centrului de Avocatură Ecologică* (Eco-Lex) finanțat de către Baroul Avocaților din SUA. Discuțiile asupra creării unui astfel de ONG care ar facilita și promova consultanța în domeniul accesului publicului la justiția de mediu s-au început în timpul stagerii în SUA la această instituție și s-a finalizat în 1997 cu crearea centrului în Moldova.

Mențiuni, diplome, medalii, titluri onorifice

- a) Diploma AȘ a RSSM pentru cea mai buna publicație științifică a tinerilor cercetători - „Рельеф и экзогенные процессы Кодр Молдавии” (1990).
- b) Diploma și trofeul Comitetului Internațional Olimpic „Ecologie, Sport și Olimpism” pentru activitatea prodigioasă în domeniul sportului și mediului (1993). Este unicul trofeu acordat pentru RM din cele 52 țări ale Europei.
- c) Diploma Ministerului Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului, pentru merite deosebite în domeniul ecologiei și cu prilejul aniversării de 35 ani de la fondarea organelor de stat de protecție a mediului în RM (2003).
- d) Diploma Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale pentru merite deosebite în domeniul protecției mediului, activitate științifică-didactică de prestigiu, pentru inițiativele salutabile de promovare a imaginii pozitive a țării la nivel regional și internațional (2006).
- e) Certificatul Agenției de Stat „Moldsilva” de conferire a numelui „Arcadie Capcelea” sectorului de pădure cu suprafața de 13.2 ha (teren preluat de la primăria Peresecina, raionul Orhei) plantat cu specia principală stejar de către întreprinderea de stat pentru silvicultură Orhei în cadrul proiectului BM „Conservarea solurilor în Moldova” (2006).
- f) Diploma Agenției de Stat pentru Silvicultura „Moldilva” pentru merite deosebite în dezvoltarea sectorului forestier din RM (2006).
- g) Diploma Universității Tehnice din Moldova pentru cel mai bun manual al anului universitar 2007-2008 „Biomasa și utilizarea ei în exploatare” (2008).
- h) Diploma Agenției de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva” în semn de apreciere pentru eforturile și contribuția la dezvoltarea durabilă a sectorului forestier național (2011).
- i) Membru-Corespondent al Academiei Internaționale „Noosfera”, 2011.

- j) Diploma Agenției de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva” pentru eforturile și contribuțiile deosebite la implementarea programului ENPI-FLEG (2012).
- k) Medalia „Crucea Verde” a Inspectoratului Ecologic de Stat pentru merite în dezvoltarea controlului de stat în domeniul în republică (2013).
- l) Diploma Prezidiului AȘM pentru cele mai bune publicații științifice ale specialiștilor din diasporă „Paul Goma” (2015)
- m) Diploma Agenției Naționale pentru Calitate în Educație și Cercetare pentru cea mai bună teza de Doctor habilitat pentru anul 2014 (2015).
- n) Membru de Onoare a Mișcării Ecologice din Moldova (2015).
- o) Medalia Prezidiului AȘM „D. Cantemir” pentru merite în cercetările științifice (2016).

2. REALIZĂRI ȘTIINȚIFICE ȘI PRACTICE SEMNIFICATIVE: ECOURI ÎN TIMP

2.1. CONTRIBUȚIILE LUI ARCADIE CAPCELEA LA FUNDAMENTAREA TEORETICĂ A MANAGEMENTULUI ECOLOGIC, REFORMAREA ȘI CONSOLIDAREA SISTEMULUI PROTECȚIEI MEDIULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Domnul doctor habilitat Arcadii Macarie Capcelea și-a început activitatea profesională în 1978 în calitate de inginer-geograf la Sectorul de Geografie al Academiei de Științe a RSSM, fiind angajatul acestei organizații până în anul 2000 (cu întreruperi pentru efectuarea serviciului militar și a doctoratului la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova în anii 1981-1986) și activând ulterior în calitate de colaborator științific inferior, colaborator științific și colaborator științific superior. În anii 1987-2000, dl A. Capcelea concomitent a exercitat funcția de secretar și de director științific interimar. Din anul 1990 și până în anul 1991 dl A. Capcelea activează în calitate de vice-director, apoi, în anii 1991-1994 prim vice-director general – Șef al Inspectoratului Ecologic de Stat al Departamentului Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale de pe lângă Parlamentul RM. Din anul 1994 până în anul 1998 a activat în calitate de prim-vice-director general al DPM de pe lângă GRM.

Prin activitatea sa desfășurată în acest timp, A. Capcelea a contribuit esențial atât la constituirea noilor instituții naționale de mediu, cât și la crearea unei noi PE și a cadrului de reglementare a activităților în domeniu. El și-a adus aportul personal la promovarea reformelor instituționale în domeniul, formulării primelor documente politice ale organizării și planificării protecției mediului, cât și a constituirii unui cadru absolut nou legislativ în domeniu. Astfel, la inițiativa dlui Capcelea au fost formulate și adoptate: (a) Conceptul Protecției Mediului la etapa de tranziție economică; (b) Programul Protecției Mediului și Utilizării Resurselor Naturale; și (c) Planul Național de acțiuni în domeniul mediului; (d) Raportul privind calitatea mediului. Dlui a inițiat formularea conceptului și a prezentat la ședințele Guvernului și Parlamentului RM un șir de legi și de regulamente: (a) Expertiza Ecologică și Evaluarea Impactului asupra Mediului Înconjurător; (b) Regimul substanțelor nocive; (c) Zonele și fâșiile de protecție a râurilor și lacurilor; (d) Privind regnul animal; (e) Regulamentul Auditului Ecologic; (f) Regulamentul Expertizei Ecologice de Stat; (g) Regulamentul Auditului Ecologic al întreprinderilor supuse privatizării ș.a.

În luna mai a anului 1998, dl A. Capcelea este numit ministrul Mediului – primul Minister în domeniu din RM, iar din decembrie 1999 și până în septembrie 2000 – în calitate de Ministru al Mediului și Amenajării Teritoriului. La etapa inițială în cadrul acestui minister activitatea dlui a fost orientată spre reformarea și consolidarea instituției și a subdiviziunilor ei, inclusiv în contextul reformei teritorial-administrative din anul 1999.

Concomitent, dl A. Capcelea și-a concentrat activitatea atât spre formularea și implementarea strategiilor și programelor ecologice generale și sectoriale, cât și spre integrarea cerințelor ecologice în politica națională de dezvoltare și cea sectorială: Strategia Dezvoltării Durabile a RM; formularea și editarea „Cărții Roșii”¹ a speciilor rare și pe cale de dispariție; Strategiile și Programele Naționale în domeniul mediului (biodiversitate; schimbări climatice; managementul deșeurilor; protecția stratului de ozon; privind deșertificarea, protecția aerului de la poluarea de către autotransport); publicarea rapoartelor naționale privind calitatea mediului în RM; formularea și adoptate legilor de bază în domeniu (fondul ariilor protejate; plata pentru poluarea mediului; deșeurile; activitatea hidrometeorologică; spațiile verzi ale localităților urbane și rurale; ameliorarea terenurilor prin împădurire). O atenție deosebită în activitatea lui A. Capcelea a fost acordată creării și funcționării sistemului Fondurilor Ecologice Financiare, care actualmente constituie sursa principală de finanțare a activităților de mediu în republică. În anii 1999-2000, sfera de activitate a Ministerului a fost esențial lărgită, atribuindu-se noi funcții ce țineau de organizarea și administrarea gospodăriei comunale, dezvoltării regionale și a construcțiilor. Datorită eforturilor dlui Capcelea aceste sectoare ale economiei naționale au fost reformate creându-se societăți pe acțiuni în schimbul la întreprinderile de stat cu o delegare a responsabilităților de funcționare organelor autoadministrării locale și municipale.

Generalizând activitatea lui A. Capcelea în structurile de stat de mediu pe parcursul a 10 ani de activitate putem spune că datorită întâiului ministru de resort din RM, în mare parte, a fost creat un nou sistem viabil și eficient al protecției mediului și utilizării resurselor naturale în țara noastră, sistem care este aliniat la practicile avansate internaționale în domeniu, și care este considerat ca fiind unul din cele mai performante din cadrul țărilor fostei URSS. Mai mult ca atât, au fost formulate și adoptate atât documentele de baza ale politicii ecologice cât și strategiile, programele sau planurile de acțiuni în practic toate domeniile de mediu. Datorită inițiativei și participării active a dlui A. Capcelea s-a reușit renovarea deplină a cadrului legislativ în domeniu. Plus la aceasta, s-a reușit integrarea activă a RM în cooperarea ecologică internațională, ce a rezultat atât în aderarea la cele mai importante convenții ecologice internaționale cât și în crearea accesului la fondurile financiare internaționale, în atragerea multiplelor proiecte de asistență tehnică și investițională în domeniu.

Începând cu luna octombrie 2000 până în anul 2023, A. Capcelea activează la BM în calitate de specialist superior pe problemele de Mediu în cadrul Sectorului de Mediu din Regiunea Europei și Asiei Centrale. Datorită inițiativei și cu participarea directă a dlui pe parcursul ultimului deceniu în RM au fost implementate un șir de proiecte și activități de asistență tehnică care au adus în republică cca 40 mil. dolari SUA în calitate de resurse financiare nerambursabile. Dl Capcelea a participat, de asemenea, și în asigurarea securității ecologice a cca 15 proiecte investiționale ale BM în RM.

¹ *Cartea Roșie a Republicii Moldova*. Ediția a II-a. Chișinău, Editura „Știința”, 2002. 287 p.

În calitate de om de stat, de cercetător științific, dar și de cetățean al RM, A. Capcelea a avut în permanentă o poziție civică activă – fiind inițiatorul creării Centrului Regional și a Centrului de Asistență Juridică de Mediu din Moldova; a fost președintele Societății Geografilor din RM; a participat activ în activitățile Mișcării Ecologice din Moldova. Pe parcursul activității sale în calitate de ministru al Mediului a activat în calitate de Președinte al Consiliului Ecologic Interstatal al țărilor CSI și a fost membru al Consiliului Miniștrilor Construcției ale acestor țări.

A. Capcelea, doctor habilitat în biologie, doctor în geografie, este un cercetător recunoscut al sistemului de organizare și administrare în domeniul protecției mediului, domeniu care capătă o actualitate tot mai mare pe parcursul ultimilor decenii.

Cercetările efectuate de către A. Capcelea au permis fundamentarea teoretică a ME în calitatea unei noi discipline științifice autentice, care deține propriul sistem metodologic: obiectul de studiu; domeniul propriu de cercetare teoretică și aplicative; aparatul noțional; atât arsenalul metodic, cât și o scurtă, dar dramatică, evoluție pe parcursul ultimilor 20-30 de ani, timp în care sau succedat câteva paradigme ale lui. ME are o importanță deosebită atât teoretică, cât și aplicativă, mai cu seamă, în contextul acutizării situației ecologice, fapt ce determină necesitatea unei organizări și administrări mai eficiente a protecției mediului. Inovația științifică a lucrărilor lui A. Capcelea rezidă în faptul că pentru prima dată în literatura de specialitate ME este prezentat nu numai în calitatea unei științe noi, ci și a unui sistem multistratificat ierarhic, fiind prezentată atât definiția, structura și elementele lui de bază, cât și sunt analizate particularitățile funcționării acestor sisteme în cadrul principalelor niveluri ierarhice. Mai mult ca atât, se demonstrează că ME se referă, nu pur și simplu, la organizarea și administrarea protecției mediului, ci și funcționarea lui în calitatea unui element principal al DD².

Rezultatele cercetărilor lui A. Capcelea au atât o valoare teoretică, cât și practică: *în plan teoretic* - pot servi în calitate de punct de reper pentru noi cercetări metodologice atât în cadrul ME, cât și al disciplinelor științifice înrudite, în determinarea domeniilor teoretice și aplicative ce necesită o dezvoltare de mai departe. În mod particular, rezultatele cercetării pot fi utilizate în: (a) dezvoltarea de mai departe a teoriei și la formularea legităților funcționării ME; (b) perfecționarea PE, organizarea și administrarea protecției mediului la diferite niveluri ierarhice, în diferite sectoare economice și etape de dezvoltare a societății; (c) dezvoltarea și aplicarea noilor instrumente ale PE; (d) reformarea și consolidarea cadrului instituțional al ME; iar în *plan aplicativ* - valoarea ei constă în formularea recomandărilor concrete ce țin de reformarea și dezvoltarea ME în contextul tranziției economice și către DD. Ele pot fi aplicate atât în calitate de material instructiv pentru juriștii de mediu la pregătirea actelor normative și legislative în domeniu cât și pot servi la selectarea și aplicarea diferitor instrumente ale PE luând în calcul fezabilitatea și avantajele lor în contextul diferitor stadii de tranziție economică și către DD.

---

² Detaliile privind semnificația lucrărilor dlui A. Capcelea în domeniul Managementului Ecologic sunt expuse în articolul dlui academician Gh. Duca, prezentat mai jos

Recent (2024), A. Capcelea a publicat un alt ciclu din patru monografii în care a fundamentat o nouă ramură științifică interdisciplinară – Istoria Ecologică în care a prezentat un studiu interdisciplinar complex al Istoriei Ecologice Regionale (IER) în baza studiului de caz al RM. Originalitatea cercetărilor în acest domeniu rezidă în faptul că ele sunt fundamentate pe un număr enorm de materiale publicate în domeniu în plan global și național, pe surse inedite (arhiviste) și statistice din Republica Moldova, pe experiența personală, rezultatele fiind expuse într-un volum de peste 100 de coli editoriale. Lectura celor patru lucrări dedicate IE oferă posibilitatea de a afirma cu certitudine că editarea lor constituie un eveniment important în literatura științifică atât din domeniul științei istorice, cât și al științelor naturale, având, totodată, o importanță practică. Analiza efectuată de A. Capcelea demonstrează ca astăzi IE reprezintă nu doar un nou domeniu de cercetare, ci și o ramură independentă a științei istorice, care se află la hotar cu științele umaniste și cele naturale, în mod special, cu ecologia, istoria și geografia. Apariția IE a fost dictată de procesul de „ecologizare” a istoriei, ca urmare a acutizării problemelor mediului înconjurător și schimbării paradigmei ecologiei ca știință, care actualmente, dintr-o ramură științifică biologică, s-a transformat într-un ciclu întreg și complex al cunoștințelor, asimilând domenii ale altor discipline științifice.

Ciclul monografiilor realizate de A. Capcelea reprezintă un veritabil tratat de istorie ecologică a Republicii Moldova care completează vidul existent în literatura de specialitate, pentru a da răspuns la solicitările practice ale evoluției istorice a organizării și administrării mai eficiente a relațiilor dintre mediu și societate, care ar contribui la supraviețuirea societății contemporane și trecerea ei pe traseul dezvoltării durabile. Lucrările prezentate, fiind destinate, în primul rând, specialiștilor din domeniul cercetărilor istorice, al ecologiei și protecției mediului, precum și din alte ramuri ale științelor sociale și naturale, sunt de un real folos inclusiv pentru un cerc larg de practicieni care activează în instituțiile de protecție a mediului, facilitând cunoașterea și înțelegerea de către aceștia a evoluției abordărilor filosofice privind interacțiunile omului, societății și naturii, dar și măsurile practice de soluționare a problemelor ecologice pe parcursul evoluției istorice a umanității.

Savantul A. Capcelea a publicat și un număr impunător de monografii și manuale universitare în care expune teoria și practica principalelor domenii/elemente ale ME – Dreptul Ecologic (2000), Bazele Geologiei Ecologice (2001) Sistemele Evaluării de mediu în țările Europei și Asiei Centrale (2003), Evaluarea de Mediu (2005) și Sistemul Evaluării de Mediu (2024), Dezvoltarea Durabilă a RM (1995 și 1996) și Dezvoltarea Durabilă – fundamentarea teoretică și căile de operaționalizare (2008), Etica Ecologica (2015 și 2023), Politicile Ecologice (2024), Istoria Protecției Mediului în RM (2025), ș.a. În totalitatea acestor materiale dlui acoperă practic toate cele mai importante aspecte ale unuia și aceluiași domeniu – organizării și administrării protecției mediului. Astfel, de rând cu cele două cicluri de lucrări monografice menționate mai sus, savantul A. Capcelea a publicat și un număr impunător de monografii, iar apoi și manuale universitare, în care expune teoria și practica principalelor domenii/elemente ale ME Prin aceste monografii și manuale universitare dl A. Capcelea

a creat un suport științific, informațional și didactic inestimabil pentru un cerc larg de practicieni, studenți și doctoranzi și a celor interesați de problematica protecției mediului și dezvoltării durabile.

Consecințele cercetărilor din domeniul ME au fost aplicate în procesul formulării primelor documente ale PE de după proclamarea independenței RM și anume: (1) Conceptul Protecției Mediului (1995); (2) Programul strategic privind protecția mediului și folosirea resurselor naturale de până în anul 2020 (1995); (3) Planul național de acțiuni în domeniul mediului (1996); (4) Strategia Dezvoltării Durabile a Republicii Moldova (2000); (5) Strategia Națională și Planul de Acțiune în domeniul Conservării Diversității Biologice (2001); Strategia și planului de acțiuni în domeniul POP (2004). Plus la aceasta, ele au fost utilizate și în procesul formulării unui șir de rapoarte naționale, privind: (1) calitatea mediului (1995); (2) Dezvoltarea Umană (1995); (3) implementarea Agendei XXI (1997); (4) calitatea mediului și sănătatea populației (1999); (5) schimbările climatice (1999); Diversitatea Biologică (2000).

O importanță deosebită a avut-o aplicarea rezultatelor cercetărilor dlui A. Capcelea atât în procesul formulării de către BM a recomandărilor politice pentru guvernele RM, cât și contribuțiile personale la formularea strategiei de asistență pentru RM din partea BM la compartimentele mediului înconjurător pentru anii 2009-2012, 2013-2017 și pentru 2021-2024. Rezultatele cercetărilor au fost aplicate și în procesul formulării unor acte legislative și anume, privind: expertiza ecologică și evaluarea impactului de mediu (1996); regimul substanțelor nocive (1996); regnul animal (1997); deșeurile de producție și menajere (1997); protecția aerului atmosferic (1997); fondul ariilor naturale protejate de stat (1998); plata pentru poluarea mediului (1998).

Concluziile și recomandările cercetărilor lui A. Capcelea au fost utilizate în procesul formulării și implementării unui șir de proiecte investiționale de mediu în RM: controlul poluării în agricultură; managementul durabil al terenurilor; utilizarea biomasei pentru producția energiei; conservarea energiei din cadrul Fundației de Carbon; conservarea solului și dezvoltarea pădurilor comunităților locale – proiecte ale Fondului de Carbon al BM; managementul durabil și distrugerea stocurilor de POP; producerea biogazului din deșeuri animale ș.a.

Pe parcursul activității sale A. Capcelea a fost conducător științific a mai mulți doctoranzi, doi dintre care și-au susținut teza de doctor în geografie. De mai mulți ani, conferențiarul universitar A. Capcelea activează la USM predând diferite cursuri de lecții pentru masteranzii din domeniul managementului mediului.

Valeriu CAPCELEA,
doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar,
Ion Valer XENOFONTOV,
doctor în istorie, Facultatea de Istorie și Filosofie,
Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova

2.2. MEMORII DIN ACTIVITATEA LA MINISTERUL MEDIULUI (1998-2000)

Crearea Ministerului Mediului în RM în mai 1998 este rezultatul unei secvențe logice ale dezvoltării instituționale în domeniu. Practica națională acumulată spre anul 1998, cât și experiența altor țări cu economie în tranziție, au demonstrat că o guvernare mai eficientă a protecției mediului se efectuează în cadrul structurilor integrate guvernamentale la nivelul unui minister, cu responsabilități și drepturi în administrarea în toate sectoarele mediului și resurselor naturale, care ar include nu numai activități de conservare a naturii, de inspecție și de control, de monitorizare a calității mediului, dar și de asigurarea a unei gestionări raționale a resurselor naturale, de integrare a cerințelor de protecție a mediului în politica dezvoltării social-economice și sectoriale. Acestea au fost și recomandările Comisiei Guvernamentale pentru reformarea administrării mediului și resurselor naturale, care a fost condusă de vice-ministrul Economiei dl. M. Moraru în componența căreia au activat dnii Gh. Duca, V. Canikovski, D. Galupa, M. Pencov, V. Zubarev și subsemnatul, care au fost prezentate GRM în primăvara anului 1998. Tot în acest timp, au fost formulate și recomandările Comisiei Economice pentru Europa a ONU (a se vedea CEE/ONU. Republica Moldova: *Studiul de performanță în domeniul protecției mediului*, <http://www.mediu.gov.md/index/13/358/>), care în mod direct au indicat necesitatea creării în Republica Moldova a unei Minister special cu împuterniciri în domeniu și care ar integra un șir de funcții nu numai din domeniul mediului și resurselor naturale dar și a dezvoltării regionale.

Crearea Ministerului a fost posibilă nu numai grație acestor condiții create sau a recomandărilor formulate, dar poate într-o măsură mai mare datorită factorilor subiectivi, a prezenței, în premieră, în Parlamentul Republicii Moldova a 4 patru destiși specialiști din domeniu și ecologiști cu autoritate. Anume datorita insistenței dlor deputați *I. Dediu, Gh. Duca, A. Renita și I. Trombițki* a fost posibil de a include în structura Guvernului a unui nou Minister al Mediului.

De menționat faptul că guvernele din 1998-2000 (*Ciubuc I. I; Sturza și D. Braghiș*), guverne în cadrul cărora am avut onoarea de a activa în calitate de ministru), au activat inițial în baza unui algoritm politic cu o prezentă la conducerea structurilor guvernamentale a reprezentanților a trei fracțiuni parlamentare care crease în Parlament Alianța pentru Democrație și Reforme. În Primul Guvern al dlui Ciubuc – 2, am fost numit în calitate de ministru, fiind susținut de Partidul politic Alianța Verde iar în celelalte două, am fost susținut de partidele politice parlamentare în calitatea unui tehnician, fără a fi formal membru unuia din ele. Datorită instabilității acestei Alianțe, toate aceste guverne au activat în lipsa unei susțineri politice adecvate în legislativ. Din această cauză instituția executivă (respectiv și Ministerul Mediului) nu au reușit să-și realizeze pe deplin programele sale de activitate. În același timp, anume aceste guverne au reușit inițierea și promovarea celora mai dureroase reforme (a pensionării, în domeniul medicinei, învățământului, gospodăriei comunale, în domeniul privatizării, reformei funciare, administrativ-teritorială, ș.a.), fără care creșterea economică din anii 2000 ar fi fost de neconceput. Toate aceste

reforme însă au provocat și efecte negative sociale, și, în rezultat, Guvernele în cauza au fost sacrificate.

Printre prioritățile de bază care au care au fost puse în fața Ministerului nou creat a fost promovarea principiilor DD în politica dezvoltării social-economice a republicii și integrarea cerințelor mediului în politica și reformele sectoriale. Anume începând cu finele anilor 1990, pentru prima dată aspectele de mediu capătă o atenție egală cu cele economice și sociale, iar în documentele Guvernului începe a fi inclusă sintagma DD. Mai mult ca atât, în anul 2000 sub auspiciul Președinției RM pentru prima dată a fost formulată *Strategia Națională de DD a Republicii*. La insistența Ministrului aspectele de mediu încep a fi incluse în toate Strategiile și Programele sectoriale. Anume în acest timp încep a fi dezvoltate și primele Programe Naționale de Mediu ramurale (*Programul național de suprimare eşalonată a substanțelor ce distrug stratul de ozon; Programul național de acțiuni pentru combaterea deșertificării; Programul național de valorificare a deșeurilor de producție și menajere; Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate*).

Un accent deosebit este pus și pe dezvoltarea mecanismului economic al protecției mediului. În acest sens cu insistență se promovează principiul „poluatorul plătește”. Acest principiu este promovat în actele guvernamentale, datorită căruia se creează noi surse de acumulare a resurselor financiare în domeniu cât și se stimulează o mai eficientă protecție a mediului și o utilizare mai judicioasă a resurselor naturale. Se formulează documentele ce țin de funcționarea acestui mecanism și, în acest sens, un eveniment crucial a devenit aprobarea în 1998 a *Regulamentului Fondurilor Ecologice* cât și a altora documente ce ghidează activitatea lui.

Începând cu această perioadă de timp devine posibil de a acumula resurse financiare considerabile, care actualmente constituie una din sursele principale de finanțare a activităților de protecție a mediului în RM.

Odată cu promovarea reformei teritorial-administrative și crearea în 1999 a județelor, Ministerul și-a pus sarcina de a consolida activitățile de protecție a mediului și gestionarea resurselor naturale la acest nivel. Este știut că până în 1999 (și în prezent) la nivel local nu existau structuri administrative în acest domeniu. Structurile de mediu de până atunci (la fel ca în prezent) sunt reprezentate de unitățile descentralizate ale Inspectoratului Ecologic de Stat, structuri care au cu preponderență funcții de inspecție și control, nefiind subordonate consiliilor județene sau raionale. În acest context activitățile în domeniu nu sunt monitorizate de structuri specializate, ci periodic sunt puse pe seama subdiviziunilor responsabile pentru agricultură. Evident, în acest context nu poate fi vorba de o organizare eficientă a activităților de protecție a mediului la nivel local. În acest context, în anul 1999, au fost create secții cu un număr modest de persoane cu responsabilități anume în domeniul mediului și resurselor naturale. Aceste subdiviziuni au început a formula și implementa programe locale de acțiuni în domeniul protecției mediului, de gestionare și refacere a resurselor naturale, au început a consolida fondurile ecologice locale, au început a integra cerințele mediului în programele județene sectoriale, au început a duce o evidență strictă asupra resurselor naturale

locale cu promovarea plăților pentru utilizarea lor (în special a acumulărilor de apă, a resurselor minerale locale, a resurselor vegetației forestiere ș.a.). Ministerul, prin organizarea treningurilor și formulării ghidurilor speciale a contribuit la consolidarea acestor structuri, care au jucat un rol pozitiv în domeniu. Reîntoarcerea la structura administrativă veche în baza raioanelor administrative și lichidarea structurilor menționate, după opinia mea, reprezintă un pas înapoi și contribuie la o agravare a situației ecologice în republică.

O atenție deosebită în activitatea Ministerului a fost legată de *consolidarea agențiilor ecologice teritoriale*. Anume în acest răstimp s-a început o consolidare mai pronunțată a bazei tehnice-materiale a lor, dotarea cu auto-transport, cu uniformă de serviciu, s-a intensificat activitatea de instruire și trening al angajaților Inspectoratului. În fața agențiilor au fost puse sarcini noi ce țineau de monitorizarea calității mediului, s-a început descentralizarea unor funcții, care erau menținute la nivel național și anume: delegarea unor drepturi de autorizații de mediu la nivelul agențiilor, de efectuare a expertizei ecologice în cazurile mai simple la acest nivel ș.a. Tot în acest timp a fost instituit sistemul controlului funcționării autotransportului și a plăților pentru poluarea bazinului aerian - instrument care a contribuit atât la o prevenire a poluării mai intense a aerului de la aceste surse cât și de a acumula noi resurse financiare, care, cu preponderență, erau folosite în scopul consolidării bazei materiale a Inspectoratului Ecologic. O asistență importantă în consolidarea Inspectoratului Ecologic a fost acordată și de către BM prin alocarea unui grant special în acest sens, grant pe care l-am inițiat și apoi negociat cu această instituție financiară.

Printre unele inițiative noi lansate de noul Minister a fost și crearea sistemului *monitoringului ecologic integrat*. Deși au fost depuse eforturi esențiale, în acest sens, s-a reușit numai aprobarea a regulamentului respectiv la nivelul Ministerului, dar nu la nivelul Guvernului. Ulterior, au fost întreprinse noi acțiuni în acest domeniu și s-a reușit armonizarea multora activități în acest domeniu: în mod special ce ține de armonizarea și schimbul de informație, de calitate și igiena mediului, dar multe însă rămâne de făcut. Începutul acesta însă este de bun augur și necesită eforturi suplimentare ale actualului Minister.

Ministerul nou creat a pus, de asemenea, un accent deosebit pe largirea cooperării internaționale în domeniu și aderarea la tratatele ecologice internaționale. În acest timp s-a reușit nu numai aderarea la un șir de convenții internaționale (*Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului; Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea; Convenția Națiunilor Unite pentru combaterea deșertificării în țările afectate grav de secetă și/sau de deșertificare; Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție; Convenția asupra conservării speciilor migratoare de animale sălbatice; Convenția asupra zonelor umede de importanță internațională în special ca habitat al păsărilor acvatice*) dar și de atragerea din cadrul acestora a unor granturi pentru întărirea capacităților instituționale și umane necesare implementării lor. Toate acestea au contribuit la faptul ca Moldova să-și îndeplinească cu succes obligațiunile atribuite de aceste tratate internaționale. Concomitent, Ministerul și-a pus scopul de a

dezvolta acorduri de cooperare bilaterală, prin intermediul cărora să atragă asistență financiară. În acest sens, s-a ajuns la un acord de asistență din partea *Ministerului Mediului al Finlandei*, care a oferit asistență în domeniul silviculturii. S-a ajuns, de asemenea, la semnarea unui acord de colaborare cu *Ministerul Mediului și Energeticii al Danemarcei*, în baza căruia la finele anilor 1990 începutul anilor 2000, RM a beneficiat nu numai de asistență tehnică dar și de granturi investiționale în valoare de milioane de dolari SUA, în particular în domeniul aprovizionării cu apă și canalizare. S-a consolidat, în acea perioadă st timp, și cooperarea cu țările vecine – România și Ucraina. S-a dezvoltat efectuarea în comun a monitoringului apelor râurilor Nistru și Prut. În comun a fost formulat, și ulterior aprobat, un proiect de asistență în acest domeniu cu finanțarea Programului NATO Știința pentru Pace. Cooperarea cu aceste state vecine cât și cu participarea Bulgariei a dus la semnarea în iunie 2000 a *Acordului între Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului al Republicii Moldova, Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului al României și Ministerul Mediului și Resurselor Naturale al Ucrainei privind cooperarea în zona formată din ariile naturale protejate ale Deltei Dunării și Prutului de Jos*.

Printre alte domenii prioritare și realizări în activitatea Ministerului din acea perioadă este și activitatea de atragerea a participării publicului în problemele de mediu. În acest sens, Ministrul a întreprins un șir de acțiuni care au creat un acces al publicului la informația de mediu, a formulat un șir de acte legale în domeniu. Aceasta, de rând cu susținerea membrilor Parlamentului RM nominalizați mai sus a permis ca țara să devină prima parte care a ratificat Convenția Arhus. Plus la aceasta, anume la Chișinău în 1999 a fost organizată și prima ședință a Conferinței Părților acestei Convenții. Este de menționat că RM este una din primele țări europene care și-a perfectat cadrul legal în acest domeniu – aprobând un *Regulament privind antrenarea publicului în elaborarea și adoptarea deciziilor de mediu*. Datorită poziției active în acest domeniu, Ministerul a beneficiat de o susținere majoră din partea Ministerului Mediului și Energiei al Danemarcei, care inițial a oferit un grant de dezvoltare instituțională cu un accent pe dezvoltarea sistemului informațional care ar facilita accesul publicului la informația de mediu.

Un alt eveniment important ce ținea de atragerea publicului larg în problemele de mediu în timpul respectiv a fost semnarea în anul 1998, împreună cu Comisia Europeană a *Acordului de creare a REC Moldova, care* a reprezentat o organizație independentă, necomercială, apolitică cu statut internațional care are ca scop acordarea asistenței ONG-urilor și autorităților guvernamentale de mediu în efortul lor de a soluționa problemele de mediu din Republica Moldova și din statele învecinate. În fruntea REC-ului a stat V. Cotruță (1998-2016) care a participat la numeroase proiecte de mediu, contribuind la atragerea unor impunătoare resurse financiare datorită cărora în Moldova au fost realizate patru sute de proiecte ecologice de asistență tehnică în valoare totală de peste 4 milioane de euro. Meritul REC-lui, condus de V. Cotruță, a constat în aceea că a dezvoltat sectorul asociativ de mediu, fiind create 200 de ONG-uri ecologiste. Centrul promova cooperarea în domeniu atât la nivel național, cât și regional, între ONG-uri, instituții guvernamentale, comunități locale, din sectorul privat și dintre alte organizații preocupate de

protecția și conservarea mediului înconjurător, asigură participarea publicului la luarea de decizii privind problemele mediului. În anul 2006 la Acordul inițial semnat de către CE și GRM au aderat în calitate de noi fondatori internaționali și alte părți: Guvernul României (Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor), Ministerele Mediului al Estoniei, Letoniei, Lituaniei și Republicii Cehe. Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord a obținut decizia de a deveni Partener Asociat. În perioada celor 9 ani de activitate cu suportul REC Moldova au fost implementate cca 500 de diferite proiecte în domeniu, acordate programe de granturi pentru ONG și organele administrației publice locale (cu o finanțare de cca 3 mln. euro), editate zeci de publicații în domeniul mediului.

La începutul anului 2000, am fost contactat de către Departamentul Resurse Umane al BM, care m-a invitat de a participa la concursul deschis pentru suplinirea funcției de Șef al Sectorului de Mediu și Resurse Naturale a Regiunii Europei și Asiei Centrale. Ulterior, am trimis documentele de participare la acest concurs, fiind inclus în lista scurtă de candidați, iar apoi trecând și un sir de interviuri cu conducătorii acestei instituții (inclusiv cu Vice-Președintele BM, responsabil pentru domeniul DD). Mai apoi am fost informat că am fost selectat pentru a deveni membru al BM în calitate de Specialist Coordonator. În Septembrie 2000 am fost degrevat din funcția de Ministru al Mediului iar la finele lui octombrie am început activitatea la BM.

2.3 MANAGEMENTUL ECOLOGIC: UN NOU MECANISM DE ADMINISTRARE A RELAȚIILOR MEDIU-SOCIETATE

La finele anului 2013, Editura „Știința” a lansat o nouă serie de lucrări monografice cu genericul „Management Ecologic”, elaborate de Arcadie Capcea, cunoscut cercetător în domeniul mediului. Autorul a activat mai mult de zece ani în instituțiile publice de resort, fiind și cel dintâi ministru al Mediului din Republica Moldova, iar actualmente este specialist superior în probleme ecologice la BM. Originalitatea cercetărilor, bazate pe materialele publicate în lume, pe datele instituțiilor internaționale, pe materialele statistice, expuse într-un volum de peste 100 de coli editoriale, oferă posibilitatea de a afirma că editarea acestor cărți constituie un eveniment important în literatura științifică, având, totodată, și o importantă practică deosebită. Conceptul de management ecologic a luat naștere în ultimele două decenii, ca răspuns la dezideratul dezvoltării durabile. În același timp, deși actualmente există un număr impunător de studii pe această temă, se atestă absența lucrărilor în care ar fi reflectate aspectele teoretice ale managementului ecologic ca un sistem integrat, bine structurat, cu elemente independente, ce se află într-o interacțiune dialectică. Lipsesc, aproape cu desăvârșire, studii care ar expune managementul ecologic ca pe un sistem unitar, ar aborda într-un mod explicit obiectul, metodologia, metodele și mijloacele de investigare, instrumentarul său aplicativ, dar și alte aspecte caracteristice managementului ecologic în calitate sa de disciplină științifică autentică. De asemenea, lipsesc cercetările complexe și integrative orientate spre investigarea interacțiunilor din cadrul sistemelor ecologice-economice ierarhice și integrale în scopul formulării

recomandărilor practice ce țin de administrarea relațiilor dintre mediu și societate, în scopul utilizării raționale a resurselor naturale, a prevenirii degradării lor și a securității ecologice la toate nivelurile – atât global, regional, cât și național sau corporativ. Cu referire la aspectele practice ale protecției mediului, lipsesc, de asemenea, studiile integratoare care ar expune sub aspect sistemic organizarea și administrarea în domeniu, atât la diferite niveluri cât și în contextul unora sau altor situații concrete, în particular, în contextul tranziției economice, atunci când se acutizează problemele social-economice, dar și când se manifestă o agravare a situației ecologice. Seria de monografii ale lui Arcadie Capcelea vine să completeze golul existent și răspunde solicitărilor practice de organizare mai eficientă a relațiilor dintre mediu și societate, menite să contribuie la asanarea societății contemporane. Ele cuprind consecutiv toate aspectele metodologice ale managementului ecologic, demonstrând că acesta trebuie tratat în calitate de știință nouă, situată la interfeșța cu un șir de alte discipline, precum și cu practica funcționării lui la diferite niveluri ierarhice și în condițiile dinamice ale tranziției economice. În primul volum al seriei (Managementul Ecologic: fundamentarea teoretică și evoluția paradigmatelor), se efectuează o expunere atât a nivelului actual al tratării managementului ecologic în literatura de specialitate, cât și a tuturor aspectelor lui în calitatea unei noi discipline științifice autentice: a obiectului de studiu, a domeniilor teoretice și aplicative, a principiilor și funcțiilor de bază și a arsenalului ei metodologic și metodic. Se prezintă o nouă definiție a managementului ecologic și se scoate în evidență evoluția paradigmatelor care stau la baza lui. Aceasta expune relațiile managementului ecologic cu alte discipline ce își aduc contribuția la dezvoltarea lui ca știință integrativă. Printre ele se numără managementul, dreptul ecologic, economia mediului și a dezvoltării, ecologia sistemică, geografii și geoecologia, ecologia socială și noosferologia ș.a. Cel de-al doilea volum (Sistemul managementului ecologic) prezintă managementul ecologic în calitatea unei integralități sistemice, expunând în mod consecutiv structura, elementele constitutive și particularitățile funcționării acestuia. El conține diversitatea formelor instituționale ale managementului ecologic și provocările funcționării lor în contextul evoluării managementului public. Totodată, se formulează noțiunea de politici ecologice, prezentându-se tendințele ei în condițiile transformărilor sociale și proceselor de globalizare, precum și diversitatea instrumentelor acesteia. Sunt expuse atât sistemul de asigurare informațională a managementului ecologic și cel al conformității activității umane cu politicile, legislația și standardele ecologice în vigoare, cât și abordările actuale în evaluarea performanțelor managementului ecologic la diferite niveluri ierarhice. A treia carte din colecție (Managementul ecologic la diferite niveluri: particularitățile funcționării și căile de armonizare) completează armonios primele lucrări și expune cu foarte multe detalii particularitățile managementului ecologic la diferite niveluri ierarhice, inclusiv politica ecologică și instrumentele ei, tendințele evoluării acestora în context global, regional (european), subregional (cazul UE și cel al CSI) și corporativ. O atenție specială se acordă identificării problemelor și aspectelor funcționării sistemului managementului ecologic la aceste niveluri. Un loc aparte revine analizei particularităților sistemului managementului ecologic și organizării cooperării

instanțelor în cadrul statelor federale, utilizând în acest scop experiența SUA, a Germaniei și a Canadei. În contextul analizei efectuate în monografie, autorul ajunge la concluzia că prevenirea degradării mediului și asigurarea securității ecologice reprezintă o sarcină ce poate fi realizată numai în condițiile organizării unui management ecologic eficient la toate nivelurile ierarhice, a căror interacțiune poate asigura sinergismul necesar, ceea ce creează premise pentru o eficientă organizare și administrare a protecției mediului. Ultimul volum (Managementul ecologic în tranziția economică: cazul Republicii Moldova) evocă atât problemele teoretice, cât și cele practice ale managementului ecologic în tranziția economică, având ca exemplu cazul Republicii Moldova. Autorul își propune să fundamenteze bazele teoretice ale strategiei reformării managementului ecologic la această etapă, dar și să examineze aspectele practice ale dezvoltării lui. Lucrarea prezintă un interes teoretic și practic deosebit, fiind utilă pentru teoreticienii și practicienii din Republica Moldova, precum și pentru specialiștii din alte țări afl ate în condiții similare de tranziție. Originalitatea ei rezidă în faptul că, pe fundalul existenței a mai multor materiale publicate la tema dată, așa și nu pot fi găsite materiale cuprinzătoare, în care s-ar sistematiza bazele teoretice ale strategiei și tacticii creării și funcționării sistemelor managementului ecologic în condițiile tranziției economice. Examinând proiectul editorial în totalitatea sa, am putea concluda că seria de lucrări monografice fundamentează, pentru prima dată în literatura de specialitate, bazele teoretice ale managementului ecologic în calitate de nouă disciplină științifică, intraramurală, care cercetează legitățile și formulează recomandările practice ale organizării și administrării relațiilor dintre mediu și societate, în scopul asigurării dezvoltării durabile, stabilind în special strategia și tactica reformării lui în perioada tranziției economice. Acest fapt conferă lucrărilor o valoare teoretică importantă. Deși asupra fundamentării teoretice a managementului ecologic au reflectat și alți autori, ciclul de lucrări al lui A. Capcelea se impune prin promovarea unei viziuni de ansamblu inovatoare, panoramice, sintetice și interdisciplinare asupra managementului ecologic în integralitatea lui. În felul acesta, lucrările se înscriu printre puținele studii de acest gen care se referă la tratarea holistă a organizării și administrării protecției mediului. Cercetările efectuate au permis fundamentarea teoretică a managementului ecologic în calitatea unei noi discipline științifi ce autentice, care deține propriul complex metodologic: obiectul de studiu; domeniul propriu de cercetare teoretică și aplicative; aparatul noțional; atât arsenalul metodic, cât și o scurtă, dar dramatică, evoluție pe parcursul ultimilor 20-30 de ani, timp în care s-au succedat câteva paradigme ale lui. Autorul demonstrează cu lux de amănunte faptul că managementul ecologic are o importanță deosebită atât teoretică, cât și aplicativă, mai cu seamă, în contextul acutizării situației ecologice, fapt ce determină necesitatea unei organizări și administrări mai eficiente a protecției mediului. Inovația științifică a lucrării constă și în faptul că pentru prima dată în literatura de specialitate managementul ecologic este prezentat nu numai în calitate de mecanism/instrument practic al soluționării problemelor de mediu, dar și a unui sistem multistratifi cat ierarhic, care se referă la organizarea și administrarea protecției mediului și pune în evidență contribuția lui la dezvoltarea durabilă. Aceste aspecte sunt reflectate în definiția

originală a managementului ecologic, care corespunde noii paradigme a dezvoltării acceptată la Conferințele ONU de la Rio-de-Janeiro pentru Mediu și Dezvoltare din anul 1992 și 2012. În plus, pentru prima dată în literatura de specialitate, cercetările din domeniul în cauză se fundamentează pe metodologia sistemică, fiind prezentată definiția sistemului ME, structura și elementele lui de bază și fiind analizate particularitățile funcționării acestor sisteme în cadrul principalelor niveluri ierarhice. Generalizarea particularităților reformării ME în tranziția economică reprezintă, de asemenea, un lucru inovativ, fapt ce a permis să se pună bazele teoretice ale strategiei și tacticii reformării managementului ecologic la această etapă. Printre cele mai importante și originale concluzii ale lucrării poate fi remarcată afirmația că managementul ecologic, ca parte componentă a managementului sistemului socioeconomic complex, nu poate să se dezvolte dacă nu este luată în calcul starea și tendințele dezvoltării acestuia, stadiul promovării reformelor din alte domenii, dar și acceptabilitatea și gradul de pregătire a societății pentru reformele managementului ecologic în condițiile în care se acutizează problemele sociale și politice. Sub aspect practic, rezultatele cercetărilor date vor facilita fundamentarea reformării managementului ecologic în perioada de tranziție economică de la economia centralizată la cea de piață, la integrarea acestui proces în transformările social-economice și politice ale societății, care asigură o funcționare mai eficientă a ME la această etapă. Mai mult decât atât, rezultatele investigațiilor efectuate pot impulsiona perfecționarea diferitelor aspecte ale ME atât în contextul concret al RM, cât și al altor state din Europa de Est și Asia Centrală. Ele vor putea ameliora în primul rând cadrul lui instituțional, vor contribui la dezvoltarea politicilor ecologice și a instrumentarului lor, la asigurarea unei conformări ecologice mai eficiente.

Sursă: *Managementul ecologic: un nou mecanism de administrare a relațiilor mediu-societate* / Gheorghe Duca // [serie de lucrări monografice cu genericul „Management Ecologic” de Arcadie Capcelea] // Akademos: Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă. – 2014. – Nr 1. – P. 166-168.

2.4 ISTORIA ECOLOGICĂ - O NOUĂ RAMURĂ INDEPENDENTĂ A ȘTIINȚEI ISTORICE

S-a constatat, în special pe parcursul sec. al XX-lea, că, pe măsură ce populația umană crește, numărul de specii cu care împărțim planeta scade, iar ecosistemele încep să degradeze. Jumătate din speciile florei și faunei de pe Terra riscă să dispară la sfârșitul sec. al XXI-lea din cauza degradării galopante a habitatelor lor naturale³. Astfel, a devenit tot mai evidentă axioma conform căreia presiunile umane asupra sistemelor naturale ale Pământului au ajuns la un punct în care este din ce în ce mai posibil ca ele să genereze probleme care pot fi tot mai puțin anticipate. La un anumit moment, dacă nu se intervine, vom fi puși în fața colapsului întregului sistem. Actualmente, câteva tendințe clare ale relației om-natură modelează viitorul civilizației: încălzirea globală,

---

³ *Cartea Roșie a Republicii Moldova*. Ed. a 3-a. Chișinău: Știința, 2015, pp. 7-8.

suprapopularea, agricultura modernă, scăderea resurselor de apă potabilă, micșorarea suprafeței de teren agricol per locuitor, impactul devastator al mediului asupra industriei globale a pescuitului, scăderea suprafețelor de pădure și dispariția unor specii de animale și plante. Populația continuă să crească, dar sistemele naturale ale planetei nu se dezvoltă. Cantitatea de apă potabilă produsă prin circulația hidrologică este aproape aceeași astăzi ca în 1950. Pe măsură ce numărul populației crește, repartitia pe locuitor a resurselor naturale este în continuă scădere, ceea ce amenință nu doar calitatea vieții, ci, în anumite situații, supraviețuirea însăși. Pentru desemnarea complexității managementului relațiilor umane cu mediul, botanistul englez A. G. Tansley a introdus în 1935 în circuitul științific noțiunea de *ecosistem*, pe care l-a definit ca fiind „un complex de organisme și factori fizici, care formează ceea ce numim mediul”. Ecosistemul natural, dar și cel creat de om, constituie un sistem complex, alcătuit dintr-o parte nevie (abiotică sau cadrul natural, cu condițiile) și una vie (biota sau biocenoza, respectiv comunitatea vie, formată din populațiile diferitor specii aflate în interacțiune). Aceste două componente nu sunt separate fizic în natură, ci formează împreună, sub aspect structural și funcțional, o arhitectură unică, un sistem deschis. Este de menționat faptul că, dintre cele 4.400 de specii de mamifere de pe planetă care formează partea vie a ecosistemului, specia umană reprezintă doar una.

Istoria omului și societății sunt indisolubil legate de natură, deoarece oamenii, trăind și activând în cadrul ei, au asigurat condițiile de viață și hrană, dar, în același timp, au transformat-o în permanentă, interacționând constant cu elementele acesteia, modificând funcționarea ecosistemelor naturale. Totodată, natura, ca și alte componente sau fenomene precum cele social-culturale, economice etc., necesită a fi considerată o categorie istorică, pe motiv că ea se modifică în timp și este influențată de procesele geologice, climatice, biologice etc., iar în ultimele secole, de activitățile umane, care s-au transformat într-o forță geologică de proporții. În acest sens, se opinează că natura nu trebuie abordată drept ceva ne semnificativ în procesul evoluției omului și societății, ci merită a fi considerată ca parte integrantă și egală în studiile istorice. Impactul activităților umane, care au evoluat în plan istoric odată cu apariția omului, au generat multiple probleme și crize ecologice locale. Acestea au dus chiar la pieirea unor civilizații vechi, iar în ultimele decenii generează crize globale, dezastruoase nu doar pentru dezvoltarea ulterioară a societății, ci și pentru supraviețuirea ei. În acest context, în scopul identificării originilor problemelor și crizelor ecologice, este necesar de a evalua în mod profund trecutul istoric, de a determina motivele agravării acestor crize până la dimensiuni periculoase, pentru a trage concluzii istorice și a soluționa problemele ecologice stringente cu care se confruntă umanitatea.

Devine, așadar, tot mai evident adevărul că rezolvarea acestei palete largi de probleme, deseori interconectate, necesită mai mult decât o simplă reacție la efecte, atunci când acestea apar. Este necesar să se formeze o nouă etică pentru managementul relațiilor umane cu mediul, aceasta fiind susținută de trei principii de bază: 1. Natura este un sistem de o complexitate impenetrabilă. Neprevăzutul determină un anumit grad de eroare, așa că este important ca atunci când se greșește să se acționeze, ori de câte ori este

posibil, în sensul perturbării minime; 2. Natura nu oferă nimic fără a sacrifica ceva. În „afacerile” cu natura, ca în orice alt fel de tranzacții, trebuie cunoscut prețul total al bunurilor înainte de a putea decide dacă „bunurile” merită banii; 3. Natura nu are buton pentru opțiunea RESET. Cvazi-imposibilitatea de a readuce sistemelor complexe la o stare inițială constituie un argument puternic pentru perturbarea minimă a acestora. Vom recunoaște, așadar, limitele naturale ale planetei și vom adapta economia în mod corespunzător sau vom admite și în continuare să se întindă amprenta noastră ecologică până când va fi prea târziu a mai da înapoi? Amenințarea viitorului omenirii și-a pus amprenta asupra cercetărilor istorice moderne, suscitând un interes considerabil al specialiștilor față de problema evoluției relațiilor dintre societate și mediul natural, bazate pe necesitatea înțelegerii complexității acestora, cu scopul de a soluționa problema degradării mediului și de a păstra un viitor sănătos pentru planetă și locuitorii săi. În acest context, în ultimele decenii a apărut o ramură individuală a cunoașterii istorice – IE, care s-a constituit ca domeniu de cercetare ce își propune studiul istoriei interacțiunii omului și societății cu mediul înconjurător din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre. În acest sens, este evocat un monument medieval din orașul german Worms. Este vorba de o compoziție sculpturală reprezentând o femeie care ține o broască-mamoș. Se sugerează, astfel, că femeia este ea însăși o moașă. Cu alte cuvinte, „europenii sunt eternele moașe ale mediului lor înconjurător: fiecare interacțiune pe care o au cu natura ajută la nașterea unei noi Europe. Să sperăm că generația actuală este una de moașe cu viziune”⁴. Semnalul distinct de alarmă al necesității păstrării mediului îl trag specialiștii în domeniu, inclusiv prin elaborarea unor lucrări științifice de amploare.

În mai-iunie 2024 a văzut lumina tiparului ciclul de lucrări monografice consacrate IE elaborat de Arcadie Capcelea (cel de-al patrulea volum a fost întocmit în coautorat cu Valeriu Capcelea)⁵. A. Capcelea este un cercetător notoriu în domeniu și un expert practic al protecției mediului, fiind unul dintre puținii funcționari de rang înalt din RM care nu numai a parcurs toate treptele ierarhice în administrarea domeniului protecției mediului, ci s-a preocupat în permanență inclusiv de aspectele științifice, teoretice ale managementului ecologic. Frații Arcadie Capcelea și Valeriu Capcelea sunt originari din comuna Izvoare, raionul Florești, localitate cu o bogată tradiție în domeniile ecologiei, spiritualității și promovării valorilor naționale⁶, cu

---

⁴ Flannery, T. Europa. *O istorie naturală*/Trad. din limba engleză de Corina Hădăreanu. Chișinău: Litera, 2020, p. 304.

⁵ Capcelea, A. *Istoria ecologică regională. Contribuții la fundamentarea teoretică*. Vol. 1. Chișinău: [S.n.] Bons Offices, 2024. 209 p.; Capcelea, A. *Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția interacțiunilor omului și naturii*. Vol. 2. Chișinău: [S.n.] Bons Offices, 2024. 500 p.; Capcelea, A. *Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția organizării și administrării protecției mediului*. Vol. 3. Chișinău: [S.n.] Bons Offices, 2024. 433 p.; Capcelea, A., Capcelea, V. *Istoria ecologică a Republicii Moldova. Personalități marcante*. Vol. 4. Chișinău: [S.n.] Bons Offices, 2024. 240 p.

⁶ Capcelea, V., Capcelea, V., Capcelea, Gr. *Comuna Izvoare (Florești): istorie și actualitate*. Chișinău: Prop-Mapix, 2021. 350 p.

personalități notorii, inclusiv neamul Capceleștilor⁷, care s-au manifestat plenar în diferite domenii de activitate. A. Capcelea a absolvit Facultatea de Geografie a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova (1973-1987), este doctor în geografie (1987) și doctor habilitat în biologie (2014). După o carieră de cercetător științific la Institutul de Geografie al Academiei de Științe a Moldovei, a activat cca 10 ani în instituțiile naționale din domeniu. A fost prim-vice-direcțor general al Departamentului Protecției Mediului și Resurselor Naturale a RM, șef al Inspectoratului Ecologic de Stat (1990-1998) și cel dintâi ministru al Mediului (1998-2000), după care a lucrat peste 20 de ani în calitate de specialist principal pentru Europa și țările din Asia Centrală la BM cu sediul în Washington DC. În calitate de cercetător și de conferențiar universitar a publicat peste 150 de lucrări științifice, inclusiv 12 monografii și 4 manuale universitare în domenii precum geomorfologia, geo-ecologia, evaluarea și managementul ecologic, dezvoltarea durabilă, etica ecologică ș.a. De curând, A. Capcelea a publicat un valoros articol de sinteză referitor la protecția mediului în RM⁸.

Originalitatea cercetărilor sale rezidă în faptul că ele sunt fundamentate pe un număr enorm de materiale publicate în domeniu în plan global și național, pe surse inedite (arhivistice) și statistice din RM, pe experiența personală, rezultatele fiind expuse într-un volum de peste 100 de coli editoriale. Lectura celor patru lucrări dedicate IE oferă posibilitatea de a afirma cu certitudine că editarea lor constituie un eveniment important în literatura științifică atât din domeniul științei istorice, cât și al științelor naturale, având, totodată, o importanță practică. Analiza efectuată de A. Capcelea demonstrează ca astăzi IE reprezintă nu doar un nou domeniu de cercetare, ci și o ramură independentă a științei istorice, care se află la hotar cu științele umaniste și cele naturale, în mod special, cu ecologia, istoria și geografia. Apariția IE a fost dictată de procesul de „ecologizare” a istoriei, ca urmare a acutizării problemelor mediului înconjurător și schimbării paradigmei ecologiei ca știință, care actualmente, dintr-o ramură științifică biologică, s-a transformat într-un ciclu întreg și complex al cunoștințelor, asimilând domenii ale altor discipline științifice. Ciclul de lucrări monografice consacrate istoriei ecologice a Republicii Moldova (IERM) se bazează pe o serie de surse informaționale, aplicând cele mai diverse procedee și instrumente ale cercetărilor istorice, dar și ale științelor complementare. Ele cuprind materialele arhivelor din RM (ANA, arhivele diferitor instituții de stat din domeniul mediului, arhivele instituțiilor subordonate lor și Arhiva Științifică Centrală a AȘM). În plus, au fost colectate atât datele prezentate în multitudinea publicațiilor la tema în cauză din domeniul arheologiei, paleontologiei, paleogeografiei, paleolandșaftologiei, cât și materialele cartografice din cele mai vechi timpuri. Evoluția impactului uman și a calității mediului au fost analizate în baza datelor statistice și a

---

⁷ Capcelea, V., Capcelea, V., Capcelea, Gr. *Neamul Capceleștilor: studiu genealogic cu elemente interculturale*. Chișinău: Bons Offices, 2022. 316 p.

⁸ Capcelea, A. *Mediul și protecția lui*. În: Liliana Corobca (coord.). *Panorama postcomunismului în Republica Moldova*. Vol. II. București: Institutul Cultural Român, 2024, 15-39.

rapoartelor tematice ale Ministerului Mediului și Inspectoratului Ecologic. Au fost utilizate pe larg materiale din reviste științifice, din presa periodică, din opere artistice, filme documentare etc., unde și-au găsit reflectare problemele ce țin de istoria ocrotirii naturii, politica ecologică, inclusiv organizarea și efectuarea cercetărilor științifice, rezultatele acestora etc.

Autorul demonstrează că, deși IE a avut o dezvoltare vertiginosă în plan național și regional, se atestă lipsa cercetărilor complexe, în care ar fi reflectată atât multitudinea de aspecte ale evoluției mediului, omului și societății, cât și aspecte ale organizării și administrării protecției mediului, care ar oferi posibilitatea de a trage concluziile de rigoare ce ar facilita sporirea eficienței lor⁹. În această ordine de idei, pe fundalul multitudinii studiilor care tratează diferite aspecte ale problemei în diferite epoci istorice, devin imperioase cercetările complexe, multidisciplinare ale IE, mai ales, pentru anumite zone geografice, orientate în mod special spre obiectivele practice și previziunea istorică. Prin intermediul acestor studii ar fi posibil de a determina efectele interacțiunii naturii și societății, apariția crizelor ecologice, organizarea și administrarea protecției mediului la diferite niveluri, care ar contribui la tranziția statelor către dezvoltarea durabilă.

În viziunea lui A. Capcelea cu privire la aspectele teoretice ale IE în complexitatea lor se atestă un număr redus de studii și lipsesc, aproape cu desăvârșire, cercetări care ar generaliza rezultatele obținute în domeniu, ce ar prezenta IE ca un nou domeniu de cercetare în deplinătatea sa, ar aborda și fundamenta bazele ei teoretice și evoluția abordărilor, ar prezenta, într-un mod explicit, obiectul de bază și obiectivele ei, domeniile de cercetare teoretică și aplicativă, metodele și mijloacele de investigare, alte aspecte caracteristice unui nou domeniu de cercetări interdisciplinare de perspectivă. Prima monografie – *Istoria Ecologică Regională: contribuții la fundamentarea teoretică* – conține expunerea atât a nivelului actual al tratării IE în literatura din domeniu, cât și a tuturor aspectelor IE în calitatea unei ramuri noi a științei istorice: obiectul de studiu, domeniile teoretice și aplicative, principiile și funcțiile de bază, arsenalul metodologic și metodic. Scopul lucrării constă în efectuarea unei analize profunde a metodologiei cercetărilor în domeniul IE și fundamentarea teoretică a Istoriei Ecologice Regionale (IER), obiectivelor și algoritmului de studii complexe în domeniu¹⁰. Volumul prezentat este structurat în trei capitole, în care autorul abordează problematica interacțiunii omului cu natura în literatura de specialitate internațională și în cea din Republica Moldova (capitolul I), evoluția viziunilor filosofice, religioase și ideologice asupra interrelațiilor naturii, omului și societății, identificarea istoriei ecologice în calitate de ramură a științei istorice (capitolul II), argumentând, în final, metodologia istoriei ecologice regionale, caracterul interdisciplinar al istoriei ecologice și relațiile ei cu științele complementare, precum și domeniile principale și obiectivele istoriei ecologice (capitolul III). Un loc important în acest volum îl ocupă abordarea nivelului actual de investigare a

---

⁹ Capcelea, A. *Istoria ecologică regională. Contribuții la fundamentarea teoretică*. Vol. 1. Chișinău: [S.n.] Bons Offices, 2024, p. 9.

¹⁰ Ibidem, pp. 7-10.

istoriei ecologice în literatura de specialitate internațională și în cea națională, formarea și afirmarea unui domeniu nou, original și actual de studiu, legat anume de evoluția interacțiunilor societății și mediului înconjurător.

Potrivit autorului, deși bazele cercetărilor în domeniul respectiv au fost puse de reprezentanții științelor naturii, treptat, problematica ecologică a fost preluată, dezvoltată și însușită de istorici, filosofi, sociologi și specialiști în drept, care și-au axat atenția mai ales pe efectele negative ale impactului acțiunii umane asupra naturii și, respectiv, asupra sănătății omului și dezvoltării social-economice a societății¹¹. Cu referire la RM, autorul constată că primele publicații în domeniu au apărut încă în anii 1960, problemele legate de rolul naturii în evoluția omului și societății preistorice fiind tratate inclusiv în unele lucrări ale istoricilor. Totuși, studiile de acest fel au fost și rămân încă sporadice și, în mare parte, sectoriale, parțiale, abordând doar anumite aspecte ale interacțiunii omului și mediului înconjurător. Totodată, la fel ca în cazul studiilor istoriei ecologice din alte țări, pe fundalul unui număr limitat de lucrări privind varii aspecte ale istoriei ecologice, în RM lipsesc aproape cu desăvârșire studiile și publicațiile complexe, care să cuprindă nu numai parcursul istoric al teritoriului dat, dar și cercetările istoriei ecologice în complexitatea lor, cu abordări ce țin de istoria practică a organizării și administrării protecției mediului, în sensul unui management integrat. Analiza istoriografică efectuată de autor învederează inclusiv lacunele cercetărilor în domeniu, având în vedere faptul că, pe lângă funcțiile cognitive ale studiilor istorice orientate spre o înțelegere adecvată a caracterului interacțiunilor dintre natură și societate în evoluțiile lor istorice, ele ar trebui să conțină și o funcție practică, aplicativă a identificării, în baza analizei istorice, a modalităților de soluționare a crizelor ecologice și a celor de previziune, care să anticipeze eventualele efecte ale acestor interacțiuni.

Din acest punct de vedere, calitatea definitorie și originală a investigației dr. hab. Arcadie Capcelea constă în faptul că, spre deosebire de numeroase alte lucrări în care sunt tratate diverse aspecte ale istoriei ecologice la diferite etape ale evoluției omenirii, autorul a pus în evidență imperativul și actualitatea cercetărilor complexe, multidisciplinare ale istoriei ecologice, care să identifice efectele interacțiunii naturii și societății, apariția crizelor ecologice, dar și să argumenteze necesitatea organizării și administrării protecției mediului la diferite niveluri, care să contribuie la tranziția statelor către o dezvoltare durabilă¹². Volumul conține, de asemenea, o viziune originală a autorului privind obiectul, funcțiile și principiile de bază ale istoriei ecologice, argumentează arsenalul ei metodologic, caracterul interdisciplinar și relațiile cu științele complementare, domeniile principale și obiectivele istoriei ecologice, dar și specificul istoriei ecologice regionale.

Unul dintre obiectivele lucrării a constat în evaluarea nivelului de tratare a istoriei ecologice în literatura de specialitate, respectiv, în fundamentarea domeniului dat în calitate de ramură distinctă a istoriei, având ca preocupare de bază studierea evoluției interacțiunii omului și societății cu natura, din cele

---

¹¹ Ibidem, p. 68.

¹² Ibidem, p. 69.

mai vechi timpuri până în zilele noastre. Autorul a efectuat o analiză detaliată a reflecțiilor privind rolul factorului natural în evoluția societății, inclusiv a impactului activității umane asupra mediului înconjurător, generator de probleme și crize ecologice. Nu în ultimul rând, volumul prezintă evoluția viziunilor cu privire la natură, doctrinele filosofice, religioase, dar și ideologice care au influențat activitățile umane pe parcursul timpului, atât în ceea ce privește utilitatea, „cucerirea” sau transformarea naturii, cât și în ceea ce vizează conservarea ei.

Analiza complexă și multiaspectuală efectuată de dr. hab. Arcadie Capcelea demonstrează că istoria ecologică a devenit nu numai un domeniu inedit și original de cercetare, ci și o nouă ramură independentă a științei istorice, aflată la hotar cu numeroase alte științe umaniste și naturale, în primul rând, cu ecologia și geografia. În opinia autorului lucrării, apariția istoriei ecologice în calitate de ramură independentă a științei istorice reprezintă un fenomen tipic în sistemul cunoașterii științifice moderne, în structura căruia studiile interdisciplinare se disting ca un tip special de activitate de cercetare, care implică interacțiunea reprezentanților diferitor discipline în studiul aceluiași obiect. Mai mult ca atât, la apariția și afirmarea ei a contribuit actualul proces de „ecologizare” a multiplelor discipline științifice, inclusiv a istoriei, ca urmare a acutizării problemelor mediului înconjurător și schimbării paradigmei ecologiei ca știință, care actualmente, dintr-o ramură științifică biologică, s-a transformat într-un ciclu complex al cunoștințelor, asimilând domenii întregi ale altor discipline științifice¹³. Înțelegerea rădăcinilor crizelor în interacțiunile omului și societății cu natura, inclusiv a problemelor ecologice globale, necesită studii detaliate și complexe, printre care un rol aparte aparține cercetărilor concrete ale istoriei ecologice la nivel global și regional.

Studiile istoriei ecologiei regionale sunt extrem de importante în contextul în care problemele ecologice în diferite colțuri ale Terrei sunt în mare măsură similare, căile soluționării lor fiind însă diferite, în funcție atât de situația ecologică și social-economică ori politică dintr-o regiune geografică ori alta, cât și de situația istorică concretă a dezvoltării societății. Mai mult ca atât, în timp ce un șir de probleme ecologice au o conotație globală (schimbările climatice, degradarea stratului de ozon, poluarea oceanului planetar etc.), majoritatea acestora au specificul lor în diferite țări și regiuni geografice ale lumii și, deseori, poartă un caracter local sau regional. Astfel, atunci când orice problemă ecologică locală/regională are efecte mai largi decât mediul concret unde acestea se produc, cercetările istoriei ecologiei regionale capătă importanță majoră nu numai la acest nivel, ci și la nivel global.

Al doilea volum al ciclului de lucrări – Istoria ecologică a Republicii Moldova – evoluția interacțiunilor omului și naturii – reprezintă prima parte a studiului de caz al IER, având ca exemplu RM. Prin aceasta autorul prezintă abordările metodologice ale IER expuse în primul volum, algoritmul IER și demonstrează perspectivele unor astfel de studii complexe și interdisciplinare pentru alte regiuni și țări. Sub aspect temporal, studiul se concentrează pe evoluția interacțiunilor omului, societății și naturii pe parcursul Holocenului

---

¹³ Ibidem, p. 201.

(ultimii 12.000–10.000 de ani), timpul de când apar primele urme ale omului în zona de studii, cu accent asupra celei de a doua jumătăți a secolului al XIV-lea până în prezent, timp când a apărut stătalitatea Moldovei, de când dispunem de o bază factologică mai deplină.

Cu referire la limitele geografice ale studiului, acesta nu urmează strict hotarele actuale ale RM. Pentru perioadele inițiale ale IE pe acest teritoriu studiul cuprinde un areal mult mai extins: teritoriul carpato-nistrean – dintre munții Carpați, delta Dunării, Marea Neagră și fluviul Nistru. Pentru etapele ulterioare, începând cu secolele XIV–XV, odată cu apariția Țării Moldovei, aria geografică a studiului devine mai îngustă, cuprinzând în principal interfluviul Nistru-Prut, deși sunt examinate activitățile și deciziile luate de către organele de administrare a întregului principat al Moldovei. Luând în calcul perturbațiile istorice din secolele XIX–XX și modificările hotarelor Basarabiei, ocupată inițial de către Imperiul Rus, apoi integrată în Regatul Român, după care, în urma ocupației sovietice din 1940 și 1944, se formează RSS Moldovenească cu hotarele ei actuale, zona de studiu este focalizată, în mare parte, pe interfluviul Nistru-Prut și partea stângă a fluviului Nistru.

Reflectând istoriografia IE din cadrul Republicii Moldova, autorul menționează că practic lipsesc publicații speciale în domeniu. În același timp, tematica interacțiunii omului și naturii sub diverse aspecte ale ei, deși cu o aprofundare diferită, este prezentă în unele lucrări. Acestea au fost inițiate, în mare măsură, de specialiștii în științele naturii cu referire la evoluția istorică a peisajelor, florei, faunei, a proceselor de degradare a solului ș.a. Tangențial, aceste și alte aspecte, în particular, legate de rolul naturii în evoluția omului și societății preistorice sunt reflectate și în unele cercetări ale istoricilor¹⁴. Un loc aparte în volumul dat îl ocupă tratarea aspectelor ce se referă la mediatizarea și conștientizarea ecologică, activități care, alături de dogmele și doctrinele filosofice, religioase și ideologice, dar și de informația privind starea mediului în baza cercetărilor naturaliste, contribuie la formarea unei culturi ecologice care condiționează presiunea socială în domeniul protecției mediului. Așadar, autorul a efectuat o expunere detaliată a mediatizării și publicisticii ecologice. Se subliniază că publicistica ecologică din anii 1970, dar mai cu seamă din anii 1980, devine în RSSM un instrument puternic nu numai al conștientizării problemelor mediului și al presiunii sociale asupra autorităților oficiale din republică, dar și în declanșarea procesului de renaștere națională. În viziunea autorului, dezbaterile din societate asupra problemelor din domeniul mediului au provocat acțiunile ce au dus la renașterea națională.

După cum demonstrează A. Capcelea, un rol deosebit în mediatizarea și conștientizarea ecologică l-a jucat publicistica de mediu, care își are originea la începutul secolului al XX-lea, fiind promovată de Societatea Naturaliștilor și Iubitorilor de Natură, urmată de cea din perioada interbelică (T. Porucic, N. Florov, A. Bârlădeanu și I. Lepși, Al. Borza), prin care erau mediatizate valorile naturii și necesitatea protecției mediului. După cel de-Al Doilea Război Mondial, publicațiile științifica-populare și ecologice în republică apar odată

¹⁴ Capcelea, A. Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția interacțiunilor omului și naturii. Vol. 2. Chișinău: [S.n.] Bons Offices, 2024, p. 24.

cu crearea Comisiei pentru Ocrotirea Naturii pe lângă Academia de Științe a RSS Moldovenești la sfârșitul anilor 1950, care a publicat o multitudine de materiale ecologice consacrate celor mai stringente probleme în domeniu, dar, mai ales, o atenție deosebită a acordat-o conservării obiectelor naturale unice. Publicistica de mediu conținea un șir de materiale care au anticipat „perestroika” (A. Sefer, M. Garaz, V. Cosarev, Gh. Malarciuc, A. Reniță), care au inițiat renașterea națională, începută anume de la conștientizarea pericolului catastrofei ecologice, în pragul căreia societatea autohtonă se afla la mijlocul anilor 1980, dar nu de la problemele referitoare la limbă, identitate națională sau istorie, opinie care domină astăzi în conștiința socială¹⁵. Într-adevăr, un loc aparte în programele mișcării de eliberare națională din Moldova sovietică la sfârșitul anilor 1980 era acordat problemei ecologice¹⁶. Următoarea lucrare a acestui ciclu de monografii – *Istoria Ecologică a Republicii Moldova* – evoluția organizării și administrării protecției mediului – este axată pe evoluția practicii protecției mediului: studiul istoriei organizării și administrării protecției mediului în republică, a cărui evoluție a dus la crearea sistemului complex al ME; realizarea practică a activităților de mediu, dar și dezvoltarea instrumentelor și reglementărilor ME prin care se asigură schimbarea comportamentului omului și motivarea activității lui în asigurarea protecției mediului.

Autorul consideră că monografia respectivă are, pe lângă scopurile cognitive de bază, și o menire profund practică – de a scoate în vileag concluzii istorice ale rezultatelor protecției mediului pe parcursul dezvoltării istorice. Astfel, prezentând evoluția în timp a activităților întreprinse, dar și efectele lor, rezultatele pozitive și negative, se constituie o bază factologică solidă pentru identificarea căilor de perfecționare a sistemului ME, precum și a celor mai eficiente măsuri și activități în domeniu, prin intermediul cărora devine posibil de a asigura o protecție a mediului mai eficientă în Republica Moldova. Ultima lucrare a ciclului de monografii nominalizat – *IERM* – personalități remarcabile, elaborată în comun cu doctorul habilitat în filosofie Valeriu Capcelea, este dedicată celor care au contribuit la făurirea acestei istorii.

Multitudinea personalităților include reprezentanți ai diverselor domenii de activitate cu referință la natură și protecția mediului, atât a cercetătorilor naturaliști, cât și a celor care și-au adus contribuția la conștientizarea ecologică, la formarea viziunilor omului și societății asupra interrelațiilor cu natura și, în particular, a publiciștilor care au atenționat opinia publică asupra importanței ocrotirii naturii și protecției mediului, dar și a practicienilor din domeniu, care au pus baza și au muncit cu succes în domeniul ocrotirii naturii și al protecției mediului. Astfel, lucrarea oferă posibilitatea de a reliefa eforturile de trei secole ale marilor noștri înaintași, savanți din domeniul științelor naturii, ale celor care au contribuit la formarea conștiinței ecologice, ale conducătorilor instituțiilor specializate din domeniu, practicienilor și reprezentanților marcanți ai organizațiilor obștești care s-au ocupat de ocrotirea naturii și soluționarea problemelor concrete ale relațiilor dintre om și natură. Un capitol

---

¹⁵ Ibidem, pp. 423-469.

¹⁶ Aduage, M. (alc.). *Partidul Popular Creștin Democrat. Documente și materiale 1988–2008*. Chișinău: S. n., 2008, pp. 41, 48-49, 68 etc.

aparte este dedicat personalităților care au contribuit la formarea conștiinței ecologice în Moldova. El cuprinde aportul ziariștilor și publiciștilor care au promovat cu insistență cauza mediului și au format, pas cu pas, conștiința ecologică autohtonă, care a devenit o premisă a deșteptării naționale a românilor (moldovenilor) din anii 1987-1989 și au contribuit la obținerea independenței de stat a RM. Mai mult ca atât, sunt prezentați cei mai combativi ecologiști contemporani, care au devenit formatori de opinii, aplicând pe larg noile tehnologii informaționale și folosind rețelele de socializare.

Ciclul monografiilor realizate de A. Capcelea și V. Capcelea – veritabil tratat de istorie ecologică a RM – completează vidul existent în literatura de specialitate, pentru a da răspuns la solicitările practice ale evoluției istorice a organizării și administrării mai eficiente a relațiilor dintre mediu și societate, care ar contribui la supraviețuirea societății contemporane și trecerea ei pe traseul dezvoltării durabile. Lucrările prezentate, fiind destinate, în primul rând, specialiștilor din domeniul cercetărilor istorice, al ecologiei și protecției mediului, precum și din alte ramuri ale științelor sociale și naturale, sunt de un real folos inclusiv pentru un cerc larg de practicieni care activează în instituțiile de protecție a mediului, facilitând cunoașterea și înțelegerea de către aceștia a evoluției abordărilor filosofice privind interacțiunile omului, societății și naturii, dar și măsurile practice de soluționare a problemelor ecologice pe parcursul evoluției istorice a umanității.

P.S. În anul 2023 Site-ul *enciclopedia.asm.md* l-a desemnat pe Arcadie Capcelea drept Cercetătorul Anului 2023¹⁷. A fost cercetătorul care a studiat cele mai multe dosare din Arhiva Științifică Centrală a AȘM. În total, profesorul Arcadie Capcelea a cercetat, analizat și pus în circuitul științific date din 182 de dosare! Arhiva Științifică Centrală a AȘM este cea mai mare structură instituțională specializată în domeniul științei și istoriei științei din RM. Include 38 607 dosare structurate în 33 de fonduri personale și 46 fonduri instituționale.

Sursă: *Istoria ecologică – o nouă ramură a științei istorice / Nicolae Enciu, Ion Valer Xenofontov // Akademos : Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă. – 2024. – Nr 3(74). – P. 169-175.*

2.5 TEZĂ DE DOCTOR HABILITAT DE PIONIERAT ÎN DOMENIUL MANAGEMENTULUI ECOLOGIC

La 10 iulie 2014, a avut loc susținerea publică a tezei de doctor habilitat în științe biologice „Managementul ecologic: Fundamentarea teoretică și practică și particularitățile lui în tranziția”, pretendent - Arcadie Capcelea, doctor în științe geografice, conferențiar universitar. Teza a fost susținută în cadrul Consiliului științific specializat (președinte - m.c. Ion Dediu) din cadrul Institutului de Zoologie al AȘM.

Pe post de consultanți științifici ai tezei au fost acad. Gheorghe Duca, profesor universitar, doctor habilitat în chimie și acad. Ion Toderaș, profesor

¹⁷ A se vedea: *Cercetătorul anului 2023*. Disponibil: <https://enciclopedia.asm.md/?p=10824>

universitar, doctor habilitat în biologie. În calitatea de referenți oficiali, aspirantul la gardul științific de doctor habilitat i-a avut pe prof. Vladimir Rojanschi de la Universitatea Ecologică din București, prof. Vădineanu Angheluță, coordonatorul Scolii Doctorale și Centrului de Cercetare în Ecologie Sistemică și Sustenabilitate a Universității din București și prof. Larisa Bugaian, prorector la Universitatea Tehnică din Moldova.

Autorul Arcadie Capcelea a abordat în teza sa problematica fundamentării teoretice a ME, lucrarea având drept obiectiv formularea metodologiei managementului ecologic, fundamentarea strategiei și tacticilor reformării managementului în contextul condițiilor particulare ale tradiției economice, a trecerii de la un stat centralizat cu economie centralizată spre o economie de piață care funcționează în bazele principiilor democratice. Pretendentul a făcut o evaluare a apariției creării acestui sistem în contextul Republicii Moldova, evoluției acestui sistem pe parcursul ultimului deceniu, înainte de independență și a analizat evoluția ecologică pe parcursul ultimilor 20 de ani de independență, identificând și carențele existente. Teza se impune prin promovarea unei viziuni inovatoare de ansamblu, panoramice, interdisciplinare asupra managementului ecologic în integritatea lui.

Academicianul Gheorghe Duca, unul din consultanții tezei, a apreciat lucrarea și problematica abordată de Arcadie Capcelea drept o istorie de succes atât a autorului tezei, cât și a tuturor celor implicați în elaborarea și susținerea lucrării – președintelui Consiliului științific, referenților oficiali, consultanților științifici ș.a. A felicitat aspirantul pentru curajul și voința de a trata această temă deloc simplă și atât de actuală, mergând lent, dar sigur spre un rezultat incredibil și fără precedent în RM. A reușit să atragă, în susținerea a ceea ce a promovat și promovează, o abordare sistemică a procesului de administrare a ecologiei ca atare, unde se include și mediul și organismele, reușind prin foarte multă muncă, prin proiecte, prin implementări, prin discuții legate de elaborarea unei legislații ecologice. „Ai venit, ai încercat, ai câștigat, ai învins și ai demonstrat că gradul de doctor habilitat este un grad superior celui de doctor și el merită a fi luat în considerare”, a remarcat consultantul științific Gh. Duca.

Aprecieri pentru lucrare și pentru această reușită a dl Arcadie Capcelea a exprimat acad. Ion Toderaș, al doilea consultant științific. L-a felicitat pentru munca și efortul depus pe parcursul mai multor ani, succesul fiind unul fulminant, care a meritat și chiar a depășit așteptările. A adus felicitări tuturor celor care și-au adus contribuția la pregătirea și prezentarea tezei, care impune un nou suflu în cercetare și face o bună imagine atât științei autohtone, cât și institutului, în cadru căruia a fost înregistrat acest succes.

Referentul oficial, prof. Vladimir Rojanschi de la Universitatea Ecologică din București a ținut să remarce în avizul său că l-a impresionat în mod deosebit lucrarea care încearcă și reușește să fundamenteze științific un nou mod de management al societății umane, acela care să țină cont atât de nevoile umane de dezvoltare economică, socială, dar în respect cu condițiile și criteriile de mediu, de protecția mediului, de conservarea mediului, toate acestea fiind adunate în așa-numitul concept de management ecologic. Este o nouă viziune asupra modului în care trebuie să fie abordată societatea și dezvoltarea ei, acest

lucru având importanță mai ales în Moldova, dar și în România și în țările care sunt într-o dinamică deosebită în sensul de dezvoltare a unui nou tip de societate concurențială economiei de piață în contextul globalizării acestora. Și ca o concluzie, expertul a subliniat că dl Capcelea a pus bazele și deja în multe zone se aplică din punct de vedere legislativ, instituțional, economic, tehnologic și, nu în ultimul rând, al modului în care trebuie să facem educația, sensibilizarea și informarea populației, pentru ca aceasta să devină partener în managementul ecologic și să se implice în aceste probleme.

Larisa Bugaian, prof. univ., prorector la Universitatea Tehnică din Moldova, al doilea referent oficial, a specificat că teza este una de pionierat în Republica Moldova, având aspect multidisciplinar. Domnia Sa a remarcat că activitatea pe care a desfășurat-o dl Arcadii Capcelea pe parcursul a 10 ani i-a permis să elaboreze o teză în acest domeniu care ar putea servi drept manual foarte bun pe dimensiunea dezvoltării durabile pentru universitățile noastre. Mai mult, referentul a subliniat că aspirantul Capcelea merită gradul de dr. hab în două specialități – dr. hab. în ecologie și management.

În calitate de referent oficial, prof. univ. Vădineanu Angheluță, coordonatorul Scolii Doctorale și Centrului de Cercetare în Ecologie Sistemică și Sustenabilitate a Universității din București a subliniat, în primul rând, caracterul novator al modului de abordare al subiectului și al rezultatelor incluse, integrate, sintetizate în această teză, evidențiind, în mod special faptul, că asemenea lucrări, rezultat al unei abordări transdisciplinare sunt foarte puține. Profesorul român a reiterat faptul că lucrarea poate fi considerată una de pionierat, care deschide sau susține orientarea direcția solicitată foarte mult de către sectorul care dezvoltă, coordonează și aplică politici și strategii de dezvoltare socio-economică.

Exprimând gândurile cele mai afectuoase, pentru că se înscrie în peste 20 de ani în activitatea și în viața Institutului de Zoologie al AȘM, având calitatea de membru al Consiliului științific, prof. Brezianu Gheorghe de la Institutul de Biologie al Academiei Române și de la Universitatea de Stat din Pitești, a menționat că dl Capcelea a susținut o lucrare extraordinar de interesantă, ce reprezintă o noutate în activitatea Institutului în care și-a susținut teza, dar și în domeniul științelor, în general. Consideră că este una din lucrările singulare până în prezent care au fost editate și susținute în cadrul unei teze de doctor habilitat, pentru că autorul a publicat o mulțime de lucrări fundamentale care au ajuns și în România și care sunt deosebit de apreciate. Profesorul a exprimat certitudinea că dl Capcelea este un deschizător de drumuri în domeniul de activitate legat de cercetarea ecologică, în special, de cercetarea ecologică ca factor important în dezvoltarea durabilă, relevând că acestea sunt lucruri care nu reușesc decât în mică măsură să caracterizeze vasta activitate a dl Capcelea, cu atât mai mult că se desfășoară în cadrul unui institut al AȘM, cu o tradiție formidabilă în promovarea cadrelor și în dezvoltarea lor.

Pe marginea tezei s-au pronunțat acad. Teodor Furdui, Ceslav Ciobanu, profesor la Universitatea de Stat din Virginia, SUA, fost ambasador al RM în SUA, fost consilier al primului Președinte al Republicii Moldova ș.a.

Aspirantul la gradul științific de doctor habilitat, Arcadie Capcelea a mulțumit consultanților științifici, academicienilor Gheorghe Duca și Ion

Toderaș care l-au povățuit în formularea tezei date, i-au dat idei prețioase ce țin de trecerea acestei etape, fiind recunoscător membrilor consiliului specializat, în primul rând, președintelui Ion Dediu, care este unul din inițiatorii și formatorii conceptului de management ecologic și în lucrările căruia au fost fundamentate multe aspecte ale managementului ecologic. S-a arătat măgulit de aprecierea înaltă dată de profesorii din România, referenții oficiali, domnii Angheluță Vădineanu, Vladimir Rojanschi care sunt și cei care au pus bazele și a unui concept al managementului sistemic adaptiv, al evaluării impactului, prof. univ. Larisa Bugaian care l-a surprins plăcut, exprimând opinia că lucrarea corespunde totalmente rigorilor științei economice și managementului, dlui prof. Gheorghe Brezeanu din București, dar și celorlalți vorbitori care, de asemenea, au apreciat înalt lucrarea și munca pe care a depus-o la elucidarea acestui subiect.

Sursă: Eugenia Tofan, Șefa Centrului Media al AȘM . 2014-07-12 https://old.asm.md/index.php?go=noutati_detalii&n=6256&new_language=1

2.6 DE CE ARE NEVOIE ARCADIE CAPCELEA DE GRADUL ȘTIINȚIFIC DE DOCTOR HABILITAT ȘI DE CE UNII VOR SĂ FIE ANULAT GRADUL ȘTIINȚIFIC DE DOCTOR HABILITAT?

O susținere publică a tezei de doctor habilitat în domeniul managementului ecologic a fost susținută recent (16 iulie 2014 – n.n.) la Academia de Științe a Moldovei, lucrare care a fost apreciată de savanții din domeniu drept una de pionerat, o istorie de succes. Aspirantul la gradul științific de doctor habilitat a fost Arcadie Capcelea, doctor în geografie, specialist superior pe probleme de mediu la BM, regiunea Europei și Asiei Centrale, ex-ministru al Mediului Republicii Moldova.

Apare o firească o întrebare: de ce o personalitate ca Arcadie Capcelea, care deține o funcție atât de prestigioasă și bine remunerată, care îi asigură un mod de viață mai mult decât decent, a decis să susțină teza de doctor habilitat?

O altă întrebare care se impune în acest context ar fi: de ce teza domnului Capcelea a generat un interes atât de mare nu doar din partea savanților, dar și a ex-miniștrilor de Mediu atât din Republica Moldova, cât și din România precum Vladimir Rojanschi și Vădineanu Angheluță, academician Gheorghe Duca, membru corespondent Ion Dediu, toți deținând gradul științific de doctor habilitat și profesor universitar.

Și de ce totuși ar avea nevoie personal Arcadie Capcelea de gradul de doctor habilitat? s-ar întreba unii, care pun la îndoială sau nu conștientizează necesitatea acestui grad științific.

Răspunsul la toate aceste întrebări este unul: pentru a-și atesta elaborările științifice teoretice și practice ce constituie un ansamblu de lucrări care rezolvă o problemă majoră în domeniul ecologiei și protecției mediului ambiant – bazele teoretice și practice ale managementului ecologic în tranziția economică și de a fi recunoscut de către oameni de știință consacrați, cu experiență practică în domeniu ca savant de cea mai înaltă calificare academică.

Dr. Arcadie Capcelea își dădea bine seama că în procesul de cercetare, a obține gradul științific de doctor habilitat e necesar de a efectua cercetări la un

nivel net superior celui de doctor, a obține noi cunoștințe și a argumenta noi elaborări practice, a rezolva o problemă importantă pentru știință și practică. Concomitent, autorul a conștientizat și faptul că atingerea acestor performanțe a solicitat o muncă asiduă și o consacrare zilnică pe parcursul mai multor ani, ceea ce i-a asigurat, în ultimă instanță, succesul.

Teza autorului este rezultatul unei vaste activități de cercetare științifică și practică privind sistemele existente de management ecologic sub aspect global în contextul tranziției economice la diferite niveluri ierarhice. Toate acestea i-au permis autorului de a fundamenta o nouă disciplină științifică interdisciplinară, care înglobează unele componente ale științelor naturii, economice și sociale într-un sistem socio-ecologic. Mai mult ca atât, autorul tezei a propus o serie de soluții concrete în rezolvarea problemelor de mediu în țara noastră și care, la inițiativa dumealui, au fost finanțate de BM. Concomitent, dl Capcelea a fost coordonator al implementării modelului managementului ecologic, grație căruia a reușit să convingă BM să investească în Republica Moldova 40 mil. dolari.

Rezultatele științifice ale dr. Capcelea, prezentate în teza sa de doctor habilitat, de altfel, ca și altor teze de doctor habilitat, mărturisește o dată în plus semnificația lor teoretică și practică care este mult mai relevantă decât cele ce se obțin în rezultatul realizării tezelor de doctor, dovadă a faptului că este absolut necesar de menținut practica pregătirii și susținerii gradului de doctor habilitat. Conștientizăm în aceeași timp și faptul că aceasta necesită noi surse financiare și intelectuale pentru realizarea lor, care, cu regret, la ora actuală sunt insuficiente.

Evident, anularea gradului științific de doctor habilitat va ușura invadarea comunității științifice cu persoane mediocre și va diminua suportul științei în rezolvarea problemelor stringente ale științei și practicii.

Deoarece în țări dezvoltate precum Austria, Germania, Franța, România, în total 18 țări-membre ale Uniunii Europene, în ultimii 5 ani, au revenit la acordarea gradului științific de doctor habilitat, logic, se impune ca politicienii noștri și în această problemă să meargă în pas cu practica țărilor europene.

Sursă: *Academician Teodor Furdui, președintele Sfatului Academicienilor, Eugenia Tofan, Șefa Centrului Media al AȘM.* <http://curentul.md/social/de-ce-are-nevoie-arcadie-capcelea-de-gradul-stiintific-de-doctor-habilitat-si-de-ce-unii-vor-sa-fie-anulat-gradul-stiintific-de-doctor-habilitat.html>

3. PUBLICAȚII SEMNATE DE CĂTRE ARCADIE CAPCELEA

Bibliografia lui Arcadie Capcelea: caracteristică generală

Prezenta monografie bibliografică este un omagiu adus Domnului Arcadie Capcelea, întâiului Ministru al Mediului din Republica Moldova, doctor habilitat în biologie, doctor în geografie și un specialist de excepție în domeniul Geomorfologiei și Geografiei Evolutive, Protecției Mediului Înconjurător, Evaluării de Mediu, Managementului Ecologic, Dreptului Ecologic și Dezvoltării Durabile. Este autorul în total a peste o sută șaptezeci de lucrări științifice publicate în domeniile specificate, inclusiv și a două cicluri de monografii fundamentale (ambele cuprinzând câte 4 volume) – (a) „Management Ecologic” și (b) „Istoria Ecologică a Republicii Moldova”. După zece ani de activitate în instituțiile protecției mediului din republică în calitate de Vice Director General al Departamentului Protecției Mediului și Ministru al Mediului, și-a continuat activitatea în domeniu timp de 23 de ani la BM în calitate de specialist superior pe problemele mediului, dând dovadă de experiență, competențe și abilități extraordinare în organizarea și administrarea protecției mediului. Pe tot parcursul activității sale Arcadie Capcelea a continuat investigațiile științifice, elaborând și publicând o multitudine de lucrări științifice, didactice dar și publicistice. De asemenea, a avut și contribuții importante la realizarea lucrărilor științifice ale altor cercetători, fiind prezent în calitate de consultant științific, coordonator, redactor științific al mai multor studii și proiecte științifice naționale și internaționale.

Bibliografia prezentată mai jos include marea majoritatea atât a lucrărilor științifice cât și celor publicate în ediții periodice, semnate de Domnul Capcelea, realizate practic pe parcursul a întregii sale activități în anii 1978 – 2026. Ea include în total 325 de resurse, la care omagiatul a contribuit în calitate de: autor, coautor, redactor, redactor științific, consultant științific, coordonator, contribuitor și conducător științific. Dlui este autorul a două teze de doctorat: (a) teza de doctor în geografie din anul 1987, susținută în cadrul Facultății de Geografie a Universității „M. V. Lomonosov” din Moscova: „Геоморфологический анализ эрозионно-оползневых цирков Кодр Молдавии: Диссертация на соискание звания кандидата географических наук по специальности „Геоморфология и Палеогеография”; și (b) teza de doctor habilitat în biologie (2014) la tema „Managementul Ecologic: fundamentarea teoretică și particularitățile lui în tranziția economică”, susținută la ședința Consiliului Specializat de pe lângă Institutul de Zoologie a ASM în anul 2014. Arcadie Capcelea activează și în calitate de consultant științific la 4 doctoranzi dintre care doi au susținut teza de doctor: (a) P. Bacal „Studiul economic-geografic al protecției mediului înconjurător în Republica Moldova”. Teza de doctor în științe geografice. Chișinău, 2010 și (b) V. Capcelea - „Impactul antropoc asupra mediului din Podișul Moldovei de Nord”. Teza de doctor în științe geonomice. Chișinău, 2019.

Cel mai mare capitol din Bibliografie, intitulat „Monografii, Lucrări de Sinteză și Manuale Universitare”, cuprinde circa 71 de lucrări științifice, urmată

de capitolul „Contribuțiile științifice în culegeri naționale și internaționale”, care cuprinde 32 publicații. Printre alte publicații ale lui Arcadie Capcelea sunt și 8 articole importante publicate în ediții periodice și 61 de teze de la forumurile științifice, publicate în materialele conferințelor științifice naționale și internaționale, prezentate în un capitol special „Teze la forumurilor științifice”. Cu referire la activitatea publicistică a lui Arcadie Capcelea, bibliografia include 29 de articole din domeniul ecologiei publicate în diferite reviste și ziare republicane. Un loc special în bibliografie este dedicat contribuțiilor dlui la realizarea, redactarea și editarea a diferitor studii și rapoarte atât de nivel național, cât și internațional, numărul cărora este impresionant – 56 de astfel de contribuții. În plus bibliografia lui Arcadie Capcelea cuprinde și cele 4 hărți geografice privind dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova și Conservarea biodiversității. În final, bibliografia cuprinde și o multitudine de materiale publicistice, referințe, aprecieri, interviuri și omagii dlui Arcadie Capcelea, numărul cărora atinge 60 publicații.

Valentina PĂPUȘOI, șef Secție Asistență Informațională, BNRM

3.1 PUBLICAȚII ȘTIINȚIFICE

3.1.1. Teze de doctor. Autoreferate ale tezelor de doctor

1987

1. **Геоморфологический анализ эрозионно-оползневых цирков Кодр Молдавии** : Диссертация на соискание звания кандидата географических наук по специальности "Геоморфология и Палеогеография" / *Аркадие Капчеля*; Московский Географический Университет им. М. В. Ломоносова, Географический факультет, кафедра геоморфологии. – Москва : [S. n.], 1987. – 187 p.

2. **Геоморфологический анализ эрозионно-оползневых цирков Кодр Молдавии** : Автореферат диссертации на соискание звания кандидата географических наук по специальности "Геоморфология и Палеогеография" / *Аркадие Капчеля* ; Московский Географический Университет им. М. В. Ломоносова, Географический факультет, кафедра геоморфологии. – Москва : [S. n.], 1987. – 22 p.

2014

3. **Managementul ecologic : fundamentarea teoretică și particularitățile lui în tranziția economică** : Autoreferat al tezei de doctor habilitat în științe biologice / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Institutul de Zoologie al Academiei de Științe a Moldovei, 2014. – 90 p.

3.1.2. Monografii, lucrări de sinteză și manuale universitare

1989

4. **Рельеф и экзогенные процессы Кодр Молдавии** / *Arcadie Capcelea*, Владимир Осюк ; ответственный редактор: Ю. Симонов. – Кишинев : Știința, 1989. – 225 p. – ISBN 5-376-00236-5.

1990

5. **Оползнеопасные территории Молдавии и их рациональное использование** / А. Леваднюк, Е. Мицул, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Кишинев : ШТИИЦА, 1990. – 124 p. – ISBN 5-376-00602-6.

1992

6. **Hărtoapele Moldovei** / *Arcadie Capcelea* ; Academia de Științe a Republicii Moldova, Institutul de Geografie. – Chișinău : Știința, 1992. – 81 p. – ISBN 5-376-01476-2.

1994

7. **Republica Moldova pe calea dezvoltării durabile** / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Institutul de Cercetări științifice în domeniul informației tehnico-științifice, 1994. – 100 p.

1995

8. **Conceptia protecției Mediului în Republica Moldova** : [aprobată la 20 aprilie 1995] / *Arcadie Capcelea* ; Departamentul Protecției Mediului. – Chișinău : [S. n.], 1995. – 11 p.

9. **National Human Development Report for the Republic of Moldova (Revised version)** / *Arcadie Capcelea*, Anatol Gudym [et al.] ; coordinator: Winston Temple, Larisa Atamaniuc ; consultant: Barbara Brittell / Department for Environmental Protection, Republic of Moldova [et al.]. – Chișinău : UNPD Moldova, 1995. – 66 p. ; Idem [Resursă electronică]: – URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/moldova1995en.pdf> (accesat 29.01.2026)

10. **Republica Moldova : Programul Național strategic de acțiuni în domeniul Protecției Mediului Înconjurător** / Ion Dediu, *Arcadie Capcelea* ; coordonator științific: Ion Dediu / Departamentul pentru Protecția Mediului Înconjurător [et al.]. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor din Moldova, 1995. – 148 p.

11. **Republica Moldova : Raportul Național asupra dezvoltării umane – 1995** / Haralambie Corbu, Sergiu Rădăuțan, *Arcadie Capcelea* [et al.] ; coordonator ONU: Winston Temple ; coordonator de proiect: Larisa Atamaniuc ; consultant de proiect: Barbara Brittell ; comitetul organizatoric: Grigore Ojog, Andrei Andrieș, Sergiu Rădăuțan [et al.]. – Chișinău : PNUD Moldova, 1995. – 72 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/1995nhdrmoldivaromanian.pdf> (accesat 25.01.2026)

12. **Republica Moldova pe calea dezvoltării durabile – realizări și probleme** / *Arcadie Capcelea* / Ministerul Economiei al Republicii Moldova, Departamentul Protecția Mediului Înconjurător [et al.]. – Chișinău : I.C.S.I.T.E., 1995. – 96 p. – ISBN 5-376-01880-6.

13. **Организация и ведение мониторинга опасных геологических процессов** : Обзорная информация / *Аркадие Капчеля*, В. Осюк, А. Сударев / МолдНИИТЭИ. – Кишинев : МолдНИИТЭИ, 1995. – 66 p.

1996

14. **National Human Development Report for the Republic of Moldova** / *Arcadie Capcelea*, Andrei Andrieș, Tamara Golenco [et al.] / UNDP Moldova. – Chișinău : [S. n.], 1996. – 64 p.

15. **Raportul național asupra dezvoltării umane în Republica Moldova – 1996** : Constituirea statalității și integrarea societății / Gheorghe Paladi, Tamara Golenco, *Arcadie Capcelea* [et al.] ; coordonator ONU: Winston Temple ; coordonator de proiect: Diane Pezzini ; comitetul organizatoric: Grigore Ojog, Andrei Andrieș, Sergiu Dediu [et al.]. – Chișinău : PNUD Moldova, 1996. – 87 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/1996nhdrmoldivaromanian.pdf> (accesat: 25.01.2026).

16. **Republic of Moldova – Country profile implementation of Agenda 21** : Review of progress made since the UN Conference on Environment and Development, 1992, 5-th Session, 7-25 april 1997 / *Arcadie Capcelea* ; United Nations Department for Policy Coordination and Sustainable Development [et al.]. – New York : United Nations, 1997. – 71 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.un.org/esa/earthsummit/moldo-cp.htm> (accesat: 25.01.2026).

17. **The Republic of Moldova on the way to the sustainable development** / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Știința, 1996. – 191 p. – ISBN 9975-67-000-8.

1998

18. **Agenția Ecologică Chișinău** / *Arcadie Capcelea*, Sergiu Fandofan, Mihai Mustea [et al.] ; Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 1998. – 32 p.

19. **Dezvoltarea unei Politici Comune de Mediu în Comunitatea Statelor Independente (CSI) și Mongolia** : Proiectul pentru Republica Moldova. Extensia privind Calitatea Apei și Aproximarea Legislației de Mediu : Raport Final, decembrie 1998 / *Arcadie Capcelea*, Sergiu Fandofan, Mihai Mustea – London : Project Management Environmental Resources Management, 1998. – 87 p.

1999

20. **Belarus, Moldova and Ukraine : Investors' guidebook for environment, health and safety** / *Arcadie Capcelea*, M. Cotorobai ; European Bank for

Reconstruction and Development. – London : Stationery Office, 1999. – 120 p.

21. Legislația Republicii Moldova despre accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului = Законодательство Республики Молдова о доступе к информации и участия общественности в процессе принятия решений и доступе к правосудию по вопросам касающимся Окружающей Среды : Ghid pentru organizațiile neguvernamentale de mediu / *Arcadie Capcelea* ; Programul Tacis al Uniunii Europene [et al.]. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1999. – 32 p. – ISBN 9975-60-050-6.

22. Rolul autorităților locale în protecția mediului și gestionarea resurselor naturale : Ghid practic / *Arcadie Capcelea*, M. Gheorghită [et al.] ; Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1999. – 48 p. – ISBN 9975-60-045-X.

23. Un Mediu pentru Europa : Convenția privind Accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în Domeniul Mediului = Convention on acces to information, public participation in decision-making and acces to justice in Environmental Matters = Конвенция о доступе к информации, участия общественности в процессе принятия решений и доступе к правосудию по вопросам, касающимся Окружающей Среды / *Arcadie Capcelea* ; Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Tipografia Centrală, 1999. – 80 p.

2000

24. Degradarea solurilor și deșertificarea = Деградация почв и опустынивание / Serafim Andrieș, *Arcadie Capcelea*, Tatiana Constantinov [et al.] ; redactor: Andrei Ursu ; Ministerul Ecologiei și Amenajării Teritoriului al Republicii Moldova, Comisia Națională pentru Combaterea Deșertificării în Republica Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 308 p. – ISBN 9975- 9580-1-X.

25. Dreptul ecologic / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Știința, 2000. – 270 p. – ISBN 9975-67-159-4.

26. Integrarea ecologică europeană : Un mediu pentru Europa / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : REC Moldova, 2000. – 32 p.

27. Noi și mediul în care trăim : Ghid privind participarea publicului la elaborarea și implementarea Planurilor Locale de Acțiuni pentru Mediu / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Centrul Regional de Mediu Moldova, 2000. – 79 p.

28. Perspectivele integrării ecologice europene / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Centrul Regional de Mediu Moldova, 2000. – 78 p.

29. Republica Moldova. Primul Raport Național cu privire la Diversitatea

Biologică / Alexandru Teleuță, *Arcadie Capcelea*, Petru Cocîrță [et al.]. – Chișinău : Știința, 2000. – 66 p. – ISBN 9975-67-167-5.

2001

30. **Bazele geologiei ecologice a Republicii Moldova** / *Arcadie Capcelea*, Vladimir Osiuk, Gheorghe Rudko. – Chișinău : Știința, 2001. – 256 p. – ISBN 9975-67-202-7.

31. **Legislația de Mediu a Uniunii Europene : [Compendium]** / *Arcadie Capcelea* ; redactor: E. Pistru. – Chișinău : REC Moldova, 2001. – 102 p.

32. **Strategia Națională și planul de acțiune în domeniul conservării diversității biologice, Republica Moldova** / Alexandru Teleuță, *Arcadie Capcelea*, Andrei Negru [et al.]. – Chișinău : Știința, 2001. – 107 p. – ISBN 9975-67-199-6.

2002

33. **Biological Diversity Conservation : National Strategy and Action Plan** / Alexandru Teleuță, *Arcadie Capcelea*, Andrei Negru [et al.] ; editori: *Arcadie Capcelea*, I. Dediu, Ph. Brylski [et al.]. – Chișinău : Știința, 2002. – 98 p. – ISBN 9975-67-269-6.

34. **Environmental Impact Assessment (EIA) Systems in Europe and Central Asia Countries** / Rita Klees, *Arcadie Capcelea*, Andre Barannik / The World Bank [et al.]. – Washington : World Bank, 2002. – 64 p. – Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/771381468749086135/pdf/300670PAPER0English0EIA0in0ECA.pdf> (accesat: 25.01.2026).

35. **Strategia națională și planul de acțiuni în domeniul conservării diversității biologice** / Alexandru Teleuță, *Arcadie Capcelea*, Andrei Negru ; redactor științific: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Știința, 2002. – 107 p. – ISBN 9975-67-199-6.

36. **Системы оценки воздействия на окружающую среду в странах Европы и Центральной Азии** / Рита Клис, *Аркадие Капчеля*, Андрей Баранник ; Всемирный банк, Департамент Европы и Центральной Азии, Отдел экологического и социально-устойчивого развития. – Вашингтон : Всемирный банк, 2002. – 73 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/403661468749086466/pdf/300670Russian0EIA0in0ECA.pdf> (accesat: 25.01.2026).

2003

37. **Mediul Înconjurător pentru Europa : (realizări, probleme, perspective)** / *Arcadie Capcelea* ; Centrul Regional de Mediu din Moldova. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2003. – 100 p.

38. **Programul de conservare a solului din bazinul hidrografic al râului Lăpușna pentru reducerea poluării cu nutrienți a resurselor de apă** / S. Andrieș, *Arcadie Capcelea*, A. Jolondcovschi [et al.] ; redactor: Gheorghe Lupușor. – Chișinău : Institutul Național de Economie și Informație, 2003. – 61 p.

39. **Serbia and Montenegro : A country environmental analysis** = Сербия и Черно-гория : Анализ экологической ситуации в стране : [Report] / S. Andrieș, *Arcadie Capcelea*, A. Jolondcovschi [et al.] ; redactor: Gheorghe Lupușor [et al.]. – Washington : World Bank, 2003. – 81 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/8f4bf198-1298-5b16-b31b-35ee7f9b243e/content> (accesat: 30.01.2026).

40. **Обзор систем экологической оценки : Российский и международный опыт** / К. Ритгер, *Аркадие Капчеля* [et al.] ; Всемирный банк, Департамент Европы и Центральной Азии, Отдел экологически и социально-устойчивого развития. – Вашингтон : Всемирный банк, 2003. – 81 p.

41. **Стратегия сохранения биоразнообразия для региона Европы и Средней Азии [Документальное изложение программы содействия Банка сохранению биоразнообразия в ЕСА]** / Филипп Брыльски, Стефани Абдулин, *Аркадие Капчеля* [et al.] ; Всемирный банк Управление устойчивого экологического и социального развития регион Европы и Средней Азии. – Вашингтон : Всемирный банк, 2003. – 139 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/973521468771288382/pdf/303380RUSSIAN0ECA0Biodiversity0Strategy.pdf> (accesat 03.03.2026).

2005

42. **Evaluarea de mediu** / *Arcadie Capcelea*, Mircea Cojocaru ; redactor științific: Ion Toderaș ; recenzenți: Mihai Iftodi, Mihai Nadchernicinăi. – Chișinău : Știința, 2005. – 296 p. – ISBN 9975-67-479-8.

2007

43. **Ghid pentru elaborarea și promovarea proiectelor CDM [Clean Development Mechanism] de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră** / *Arcadie Capcelea*, Valentin Arion, Stela Drucioc [et al.]. – Chișinău : Universul, 2007. – 88 p. – ISBN 9975-944-65-5.

44. **Rural Productivity in Moldova – Managing Natural Vulnerability : Report 23 May 2007** / *Arcadie Capcelea*, Zinaida Grechianii, Dumitru Galupa [et al.] ; The World Bank, Sustainable Development Department Europe and Central Asia Region. – Washington : World Bank, 2007. – 107 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/510961468046135528/pdf/421380Moldova01uctivityEng01PUBLIC1.pdf> (accesat: 25.01.2026).

2008

45. **Biomasa și utilizarea ei în scopuri energetice** / V. Arion, C. Bordeianu, *Arcadie Capcelea* [et al.]: redactor științific: Valentin Arion. – Chișinău : Garomond-Studio SRL, 2008. – 268 p. – ISBN 978-9975-9962-1-1.

46. **Strategia de parteneriat cu țara pentru Republica Moldova, perioada AF09-AF12** : Raport / *Arcadie Capcelea*, Dawn Roberts, Erwin Tiongson [et al.]. – Washington : Banca Mondială, 2008. – 148 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/341541468108863881/pdf/468220CAS0ROMA13798B0CPS1Moldova1ro.pdf> (accesat 26.01.2026)

2009

47. **Dezvoltarea durabilă : abordări metodologice și de operaționalizare** / Arcadie Ursul, Ion Rusandu, *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Știința, 2009. – 251 p. – ISBN 978-9975-67-634-2.

48. **Integrated safeguards datasheet appraisal stage : Report** [About Rural Investment and Services Project - Additional Financing] / Mr. Pierre Olivier Colleye, Ms. *Arcadie Capcelea* ; coordinator: Ms. Agi Kiss. – Chișinău [S. n.], 2009. – 12 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL:<https://documents1.worldbank.org/curated/en/775191468321837779/txt/Integrated0Saf1et010Appraisal0Stage.txt> (accesat 05.03.2026).

2010

49. **The Republic of Moldova. Climate Change and Agriculture : Country Note** / *Arcadie Capcelea*. – Washington : World Bank, 2010. – 16 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/4b2870e7-277c-5365-8cc4-af7dbcd46e28/content>. (accesat 26.01.2026)

50. **Проекты МЧР в области облесения : Опыт Республики Молдова** / Дмитрий Галупа, *Аркадие Канчеля*, Ион Талмач [et al.]. – Chișinău : Știința, 2010. – 92 p. – ISBN 978-9975-67-660-1.

2011

51. **Studiu analitic privind consumul de masă lemnoasă în Republica Moldova** / *Arcadie Capcelea* ; coordonatori: Aurel Lozan, Ion Lupu [et al.] ; redactor: Ionel Capița. – Chișinău : Agenția "Moldsilva", 2011. – 48 p. – ISBN 978-9975-4298-3-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://www.moldsilva.gov.md/public/files/Studiu_consumul_de_masa_lemnoasa.pdf (accesat: 25.01.2025).

2013

52. **Country partnership strategy for the Republic of Moldova for the period FY 14-17 : Report** / *Arcadie Capcelea*, Tatyana Leonova, Zoran Anusic [et al.] ; guidance of: Qimiao Fan. – Washington : World Bank, 2013. – 123 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/512231468058129094/pdf/797010CAS0R_2010p00OUO0900Box379801B.pdf (accesat 29.01.2026).

53. **Managementul ecologic : fundamentarea teoretică și evoluția paradig-melor** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea. – Chișinău : Știința, 2013. – 192 p. – ISBN 978-9975-67-835-3.

54. **Managementul ecologic în tranziția economică : Cazul Republicii Moldova** / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Știința, 2013. – 412 p. – ISBN 978-9975-67-914-5.

55. **Managementul ecologic la diferite niveluri : Particularitățile și căile de armonizare** / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Știința, 2013. – 320 p. – ISBN 978-9975-67-878-0.

56. **Sistemul managementului ecologic** / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Știința, 2013. – 259 p. – ISBN 978-9975-67-879-7.

2014

57. **Republic of Moldova: Forest Policy Note : Report** / Andrew Mitchell (World Bank), *Arcadie Capcelea* (World Bank), Nina Rinnerberger (World Bank) [et al.]. – Washington : World Bank, 2014. – 58 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/1386148f-0333-538e-ae11-0cc1eac880a4/content>

58. **Антология интерэкоправа : Учебное пособие, тематический каталог, ссылки на скачивание полных текстов, источниковедческие обзоры, интервью и статьи, 2-е изд.** : [Печатается по решению Правления Российского экологического союза] / авторский коллектив: Г. Исакова, А. Искоян, *Аркадие Канчеля* [et al.] ; под редакцией: Е. Высторобца ; Евразийский научно-исследовательский институт проблем права [et al.]. – Москва-Уфа : ЕврАзНИИПП, 2014. – 678 p. – ISBN 978-5-905259-20-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/96f28441-47dc-4137-aa46-24b7c45ebb4a/content> (accesat 0.02.2026).

2015

59. **Întroducere în etica ecologică** / Valeriu Capcelea, *Arcadie Capcelea* ; redactor științific: Vasile Buzdugan, Teodor Țîrdea. – Chișinău : ARC, 2015. – 329 p. – ISBN 978-9975-61-893-9.

60. **Republica Moldova : Notă privind politica forestieră** / Andrew Mitchell, *Arcadie Capcelea*, Nina Rinnerberger [et al.] ; traducere și adaptare din engleză: Aurel Lozan, Bogdan Popa. – Chișinău : Î.S.F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2015. – 52 p. – ISBN 978-9975-67-892-6.

61. **Republic of Moldova : Forest Policy Note** / Andrew Mitchell, *Arcadie Capcelea*, Nina Rinnerberger [et al.] ; responsabil de ediție: Mihai Papuc. – Chișinău : Știința, 2015. – 51 p. – ISBN 978-9975-67-973-2 ; Idem [Resursă

electronică]. – URL: https://moldsilva.gov.md/public/files/publication/Forestry_Policy_Note_EN.pdf (accesat 29.01.2026).

2016

62. **Dimensiunea etică a naturii : Suport didactic pentru profesori în procesul promo-vării orelor ecologice în școală** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea. – Chișinău : Tipografia Foxtrot, 2016. – 45 p. – ISBN 978-9975-89-002-1.

63. **Moldova - Paths to sustained prosperity : a systematic country diagnostic : Report** / Fabrice Karl Bertholet, *Arcadie Capcelea*, Tuukka Castren [et al.] ; coordinator: Qimiao Fan [et al.]. – Washington : World Bank, 2016. – 101 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/465041475522681625/pdf/Moldova-SCD-clean-09232016.pdf> (accesat 29.01.2026).

2020

64. **Bazele managementului ecologic : (Manual pentru instituțiile de învățământ superior)** / *Arcadie Capcelea*, Victor Capcelea, Valeriu Capcelea ; referent științific: Boris Boincean, Vasile Buzdugan. – Bălți : Indigou Color, 2020. – 255 p. – ISBN 978-9975-3382-7-1.

2021

65. **Moldova Policy Notes 2021 : Sectoral recommendation [Report] / prepared by:** Stefano Curto, Marcel Chistruga, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Washington : World Bank, 2021. – 119 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/829671642004890645/pdf/Moldova-Policy-Notes-2021-Sectoral-Recommendations.pdf> (accesat 29.01.2026).

2023

66. **Etica ecologică : bazele armonizării relației morale a omului cu mediul înconjurător** / Valeriu Capcelea, *Arcadie Capcelea*. – București : Pro Universitaria, 2023. – 289 p. – ISBN 978-606-26-1741-7.

67. **Politici ecologice : (Manual universitar)** / *Arcadie Capcelea* ; referent științific: Gheorghe Duca [et al.]. – Chișinău : Bons Offices, 2023. – 505 p. – ISBN 978-5-36241-100-8.

2024

68. **Istoria ecologică a Republicii Moldova : Evoluția interacțiunilor omului și naturii** / *Arcadie Capcelea* ; redactor științific: Valeriu Capcelea. – Chișinău : Bons Offices, 2024. – 500 p. – ISBN 978-5-36241-232-6.

69. **Istoria ecologică a Republicii Moldova : Evoluția organizării și administrării protecției mediului** / *Arcadie Capcelea* ; redactor științific: Valeriu Capcelea. – Chișinău : Bons Offices, 2024. – 433 p. – ISBN 978-5-36241-233-3.

70. **Istoria ecologică a Republicii Moldova : personalități marcante** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea ; redactor științific: Tudor Cozari, Ion Șișcanu. – Chișinău : Bons Offices, 2024. – 240 p. – ISBN 978-5-36241-218-0.

71. **Istoria ecologică regională : Contribuții la fundamentarea teoretică** / *Arcadie Capcelea* ; redactor științific: Valeriu Capcelea. – Chișinău : Bons Offices 2024. – 210 p. – ISBN 978-5-36241-219-7.

72. **Sistemul evaluării de mediu** / *Arcadie Capcelea* ; referent științific: Iordanca-Rodica Iordanov, Ilie Boian ; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Biologie și Geoștiințe. – Chișinău : Bons Offices, 2024. – 344 p. – ISBN 978-5-36241-199-2.

2025

73. **Istoria protecției mediului în Republica Moldova : Suport de curs** / *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Bons Offices, 2025. – 238 p. – ISBN 978-5-36241-464-1.

3.1.3. Contribuții științifice în culegeri

1981

74. **К вопросу изучения гыртопов как оползнево-эрозионных морфосистем** / *Аркадие Капчеля* // Географические методы исследования природы и хозяйства Молдавии / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии ; редакционная коллегия: В. Прока [et al.]. – Кишинев : Штиинца, 1981. – P. 9-17.

75. **К методике составления общей морфометрической карты оценки условий строительства** / *Аркадие Капчеля*, А. Леваднюк // Географические методы исследования природы и хозяйства Молдавии / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии ; Редакционная коллегия: В. Прока [et al.]. – Кишинев : Штиинца, 1981. – P. 3-8.

1982

76. **Изучение геоморфологического строения и развития гыртопов Кодр как основа функционирования агроэкосистем** / *Аркадие Капчеля* // Природно-территориальная организация хозяйства / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии. – Кишинев : Академия Наук МССР, 1982. – P. 13.

1986

77. **Взаимодействие эрозионных и оползневых процессов в гыртопах Кодр** / *Аркадие Капчеля* // Географические аспекты исследования АПК Молдавии / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии ; редакционная коллегия: В. Прока [et al.]. – Кишинев : Штиинца, 1986. – P. 88-100.

1988

78. **Саморегулирование экзогенных процессов в эрозионно-оползне-**

вых морфо-системах Кодр Молдавии / *Аркадие Капчеля* // Экзогенные процессы и окружающая среда: Количественный анализ взаимодействия : Тезисы докладов XIX-го Пленума Географической комиссии Академия Наук ССР, 6-10 сентября 1988 года, Казань, Россия / Академия Наук СССР, Геоморфологическая комиссия ; Казанский Государственный Университет [et al.] ; редакционная коллегия: Г. Бутаков [et al.]. – Казань : Издательство Казанского Университета, 1988. – P. 62-63. – ISBN 5-7464-0209-5.

1990

79. Влияние хозяйственной деятельности на устойчивость оползнеопасных территорий / *Аркадие Капчеля*, А. Леваднюк Е. Мицул [et al.] // Оползнеопасные территории Молдавии и их рациональное использование / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии ; редактор: А. Леваднюк . – Кишинёв : Штиинца, 1990. – P. 37-43. – ISBN 5-376-00602-6.

80. История формирования оползнеопасных территорий Молдавии / *Аркадие Капчеля* // Оползнеопасные территории Молдавии и их рациональное использование / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии ; редактор: А. Леваднюк. – Кишинёв : Штиинца, 1990. – P. 43-50. – ISBN 5-376-00602-6.

81. Природные факторы, предрасполагающие территорию Молдавии к проявлению оползневого процесса / Е. Мицул, Г. Сыродоев, *Аркадие Капчеля* [et al.] // Оползнеопасные территории Молдавии и их рациональное использование / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии ; редактор: А. Леваднюк. – Кишинёв : Штиинца, 1990. – P. 20-37. – ISBN 5-376-00602-6.

82. Районирование территорий республики по оползневой опасности / Г. Сыродоев, *Аркадие Капчеля*, Г. Чернов // Оползнеопасные территории Молдавии и их рациональное использование / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии ; редактор: А. Леваднюк . – Кишинёв : Штиинца, 1990. – P. 77-88. – ISBN 5-376-00602-6.

1995

83. Asigurarea juridică / *Arcadie Capcelea*, M. Alexei // Republica Moldova : Programul Național Strategic de Acțiuni în domeniul Protecției Mediului / Departamentul pentru Protecția Mediului Înconjurator [et al.]. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 1995. – P. 90-93.

84. Institutional System and Ecologic Management / *Arcadie Capcelea*, V. Iacovlev // The Republic of Moldova: The State Department for Environmental Protection / The National Institute of Ecology [et al.]. – Chișinău : National Institute of Ecology, 1995. – P. 89-92.

85. **Legal Support** / *Arcadie Capcelea, M. Alexei* // The Republic of Moldova : The State Department for Environmental Protection / The National Institute of Ecology [et al.]. – Chişinău : National Institute of Ecology, 1995. – P. 92-95.

86. **Sistemul instituțional și managementul ecologic** / *Arcadie Capcelea, V. Iacovlev* // Republica Moldova : Programul Național Strategic de Acțiuni în domeniul Protecției Mediului / Departamentul pentru Protecția Mediului Înconjurător [et al.]. – Chişinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 1995. – P. 88-90.

87. **Основные особенности загрязнения окружающей среды в Республике Молдова** / *Arcadie Capcelea, В. Касымов* // Как сохранить здоровье в экологически неблагоприятных условиях / Федерация независимых профсоюзов Молдовы [et al.]; составитель: В. Ботя; редактор: Т. Зава. – Кишинев : [S. n.], 1995. – P. 1-6.

1996

88. **United Nations Development Program : „State building and integration of society”** / *Arcadie Capcelea* // National Human Development Report for the Republic of Moldova / UNDP Moldova Team for 1996 National Human Development Report. – Chişinău : [S. n.], 1996. – P. 1.

1997

89. **Regionarea geografică, optimizarea utilizării și protecția mediului în lucrările lui Vasile Proca** / *Arcadie Capcelea* // Studii geografice în Republica Moldova : Culegere / Academia de Științe a Republicii Moldova; redactor: Tatiana Constantinov, Gavriil Gâlcă. – Chişinău : [S. n.], 1997. – P. 14-21.

1998

90. **Scopurile și obiectivele politicii ecologice în contextul tranziției către economia de piață a Republicii Moldova** / *Arcadie Capcelea* // Economia Republicii Moldova în perioada de tranziție : Evaluare și tendințe / Ministerul Economiei a Republicii Moldova. – Chişinău : [S. n.], 1998. – P. 50-55.

91. **Strategia și politica de mediu în Republica Moldova și perspectivele perfecționării ei** / *Arcadie Capcelea* // Starea actuală și tehnologiile evoluării politicii ecologice în Republica Moldova / Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chişinău : [S. n.], 1999. – P. 8-9.

2000

92. **Natural Capital : Chapter III** / *Arcadie Capcelea* // National Strategy for Sustainable Development : Republic of Moldova : Capacity 21 : High Economic Council under the President of the Republic of Moldova / V. Afanasiev, V. Băbălău, F. Bajura; coordinator: I. Popovici. – Chişinău : United Nations Development Programme, 2000. – P. 26-36.

93. **Policies, tools and scenarios [Chapter VI]** / *Arcadie Capcelea* // National Strategy for Sustainable Development : Republic of Moldova : Capacity 21 :

High Economic Council under the President of the Republic of Moldova / V. Afanasiev, V. Băbălău, F. Bajura [et al.] ; coordinator: I. Popovici. – Chișinău : United Nations Development Programme, 2000. – P. 65-71.

94. Respectarea mecanismului Sistemului de Control Ecologic de Stat în Republica Moldova (pe baza materialelor AEZ Edineț) / Arcadie Capcelea, Valentin Așevschi, Stela Machircă [et al.] // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova : Seria Științe chimico-biologice. – Chișinău, 2000. – P. 214-216. – ISBN 9975-917-65-8.

2001

95. Strategia Națională în domeniul conservării diversității biologice în Republica Moldova / Alexandru Teleuță, Arcadie Capcelea, Alexandru Negru [et al.] // Biodiversitatea vegetală a Republicii Moldova : Culegere de articole științifice / responsabil de ediție: Andrei Negru. – Chișinău : Centrul Editorial al USM, 2001. – P. 9-14. – ISBN 9975-917-92-5.

96. Strategy for Sustainable Development of the Republic of Moldova / Arcadie Capcelea // Friendly Environment Development of Countries with Transition Economy / UNEP Project „Global Environmental Outlook” [et al.] ; ed.: N. Glazovsky, G. Golubev. – Moscow : GEOS, 2001. – P. 47-65.

2002

97. The influence of World Bank OP 4.01 and EU Directive 97/11/EC on EIA Development / prepared: Arcadie Capcelea, Andre Barannik // Environmental Impact Assessment (EIA) Systems in Europe and Central Asia Countries : Study / World Bank. – Washington : The World Bank, 2002. – P. 6-11 ; Idem [Resursă electronică]. URL:<https://documents1.worldbank.org/curated/en/771381468749086135/pdf/300670PAPER0English0EIA0in0ECA.pdf> (accesat 05.02.2026).

2003

98. ENA-FLEG process in ENA countries : Session 2 / Arcadie Capcelea // Expert meeting on Forest Law Enforcement and Governance Progress and lessons Learned, 13-15 octomber 2008, Bucharest, Romania / Ministry of Agriculture and Rural development of Romania [et al.]. – Bucharest : [S. n.], 2008. – 10 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2022/01/1187_Summary-Output-EM-Bucharest-13-15-Oct-2008.pdf (accesat 25.01.2026).

99. Environmental management in federal systems : Canada, Germany, and United States / Konrad Von Ritter, Arcadie Capcelea // A Review of Environmental Assessment Systems Russian and International Experience, Europe and Central Asia. Environmentally and Socially Sustainable Development [Report] / World Bank. – Washington : The World Bank, 2003. – P. 22-49 ; Idem [Resursă electronică]. –URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/587981468306827126> (accesat 07.02.2026).

100. **Охрана окружающей среды в странах с федеральным устройством : Канада, Германия, и США / Konrad Von Риттер, Arcadie Капчеля // Обзор систем экологической оценки : Российский и международный опыт / Всемирный Банк. – Вашингтон : Всемирный Банк, 2003. – P. 28–72.**

101. **Практика государственного управления в сфере охраны окружающей среды в странах с федеральным устройством : Канада, Германия и США / Konrad Von Риттер, Arcadie Капчеля // Обзор систем экологической оценки : Российский и международный опыт / Всемирный банк. – Вашингтон : Всемирный Банк, 2003. – P. 28-72.**

2009

102. **Forestry : Natural Resources Management / Arcadie Capcelea // Moldova : Policy Notes for the Government / World Bank. – Washington : World Bank. – 2009. – P. 89-92. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/750611468057877558/pdf/583590WP0Moldo101public10BOX353798B.pdf> (accesat 28.01.2026).**

2010

103. **Environment : Pre-disaster Situation, Flood Impact on the Sector, Damage and losses, Recovery and Reconstruction Needs / Arcadie Capcelea // Republic of Moldova : Post Disaster Needs Assessment Floods 2010 : Report / United Nations [et al.] ; coordinator: Dumitru Alaiba [et al.] ; international team: Ulrika Haapaniemi, Arcadie Capcelea [et al.]. – Washington : World Bank, 2010. – P. 20-22 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.gfdrr.org/sites/default/files/GFDRR_Moldova_PDNA_2010_EN.pdf (accesat 02.02.2026)**

2021

104. **Strengthening environmental protection and disaster risk management : Water Resource Management / Arcadie Capcelea, Oxana Druță, Laura Pop [et al.] // Moldova Policy Notes 2021 : Sectoral recommendations / The World Bank group [et al.]. – Chișinău : The World Bank Moldova Office, 2021. – P. 62-72 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/829671642004890645/pdf/Moldova-Policy-Notes-2021-Sectoral-Recommendations.pdf> (accesat: 25.01.2025).**

2024

105. **Mediul și protecția lui / Arcadie Capcelea // Panorama postcomunismului în Republica Moldova : [în 2 volume] / Institutul Cultural Român ; coordonator: Liliana Corobca. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2024. – Vol. 2. – P. 15-40. – ISBN 978-973-577-776-0.**

3.1.4. Articole științifice publicate în ediții periodice

2005

106. **Managementul Riscului Hazardurilor : abordarea integrativă a Băncii Mondiale / Arcadie Capcelea // Mediul Ambient : Revistă științifică de**

informație și cultură ecologică. – 2005. – Nr 5. – P. 42-49. – ISSN 1810-9551.

2012

107. **Dimensiuni teoretico-metodologice și aplicative ale managementului ecologic** / *Arcadie Capcelea*, Ion Rusandu, Valeriu Capcelea // Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. – 2012. – Nr 1 (158). – P. 7-16. – ISSN 1857-2294.

108. **Unele aspecte ale fundamentării teoretice a sistemului managementului ecologic** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea // Mediul Ambient : Revistă științifică de informație și cultură ecologică. – 2012. – Nr 6 (66). – P. 4-12. – ISSN 1810-9551.

2013

109. **Metode și mijloace de studiu ale managementului ecologic** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea // Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. – 2013. – Nr 1(161). – P. 7-19. – ISSN 1857-2294.

110. **Reflecții asupra definiției și principiilor politicii ecologice** / *Arcadie Capcelea* // Mediul Ambient : Revistă științifică, de informație și cultură ecologică. – 2013. – Nr 2 (68). – P. 1-5. – ISSN 1810-9551.

2016

111. **Moldova's major environmental challenges and their impacts on sustainable development** / *Arcadie Capcelea* // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei : Seria Științele Vieții. – 2016. – Nr 3 (330). – P. 38-52. – ISSN 1857-064X.

2022

112. **Geonomie vs Geografie și Geologie : confuzie sau noi oportunitati pentru dezvoltare?** / *Arcadie Capcela* // Akademos : Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă. – 2022. – Nr 1. P. 10-17. – ISSN 1857-046.

2024

113. **Aportul Comisiei pentru Ocrotirea Naturii a Academiei de Științe a RSSM (1957–1980) la constituirea Sistemului de Protecție a Mediului în Republica Moldova** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea // Akademos : Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă. – 2024. – Nr 1 (72). – P. 105-116. – ISSN 1857-0461.

3.1.5. Teze la forumurile științifice

1982

114. **Особенности развития экзогенных процессов в гыртопах Кодр Молдавии** / *Аркадие Капчеля* // Молодежь и научно-технический прогресс : Тезисы докладов Конференции молодых учёных АН МССР, посвященной 60-летию образования СССР, 3-4 ноября 1982, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР ; редактор: К. Сибирский [et al.]. – Кишинев : Știința, 1982. – P. 105-106.

1983

115. **Некоторые особенности функционирования оползнево-эрозийных морфосистем в связи с освоением и мелиорацией земель в Кодрах** / *Аркадие Капчеля* // Задачи молодых учёных и специалистов Молдавии по реализации решений майского 1982 г. Пленума ЦК КПСС : Тезисы докладов Республиканской Научно-Практической Конференции, 11 июня 1983 года, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР [et al.] ; редактор: Г. Ентелис [et al.]. – Кишинёв : [S. n.], 1983. – P. 123.

116. **Основные этапы развития Гыртопов Кодр** / *Аркадие Капчеля* // Оползни Молдавии и охрана Окружающей Среды : Тезисы докладов, 27-28 июня 1983, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.] ; редактор: А. Леваднюк [et al.]. – Кишинев : [S. n.], 1983. – P. 20-21.

1984

117. **Морфометрический анализ эрозионно-оползневых цирков Кодр Молдавии** / *Аркадие Капчеля* // Молодёжь, Наука, Производство : Тезисы докладов Конференции Молодых Учёных Академия Наук Молдавской ССР, посвященной 60-летию образования Молдавской ССР и создания Коммунистической партии Молдавии, 18-19 декабря 1984 года, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР ; редактор: К. Сибирский [et al.]. – Кишинёв : Штиинца, 1984. – P. 158-159.

1985

118. **Анализ современного динамического состояния овражно-оползневых комплексов гыртопов Кодр** / *Аркадие Капчеля* // Третий съезд Географического Общества Молдавии : Тезисы докладов, 23-24 апреля 1985, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.] ; редактор: А. Леваднюк. – Кишинёв : Штиинца, 1985. – P. 66-68.

119. **Развитие склоновых процессов на территории Молдавии** / Г. Чернов, *Аркадие Капчеля* // Третий съезд Географического Общества Молдавии : Тезисы докладов, 23-24 апреля 1985, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.] ; редактор: А. Леваднюк. – Кишинёв : Штиинца, 1985. – P. 68-69.

1986

120. **Классификация эрозионно-оползневых цирков Кодр** / *Аркадие Капчеля* // Тезисы докладов Конференции Молодых Учёных Академия Наук Молдавской ССР, 1986 года, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.]. – Chişinău : Ştiinţa, 1986. – P. 234.

1990

121. **Достижения географии и перспективы ее развития** / Татьяна

Константинов, А. Леваднюк, *Аркадие Капчеля* // Четвертый Съезд Географического Общества Молдавии : Тезисы докладов, апрель 1990, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.] ; редактор: А. Т. Леваднюк. – Кишинёв : Штиинца, 1990. – P. 3-7.

1992

122. **Gestiunea protecției mediului și problemele de perfecționare a ei în Republica Moldova** / Ion Dediu, *Arcadie Capcelea* // Ecologia și protecția Mediului Înconjurător în Republica Moldova : Tezele Conferinței Științifico-Practice, 24-25 iunie 1992, Chișinău, Republica Moldova / Departamentul de Stat al Republicii Moldova pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale [et al.] ; colegiu redacțional: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chișinău : Știința, 1992. – P. 7-9.

123. **Influența surselor de poluare asupra calității apelor râului de frontieră Prut** / D. Simionescu, V. Trofim, *Arcadie Capcelea* [et al.] // Evaluarea stării factorilor de mediu : Cerințe și soluții în prezent și viitor : Materialele Simpozionului științific, 1992, Timișoara, România / Ministerul Mediului al României. – Timișoara : [S. n.], 1992. – P. 20.

124. **Probleme de bază ale protecției mediului înconjurător în Republica Moldova** / *Arcadie Capcelea* // Ecologia și protecția Mediului Înconjurător în Republica Moldova : Tezele Conferinței Științifico-Practice, 24-25 iunie 1992, Chișinău, Republica Moldova / Departamentul de Stat al Republicii Moldova pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale [et al.] ; colegiu redacțional: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chișinău : Știința, 1992. – P. 4-7.

1995

125. **Ecologizarea producerii în Republica Moldova – politici și realizări** / *Arcadie Capcelea* // Anul 1995 European de Conservare a Naturii în Republica Moldova : Rezumatele comunicărilor Conferinței Internaționale Științifico-Practice, 12-13 octombrie 1995, Chișinău, Republica Moldova / Departamentul de Stat al Republicii Moldova pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1995. – P. 201.

126. **Planul Național de acțiuni în domeniul protecției mediului – direcțiile principale și problemele prioritare** / *Arcadie Capcelea* // Anul 1995 European de Conservare a Naturii în Republica Moldova : Rezumatele comunicărilor Conferinței Internaționale Științifico-Practice, 12-13 octombrie 1995, Chișinău, Republica Moldova / Departamentul de Stat al Republicii Moldova pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1995. – P. 7.

127. **Starea actuală și politica mediului înconjurător în Republica Moldova** / Sergiu Fandofan, *Arcadie Capcelea*, Vsevolod Scobioala // Anul 1995 European de Conservare a Naturii în Republica Moldova : Rezumatele comunicărilor Conferinței Internaționale Științifico-Practice, 12-13 octombrie 1995, Chișinău, Republica Moldova / Departamentul de Stat al Republicii Moldova

pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1995. – P. 1.

128. The Legislative base for the environmental protection of The Republic of Moldova / Arcadie Capcelea // Symposium on Ecological Chemistry : The materials of the Symposium on Ecological Chemistry, 1-4 october 1995, Chișinău, Republic of Moldova / Academy of Sciences of Republic of Moldova [et al.]. – Chișinău : Bulat Art Glob, 1995. – P. 132.

1996

129. Evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în Republica Moldova / N. Mârlean, Arcadie Capcelea // Management ecologic și dezvoltare durabilă : Tezele Conferinței Internaționale consacrate Zilei Protecției Mediului Înconjurător și aniversării a 5-a a Institutului Național de Ecologie și Geografie, 5-6 iunie 1996, Chișinău, Republica Moldova / Consiliul Prezidențial pentru Știință și Dezvoltare Durabilă [et al.] ; editor: Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 56.

130. Problems and achievements of the sustainable development and international cooperation in the Republic of Moldova / Arcadie Capcelea // Management ecologic și dezvoltare durabilă : Tezele Conferinței Internaționale consacrate Zilei Protecției Mediului Înconjurător și aniversării a 5-a a Institutului Național de Ecologie și Geografie, 5-6 iunie 1996, Chișinău, Republica Moldova / Consiliul Prezidențial pentru Știință și Dezvoltare Durabilă [et al.] ; editor: Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 57.

131. Regionarea geografică și organizarea protecției mediului / Arcadie Capcelea // Management ecologic și dezvoltare durabilă : Tezele Conferinței Internaționale consacrate Zilei Protecției Mediului Înconjurător și aniversării a 5-a a Institutului Național de Ecologie și Geografie, 5-6 iunie 1996, Chișinău, Republica Moldova / Consiliul Prezidențial pentru Știință și Dezvoltare Durabilă [et al.] ; editor: Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 55.

132. Tendințele de modificare a structurii și dinamica consumului resurselor acvatice în economia națională / P. Bacal, Arcadie Capcelea // Management ecologic și dezvoltare durabilă : Tezele Conferinței Internaționale consacrate Zilei Protecției Mediului Înconjurător și aniversării a 5-a a Institutului Național de Ecologie și Geografie, 5-6 iunie 1996, Chișinău, Republica Moldova / Consiliul Prezidențial pentru Știință și Dezvoltare Durabilă [et al.] ; editor: Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 91.

1997

133. Protecția mediului în Republica Moldova : realizări, probleme, perspective / Arcadie Capcelea // Politica industrială și comercială în Republica Moldova : Materialele Simpozionului Științific, 25-26 septembrie

1997, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Învățământului, Tineretului și Sportului al Republicii Moldova [et al.] ; colegiul redacțional: Eugen Hrișcev, Sergiu Chircă, Dumitru Todoroi [et al.]. – Chișinău : Editura ASEM, 1997. – P. 489-491.

134. **Республика Молдова : сельскохозяйственные субсидии и их воздействие на окружающую среду / Аркадий Капчеля // Role of Economic Instruments in Integrating Environmental Policy with Sectoral Policies : Workshop 8-10 october 1997, Pruhonice, Czech Republic / UNEP ; Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). – Geneva : United Nations, 1997. – P. 221–236 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://books.google.md/books/about/Role_of_Economic_Instruments_in_Integrat.html?id=q49nvXKmTLAC&redir_esc=y (accesat 23.01.2026).**

1998

135. **Calitatea mediului în Republica Moldova : Starea actuală și tendințele evoluției / Arcadie Capcelea // Dezvoltarea Geografiei în Republica Moldova : Materialele Conferinței științifice dedicate aniversării a 60 de ani a Facultății de Geografie, 1998, Tiraspol, Republica Moldova / Universitatea Pedagogică „T. G. Șevcenko” din Tiraspol. – Tiraspol : Editura Universității de Stat din Tiraspol, 1998. – P. 11-12.**

136. **Managementul ecologic al SUA : Realizări, probleme și perspective / Arcadie Capcelea // Protecția Mediului Înconjurător în Republica Moldova și experiența Statelor Unite ale Americii : Materialele Conferinței absolvenților programelor academice, Programului regional al schimbului de savanți umanitariști și „Probleme actuale ale contemporaneității în cadrul Actului de susținere a libertății”, 5 iunie 1998, Chișinău, Republica Moldova / Consiliul pentru cercetări și burse internaționale (IREX) [et al.]. – Chișinău : CIVITAS, 1998. – P. 3-29.**

137. **New challenges and priorities in the environmental sector in a changing Europe : Environmental problems in countries in transition, in particular in the Newly Independent States (NIS) with a view to sustainable development / Arcadie Capcelea, P. Haavisto [et al.] // Environment for Europe : Fourth Ministerial Conference, 23-25 june 1998, Åarhus, Denmark / United Nations Economic Commission for Europe. – Aarhus : United Nations Economic Commission for Europe, 1998. – P. 8. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/1998/ece/ece.cep.41.e.pdf> (accesat 04.02.2026)**

138. **Unele aspecte ale perfecționării gestionării resurselor acvatice în Republica Moldova / Arcadie Capcelea, P. Bacal // Administrarea resurselor de apă și pământurilor irigabile în noile condiții economice : Rezumatele comunicărilor Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Apele Moldovei”, Ediția a 3-a, 25-26 februarie 1998, Chișinău, Republica Moldova /**

Ministerul Agriculturii și Alimentației a Republicii Moldova [et al.] ; colegiul de redacție: A. Gavriliță [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1998. – P. 39-40.

139. **Проблемы и перспективы сохранения биоразнообразия экосистем бассейна Днестра** / *Аркадие Капчеля, И. Тодераш* [et al.] // Problemele conservării biodiversității din cursul Medial și Inferior al fluviului Nistru = Проблемы сохранения биоразнообразия Среднего и Нижнего Днестра : Tezele Conferinței Internaționale, 6-7 noiembrie 1998, Chișinău, Republica Moldova / Societatea Ecologică «BIOTICA» [et al.]. – Chișinău : Biotica, 1998. – P. 66-68.

1999

140. **Calitatea mediului și sănătatea populației în Republica Moldova : Primul Raport Național al Republicii Moldova [prezentat la Conferința a 3-a ministerială „Mediul și Sănătatea”, Londra 16-18 iunie 1999]** / Eugen Gladun, *Arcadie Capcelea, Valeriu Chică* [et al.] // Mediul și sănătatea : Materialele Conferinței ministeriale, Ediția a 3-a, 16-18 iunie 1999, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Știința, 1999. – 84 p. – ISBN 9975-67-126-8.

141. **Politica de mediu în contextul dezvoltării durabile** / *Arcadie Capcelea, A. Jolondcovschi* // Starea actuală și tendințele evoluării politicii ecologice în Republica Moldova : Materialele Conferinței Științifico-Practice cu participarea absolvenților programelor academice ai Agenției de informare a Statelor Unite ale Americii, 4 iunie 1999, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Tipografia M-Madena, 1999. – P. 21-27.

142. **Politica de mediu în contextul dezvoltării durabile a localităților** / *Arcadie Capcelea* // Dezvoltarea durabilă a teritoriilor și factorul uman în localitățile Republicii Moldova : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 20-21 octombrie 1999, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1999. – P. 32-33.

143. **Strategia și politica de mediu în Republica Moldova și perspectivele perfecționării ei** / *Arcadie Capcelea* // Starea actuală și tendințele evoluării politicii ecologice în Republica Moldova : Materialele Conferinței Științifico-Practice cu participarea absolvenților programelor academice ai Agenției de informare a Statelor Unite ale Americii, 4 iunie 1999, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Tipografia M-Madena, 1999. – P. 8-9.

144. **Актуальные проблемы восстановления, сохранения и рационального использования биоразнообразия реки Днестр** / *Аркадие Капчеля, И. Тодераш, И. Брума* [et al.] // Conservarea biodiversității bazinului Nistru : Materialele Conferinței Internaționale Științifice, 7-9 octombrie 1999, Chișinău, Republica Moldova / Societatea Ecologică «BIOTICA» [et al.]. – Chișinău : F.E.P. „Tipografia Centrală”, 1999. – P. 87-88. – ISBN 9975-78-023-7.

2000

145. **Conservarea patrimoniului național și cultural național – probleme și perspective** / *Arcadie Capcelea* // *Ecologie, cultură, știință : Materialele Simpozionului Științifico-Practic Internațional organizat cu ocazia Zilei Mondiale a Pământului, 21 aprilie 2000, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 7-10.*

146. **Problemele perfecționării Legislației de Mediu și armonizării ei cu Legislația Uniunii Europene în Republica Moldova** / *Arcadie Capcelea* // *Bilanțul activității științifice a Universității de Stat din Moldova pe anii 1998/1999 : Rezumatele comunicărilor Conferinței corpului didactico-științific, 27 sept.-2 oct. 2000, Chișinău, Republica Moldova / Universitatea de Stat din Moldova [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 227-228.*

2003

147. **Împădurirea terenurilor degradate din Republica Moldova** / P. Brylski, *Arcadie Capcelea*, D. Galupa [et al.] // *Dezvoltarea durabilă a sectorului forestier al Republicii Moldova : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 22 noiembrie 2002, Chișinău, Republica Moldova / Agenția de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva” [et al.]. – Chișinău : CE UASM, 2003. – P. 131-133. – ISBN 9975-946-89-5.*

148. **World Bank : Financing Pollution Prevention and Cleaner Production Projects** / *Arcadie Capcelea* // *Promotion of cleaner production strategy in Moldova : Conferens materials, 9 june 2004, Chișinău, Republic of Moldova / Tacis Project Cleaner Production in the selected countries of the NIS: Moldova, Georgia and Kazakhstan ; coordinator: Marek Wasilewski [et al.]. – Chișinău : Continental Grup, 2004. – P. 59-62. – ISBN 9975-9795-3-X.*

2005

149. **Risk hazards management – the world bank intergrated approach** / *Arcadie Capcelea* // *Diminuarea impactului hazardelor naturale și tehnogene asupra mediului și societății : Tezele și comunicările Conferinței Internaționale, 6-7 octombrie 2005, Chișinău, Republica Moldova / Academia de Științe a Republicii Moldova, Institutul de Ecologie și Geografie [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 7.*

2008

150. **Sustainable pest management : The World Bank's policies and approaches** / *Arcadie Capcelea / Arcadie Capcelea* // *Obsolete Pesticides in Central and Eastern European, Caucasus and Central Asia Region: Start of clean up : 9-th International HCH and Pesticides Forum for Central and Eastern European, Caucasus and Central Asia Countries, 20-22 september 2007, Chișinău, Republic of Moldova / Ministry of Ecology and Natural Resources, Republic of Moldova [et al.] ; edited by: John Vijgen, Valentin Pleșca, Ion Barbărasă [et al.]. – Chișinău : USM, 2008. – P. 42-43. – ISBN 978-9975-70-707-7; Idem*

[Resursă electronică]. – URL: <https://www.hchforum.com/9th/presentations.phpf> (accesat 04.02.2026).

2011

151. **Evoluția paradigmei managementului ecologic** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea // Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific : Materialele Conferinței Științifice Interuniversitare, 1 aprilie 2011, Chișinău, Republica Moldova / Universitatea Tehnică a Moldovei, Catedra Științe Socioumane ; colegiul redacțional: Mihai Braga [et al.]. – Chișinău : UTM, 2011. – P. 15-25. – ISBN 978-9975-45-162-8.

152. **Moldova în procesul FLEG de perfecționare a guvernării și aplicării Legislației Forestiere** / *Arcadie Capcelea*, Dumitru Galupa, Ion Talmaci [et al.] // Dezvoltarea durabilă a sectorului forestier – noi obiective și priorități : Materialele Simpozionului Internațional, 17-19 noiembrie 2011, Chișinău, Republica Moldova / Agenția Moldsilva [et al.] ; organizatori: Fiodor Botnari, Ion Platon, Aliona Miron [et al.]. – Chișinău : Print-Caro, 2011. – P. 204-209. – ISBN 978-9975-56-012-2.

153. **Persistent Organic Pollutants stockpiles management and destruction in Moldova** / V. Plesca, I. Barbarasa, *Arcadie Capcelea* [et al.] // Status of obsolete stockpiles of pesticides in EECCA Countries: sharing experience of EU countries : 11-th International HCH and Pesticides Forum, 07 – 09 septembrie, 2011, Gabala, Republic of Azerbaijan / Ministry of Ecology & Natural Resources of the Republic of Azerbaijan [et al.]. – Gabala : [S. n.], 2011. – 18 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.hchforum.com/11th/presentations.php> (accesat 26.01.2026)

2012

154. **Evoluția paradigmei managementului ecologic** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea // Științele Socio-Umanistice și progresul tehnico-științific : Materialele Conferinței Științifice Interuniversitare, 6 aprilie 2012, Chișinău, Republica Moldova / Universitatea Tehnică a Moldovei, Catedra Științe Socioumane ; colegiul redacțional: Mihai Braga, V. Vasilos, E. Lizov. – Chișinău : UTM, 2012. – P. 15-24. – ISBN 978-5-905259-15-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/capcelea/ecodezvoltare.pdf> (accesat 07.02.2026).

155. **От экологической оценки к оценке устойчивости** / *Аркадие Капчеля* // Экология : синтез естественно-научного, технического и гуманитарного знания : Материалы 3-го Всероссийского Научно-Практического форума, 10-12 октября 2012 года, Саратов, Россия / Саратовский Государственный Технический Университет им. Ю. А. Гагарина ; Аркадие Капчеля [et al.] ; редколлегия: А. Иванов, И. Яшков, Е. Высторобец [et al.]. – Саратов: Изд-во ЕвразНИИПП, 2012. – P. 408-410. – ISBN 978-5-905259-15-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.eurasniipp.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=278:l-r-10-13-201 (accesat 26.01.2026).

2013

156. **Conformarea și motivația ecologică – abordări conceptuale** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea // *Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei : Culegere de articole științifice cu participare internațională / Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testițanu” din Republica Moldova ; redactor: Teodor Țirdea. – Chișinău : Print-Caro, 2013. – Vol. 3. – P. 172-176. – ISBN 978-9975-56-087-0.*

157. **Tendențele și provocările actuale ale guvernării ecologice** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea // *Științele Socio-Umanistice și progresul tehnico-științific : Materialele Conferinței Științifice Interuniversitare, 6 aprilie 2012, Chișinău, Republica Moldova / Universitatea Tehnică a Moldovei, Catedra Științe Socioumane ; colegiul redacțional: Mihai Braga, V. Vasilos, E. Lizov. – Chișinău : UTM, 2013. – P. 38-44. – ISBN 978-9975-45-258-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/5993/Conf_StiinteSocioUmanist_2013_pg38-44.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accesat 07.02.2026)*

2015

158. **Armonizarea sistemului național de evaluare de mediu la cerințele comunitare: provocări și direcții de dezvoltare** / Mircea Cojocaru, *Arcadie Capcelea* // *Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 1-a, 25-26 septembrie 2015, Bălți, Republica Moldova / Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.] ; coordonator: Valeriu Capcelea ; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea [et al.]. – Bălți : Tipografia „Indigou Color”, 2015. – P. 134-137. – ISBN 978-9975-3054-5-7.*

159. **Dimensiunea etică a dezvoltării durabile** / Valeriu Capcelea, *Arcadie Capcelea* // *Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei : Culegere de articole științifice cu participare internațională = The survival strategy in terms of bioethics, philosophy and medicine : Collection of scientific articles with international participation = Стратегия выживания в контексте биоэтики, философии и медицины : Сборник научных статей с международным участием, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Print-Caro ; CEP "Medicina", 2015. – P. 38-41. – ISBN 978-9975-56-043-6.*

160. **Integrating biodiversity conservation in road rehabilitation projects in Moldova** / *Arcadie Capcelea*, Veaceslav Vladicescu // *Conservation of plant diversity : The materials of the International Scientific Symposium, 28-30 september 2015, Chișinău, Republic of Moldova [Dedicated to the 65-th anniversary of the Botanical Garden (Institute) of the Academy of Sciences of Moldova] / Academy of Sciences of Moldova ; organizer: G. Duca [et al.] ; coordinator: Alexandru Teleuță [et al.]. – Chișinău : Artpoligraf, 2015. – P. 127. – ISBN 978-9975-3036-8-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://gbni.usm.md/wp-content/uploads/2023/05/Materialele-Simpozionului-3.pdf> (accesat 31.02.2026).*

161. **Mainstreaming biodiversity conservation into environmental assessment process** / *Arcadie Capcelea, Mircea Cojocaru* // Conservation of plant diversity : The materials of the International Scientific Symposium, 28-30 september 2015, Chişinău, Republic of Moldova [Dedicated to the 65-th anniversary of the Botanical Garden (Institute) of the Academy of Sciences of Moldova] / Academy of Sciences of Moldova [et al.] ; organizer: Gheorghe Duca [et al.] ; coordinator: Alexandru Teleuţă [et al.]. – Chişinău : Artpoligraf, 2015. – P. 115. – ISBN 978-9975-3036-8-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://gbni.usm.md/wp-content/uploads/2023/05/Materialele-Simpozionului-3.pdf> (accesat 02.02.2026).

162. **Responsabilitatea morală și libertatea ecologică în contextul societății bazate pe cunoaștere** / Valeriu Capcelea, *Arcadie Capcelea* // Наука, образование, культура : Международная Научно-Практическая Конференция, посвященная 23-ой годовщине образования Комратского Государственного Университета, 11 февраля 2015, Комрат, Республика Молдова : [în 2 vol.] / Комратский Государственный Университет ; составители: Л. Федотова, Т. Великова [et al.]. – Комрат : Комратский Государственный Университет (Тип. „A&V Poligraf”), 2015. – Vol. 2. – P. 212-215. – ISBN 978-9975-83-003-4.

163. **Strengthening sustainable forest management in Moldova** / Andrew Mitchell, *Arcadie Capcelea, N. Rinnerberg* [et al.] // Conservation of plant diversity : International Scientific Symposium, 28-30 september 2015, Chişinău, Republic of Moldova [Dedicated to the 65-th anniversary of the Botanical Garden (Institute) of the Academy of Sciences of Moldova] / Academy of Sciences of Moldova [et al.] ; organizer: Gheorghe Duca [et al.] ; coordinator: Alexandru Teleuţă [et al.]. – Chişinău : Artpoligraf, 2015. – P. 122-123. – ISBN 978-9975-3036-8-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://gbni.usm.md/wp-content/uploads/2023/05/Materialele-Simpozionului-3.pdf> (accesat 03.02.2026).

2016

164. **Integrating climate change in environmental assessment in the Republic of Moldova** / *Arcadie Capcelea, Mircea Cojocaru* // Sustainable use, protection of animal world and forest management in the context of climate change : The materials of 9-th International Conference of Zoologists, 12-13 october 2016, Chişinău, Republic of Moldova [dedicated to the 70-th anniversary from the creation of the first research institutions and 55-th of the inauguration and foundation of the Academy of Science of Moldova] / Academy of Science of Moldova, Institut of Zoology ; red. board.: Ion Toderaş [et al.]. – Chişinău : Tipogr. „Elan Poligraf”, 2016. – P. 244-245. – ISBN 978-9975-3022-7-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://zoology.usm.md/sites/default/files/2021-04/Culegere%20cu%20coperta%20Conferinta%202016.pdf> (accesat 20.02.3036).

165. **Managementul ecologic : Noi tendințe și abordări** / *Arcadie Capcelea* // Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 2-a, 29-30 septembrie, 2016, Bălți, Republica Moldova / Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.] ; coordonator: Valeriu Capcelea ; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea (et al.). – Bălți : Foxtrot SRL, 2016. – P. 163-166. – ISBN 978-9975-89-029-8.

166. **Republic of Moldova : FLEG Process and climate change** / *Arcadie Capcelea*, Costel Bucur, Antoanela Costea, Aurel Lozan [et al.] // Sustainable use, protection of animal world and forest management in the context of climate change : The materials of 9-th International Conference of Zoologists, 12-13 october 2016, Chișinău, Republic of Moldova [dedicated to the 70-th anniversary from the creation of the first research institutions and 55-th of the inauguration and foundation of the Academy of Science of Moldova] / Academy of Science of Moldova, Institut of Zoology ; red. board.: Ion Toderaș [et al.]. – Chișinău : Tipogr. „Elan Poligraf”, 2016. – P. 14-15. – ISBN 978-9975-3022-7-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://zoology.usm.md/sites/default/files/2021-04/Culegere%20cu%20coperta%20Conferinta%202016.pdf> (accesat 20.02.3036).

2019

167. **Повышение устойчивости предприятий в рамках бассейнового подхода [Сессия 3]** / Модератор сессии: *Аркадий Капчеля* [старший специалист по окружающей среде, Всемирный Банк] // Климато-устойчивые услуги водоснабжения и санитарии в Центральной Азии : Центрально-азиатская региональная конференция по вопросам водоснабжения и санитарии, 13-14 ноября 2019 года, Ташкент, Узбекистан. – Ташкент : [S. n.], 2019 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://thedocs.worldbank.org/en/doc/911031573620226932-0080022019/origi_nal/CAWSSconferenceagendaru.pdf (accesat 20.02.3036).

2020

168. **Indicatorii de mediu în evaluarea regională a impactului antropic** / Victor Capcelea, *Arcadie Capcelea* // Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 4-a, 26-27 iunie 2020, Bălți, Republica Moldova / Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.] ; coordonator: Valeriu Capcelea ; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea (et al.). – Bălți : Tipogr. „Indigou Color”, 2020. – P. 278-284. – ISBN 978-9975-3382-6-4.

2021

169. **Resursele minerale ale podișului Moldovei de Nord și impactul antropic** / Victor Capcelea, *Arcadie Capcelea* // Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice

Naționale cu participare internațională, Ediția a 5-a, 29-30 iunie 2021, Bălți, Republica Moldova / Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]; coordonator: Valeriu Capcelea; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea (et al.). – Bălți: ÎS FEP „Tipografia Centrală”, 2021. – P. 270-274. – ISBN 978-9975-62-432-9.

2022

170. **Moldova's key environmental challenges – the view of development partners** / *Arcadie Capcelea* // Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 6-a, 20-21 mai 2022, Bălți, Republica Moldova / Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]; coordonator: Valeriu Capcelea; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea (et al.). – Bălți: Indigou Color, 2022. – P. 330-335. – ISBN 978-9975-3465-5-9.

2023

171. **Evoluția și etapele principale ale formării sistemului ariilor protejate în Republica Moldova** / *Arcadie Capcelea* // Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 7-a, 19-20 mai 2023, Bălți, Republica Moldova / Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]; coordonator: Valeriu Capcelea; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea (et al.). – Bălți: Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”. – 2023. – P. 444-450. – ISBN 978-9975-81-128-6.

2024

172. **Evoluția abordărilor ideologice a problemelor mediului înconjurător pe parcursul existenței Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste** / *Arcadie Capcelea*, Valeriu Capcelea // Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 8-a, 23-24 mai 2024, Bălți, Republica Moldova / Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]; coordonator: Valeriu Capcelea; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea (et al.). – Bălți: Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”, 2023. – P. 376-388. – ISBN 978-9975-161-64-0.

2025

173. **Concepțiile religiei creștine cu privire la raportul dintre om și natură** / Valeriu Capcelea, *Arcadie Capcelea* // Filosofia și perspectiva umană : Materialele Conferinței Științifice, Ediția 21, 21 noiembrie 2024, Chișinău, Republica Moldova [Conferință științifică consacrată Zilei Mondiale a Filosofiei] / Universitatea de Stat din Moldova [et al.]; coordonatori științifici: Ana Pascaru, Andrei Perciun. – Chișinău: Artpoligraf, 2025. – P. 57-68. – ISBN 978-9975-62-878-5.

174. **Integrarea schimbărilor climatice în procedurile naționale ale evaluării de mediu : Probleme și oportunități** / *Arcadie Capcelea* // Provoacări și tendințe actuale regionale privind starea componentelor socio-economice și naturale în contextul sporirii rezilienței sectoriale și securității ecologice :

Seminar științific cu participare internațională, 11 aprilie 2025 / Academia de Studii Economice a Republicii Moldova [et al.] . – Chișinău : S.R.L. Impressum, 2025. – P. 89-96.

3.1.6. Articole publicate în ediții periodice

1990

175. **Природа и человек : Равновесие : [о составлении экологической концепции развития республики]** / *Аркадие Канчеля* // Советская Молдавия. – 1990. – 4 мая. – P. 4.

1991

176. **Care-i situația la noi? : [despre acutizarea situației ecologice în Republica Moldova]** / *Arcadie Capcelea* // Moldova Suverană. – 1991. – 13 apr. – P. 2. – ISSN 1857-1859.

177. **Cel mai de preț patrimoniu : [masă rotundă la Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale]** / *Arcadie Capcelea*, Ion Dediu, Alexandru Rotari ; înregistrat de V. Briceag // Viața Satului – 1991. – 24 iul. – P. 3.

178. **Codul Funciar și Ecologia : [propuneri pentru Parlament]** / *Arcadie Capcelea*, I. Dediu, I. Rotaru, T. Strișca [et al.] ; consemnare: V. Briceag // Moldova Suverană. – 1991. – 23 iul. – P. 2. – ISSN 1857-1859.

179. **Moldova – zonă a dezastrului ecologic?** / *Arcadie Capcelea*, V Scobioală // Vocea Poporului. – 1991. – 17 dec. – P. 6. – ISSN 1857-4939.

180. **Ne aflăm în fața unei catastrofe naționale. Suntem în stare s-o evităm? : [în discuție Proiectul Codului Funciar]** / *Arcadie Capcelea*, Ion Dediu, I. Rotaru [et al.] ; consemnare: V. Briceag // Sfatul Țării. – 1991. – 18 iul. – P. 2. – ISSN 3045-0837.

181. **Proiectul Codului Funciar e imperfect : [masă rotundă convocată de Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului Ambient și Resurse Naturale]** / *Arcadie Capcelea*, Ion Dediu, I. Rotaru ; consemnare: V. Briceag // Vocea Poporului. – 1991. – 23 iul. – P. 3. – ISSN 1857-4939.

182. **Proiectul Codului Funciar și Ecologia : [opiniile colaboratorilor Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale]** / *Arcadie Capcelea*, Ion Dediu, I. Rotaru ; consemnare: V. Briceag // Moldova Suverană. – 1991. – 23 iul. – P. 2. – ISSN 1857-1859

183. **Proiectul Codului Funciar și Ecologia : [opiniile colaboratorilor Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale]** / *Arcadie Capcelea*, Ion Dediu, I. Rotaru ; consemnare: V. Briceag; // Tineretul Moldovei. – 1991. – 22 iul. – P. 3.

184. **Războiul nedeclarat continuă** : [masă rotundă organizată de ziarul „Literatura și Arta” cu participarea Departamentului de Stat pentru protecția Mediului Ambiant și Resurse Naturale] / *Arcadie Capcelea, Gheorghe Rusu, A. Drăgan* // *Literatura și Arta*. – 1991. – 3 oct. – P. 3. – ISSN 0233-4119.

185. **Un obiect dat uitării?** : [despre obiectul Geografia] / *Arcadie Capcelea* // *Făclia*. – 1991. – 5 apr. – P. 5. – ISSN 1857-3010.

186. **Молдова – зона экологической катастрофы?** / *Аркадие Капчеля, В. Скобиоалэ* // *Голос Народа*. – 1991. – 17 дек. – P. 6. – ISSN 2953-6871.

187. **О науке география в Молдавии** / *Аркадие Капчеля* // *Факел*. – 1991. – 23 авг. – P. 9. – ISSN 1857-3010.

188. **Проект Земельного Кодекса несовершенен** : [круглый стол, созванный Департаментом Охраны Окружающей Среды и Природных Ресурсов] / *Аркадие Капчеля, Ион Дедиу, И. Ротарь* // *Голос Народа*. – 1991. – 23 июля. – P. 3. – ISSN 2953-6871

1992

189. **De la instabilitate și incertitudine – la o politică eficientă de supraiețuire** : [proponeri pentru Programul Ecologic din Republica Moldova] / *Arcadie Capcelea, V. Scobioală* // *Vocea Poporului*. – 1992. – 16 iun. – P. 6. – ISSN 1857-4939.

190. **Misterul Programului Ecologic** : [despre unele lacune ale Programului Ecologic al Republicii Moldova de lungă durată] / *Arcadie Capcelea, V. Scobioală* // *Vocea Poporului*. – 1992. – 14 apr. – P. 5, 7. – ISSN 1857-4939.

191. **Загадка Экологической Программы** / *Аркадие Капчеля, В. Скобиоалэ* // *Голос Народа*. – 1992. – 14 apr. – P. 5, 7. – ISSN 2953-6871.

192. **От нестабильности и неуверенности – к эффективной политики выживания** / *Аркадие Капчеля, В. Скобиоалэ* // *Голос Народа*. – 1992. – 16 июня. – P. 6. – ISSN 2953-6871.

1993

193. **Ecologia și tineretul** : [Discursul prim-vice directorului general al Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale Arcadie Capcelea la Simpozionul Internațional de la Chișinău cu genericul „Tineretul și Ecologia”] / *Arcadie Capcelea* // *Sport. Turism*. – 1993. – 23 sept. – P. 2.

194. **Экология и молодёжь** : [выступление Аркадии Капчели на Международном Симпозиуме в Кишиневе под названием «Молодежь и экология»] / *Аркадие Капчеля* // *Спорт. Туризм*. – 1993. – 23 сент. – P. 2.

1994

195. **Starea ecologică și activitatea de protecție a Mediului Înconjurător în Republica Moldova** / *Arcadie Capcelea* // Columna. – 1994. – Nr 9/12. – P. 4-8. – ISSN 0236-1574.

1995

196. **Discutând, să găsim adevărul : [problema ecologică din Republica Moldova la ora actuală : răspunsuri la ancheta „Ecomold”]** / Gheorghe Vdovii, *Arcadie Capcelea*, Gheorghe Sarmanuc [et al.]; consemnare: Gheorghe Bologan // *Ecomold*. – 1995. – Nr 1. – P. 2-4.

197. **Охрана Окружающей Среды Республики Молдова до 2005 года : Нацио-нальная программа действий „Содружество Независимых стран”** / *Аркадие Капчеля* // Вестник межпарламентской асамблеи (Санкт-Петербург). – 1995. – Nr 2 (9). – P. 134-139.

1996

198. **Zestrea urmașilor** / *Arcadie Capcelea* // *Moldova : Revistă social-culturală*. – 1996. – Nr 3/4. – P. 15-16. – ISSN 1857-3487.

1998

199. **Evoluții în gestionarea politicii de mediu** / *Arcadie Capcelea* // *Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență*. – 1998. – Nr 5 (74) (Mai.). – P. 2. – ISSN 1857-2677.

200. **Felicitare cu Anul Nou** / *Arcadie Capcelea* // *Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență*. – 1998. – Nr 12 (81) (Dec.). – P. 2. – ISSN 1857-2677.

201. **New environmental priorities in changing Europe : refocusing on the newly independent states** / *Arcadie Capcelea* // *Environment for Europe Newsletter*. – 1998. – Nr 4. – P. 19-21.

1999

202. **Aplicarea principiului ecologic în agricultură** / *Arcadie Capcelea* // *Moldova Suverană*. – 1999. – 22 apr. – P. 3. – ISSN 1857-1859. – Rec. la cartea: *Agricultura ecologică și producerea furajelor în Republica Moldova* / Mihail Lupașcu. – Chișinău, 1998. – 486 p.

203. **5 iunie : Ziua Mondială a Mediului. Necesitatea unei zile a purificării noastre** / *Arcadie Capcelea* // *Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență*. – 1999. – Nr 5 (86) (Ian.). – P. 4. – ISSN 1857-2677.

204. **Direcțiile activității ministeriale** / *Arcadie Capcelea* // *Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență*. – 1999. – Nr 1 (70) (Ian.). – P. 3. – ISSN 1857-2677.

205. **Londra 99 : a III-a Conferință Ministerială Pan-Europeană „Mediul și Sănătatea”** : [Domnul Ministru Arcadie Capcelea a discutat la Londra problemele mediului și sănătății] / *Arcadie Capcelea* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 6 (87) (Iun.). – P. 2. – ISSN 1857-2677.

206. **Republica Moldova s-a înscris definitiv în circuitul de valori al Europei** / *Arcadie Capcelea* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 4 (85) (Apr.). – P. 5. – ISSN 1857-2677.

2000

207. **Conservarea patrimoniului natural și cultural național : probleme și perspective** / *Arcadie Capcelea* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Nr 7 (100) (Iul.). – P. 6. – ISSN 1857-2677.

208. **Dreptul publicului de a participa la luarea deciziilor legate de mediu** / *Arcadie Capcelea* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Nr 10 (103) (Oct.). – P. 13. – ISSN 1857-2677.

209. **Mediul aparține întregii omeniri : Fiecare dintre noi are dreptul să participe la luarea deciziilor care îi vor determina calitatea** / *Arcadie Capcelea* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Nr 8/9 (101/102) (aug./sept.). – P. 11. – ISSN 1857-2677.

210. **Revenind sub semnul sacralului** / *Arcadie Capcelea* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Februarie (ediție specială). – P. 1. – ISSN 1857-2677.

2002

211. **New partnerships reawake ancient respect for nature : Conservation has deep roots in Moldova** / *Arcadie Capcelea* // *Share : People, Perspectives, Skills, Knowledge, Learning [Cross-Sector Partnership in a Global economy]*. – World Bank, spring issue. – 2002. – Nr 5. – P. 20-21 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/806061468338514595/pdf/353430replacement0BOX0327393B.pdf> (accesat 29.01.2026).

2010

212. **O publicație atrăgătoare : [20 de ani a revistei „Natura”]** / *Arcadie Capcelea* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2010. – Nr 5 (219) (Mai). – P. 8-9. – ISSN 1857-2677.

2018

213. **Protecția mediului între economie, geografie și ecologie** / *Arcadie Capcelea* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2018. – Nr 12 (322) (Dec.). – P. 4. – ISSN 1857-2677. – Rec. la cartea: Mecanismul economic de protecție a Mediului în Republica Moldova : Abordare geografică și ecologică / Petru Bacal. – Chișinău, 2018. – 298 p.

2022

214. **O șansă uriașă : să n-o ratăm : [extinderea și reabilitarea pădurilor] / Arcadie Capcelea // Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2024. – Nr 9 (391) (Sept.). – P. 3. – ISSN1857-2677.**

3.1.7. Teze de doctor susținute cu contribuția lui Arcadie Capcelea

2019

215. **BACAL, Petru. Studiul economico-geografic al gestiunii protecției mediului înconjurător în Republica Moldova :** 11.00.02 - Geografie economică, socială și politică : Teză de doctor în științe geografice [susținută pe 5 februarie 2010 în CSS și aprobată de CNAA pe 18 martie 2010] / Bacal Petru ; Academia de Studii Economice a Moldovei ; conducător științific: Constantin Matei ; consultat științific: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 254 p.

216. **BACAL, Petru. Studiul economico-geografic al gestiunii protecției mediului înconjurător în Republica Moldova :** 11.00.02 - Geografie economică, socială și politică : Autoreferatul tezei de doctor în științe geografice / Bacal Petru ; Academia de Studii Economice a Moldovei ; conducător științific: Constantin Matei ; consultat științific: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 27 p.

217. **CAPCELEA, Victor. Impactul antropoc asupra mediului din Podișul Moldovei de Nord (începând cu anul 1990) :** 166.02 – Protecția Mediului Ambient și folosirea rațională a Resurselor Naturale : Teză de doctor în științe geonomice [susținută pe 17 mai 2019 în CSS și aprobată de CNAA pe 9 iulie 2019] / Victor Capcelea ; Universitatea de Stat din Tiraspol ; conducător științific: Valentin Sofroni ; consultant științific: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 186 p.

218. **CAPCELEA, Victor. Impactul antropoc asupra mediului din Podișul Moldovei de Nord (începând cu anul 1990) :** 166.02 – Protecția Mediului Ambient și folosirea rațională a Resurselor Naturale : Autoreferatul tezei de doctor în științe geonomice / Victor Capcelea ; Universitatea de Stat din Tiraspol ; conducător științific: Valentin Sofroni ; consultant științific: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 30 p.

3.1.8. Arcadie Capcelea – redactor, coordonator, consultant științific, contribuții științifice

1992

219. **Ecologia și Protecția Mediului Înconjurător în Republica Moldova :** Tezele Con-ferinței Științifico-Practice, 24-25 iunie 1992, Chișinău, Republica Moldova / colegiu redacțional: A. Capcelea, G. Sprinceană, S. Sliusari [et al.]. – Chișinău : Știința, 1992. – 236 p.

220. **Geografia : (Programa provizorie pentru școala medie) / contribuție:**V. Efras, V. Secara, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1992

1993

221. **Кишинев : эколого-географические проблемы / под редакцией:** А. Канчеля, Г. Спрынчянэ, С. Слюсарь [et al.]. – Кишинев : Штиинца, 1993. – 191 p.

1995

222. **Europe's environment: the Dobříš assessment / edited by:** David Stanners, Philippe Bourdeau ; prepared by: European Environment Agency Task Force [et al.] ; contribution: David Stanners, Philippe Bourdeau, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Copenhagen : European Environment Agency, 1995. – 676 p. – ISBN 9282654095 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/92-827-5122-8/page004.html> (accesat: 26.01.2026).

223. **Republic of Moldova : National Environmental Action Plan / State Department of Environmental Protection [et al.] ; contribution:** *Arcadie Capcelea*. – Washington : World Bank, 1995. – 47 p.

224. **Starea și protecția mediului în Republica Moldova : Raport elaborat către Conferința Europeană a Mediului de la Sofia, 1995 / Departamentul Protecția Mediului Înconjurător [et al.] ; coordonator științific:** Ion Dediu ; redactori științifici: *Arcadie Capcelea*, E. Sergentu, V. Moșanu [et al.]. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 1995. – 38 p.

1996

225. **Republic of Moldova : National Human Development Report, 1996 / UNDP Moldova Team ; contribution:** *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : [S. n.], 1996. – 64 p.

226. **The Republic of Moldova : National Strategic Action Plan for Environmental Protection / prepared by:** State Department of Environmental Protection [et al.] ; contribution: *Arcadie Capcelea*. – Washington : World Bank, 1995. – 151 p.

1997

227. **Studiul calității apei potabile în zona rurală / Departamentul Protecției Mediului ; redactori științifici:** *Arcadie Capcelea*, F. Gros. – Chișinău : Departamentul Protecției Mediului, 1997. – 45 p.

1998

228. **Danube pollution reduction Programme : Planning Workshop, 27–30 July 1998, Chișinău, Republic of Moldova / coordinator:** Dumitru Drumea, Angela Bularga [et al.] ; organization: Angela Lozan, Efimie Sergentu, Dumitru Sireteanu [et al.] ; participants: *Arcadie Capcelea* (Minister of Environment), Ion Dediu, Olga Kazanțeva [et al.]. – Chișinău : Programme Coordination Unit

UNDP/GEF, 1998. – 162 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.icpdr.org/sites/default/files/MD_NATIONAL_PLANNING_WORKSHOP.pdf (accesat 22.01.2026)

229. Environmental Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters : Aarhus, Denmark, 25 june 1998 / contribution: Arcadie Capcelea, Minister for Environment of the Republic of Moldova [et al.]. – Aarhus : United Nations, 1998. – 25 p. – Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf> (accesat: 22.01.2026).

230. New Regional Environmental Centers : A Feasibility Study : New Regional Environmental Centers (RECs) launched in former Soviet Union countries, 26 june 1998 / U.S. Environmental Protection Agency (EPA) [et al.] ; contribution: Arcadie Capcelea [et al.]. – Washington : U.S. Environmental Protection Agency, 1998. – 2 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.epa.gov/archive/epapages/newsroom_archive/newsreleases/a63f3f7ea01b645e8525662f0050a301.html (accesat: 22.01.2026).

1999

231. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului = Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters / contribuție: Arcadie Capcelea. – Chișinău : Firma Editorial-Poligrafică "Tipografia Centrală", 1999. – 80 p. – ISBN 9975-923-93-3.

232. Environment in the Transition to a Market Economy Progress in Central and Eastern Europe and the New Independent States [This book examines environmental trends in Central and Eastern European countries (CEEC) and the New Independent States (NIS)] / Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) [et al.] ; contribution: Arcadie Capcelea [et al.]. – Paris : OECD Publications Service, 1999. – 244 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/1999/10/environment-in-the-transition-to-a-market-economy_g1ghg92e/9789264173934-en.pdf (accesat 11.02.2026).

233. „Global Environmental Outlook – 3” (2000) : Past, present and future perspectives [Report by the United Nations Environment Programme] / United Nations Environment Programme [et al.] ; GEO Nairobi Coordinating Team: Marion Cheatele [et al.] ; GEO Regional Coordinating Team: Habib El-Habr [et al.] ; contribution: Arcadie Capcelea [et al.] ; editor: Robin Clarke. – Nairobi - London : United Nations Environment Programme, 1999. – 466 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: file:///C:/Users/popus/Downloads/GEO-3%20REPORT_English.pdf (accesat 28.01.2026).

234. „**Global Environmental Outlook – 3**” ; [2000]. **Raportul Programului Națiunilor Unite pentru Mediu privind stărea mediului global** / United Nations Environment Programme ; contribuție: *Arcadie Capcelea* [et al.] ; editor: Robin Clarke. – Nairobi : Published by United Nations Environment Programme, 1999. – 20 p.

2000

235. **First National Communication of the Republic of Moldova under the United Nations framework Convention on climate change** / contribution: *Arcadie Capcelea*, Alexandru Jolondcovschi, Valentin Bobieca ; editors: *Arcadie Capcelea* ; scientific editor: Tatiana Chirita. – Chișinău : Publishing House „Tipografia Centrală”, 2000. – 86 p. – ISBN 997-78-079-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Moldova%20Communication.pdf> (accesat: 26.01.2026).

236. **National Strategy for Sustainable Development : Republic of Moldova : Capacity 21** / V. Afanasiev, V. Băbălău, F. Bajura [et al.] ; coordonator: I. Popovici ; contribuție: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : United Nations Development Programme, 2000. – 112 p.

237. **The Aarhus Convention: An Implementation Guide : UN/ECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters** / Stephen Stec, Susan Casey-Lefkowitz ; collaboration: Jerzy Jendroska [et al.] ; contribution: Katy Brady, *Arcadie Capcelea*, Marta Cerna [et al.]. – New York and Geneva : United Nations, 2000. – 198 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/acig.pdf> (accesat 14.02.2026).

2001

238. **Cartea Roșie a Republicii Moldova = The Red Book of the Republic of Moldova** / colegiu de redacție: I. Dediu, *A. Capcelea*, A. Cibotaru [et al.] ; coordonatori: N. Stratan, V. Bobeică, M. Coca [et al.] ; Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului [et al.]. – Ed. a II-a. – Chișinău : Știința, 2001. – 288 p. – ISBN 9975-67-169-1.

239. **Centrul Regional de Mediu – Moldova : Raport anual 2000** / contribuție: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : OREC Moldova, 2001. – 16 p.

2002

240. **Cartea Roșie a Republicii Moldova = The Red Book of the Republic of Moldova** / colegiu de redacție: I. Dediu, *A. Capcelea*, A. Cibotaru [et al.] ; Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului [et al.]. – Ed. a III-a. – Chișinău : Știința, 2002. – 288 p. – ISBN 9975-67-311-23.

241. **United Nations : Report of the World Summit on Sustainable Development, Johannesburg, South Africa, 26 aug. - 4 sept. 2002** / United Nations, South African Government [et al.] ; contribuție: *Arcadie Capcelea*

[et al.]. – Kimberley : United Nations publication, 2002. – 173 p. – ISBN 92-1-104521-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://digitallibrary.un.org/record/473197?v=pdf> (accesat: 21.01.2026).

2003

242. **Environment for Europe : Report of the fifth ministerial Conference "Environment for Europe"** / contribution: *Arcadie Capcelea* (World Bank) [et al.] // Fifth Ministerial Conference "Environment for Europe", 21-23 may 2003, Kyiv, Ukraine. – Geneva : United Nations Economic commission for Europe, 2003. – 22 p. : Idem [Resursă electronică]. – URL: file:///C:/Users/Cititor/Downloads/%5EE_%5EECE_CEP_96--ECE_CEP_96-EN.pdf (accesat: 26.01.2026).

243. **Environmental Performance Review. Federal Republic of Yugoslavia** / Economic Commission for Europe [et al.] : contribution: Sarah Gayton, Kelly Tankosic, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – New York and Geneva : United Nations, 2003. – 289 p. – ISBN 92-1-116839-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://unece.org/DAM/env/epr/epr_studies/serbia_and_montenegro.pdf (accesat: 26.01.2026).

2004

244. **Promotion of Cleaner Production Strategy in Moldova : Conference materials, 09 June 2004, Chișinău, Republic of Moldova** / Marek Wasilewski [et al.] ; contribution: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chișinău : Continental Grup, 2004. – 108 p. – ISBN 9975-9795-3-X.

245. **Republic of Moldova : National implementation plan for the Stockholm Convention on persistent organic pollutants** / Government of the Republic of Moldova [et al.] ; coordinator: *Arcadie Capcelea*, Gheorghe Duca [et al.]. – Chișinău : Știință, 2004. – 80 p. – ISBN 9975-67-446-1 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <file:///C:/Users/popus/Downloads/UNEP-POPS-NIP-Moldova-1.English.pdf> (accesat 26.01.2026).

2005

246. **Republic of Tajikistan : Second National Report on biodiversity conservation in Tajikistan** / National Biodiversity and Biosafety Center of the Republic of Tajikistan [et al.] ; coordinator: Neimatullo Safarov ; international consultant: Dr. *Arcadie Capcelea* ; national consultants: Kh. Karimov [et al.]. – Dushanbe : [S. n.], 2005. – 120 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.cbd.int/doc/world/tj/tj-nr-02-en.pdf> (accesat 31.01.2026).

2006

247. **Republic of Tajikistan : Third National Report on biodiversity conservation in Tajikistan** / National Biodiversity and Biosafety Center of the Republic of Tajikistan [et al.] ; coordinator: Neimatullo Safarov ; international consultant: Dr. *Arcadie Capcelea* ; national consultants: Kh. Karimov [et al.]. – Dushanbe : [S. n.], 2006 – 158 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.cbd.int/doc/world/tj/tj-nr-03-en.pdf> (accesat 26.01.2026).

2007

248. **Obsolete Pesticides in Central and Eastern European, Caucasus and Central Asia Region: Start of clean up : 9th International HCH and Pesticides Forum For Central and Eastern European, Caucasus and Central Asia Countries, 20-22 September 2007, Chişinău, Republic of Moldova / Ministry of Ecology and Natural Resources, Republic of Moldova [et al.] ; John Vijgen [et al.] ; international scientific consultants: Constantin Mihailescu, Ivan Atanasov, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chişinău : USM, 2007. – 326 p. – ISBN 978-9975-70-707-7.**

249. **Productivitatea rurală în Moldova – gestiunea vulnerabilităţii naturale : [Raport pregătit de echipă Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Agricultură şi Produse Alimentare (FAO) şi a Băncii Mondiale, în consultare activă cu autorităţile din Moldova] / contribuţie: Eric Smaling, specialist în materie de conservare a solu-rilor, *Arcadie Capcelea*, specialist în resurse naturale, Tatiana Belous, consultant în aspecte de mediu ambiental [et al.]. – Washington : Banca Mondială, 2007. – 112 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/772901468046136456/pdf/421380ROMANIAN1ductivityRom1PUBLIC1.pdf> (accesat 26.01.2026).**

250. **Rural productivity in Moldova – Managing natural vulnerability : [Report prepared by World Bank / FAO team, in close consultation with the Moldovan authorities]; contribution: Eric Smaling [soil conservation specialist], *Arcadie Capcelea* [natural resources specialist], Tatiana Belous [environmental consultant] [et al.]. – Washington : World Bank, 2007. – 107 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/510961468046135528/pdf/421380Moldova01uctivityEng01PUBLIC1.pdf> (accesat 26.01.2026).**

2009

251. **Moldova: Policy Notes for the Government / World Bank [et al.] ; contribution: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Washington : World Bank, 2009. – 97 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/750611468057877558/pdf/583590_WP0Moldo101public10BOX353798B.pdf (accesat 28.01.2026).**

252. **Programul regional ENPI FLEG Moldova / Agenţia „Moldsilva” ; contribuţie: *Arcadie Capcelea*. – Chişinău: Agenţia „Moldsilva”, 2009. – 4p.; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://moldsilva.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=230&t=/Cooperare/Programul-ENPI-FLEG&> (accesat 29.01.2026)**

2010

253. **Republic of Moldova : Post Disaster Needs Assessment Floods 2010 : Report / prepared: Government of the Republic of Moldova [et al.] / coordinator: Dumitru Alaiba [et al.] ; international consultants: Ulrika Haapaniemi, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Washington : World Bank, 2010. – 54 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.gfdr.org/sites/default/files/GFDRR_Moldova_PDNA_2010_EN.pdf (accesat 02.02.2026)**

2011

254. **Environment for Europe. Astana Water Action (AWA) : The Seventh Ministerial Conference „Environment for Europe”, 21-23 September 2011, Astana, Kazakhstan** / UNECE team [et al.] ; contribution: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Astana : United Nations, 2011. – 18 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/5/3/82533.pdf> (accesat 26.01.2026)

255. **Legislația silvică a Republicii Moldova : Protecția Mediului Ambiant și folosirea Resurselor Forestiere [Extrase din legi, Hotărâri de Guvern, Decizii ale Parlamentului ce au atribuție la probleme FLEG]** / responsabil de ediție: Petru Rotaru, Aurel Lozan, *Arcadie Capcelea* [et al.] ; Centrul Regional de Mediu Moldova. – Chișinău : Tipografia Reclama, 2011. – 212 p. – ISBN 978-9975-105-66-8.

2012

256. **Analytical study on wood consumption in the Republic of Moldova** /conducător științific: *Arcadie Capcelea* ; coordonator: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Agenția „Moldsilva”, 2012. – 46 p 978-9975-4298-5-6

2013

257. **Strategia de parteneriat cu țara pentru Republica Moldova, perioada AF14-17 : Raport nr. 79701-MD din 9 august, 2013** / Corporația Financiară Internațională, Regiunea Europa Centrală și Estică ; contribuție: Sophia Georgieva, Nicolas Perrin, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Washington : Banca Mondială. – 2013. – 135 p.

2014

258. **GALBEN-PANCIUC, Zinaida. Educație ecologică : Suport didactic pentru clasa-sele 1-4** / Zinaida Galben-Panciuc, Svetlana Galben, Aliona Teutu [et al.] ; comisia de evaluare: Lidia Cojocari [et al.] ; recenzent științific: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Arc, 2014. – 86 p. – ISBN 978-9975-61-834-2.

259. **Republic of Moldova : Environmental Performance Reviews** / Antoine Nunes, Yaroslav Bulych, Oksana Rott ; contribution: Gheorghe Șalaru, Lazăr Chirică, *Arcadie Capcelea* (World Bank). – New York and Geneva : United Nations, 2014. – 206 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://unece.org/fileadmin/DAM/env/epr/epr_studies/ECE_CEP_171_En.pdf (accesat 30.01.2026).

260. **SOCHIRCĂ, Vitalie. Educație ecologică : Suport didactic pentru clasa-sele 5-9** / Vitalie Sochircă, Tudor Cozari ; recenzent științific: *Arcadie Capcelea*. – Chișinău : Știința, 2014. – 128 p. – ISBN 978-9975-67-918-3.

261. **The Aarhus Convention An Implementation Guide** / United Nations Economic Commission for Europe [et al.] ; contribution: Mark Berman, John Bonine, *Arcadie Capcelea* (World Bank) // Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters. – New York and Geneva : United Nations, 2014. – 282

p. – ISBN 978-92-1-117069-6 ; E-ISBN 978-92-1-056298-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/Publications/Aarhus_Implementation_Guide_interactive_eng.pdf (accesat 29.01.2026).

262. ГАЛБЕН-ПАНЧУК, Зинаида. **Экологическое воспитание : Учебное пособие 1-4 классы** / Зинаида Галбен-Панчук, Светлана Галбен, Альона Теуту [et al.] ; научный редактор: *Аркадие Капчеля*. – Кишинёв : ARC, 2014. – 86 p. – ISBN 978-9975-61-861-8.

263. Республика Молдова : **Обзоры результативности экологической деятельности : Третий обзор [Обобщается прогресс достигнутый в области управления природопользованием]** / Георге Шалару, Валентина Цапеш, Елена Бряхнэ ; координатор проекта: Ярослав Булич ; консультант: *Аркадие Капчеля*. – Нью-Йорк и Женева : Организация Объединённых Нации, Европейская экономическая комиссия, 2014. – 253 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://unece.org/sites/default/files/2021-08/ECE_CEP_171_Rus.pdf (accesat 04.03.2026).

264. СОКИРКЭ, Виталие. **Экологическое воспитание : Учебное пособие 5-9 классы** / Виталие Сокиркэ, Тудор Козарь ; научный редактор: *Аркадие Капчеля*. – Chişinău : Ştiinţa, 2014. – 128 p. – ISBN 978-9975-67-959-6.

2015

265. MURARIU, Cătălina. **Pădurea în contextul dezvoltării durabile : Material didactic pentru profesori și elevi** / Cătălina Murariu, Radu Melu ; coordonatori: Antoanela Costea, Costel Bucur ; contribuție: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chişinău : Tipografia Foxtrot, 2015. – 65 p. – ISBN 978-9975-120-65-4.

2016

266. **Culturi energetice lemnoase cu ciclul scurt de producție : Ghid tehnic** / A. Palancean, I. Gumeniuc, V. Iliescu, [et al.] ; coordonator: *Arcadie Capcelea* [Coordonator național al Programului ENPI FLEG în Moldova din partea Băncii Mondiale] ; redactor: Ionel Căpiță. – Chişinău, 2016. – 67 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/> https://moldsilva.gov.md/public/files/publicatii/Ghid_tehnic.pdf (accesat: 25.01.2026).

267. MURARIU, Cătălina. **Pădurea în contextul dezvoltării durabile : Material didactic pentru profesori și elevi** / Cătălina Murariu, Radu Melu ; coordonatori: *Arcadie Capcelea*, Costel Bucur. – Chişinău : Căpăţină-Print, 2016. – 65 p. – ISBN 978-9975-3135-0-6.

268. MURARIU, Cătălina. **The Forest within the Context of Sustainable Development : Teaching material for teachers and students** / Murariu Cătălina ; coordinator: Antoanela Costea, Costel Bucur ; translation: Sonia Pavlenko ; contribution: *Arcadie Capcelea*, Aurel Lozan, Alina Cuciurean [et al.]. – Chişinău : Căpăţină-Print, 2016. – 65 p. – ISBN 978-9975-3135-1-3.

269. МУРАРИУ, КЭТЭЛИНА. **Лес в условиях устойчивого развития : Учебный материал для преподавателей и обучающихся** / Кэтэлина Мурариу, Раду Мелу ; координаторы: Антоанела Костя, Костел Букур ; Сотрудничали: *Аркадие Капчеля*, Аурел Лозан, Алина Кучурян [et al.]. – Кишинев : ФОКСТРОТ, 2016. – 66 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL:https://wwfint.awsassets.panda.org/downloads/the_forest_in_the_context_of_sustainable_development_educational_material_for_teachers_a_2.pdf (accesat 04.03.2026).

270. **Таджикистан : Обзоры результативности экологической деятельности. Третий обзор [О результатах экологической деятельности Таджикистана и системе управления в области охраны окружающей среды и её эффективности]** / Юрки Хирвонен, Ирина Дэвис, Дафина Долбокова [et al.] ; координатор: Юлия Тромбицкая ; вклад: *Аркадие Капчеля*, Тахмина Мухамедова. – Нью-Йорк и Женева : Организация Объединённых Наций, Европейская экономическая комиссия, 2017. – 498 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://wecoop.eu/wp-content/uploads/2020/04/TJ-EPR-final-ECE.CEP_.180.Rus_.pdf (accesat 03.03.2026).

2019

271. **Повышение устойчивости предприятий в рамках бассейнового подхода [Сессия 3]** / Модератор сессии: *Аркадий Капчеля* [старший специалист по окружающей среде, Всемирный Банк] // Климатоустойчивые услуги водоснабжения и санитарии в Центральной Азии : Центрально-азиатская региональная конференция по вопросам водоснабжения и санитарии, 13-14 ноября 2019 года, Ташкент, Узбекистан. – Ташкент : [S. n.], 2019. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9110315736202269320080022019/original/CAWSSconferenceagendaru.pdf> (accesat 05.02.2026).

2020

272. **Analysis of Gaps between National Legislation of Georgia and World Bank Environmental and Social Framework : [Study]** / Sophia Georgieva, Darejan Kapanadze [et al.] ; coordinator: David Jijelava, Jelena Lukic, Liana Jikia [et al.] ; guidance: Kevin Tomlinson [et al.] ; contribution: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Washington : World Bank, 2020. – 59 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/105031592550795667/pdf/Analysis-of-Gaps-between-National-Legislation-of-Georgia-and-World-Bank-Environmental-and-Social-Framework.pdf> (accesat: 04.02.2026).

3.1.9. Hărți geografice semnate de Arcadie Capcelea

1997

273. **Republica Moldova : Mediul Inconjurator – starea si dinamica : [set de hărți]** / T. Constantinov, O. Kazantev, *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chișinău : Institutul de Geografie a AȘM, 1997.

1998

274. **Dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova = Социально-экономическое развитие Республики Молдова = Social economic development of the Republic of Moldova : [Harta economică] / O. Kazanțev, M. Mucilo, V. Conovalov [et al.] ; coordonator: G. Sîrodoev ; consultanți: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chișinău : ȘTRIH SRL, 1998. – 1 h. Color 70-98 cm.**

275. **Republica Moldova. Conservarea biodiversității = Республика Молдова. Сохранение биоразнообразия = The Republic of Moldova. Biodiversity Conservation : [hartă] / O. Kazanțev, M. Mucilo, G. Sîrodoev [et al.] ; coordonator: G. Sîrodoev ; consultanți: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chișinău : ȘTRIH SRL, 1998. – 1 h. Color**

276. **Republica Moldova. Conservarea biodiversității = Республика Молдова. Сохранение биоразнообразия = The Republic of Moldova. Biodiversity Conservation : [hartă] / O. Kazanțev, M. Mucilo, Gh. Sîrodoev ; coordonator: Gh. Sîrodoev ; consultanți: *Arcadie Capcelea* [et al.]. – Chișinău : ȘTRIH SRL, 1999. – 68-98 cm.**

3.2 MATERIALE PUBLICISTICE, REFERINȚE, APRECIERI ȘI OMAGII

3.2.1. Articole, interviuri

1992

277. **Influența Servicului Antigrindină asupra schimbărilor din atmosferă : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, director adjunct la Departamentul Protecția Mediului Înconjurător, candidat în științe geografice] / consemnare: reporterul publicației Ave Natura // Ave Natura. – 1992. – Nr 1 (34) (Ian.). – P. 4. – ISSN 1857-2677.**

278. **Un preludiv pentru Conferința de la Florida : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, prim-vicepreședinte al Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului Ambient și Resurse Naturale despre rezultatele lucrărilor Consiliului de la Sofia în problemele ecologice] / consemnare: S. Caloian // Sfatul Țării : Cotidian al Parlamentului Republicii Moldova. – 1992. – 5 noiem. – P. 3.**

279. **Если не принять мер, программу ждёт горькая участь : [интервью с заместителем Председателя Государственного Департамента Республики Молдова по Охране Окружающей Среды и Природных Ресурсов *Аркадием Капчеля* / беседу провела: В. Бричаг // Независимая Молдова. – 1992. – 4 июня. – P. 3. – ISSN 1027-5525.**

1994

280. **Ne aflam la început de cale : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, director adjunct la Departamentul Protecția Mediului Înconjurător] / consemnare:**

Gabriela Stanca // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie și inteligență. – 1994. – Nr 7 (31) (Noiem.). – P. 1-3. – ISSN 1857-2677.

1995

281. **Aceleași griji, europene** : [interviu referitor la sesiunea privind politica ecologică a Comisiei Economice Europene ONU (iunie, Geneva) cu *Arcadie Capcelea*] / consemnare: Valeriu Pruteanu // *Cadran Ecologic* : (ediție specială a săptămânalului *Viața Satului*). – 1995. – 24 iun. – Nr 2. – P. 1.

1996

282. **Ozonul atmosferic și viitorul umanității** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, director adjunct la Departamentul Protecția Mediului Înconjurător] / consemnare: Radion Cucereanu // *Natura și Omul*. – 1996. – Nr 1. – P. 11-14. – ISSN 1583-350X.

1997

283. **Compania „REDECO” Ltd sfidează Legislația ecologică a Republicii Moldova** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, prim vice-direktor general la Departamentul Mediului] / consemnare: Nina Șerban // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie și inteligență. – 1997. – Nr 7 (64) (Iul.). – P. 3. – ISSN 1857-2677.

284. **Stagierea în SUA m-a apropiat de soluționarea problemelor supraviețuirii patrimoniului nostru natural** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*] / consemnare: reporterul publicației *Natura* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie și inteligență. – 1997. – Nr 1 (59) (Ian.). – P. 7. – ISSN 1857-2677.

285. **Summitul de la New-York – un pas în dezvoltarea ideilor Conferinței de la Rio de Janeiro din 1992** : (scurt interviu cu *Arcadie Capcelea*, prim vice-direktor general la Departamentul Mediului] / consemnare: reporterul publicației *Natura* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie și inteligență – 1997. – Nr 7 (64) (Iul.). – P. 4. – ISSN 1857-2677.

286. **Экология превратилась в экономическую проблему** : [беседа с первым заместителем генерального директора Департамента по охране Окружающей Среды и Природных Ресурсов *Аркадие Капчеля*] / беседу провела: Н. Киоссе // *Кишинёвский Обозреватель*. – 1997. – 21 март. – P. 4.

1998

287. **Ceasul timpului pierdut s-a oprit** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Valeriu Ciobanu // *Lucefărul*. – 1998. – Nr 55 (220). – P. 1-2. – ISSN 1857-4289.

288. **E necesar să conștientizăm că avem prea puține resurse naturale** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Nina Șerban // *Flux* : Cotidian Național. – 1998. – 11 iun. – P. 3.

289. **Evoluții în gestionarea politicii de mediu** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Dumitru Musteață // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1998. – Nr 5 (74) (Mai). – P. 3-4. – ISSN 1857-2677.

290. **Gânduri la început de drum** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului și Victor Cotruță, primul director executiv al REC – Moldova] / consemnare: Ștefan Țeriș // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1998. – Nr 10 (79) (Oct.). – P. 3. – ISSN 1857-2677.

291. **Justificarea acestui tranzit solicită modificări în legislație** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Nina Șerban // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1998. – Nr 8 (77) (Aug.). – P. 2. – ISSN 1857-2677.

292. **Opțiunea Ministrului Mediului Ambient favorabil locuitorilor țării** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Claudia Nizeica // *Moldova Suverana*. – 1998. – 4 iun. – P. 1-2. – ISSN 1857-1859.

293. **Parteneriat ecologic la Chișinău** : [declarațiile ecologiste din Japonia, Turcia și România într-un dialog „verde” cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare Șerban Orheianu. – *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1998. – Nr 9 (78) (Sept.). – P. 2. – ISSN 1857-2677.

294. **Sănătatea noastră este serios afectată de calitatea mediului** : (7 întrebări pentru un ministru) : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Ion Proca // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1998. – Nr 8 (77) (Aug.). – P. 8. – ISSN 1857-2677.

295. **Semnificația Conferinței Ministeriale Pan – Europene de la Aarhus** : Semnarea Acordului cu privire la constituirea Centrului Regional de Mediu pentru Moldova : (Eveniment internațional. Semnarea Acordului cu privire la constituirea Centrului Regional de Mediu pentru Moldova) : [Interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: Ștefan Țeriș // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 1998. – Nr 6 (75) (Iun.). – P. 5. – ISSN 1857-2677.

296. **Защищать природу дешевле чем платить за её ущерб** : [интервью с *Аркадием Капчеля*, Министр Окружающей Среды] / записала: Светлана Бондарева // *Аргументы и Факты в Молдове*. – 1998. – Nr 30 (113). – P. 2. – ISSN 1857-4599.

297. **Инвестиции в экологию нужны, но главное изменить менталитет людей** : [интервью с *Аркадием Капчеля*, Министр Окружающей Среды] / записала: Татьяна Добрынина // *Независимая Молдова*. – 1998. – 28 июля. – P. 2. – ISSN 1027-5525.

1999

298. **5 Iunie : Ziua Mondială a Mediului. Necesitatea unei zile a purificării noastre** : [interviu cu domnul *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: Ion Proca // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 5 (86) (Mai). – P. 4. – ISSN 1857-2677.

299. **Deschid ușile demnitarilor numai cu argumente** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Valeriu Volontir // *Glasul Națiunii*. – 1999. – 21 iul. – P. 1, 11. – ISSN 1857-2642.

300. **Direcțiile activității ministeriale** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: Paraschiva Reniță // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 1 (82) (Ian.). – P. 3. – ISSN 1857-2677.

301. **E necesar să realizăm, că avem prea puține resurse naturale** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, ministrul Mediului] / consemnare: Nina Șerban // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 6 (75) (Iun.). – P. 3. – ISSN 1857-2677.

302. **Gânduri la răscrucea veacurilor** : Răspunsuri scurte ale domnului *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova la chestionarul pregătit de redacția revistei „*Natura*” / consemnare: reporterul revistei *Natura* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 12 (93) (Dec.). – P. 3. – ISSN 1857-2677.

303. **Republica Moldova s-a înscris definitiv în circuitul de valori al Europei** : [interviu cu domnul *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: Nicolae Budevici // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 4 (85) (Apr.). – P. 5. – ISSN 1857-2677.

2000

304. **Dacă nu poți construi, cel puțin nu dărâma** : [interviu cu domnul *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: Șerban Orheianu // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Nr 5 (98) (Mai). – P. 4. – ISSN 1857-2677.

305. **Protecția Mediului și amenajarea teritoriului sunt organic legate** : [interviu cu domnul *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului și Amenajării Teritoriului al Republicii Moldova] / consemnare: Teo Basarab // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Nr 3 (96) (Mart.). – P. 4. – ISSN 1857-2677.

2006

306. **E nevoie de susținerea comunităților** : [pe marginea implementării

Proiectului „Controlu Poluării în Agricultură”]: Interviu cu *Arcadie Capcelea*, expert pe problemele Mediului la Banca Mondială / consemnare: Dan Arbore // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2006. – Nr 10 (175) (Oct.). – P. 2. – ISSN 1857-2677. – URL: <https://point.md/ru/ru/obschestvo/u-rec-moldova-poyavilisj-novie-souchrediteli/> (accesat 03.03.2026).

2008

307. **Pesticidele expirate îngrijorează Chișinăul** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Președintele Centrului Regional de Mediu de la Chișinău și doctor în geografie] / consemnare: reporterul ziarului „Adevărul”// *Adevărul*. – 2008. – 15 feb. – ISSN: 1857-2901 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://adevarul.ro/stiri-interne/societate/pesticidele-expirate-ingrijoreaza-chisinaul-713575.html> (accesat: 20.01.2026).

2014

308. **Expertii Băncii Mondiale elaboreaza Nota de Politici Forestiere** [Specialiștii Băncii Mondiale *Arcadie Capcelea* și Andrew Mitchell prezintă conceptul Notei privind Politica Forestieră] / Viorica Caciuc, serviciul de presă Moldsilva. – Chișinău, 2014.– 11 februarie ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=142&id=629&t=/Comunicare/Noutati/Expertii-Bancii-Mondiale-elaboreaza-Nota-de-Politici-Forestiere> (accesat 03.03.2026).

309. **„Să facem Europa aici, la noi acasă”** : La sfârșit de săptămână cu EL : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, doctor habilitat în managementul ecologic și Tudor Dragancea] / consemnare: Valentina Ursu // *Radio Europa Liberă*. – 2014. – 19 iul. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://moldova.europalibera.org/a/25462536.html> (accesat: 25.01.2026).

2015

310. **„E nevoie de mai multă dragoste față de Natura-Mamă”** : [interviu cu ex-Ministrul Mediului, *Arcadie Capcelea*, doctor habilitat în managementul ecologic] / consemnare: Gheorghe Budeanu // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2015. – Nr 5 (279) (Mai). – P. 6. – ISSN 1857-2677.

2016

311. ***Arcadie Capcelea, 60 de ani de la nastere*** : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, doctor în geografie (Universitatea de Stat din Moscova), doctor habilitat în managementul ecologic, fost Ministru al Mediului, expert la Banca Mondială / consemnare: Daniela Gorincioi]. – Text electronic // Chișinău orașul meu. – Chișinău, 2016 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://chisinauorasulmeu.com/2016/01/29/arcadie-capcelea-60-de-ani-de-la-nastere/> (accesat: 16.01.2016).

312. **ГРУБЫЙ, Леонид Поддерживаемый ВБ проект конкурентно-способного сельского хозяйства будет расширен** [Главный специалист ВБ по вопросам экологии *Аркадие Капчеля* отметил, что уже видны результаты деятельности, проведенной в рамках третьей составляющей

проекта. «Восстановлены лесозащитные полосы, как в экологическом смысле, так в социальном, финансовом и экономическом контексте] / Корр. Л. Грубый, ред. М. Жантован // Chişinău : Moldpress [Agenția Informațională de Stat] . – 2018. – 31 mai ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.moldpres.md/rus/obshestvo/proiectul-de-agricultura-competitiva-susinit-de-banca-mondiala-va-fi-extins-rus> (accesat 02.03.2026).

2024

313. **Dimineața cu Radio Moldova din 20 septembrie 2024** : Interviu cu *Arcadie Capcelea* [despre Festivalul Pădurilor de la Condița] / prezentatori: Dan Melnic și Cătălina Cucu. – Chişinău, 2024. – URL: <https://radiomoldova.md/f/ro/7389> (accesat:25.01.2025).

3.2.2. Referințe și aprecieri

1998

314. **SNOP, Vasile. Sărbătoarea Națională „Un arbore pentru dănuirea noastră”**: [Ministrul Mediului *Arcadie Capcelea* împreună cu colegii săi la plantat arbori în parcul „Valea Morilor”] pagină îngrijită de Vasile Snop // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie și turism. – 1998. – Nr 3 (72) (Mart.). – P. 2. – ISSN 1857-2677.

315. **ȚERİȘ, Ștefan. Semnificația Conferinței Ministeriale Pan – Europene de la Aarhus** : [*Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului, semnează Acordul cu privire la constituirea Centrului Regional de Mediu pentru Moldova] / Ștefan Țeriș // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 1998. – Nr 6 (75) (Iun.). – P. 5. – ISSN 1857-2677.

316 **ТВЕРДОХЛИБ, Василь. Незадолго перед парламентскими каникулами в Молдове разразился политический скандал** [*Аркадие Капчеля*, министр Окружающей Среды о политическом скандале, связанный с экологической безопасности страны (о легальности радиоактивного транзита через Молдову)] / Василь Твердохлиб // *Зеркало Недели*. – 1998. – 28 авг. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://zn.ua/LAW/moldova_skandal_na_temu_radioaktivnogo_tranzita.html (accesat 02.03.2026).

2006

317. **RENIȚĂ, Alecu. Din dor și dragoste pentru veșnicia naturii** : [despre activitatea lui *Arcadie Capcelea*] / Alecu Reniță // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2006. – Nr 2 (167) (Iun.). – P. 9. – ISSN 1857-2677.

318. **РЯЗАНЦЕВ, Сергей. У Регионального центра по защите окружающей среды РМ (REC-Moldova) появились пять новых соучредителей** [председатель совета директоров REC-Moldova *Аркадие Капчеля* о необходимости привлечения новых соучредителей] / Сергей Рязанцев. – Кишинёв : ИА "Новости - Молдова", 2006. – 10 октября ;

Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://point.md/ru/ru/obschestvo/u-rec-moldova-poyavilisj-novie-souchrediteli/> (accesat 03.03.2026).

2010

319. **Эксперты из 13 стран обсуждают в Кишинэу проблемы менеджмента лесных ресурсов** [*Аркадие Капчеля*, представитель Всемирного банка о решительных действиях по укреплению национальных и международных механизмов менеджмента лесных ресурсов] // Молдавские Ведомости. – 2010. – 13 июля; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://www.evedomosti.md/news/Eksperty_Iz_13_Stran_Obsuzhdayut_V_Kishineu_Problemy_Menedzhmenta_Lesnyh_Resursov_ (accesat 04.05.2026).

2012

320. **Российское экологическое общество** : Решение Правления Российского Экологического Союза о присуждении совместных дипломов Правления Российского Экологического Союза и других попечителей ежегодного Международного Конкурса по итогам 2-го конкурса 2012 года [Решение Правления Российского Экологического Союза направить вне конкурса благодарность за существенный вклад в развитие взаимопонимания, проф. географических наук. *Капчеля Аркадию* Макаровичу (Всемирный банк, г. Кишинев, Молдавия)] / Евразийский научно-исследовательский институт проблем права ; председатель правления Российского Экологического Союза М. Л. Борозин. – Москва. – 2012. – 5 декабря; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.eurasniipp.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=334:-2-2012-&catid=102:-2013&Itemid=79 (accesat 03.03.2026).

2014

321. **DUCA, Gheorghe. Managementul ecologic: un nou mecanism de administrare a relațiilor mediu-societate** / Gheorghe Duca // Akademos : Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă [serie de lucrări monografice cu genericul „Management Ecologic” de *Arcadie Capcelea*] – 2014. – Nr 1. – P. 166-168. – ISSN 1857-0461; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Managementul%20ecologic_0.pdf (accesat: 16.02.2026).

322. **FURDUI, Teodor. De ce are nevoie Arcadie Capcelea de gradul științific de doctor habilitat și de ce unii vor să fie anulat gradul științific de doctor habilitat?** / Teodor Furdui, Eugenia Tofan // Literatura și Arta. – 2014. – 17 iul. – P. 7. – ISSN 0233-4119 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <http://curentul.md/social/de-ce-are-nevoie-arcadie-capcelea-de-gradul-stiintific-de-doctor-habilitat-si-de-ce-unii-vor-sa-fie-anulat-gradul-stiintific-de-doctor-habilitat.html> (accesat: 25.01.2026).

2018

323. **CIOBANU, Maria. Arcadie Capcelea** : [geograf, doctor în științe geografice, pedagog, cercetător științific, doctor habilitat în managementul

ecologic, ex-ministru al Mediului din Republica Moldova] / Maria Ciobanu // Calendar Național 2021. – P. 57-58 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova; director general: Elena Pintilei; aut.: Valeria Matvei, Natalia-Maria Șveț, Maria Ciobanu [et al.]; colegiu de redacție: Iurie Colesnic (vicepreședinte), Andrei Eșanu, Iulian Filip [et al.]; red.: Tatiana Luchian. – Chișinău: Primex-Com, 2020. – 536 p. – ISSN 1857-1549.

2023

324. **Toasting to 22+ years of *Arcadie Capcelea's* Tenure at the World Bank**: [despre activitatea de 22 de ani a Domnului *Arcadie Capcelea* în cadrul Băncii Mondiale] // World Bank Europe and Central Asia Sustainable Development Department. – ECA ENB Newsletter, Summer 2023. – P. 2-3.

2024

325. **BASARAB, Teo. Istoria ecologică a Republicii Moldova**: [pe baza lansării ciclului de monografii cu titlul omonim de *Arcadie Capcelea*, Chișinău, 2024] / Teo Basarab // *Natura*: Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2024. – Nr 5 (387) (Mai). – P. 3. – ISSN 1857-2677.

326. **ENCIU, Nicolae. Istoria ecologică, o nouă ramură a științei istorice**: [pe marginea cărții „Istoria ecologică regională” de *Arcadie Capcelea*, Chișinău, 2024] / Nicolae Enciu // *Revista Literară*. – 2024. – Nr 4. – P. 20-21. – ISSN 2345-1777.

327. **ENCIU, Nicolae. Istoria ecologică – o nouă ramură a științei istorice** [pe marginea cărții „Istoria ecologică regională” de *Arcadie Capcelea*, Chișinău, 2024] / Nicolae Enciu, Ion Valer Xenofontov // *Akadosmos. Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă*. – Nr 3 (74). – 2024. – P. 169-175. – ISSN 1857-0461; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://akadosmos.asm.md/index.php/akadosmos/article/view/158> (accesat: 05.02.2026).

2026

328. **БУРЦЕВ, Сергей. Знай наших! Аркадие Капчел** [30 январят 2026 исполняется 70 лет Аркадию Капчеля, выпускнику кафедры геоморфологии 1978 года] / Сергей Бурцев Объединение выпускников Географического факультета МГУ имени М. В. Ломоносова. – Москва, 2026; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://geograd.ru/news-graduates> (accesat 03.03.2026).

4. APORTUL DLUI ARCADIE CAPCELEA LA COMUNICAREA PUBLICĂ, CONȘTIENTIZAREA ECOLOGICĂ ȘI POPULARIZAREA ȘTIINȚIFICĂ

4.1. CONTRIBUȚIA LUI ARCADIE CAPCELEA LA COMUNICAREA PUBLICĂ ȘI CONȘTIENTIZAREA ECOLOGICĂ

Din cele comunicate anterior știm că A. Capcelea s-a manifestat ca un excelent organizator și administrator al protecției mediului în țara noastră, fiind și unul din cei mai productivi cercetători în acest domeniu la care s-au referit mai mulți autori. În același timp, este necesar de specificat și faptul că A. Capcelea a fost o persoană care are merite deosebite și în domeniul diseminării și conștientizării problemelor ecologice, fiind în permanență receptiv la solicitările jurnaliștilor, reprezentanților organizațiilor neguvernamentale, dar și a publicul larg. În acest sens, el a avut un rol deosebit în consolidarea informării publicului larg referitoare la problemele ecologice. Menținând o legătură constantă cu numeroase ediții periodice, posturi de radio și televiziune, a oferit interviuri, analize și comentarii avizate, contribuind la informarea ecologică corectă și echilibrată a societății, dispunând de competențele necesare fiind capabil să explice subiectele complexe de mediu într-un limbaj accesibil, contribuind la atragerea mass-mediei în calitatea unui aliat important al protecției mediului.

Este cunoscut că publicistica ecologică, în calitate de instrumental informării și sensibilizării opiniei publice are un rol esențial nu doar în conștientizarea ecologică dar și în promovarea reformelor privind organizarea și administrarea protecției mediului, deoarece funcționează ca o punte de legătură între cunoașterea științifică, societatea civilă și factorii de decizie. De asemenea, publicistica ecologică explică într-un limbaj accesibil mecanismele administrative și cadrul legislativ al protecției mediului, ajutând cetățenii să înțeleagă de ce sunt necesare reformele în domeniu și cum afectează în mod direct calitatea vieții. Această explicare sporește participarea civică și legitimează inițiativele de reorganizare instituțională sau de îmbunătățire a politicilor ecologice publice.

Anume aceste aspecte au fost reflectate în cele mai importante publicații și intervenții ale lui A. Capcelea în mass-media, la posturile de radio și televiziune. Problemele identificate au relevat disfuncționalitățile instituționale, lipsa de transparență sau aplicarea deficitară a legislației de mediu, contribuind astfel la presiunea publică pentru schimbare. În acest sens, am specifica un sir întreg de articole și interviuri elaborate de dl A. Capcelea încă înainte de a-și începe activitatea în Departamentul de stat al utilizării resurselor naturale și protecției mediului dar mai cu seamă în primii ani ai activității dlui la această instituție (vezi: *Природа и человек : Равновесие* : [o

составлении экологической концепции развития республики] / Аркадие Капчеля // Советская Молдавия. – 1990. – 4 мая.; *Care-i situația la noi?* : [despre acutizarea situației ecologice în Republica Moldova] / Arcadie Capcelea // Moldova Suverană. – 1991. – 13 apr.; *Cel mai de preț patrimoniu* : [masă rotundă la Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale] / Arcadie Capcelea, Ion Dediu, Alexandru Rotari ; // Viața Satului – 1991. – 24 iul.

Tematica perfecționării politicii ecologice și a cadrului instituțional în domeniu rămâne a fi una de bază în materialele publicistice ale dlui Capcelea, fiind reflectate în umrătoarele materiale: revista Natura, Nr 7 (31) 1994 – *Ne aflam la început de cale* (interviu – Gabriela Stinca); Natura, Mai, 1998, A. Capcelea, ministrul mediului. *Evoluții în gestionarea politicii de mediu; Opțiunea ministrului mediului – un mediu ambient favorabil locuitorilor țării. Interviu cu Arcadie Capcelea, ministru mediului* /Consemnare C. Nizeica. Moldova Suverană, 1998, V, 4 iunie; *E necesar să realizăm, că avem prea puține resurse naturale. Interviu cu Arcadie Capcelea, ministrul mediului* /Consemnare N. Șerban. Flux Cotidian național. An. 1998, V. 11 iunie; Независимая Молдова, 22 июля. 1998. *Инвестиции в экологию нужны но главное изменить менталитет людей*; Luceafărul nr. 55 (220) 23 iulie 1998; *Interviu. Ceasul timpului pierdut s-a oprit. Interviu cu Valeriu Ciobanu*, Natura. Ianuarie 1999; Natura Ianuarie 2000. *Direcțiile activității ministeriale. Protecția mediului și amenajarea teritoriului sunt organic legate, etc.*

Printre întrebările care l-au frământat pe dl A. Capcelea a fost și problema delimitării zonelor cu o situație ecologică diferită, în special al celor cu situație dezastruoasă (vezi articolul *Moldova – zonă a dezastrului ecologic?* / Arcadie Capcelea, V. Scobioală // Vocea Poporului. – 1991. – 17 dec. – P. 6.) sau al aspectelor ecologice care necesită a fi integrate în noul legislația funciară (vezi articolele: *Ne aflăm în fața unei catastrofe naționale. Suntem în stare s-o evităm?* : [în discuție Proiectul Codului Funciar] / Arcadie Capcelea, Ion Dediu, I. Rotaru [et al.] ; consemnare: V. Briceag // Sfatul Țării. – 1991. – 18 iul.; și *Codul Funciar și Ecologia* : [propuneri pentru Parlament] / Arcadie Capcelea, I. Dediu, I. Rotaru, T. Strișca [et al.] ; consemnare: V. Briceag // Moldova Suverană. – 1991. – 23 iul.).

Fiind de educație geograf, în materialele sale publicistice dl A. Capcelea reflectă în mai multe materiale rolul acestei științe în identificarea și soluționarea problemelor ecologice, specificând importanța ei în identificarea situației ecologice, în efectuarea evaluării de mediu a proiectelor și programelor activităților umane și pronosticarea impactului antropogen. În acest sens, dlui publică și un material special (vezi *Un obiect dat uitării?* : [despre obiectul Geografia] / Arcadie Capcelea // Făclia. – 1991. – 5 apr.) în care atenționează asupra importanței acestei științe pentru protecția mediului dar și pentru constituirea unei culturi geografice și ecologice a populației. La rolul reografiei în domeniu dlui se referă și referința la monografia unui discipol de al său, dl

P. Bacal, vezi: *Protecția mediului între economie, geografie și ecologie* / Arcadie Capcelea // *Natura*, 2018. – Nr 12 (322) (Dec.).

La începutul anilor 90-ci dl A. Capcelea reflectă în câteva materiale publicistice asupra documentelor de planificare a protecției mediului, identificând atât carențele documentelor elaborate pe parcursul perioadei socialiste de dezvoltare a republicii și aspectele și prioritățile noii strategii de mediu care devenise imperativă în contextul reformelor profunde a societății în acest timp. La acest compartiment menționăm următoarele materiale: *Природа и человек : Равновесие : [о составлении экологической концепции развития республики]* / Аркадие Капчеля // *Советская Молдавия*. – 1990. – 4 мая; *Care-i situația la noi? : [despre acutizarea situației ecologice în Republica Moldova]* / Arcadie Capcelea // *Moldova Suverană*. – 1991. – 13 apr.; *De la instabilitate și incertitudine – la o politică eficientă de supraviețuire : [propuneri pentru Programul Ecologic din Republica Moldova]* / Arcadie Capcelea, V. Scobioală // *Vocea Poporului*. – 1992. – 16 iun. – P. 6. – ISSN 1857-4939.; *Misterul Programului Ecologic : [despre unele lacune ale Programului Ecologic al Republicii Moldova de lungă durată]* / Arcadie Capcelea, V. Scobioală // *Vocea Poporului*. – 1992. – 14 apr. – P. 5, 7. – ISSN 1857-4939.

În linii generale, activitatea publicistică a lui A. Capcelea pe parcursul anilor 90 ai secolului trecut reflectă o preocupare constantă pentru problemele de mediu, dezvoltare durabilă și educație ecologică. Printre numeroase articole, interviuri și implicarea activă în dezbaterile publice, el a contribuit nu numai la formarea unei conștiințe ecologice în RM dar și la dezvoltarea politicilor de mediu în țara noastră, la promovarea valorilor europene și consolidarea unei culturi a responsabilității față de natură. Analizând materialele din mass-media, publicate de A. Capcelea, vedem aplicarea a unei abordări complexe și viziune a problemelor de mediu, evidențiind importanța colaborării internaționale și integrării europene, a educației și conștientizării ecologice și a implicării civice. În același timp, ideile și analizele promovate de A. Capcelea au susținut crearea unui sistem de protecție a mediului viabil, adaptat rigorilor timpului și compatibil cu cerințele integrării europene, demonstrând importanța expertizei și a dialogului deschis în dezvoltarea durabilă.

Totalitatea materialelor și intervențiilor lui A. Capcelea denotă faptul că el a abordat o gamă largă de tematici, de la valorificarea și protejarea patrimoniului natural până la necesitatea reformelor instituționale de mediu, formularea politicii ecologice, conservarea biodiversității și impactul schimbărilor climatice etc. Această diversitate problematică a reflectat o viziune integrată asupra mediului, în care problemele naturale, administrative și sociale sunt într-o legătură dialectică.

Printre primele publicațiile lui A. Capcelea de la începutul anilor 90, în afara celor menționate mai sus cu privire la politicile și strategiile protecției mediului sunt și cele ce se referă la câteva probleme particulare de mediu.

Astfel, în articolul sau *Influența serviciului antigrindină asupra schimbărilor din atmosferă* (Natura, 1992) sau *Ozonul atmosferic și viitorul umanității* (Omul și Natura, 1996), el aborda teme de actualitate privind impactul activităților umane asupra atmosferei și necesitatea unor politici responsabile pentru protejarea acesteia. La mijlocul anilor 90 ai secolului trecut A. Capcelea se referea la patrimoniul natural al republicii, reflectând asupra unor astfel de probleme, cum ar fi: conservarea solului, pădurile Moldovei, biodiversitatea, etc. subliniind importanța conservării patrimoniului natural și gestionării responsabile a resurselor, avertizând asupra riscului epuizării acestora (a se vedea articolele: *Zestrea urmașilor* (revista Moldova, 1996), din revista Natura, 2000. Februarie, pagina 1. *Revenind sub semnul sacralului și E necesar să realizăm că avem prea puține resurse naturale* (Flux Cotidian național, 1998). Concomitent, el era preocupat și atenționează asupra faptului că calitatea mediului afectează sănătatea populației (a se vedea articolul din revista Natura. August 1998. *Sănătatea noastră este serios afectată de calitatea mediului*). Tema igienei mediului a fost abordată mai târziu de A. Capcelea în alte materiale cu referire la poluarea mediului cu pesticide - *Pesticidele expirate îngrijorează Chișinăul*, Adevărul, 2008. Mai recent, dl A. Capcelea se referă și la necesitatea unei abordări atente, complexe în realizarea Programului național de împădurire, menționând necesitatea de a lua în considerație experiența internațională în acest domeniu – vezi: *O șansă uriașă : să n-o ratăm : [extinderea și reabilitarea pădurilor]* / Arcadie Capcelea // Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2024. – Nr 9 (391) (Sept.).

Dlui A. Capcelea nu-i lipsesc și materiale publicistice mai complexe în care sunt expuse starea ecologică a republicii și activitățile efectuate de instituțiile guvernamentale în protecția mediului. În acest sens am putea specifica articolul publicat în revista „Columna” *Starea ecologică și activitatea de protecție a Mediului Înconjurător în Republica Moldova* / Arcadie Capcelea // Columna. – 1994. – Nr 9/12.

Tranziția de la economia centralizată socialistă la cea de piață și democratizarea societății a condiționat reformele instituționale profunde, dar și necesitatea formulării unei noi politici ecologice. În acest sens, la mijlocul anilor 90 de sub condeul lui A. Capcelea au apărut mai multe materiale dedicate acestor tematici, prin care și-a adus aportul la crearea și consolidarea unui sistem nou al protecției mediului în țara noastră, fiind numit în 1998 în calitatea de întâiul ministru al mediului din RM.

Pe parcursul anilor 90 pe agenda lui A. Capcelea apar tot mai intens materiale și activitățile orientate spre cooperarea ecologică internațională, dar și spre integrarea europeană. Aceste teme sunt abordate în următoarele materiale: *Evoluții în gestionarea politicii de mediu* (Natura, 1998) și *Republica Moldova s-a înscris definitiv în circuitul de valori al Europei* (Natura, 1999), evidențiind eforturile Republicii Moldova de aliniere la standardele europene și participarea la conferințe internaționale (Arhus, 1998). În acest timp,

A. Capcelea se referea la politicile și practicile internaționale avansate ale protecției mediului care necesitau a fi luate în considerare și în țara noastră, ele fiind reflectate în revista *Natura* din ianuarie, 1997. *Stagiul în SUA m-a apropiat de soluționarea problemelor supraviețuirii patrimoniului nostru natural*; *Natura*, iulie 1997. Și într-o altă publicație *Summitul de la New-York – un pas în dezvoltarea ideilor Conferinței de la Rio de Janeiro din 1992*. Ulterior, într-un alt material al lui A. Capcelea, de rând cu identificarea problemelor ecologice prioritare din țară s-a referit la operativitatea integrării ecologice europene, (a se vedea interviul *La sfârșit de săptămână cu Valentina Ursu și interlocutorii ei: Arcadie Capcelea* (La sfârșit de săptămână cu EL Valentina Ursu și interlocutorii ei: Arcadie Capcelea. <https://moldova.europalibera.org/a/25462536.html>).

Educația ecologică și conștientizarea publică sunt două subiecte în permanentă reflectate în interviurile și articolele lui A. Capcelea din presa națională, precum: *Sănătatea noastră este serios afectată de calitatea mediului* (*Natura*, 1998). *Natura*. August-septembrie 2000; *Mediul aparține întregii omeniri*, sau *E nevoie de mai multă dragoste față de Natura-Mamă* etc., care au jucat un rol important în sensibilizarea opiniei publice și promovarea educației ecologice. În publicațiile sale A. Capcelea este unul dintre cei mai aprigi promotori ai transparenței ecologice și creării accesului publicului la informația de mediu, tema la care se referă în mai multe materiale din mass-media dar și în luările de cuvânt la radio și diferite posturi de televiziune - a se vedea articolul *Ziua Mondială a Mediului. Necesitatea unei zile a purificării noastre. Participarea civică, transparența, educația și conștientizarea ecologică*. *Natura*. Mai 1999. 5 Iunie; *Mediul aparține întregii omeniri*, *Natura*. August-Septembrie 2000, sunt temele permanente reflectate de A. Capcelea, mai cu seamă în articolele și interviurile sale dedicate zilei de 5 Iunie – Ziua internațională de mediu – a se vedea *Natura*. Mai 1999. Iunie: *Ziua Mondială a Mediului. Necesitatea unei zile a purificării noastre*, *Natura* mai 2000. *Dacă nu poți construi, cel puțin nu dărâma Opțiunea ministrului mediului – un mediu ambiant favorabil locuitorilor țării. Interviu cu Arcadie Capcelea, ministru mediului* /Consemnare C. Nizeica. *Moldova Suverana*, 1998, V, 4 iunie.

Un interes deosebit pentru a percepe mai bine evoluția activităților lui A. Capcelea în domeniul protecției mediului îl au două interviuri - primul este cel oferit lui Gheorghe Budeanu, cu ocazia aniversării sale de 60 ani, *Arcadie Capcelea: „E nevoie de mai multă dragoste față de Natura-Mamă”*: [interviu cu doctorul habilitat în managementul ecologic] iar al doilea – pentru revista *Băncii Mondiale*, cu ocazia finalizării activității sale la această instituție, - *Toasting to 22+ years of Arcadie Capcelea's Tenure at the World Bank. In World Bank Europe and Central Asia Sustainable Development Department. ENB Newsletter, summer 2023*. (Sărbătorind peste 22 de ani de activitate a lui Arcadie Capcelea la Banca Mondială în cadrul Departamentului pentru Dezvoltare Durabilă al Europei și Asiei Centrale al Băncii Mondiale). În ambele materiale

sunt reflectate atât file din istoria personală a lui A. Capcelea cu referire la baștină, educație, activitatea profesională, cooperarea internațională, etc., cât și la realizările sale, cu referință la dezvoltarea și consolidarea sistemului protecției mediului din țara noastră, dar și realizările sale în cadrul activității la Banca Mondială, la cele mai eficiente proiecte implementate și efectul lor în diferite țări, dar mai cu seamă în Republica Moldova.

A. Capcelea a fost unul din cei mai activi membri ai GRM cu intervenții multiple la posturile de televiziune și radiodifuziune, în particular în anii 90. Spre regret, în acest răstimp materialele în cauză nu au fost expuse în rețelele informaționale virtuale, dar este bine știut, cel puțin pentru contemporanii săi despre activismul lui și deschiderea permanentă pentru radio și diferite posturi de televiziune. Astfel A. Capcelea, alături de ecologiștii renumiți din acele timpuri, A. Dumbrăveanu și A. Reniță participă activ la primul maraton televizat ecologic cu genericul „De suflet, de sănătate” organizat în 1991 de redacția emisiunilor Știință, Educație a Televiziunii Naționale. La mijlocul anilor 90 A. Capcelea este invitatul permanent la studioul „Catalan TV” (1995) al emisiunii săptămânale „Eco-Terra” (30 minute), care, ulterior, a evoluat în emisiunea „Matinal ecologic”, difuzată în fiecare joi – emisiuni inițiate și conduse de către inimosul ziarist de mediu - Ștefan Lozinski.

În ultimii ani Arcadie Capcelea devine activ și în popularizarea științifică, lansând publicațiile sale principale și organizând prezentări publice pentru specialiștii din domeniu, studenții instituțiilor superioare de învățământ, elevii liceelor și publicul larg. Astfel, la 19 decembrie 2013 în Sala de conferințe a Bibliotecii Științifice Centrale „A. Lupan” a AȘM a avut loc lansarea primei colecții de carte „Management ecologic”, iar la 25 septembrie 2024, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova - ciclul „Istoria ecologică a Republicii Moldova”. La aceste lansări au participat o seamă de specialiști în domeniu, profesori și studenți, cei interesați de problemele de mediu, care au apreciat semnificația lucrărilor acestor cicluri de monografii atât sub aspectul teoretic legat de fundamentarea noilor domenii ale cercetărilor științifice, dar și valoarea lor practică prin care s-a adus contribuții remarcabile la organizarea și administrarea protecției mediului în țara noastră.

Seria de prezentări publice ale acestor și altor materiale publicate de A. Capcelea a continuat cu întrunirile de la Agenția de Mediu a RM din 3 Octombrie 2024 și la Agenția de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva” din 4 octombrie, 2024. La rândul său, Centrul de Informare ONU - Biblioteca Națională în parteneriat cu Colegiul de Ecologie din Chișinău a organizat 20 martie 2025 discuția publică „Istoria ecologică a Republicii Moldova”.

O atenție deosebită este acordată de A. Capcelea popularizării protecției mediului și a realizărilor personale, prezentând lecții publice la diferite instituții superioare de învățământ din republică – la facultatea de Istorie și Geografie a Universității Pedagogice din Chișinău (martie 2016), Facultatea de Geografie a Universității Pedagogice din Chișinău (2 octombrie 2024), la Facultatea de

Științe Agricole, Silvice și ale Mediului a UTM (7 octombrie 2024) și Facultatea de Biologie și Geștiințe, USM (4 noiembrie 2024).

De menționat că A. Capcelea participă la lecții publice și face donații de carte și facultăților de profil din România. Astfel, o donație de carte a fost oferită Universității Ecologice din București (mai, 2024) iar apoi și Facultății de Geologie și Geografie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (noiembrie 2024), după care o donație similară a fost făcută și pentru Facultății de Silvicultură a Universității „Transilvania” din Brașov (10 mai 2025). Mai recent, la 27 octombrie 2025, după o lecție publică și promovarea conceptelor Managementului și a Istoriei Ecologice, A. Capcelea face o donație de carte și colegilor de la specializările Geografie și Silvicultură de la Universitatea „Stefan cel Mare” din Suceava.

Nu sunt lăsați în afara atenției lui A. Capcelea și elevii liceelor, astfel, la 27 octombrie 2023 a avut loc o întâlnire cu elevii Liceului Teoretic „Ion Creangă” organizată de Biblioteca orașenească din or. Florești. Ulterior, o întrunire similară are loc la 6 noiembrie 2024 la Liceul Teoretic Republican „Aristotel” din Chișinău.

În continuare, vor fi expuse integral unele din materialele publicate de A. Capcelea. Am decis a face acest lucru din câteva considerente. Considerăm că acestea nu și-au pierdut din actualitate, deoarece, în mare măsură, se fundează pe datele științifice, pe observațiile asupra mediului. În al doilea rând, ele reflectă acele abordări ale protecției mediului care au fost aprobate prin experiența internațională și nu și-au pierdut nici astăzi actualitatea. Apoi, mai multe din sugestiile lansate de A. Capcelea rămân încă pe agenda activității Ministerului mediului și sunt actuale pentru perfecționarea politicii ecologice naționale. Nu în ultimul rând, aceste publicații ne pot demonstra cum au evoluat atât viziunile lui A. Capcelea, cât și cele ale opiniei publice privind protecția mediului în țara noastră pe parcursul ultimilor 35 de ani, materiale extrem de importante pentru istoria ecologică a RM.

*Doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar, Valeriu
CAPCELEA*

4.2. MATERIALELE PUBLICISTICE ALE LUI ARCADIE CAPCELEA

Природа и человек: равновесие : [о составлении экологической концепции развития республики] / *Аркадие Капчеля* // Советская Молдавия. – 1990. – 4 мая. – P. 4. (**Traducere în limba română**)

Avalanșa asupra cititorului de masă a fluxului de informații îngrijorătoare despre starea mediului înconjurător din Moldova nu este luată în serios de toți, - mulți încă nu conștientizează faptul că ne aflăm în pragul unei crize ecologice. Deși gravitatea acestei situații a fost în general înțeleasă de guvernanți și deja

au fost adoptate mai multe hotărâri și programe guvernamentale menite să îmbunătățească situația ecologică, totuși, suntem nevoiți să constatăm că degradarea tot mai accentuată a mediului natural al republicii continuă, să identificăm vinovații (adesea aceiași) și să elaborăm noi măsuri de îmbunătățire a mediului. În același timp, la întrebarea de ce se întâmplă acest lucru, răspundem tradițional că există un antagonism între instituții, nu a fost elaborat un mecanism economic eficient de utilizare a resurselor naturale, lipsește o reglementare juridică eficientă a relațiilor dintre societate și mediul înconjurător, iar cultura ecologică este scăzută. Toate acestea sunt adevărate. Totuși, principalul constă în faptul că în republică până în prezent lipsește un concept ecologic clar al dezvoltării sale.

Știm deja că după nivelul de poluare cu metale, cantități reziduale de pesticide și compuși organici, Moldova ocupă primul loc în URSS. În urma funcționării numeroaselor complexe zootehnice gigantice, a deversărilor de ape uzate în cursurile apelor de suprafață și a celor subterane, a ineficienței funcționării sistemelor de epurare, poluarea apelor și a mediului natural va continua. Continuă să se agraveze calitatea aerului în localitățile republicii datorită degajărilor în aer a poluanților de la sursele staționare și mobile, crește suprafața terenurilor poluate cu deșeurile solide. Enumerarea problemelor ecologice a Moldovei poate fi continuată, probleme care vor afecta sănătatea omului. În aceste condiții este extrem de important de a organiza activitățile de producere din republică în strictă corespundere cu potențialul ei ecologic, de a alinia programul dezvoltării social-economice cu conceptul ecologic al regiunii. Acest lucru solicită formularea un program ecologic care ar coordona activitățile de utilizare a resurselor naturale și de protecție a mediului, ținându-se cont de particularitățile geografice ale republicii.

De menționat că astfel de concepții utilizării raționale a naturii și protecției mediului pentru unele regiuni ale țării au fost deja elaborate (la particular, pentru RSS Estonia). Acestea sunt elaborate sau în mod separat sau în calitatea unei părți componente a Programelor dezvoltării social-economice a republicilor unionale sau a regiunilor economice. Este îmbucurător faptul că în proiectul Programului dezvoltării social-economice independente a RSS Moldovenești este inclus un capitol separat dedicat utilizării naturii și protecției mediului înconjurător. În el se spune că republica va determina de sine stătător politica ecologică a ei. Din păcate însă rămâne neclar care va fi specificul acestei politici republicane și care vor fi prioritățile ei de principale.

O strategie a ocrotirii naturii și utilizării raționale a resurselor naturale trebuie să se formuleze în cadrul a câtorva etape și să cuprindă un sistem de documente intermediare și finale corespunzătoare diferitor perspective de timp și cu o detaliere diferită a informației a acestora. De regulă se propun următoarele tipuri de documente care ar corespunde câtorva niveluri de timp – concepția (pentru un timp îndelungat), schema – pentru un timp de 20-30 ani și schema (până la 15 ani). Planificarea mai detaliată se va efectua în cadrul

programelor cincinalelor.

Analizând situația actuală din republică la compartimentul planificării utilizării naturii și protecției mediului, se poate constata lipsa verigii inițiale (a conceptului) în șirul programelor și planurilor ecologice necesare pentru dezvoltarea ei. După cum știm, în Moldova, deja în anul 1987 a fost adoptat Programul ecologic complex de lungă durată până în anul 2005 iar la etapa actuală se lucrează asupra Schemei teritoriale ale ocrotirii naturii până în anul 2010, document care, în mare măsură, va concretiza Programul de lungă durată. Atât un document cât și altul însă nu cuprind orientările principale ale strategiei ecologice care ar trebui să fie determinate de la începutul etapei de planificare, prin formularea unei concepții clar definite. Mai mult ca atât, atât Programul cât și Schema teritorială se bazează pe abordările vechi care predominau pe parcursul etapei până la perestroikă/restructurare.

În prezent, când are loc trecerea de la metodele administrative la cele economice de gestionare a economiei naționale, la descentralizare, demonopolizare și orientarea regiunilor spre autonomia economică, este necesar de a reveni la programul deja adoptat și de a-l revizui. O astfel de revizuire trebuie să i-a în considerare atât criteriile ecologice clare a dezvoltării republicii cât și din noile realități și structuri social-economice care se creează chiar acum în fața noastră, a noilor interrelații de producere și a noilor forme de administrare. Acest lucru se referă atât la Programul ecologic cât și la Schema ocrotirii naturii care se elaborează la etapa actuală.

În procesul formulării noii strategii ecologice este necesar de a ține cont de câteva momente principiale. În primul rând, în cadrul politicilor ecologice actuale este necesar de a schimba prioritățile. Până la etapa actuală activitățile noastre erau focusate asupra evaluării stării ecologice și formulării măsurilor de ameliorare a ei, atât la obiectivele economice concrete cât și în cadrul diferitor structuri teritoriale. Dar se știe că, cât de multe obiective de depoluare nu vom construi, cât de multe stații de purificare sau de prevenire a poluării nu vom avea, procesul poluării va continua. În aceste condiții este imperativ de a trece de la continuarea permanentă a construirii și perfecționării instalațiilor de depoluare la modificarea formelor activităților umane, a tehnologiilor de producere, care vor preveni poluarea din start, înainte de a începe avea consecințele poluării.

Deci este nevoie de a căuta tehnologiilor de producere dar și a celor regionale și a schemelor de utilizare a naturii care ar satisface, în primul rând următoarele cerințe, - a ocrotirii naturii, reducerii consumului de resurse și reciclării acestora. În acest sens, este necesar de a elabora diferite variante teritoriale ale utilizării naturii care solicită căutarea și construirea diferitor obiecte economice, amplasate în teritoriu în așa fel ca acestea să corespundă cât mai optimal potențialului de resurse a regiunii. Este îmbucurător că acest postulat general și-a găsit reflectarea în proiectul Programului dezvoltării social-economice independente a republicii.

La baza strategiei ecologice, în corespundere cu prioritățile deja declarate a valorilor social- umane, trebuie să fie puse în prim plan interesele omului. Acest aspect necesită a fi accentuat în mod special căci în țara noastră zeci și zeci de ani în calitatea orientărilor de bază a dezvoltării erau declarate sau – de ajunge și depăși rechinii imperialismului după volumul de carne produsă - sau o cerință și mai abstractă – de a ridica nivelul de viață a poporului sovietic. În timp ce toată activitatea socială trebuia să fie orientată exclusiv la satisfacerea cerințelor morale și materiale și a asigurării unei calități sănătoase a mediului lui de trai.

La elaborarea conceptului ecologic, este important să se țină cont de legăturile deja stabilite între mediul natural și populație, care se află pe acest teritoriu. În publicațiile sale (care, din păcate, numai recent au văzut lumina tiparului) istoricul și geograful L. Humilev a demonstrat că etnosul și landsaftul sunt categorii inseparabile și creează un sistem integrat. Conform lui L. Humilev, transformarea radicală a mediului natural influențează direct și indirect populația; atunci când acest proces are loc treptat, el este nedureros pentru societate. În condițiile noastre însă, când puterea tehnogenă a crescut incomparabil, ritmul transformării naturii se accelerează, ceea ce schimbă semnificativ caracterul și importanța problemelor ecologice, inclusiv a celor sociale, care pot duce la conflicte în societate.

Acest aspect, alături de altele, trebuie să fie luat în considerare la elaborarea strategiei ecologice de dezvoltare social-economică a republicii, necesitatea căreia este evidentă. Munca asupra unui astfel de document trebuie realizată pe baze alternative, cu implicarea diferiților specialiști din mai multe domenii. Prima cale în procesul formulării unei astfel de strategii ar fi organizarea câtorva grupe de specialiști pe diferite domenii care ar lucra în paralel iar apoi s-ar întruni, ajustând rezultatele obținute pentru diferite sectoare. A doua cale – care tot mai des începe a fi folosită în cazul elaborării diferitor proiecte ale programelor de dezvoltare – constă în crearea grupelor de lucru mixte în care sunt incluși specialiștii din toate/majoritatea domeniilor ce țin de dezvoltarea social-economică dar și a mediului și care ar aplica modelărilor complexe. care oferă posibilitatea elaborării a unei serii de alternative. În componența acestor colective vor participa un șir întreg de specialiști din diferite domenii – naturaliștii, economiștii, sociologii etc.) care vor activa în corespundere cu viziunile specializării lor iar în final vor formula câteva alternative ale strategiei ecologice. Astfel de modelări, în particular, au fost aplicate în procesul de formulare a Programei ecologice pentru Republica Armenia. În cazul când o astfel de idee a modelărilor complexe în domeniu va fi susținută, consider că se vor găsi sponsori care vor susține acest proces și vor aloca resurselor necesare pentru astfel de modelări.

Un obiect dat uitării? : [despre obiectul Geografia] / *Arcadie Capcelea* // Făclia. – 1991. – 5 apr. – P. 5.

Din păcate an de an se manifestă o neglijare, o indiferență față de geografie ca știință, față de specialiștii din acest domeniu. Asemenea tendințe sunt caracteristice nu numai republicii noastre ci și multor altor țări, inclusiv celor mai dezvoltate.

În genere nivelul cunoștințelor geografice e în afara oricăror critici. Despre aceasta ne vorbesc datele sondajelor sociologice, efectuate în anul 1988 de către Institutul Gallup în nouă țări ale lumii. În cadrul acestor sondaje celor chestionați le-au fost propuse 16 întrebări elementare care se refereau la cunoștințele hărților geografice, la legile generale de dezvoltare a naturii. Printre ele se cerea să se indice pozițiile Oceanului Pacific, a Golfului Piersic, a Americii Centrale și câtorva țări bine cunoscute. După un an sondaje similare au fost efectuate în rândul locuitorilor orașelor Moscova și Kursk și astfel s-a putut face o comparație a cunoștințelor geografice între cetățenii sovietici și cei din alte țări. După o asemenea confruntare s-a dovedit că mai bine ca alții cunosc geografia suedezi, care au răspuns (în medie) corect la 11.6 întrebări din cele 16. Mai inferior sunt indicii cetățenilor din Germania și Japonia. Americanii s-au plasat pe locul cinci pe când sovieticii – printre ultimii.

Fiecare al optulea cetățean sovietic nu a putu indica poziția țării pe glob! Nu e nevoie de comentat pe marginea unei asemenea cifre. Mai mult ca atât, circa 62% din respondenții sovietici nu știau unde e situat Afganistanul, țara, în care URSS a dus lupte armate timp de aproape 10 ani și în care și-au găsit moartea sau au fost schilodiți zeci de mii de compatrioți.

Aceste și alte date atestă nu numai cunoașterea nesatisfăcătoare a hărților geografice dar și lipsa totală a vreunui orizont geografic. Rezultatele acestor sondaje conțin și un detaliu ce ne inspiră un pic de nădejde. E vorba de cunoștințele mai ample ale generațiilor mai tinere. Astfel, dacă din studiu ar fi excluse anchetele respondenților de peste 55 ani (generația care n-a avut posibilitatea de a-și face studiile în timpul războiului și după ei), contingentul sovietic al celor chestionați s-ar fi plasat pe locul patru.

Cu regret, nu dispunem de date referitoare la cunoștințele geografice ale populației republicii noastre însă practica de producere și multiplele pilde legate de degradarea componentelor naturale în mod direct sunt condiționate de cunoștințe geografice nesatisfăcătoare sau ignorarea proprietăților și a legăturilor de dezvoltare a complexelor naturale. Astfel, degradarea miilor de hectare de versanți, ca rezultat al terasării, e cauzată de faptul că nu s-au luat în vedere particularitățile de stabilitate a lor în diferite regiuni ale Moldovei. Pierderile colosale (de peste 120 milioane ruble) în sudul Moldovei, ca rezultat al construirii unui sistem de irigare din lacul Ialpuș puteau fi evitate, dacă s-ar fi luat în considerație proprietățile geografice, paleogeografice, geologice ale regiunii date.

Era destul să se efectueze un studiu geografic al limanului pentru a vedea, că desalinizarea apelor prin metode propuse în condițiile concrete ale Moldovei, nu va avea efectual dorit. Evident, pagubele economice și ecologice

puteau fi minimalizate. O ignoranță totală față de condițiile naturale ale diferitor raioane landșaftice s-a manifestat în timpul creării livezilor gigantice, extinderii suprafețelor câmpurilor în legătură cu trecerea la tehnologiile industriale în agricultură și amplasarea complexelor animaliere gigantice. Până în prezent n-a fost și nu este vorba de nici o racordare a formelor și mijloacelor de producere la potențialul de regenerare și autoreglare a naturii.

Una din căile de prevenire a degradării de mai departe a naturii este lichidarea analfabetismului geografic și ecologic, aplicarea în practica de toate zilele a bazelor fundamentale ale științelor date. Numai un nivel de cultură eco-geografic corespunzător poate asigura supraviețuirea neamului nostru.

Necesitatea acestui lucru a determinat organizarea în comun de către Societatea geografilor și Mișcarea Ecologistă din Moldova, a unei decade de cunoștințe ecologice și geografice, proiectate de pe 12 până la 22 Aprilie. Acordul final al decadei va coincide cu ziua Terrei – ziua acțiunilor comune ale verșilor din toată lumea întru asigurarea supraviețuirii omului pe Pământ. În cadrul decadei vor fi organizate diferite acțiuni cu scopul popularizării cunoștințelor geografice și ecologice (lecții la școli, întreprinderi, gospodării, publicații în presă, un șir de emisiuni la Radioteleviziune și participarea savanților de la A.Ș. și instituțiile de învățământ superior.

Vor fi organizate seminare geografice cu învățătorii școlilor generale. Intenționăm, de asemenea, să organizăm demonstrarea la Televiziune și în cinematografe a filmelor științifico-populare cu tematica ecologică și geografică. Împreună cu specialiștii Ministerului științei și învățământului al RSS Moldova am elaborat o scrisoare instructivă în ajutorul învățătorilor de geografie și biologie. În colectivele școlare există condiții prielnice pentru organizarea decadei date. Considerăm oportună editarea unor gazete de perete, având drept temă ocrotirea naturii, organizarea unor serate, victorine, lecții deschise, ș.a.

Numai prin acțiuni active și comune vom putea asigura ieșirea noastră din abisul neștiinței – condiție indispensabilă a supraviețuirii noastre.

Care-i situația la noi? : [despre acutizarea situației ecologice în Republica Moldova] / *Arcadie Capcelea* // Moldova Suverană. – 1991. – 13 apr. – P. 2. – ISSN 1857-1859.

Despre acutizarea situației ecologice pe moșia Țării Moldovei s-a spus și se spun multe. Unii vorbesc la acest capitol mai pronunțat, calificând situația drept catastrofală, ea punând în pericol chiar existența poporului. Ba mai mult decât atât, încă toamna trecută Mișcarea Ecologista din Moldova a propus Parlamentului să declare republica zonă a dezastrului ecologic. Decizia Parlamentului încă nu a fost adoptată, dar unele raioane (Telenești, Rezina) deja s-au autodeclarat teritorii cu o situație ecologică catastrofală. Ne putem aștepta în viitorul apropiat la autodeclararea ale mai multor raioane și localități

din simplu motiv că situația e peste tot la fel de dezastruoasă.

În acest context apare problema fundamentării acestor declarații și a unei eventuale definiții a noțiunii de situație ecologică. Principialitatea acestei probleme e condiționată de faptul că declararea unei sau altei zone drept teritoriu al dezastrului ecologic va avea consecințe juridice, economice etc.

O atare definiție a situațiilor ecologice a fost propusă de către savanții geografi în urma cartografierii ecologice a țării. Consider că e cazul să elucidăm pe scurt problema dată.

Zona dezastrului ecologic e caracterizată prin transformări profunde și ireversibile în natură, urmate de pierderea resurselor naturale și agravarea considerabilă a condițiilor de viață. Drept indici ai situației date sunt înrăutățirea stării sănătății populației oamenilor (maladii mai ales la copii, creșterea morbidității generale și a celei infantile), depășirea multiplă și permanentă a concentrației admisibile de substanțe poluante în componenții naturali, mai ales în sol, vegetație, apă, pierderea genofondului și a capacității de autoregenerare a landsafturilor.

Zona cu o situație ecologică critică se caracterizează prin accelerarea considerabilă a proceselor de epuizare a resurselor naturale și a genofondului, reducerea capacității de autoregenerare a landsafturilor și înrăutățirea serioasă a condițiilor de viață. Presiunea antropogenă (și normativele ecologice) depășesc nivelul admisibil de câteva ori. În cazul diminuării acestei presiuni sau eliminării definitive a ei prin intermediul unor lucrări ameliorative, este posibilă o eventuală asanare a mediului ambiant și a condițiilor ce determină activitatea și sănătatea omului.

Zona cu o situație ecologică conflictuală poate fi caracterizată prin schimbări negative în componenții naturali ce condiționează unele modificări în structura landsaftului și sunt însoțite de înrăutățirea condițiilor vitale. Datorită potențialului de autogenerare a landsafturilor și efectuării unor măsuri de ameliorare situația poate fi îmbunătățită considerabil.

Geografii mai evidențiază corespunzător **situații ecologice satisfăcătoare și favorabile**, care, din păcate, practic pe teritoriul republicii noastre nu pot fi identificate,

În fond, principiul pus la baza determinării situațiilor ecologice este just și le-a permis specialiștilor de la Institutul de Geografie a AȘ a URSS să elaboreze o hartă corespunzătoare a țării. În ea teritoriul Moldovei e plasat în întregime în zona cu situație ecologică critică. S-ar părea că o atare plasare e îndreptățită. Însă dacă analizăm mai profund starea lucrurilor, multe circumstanțe ar trebui să ne pună în gardă: după un șir de indici suntem foarte aproape sau chiar ne aflăm într-o zonă cu un caracter ecologic dezastruos. Astfel, în ultimii ani se manifestă o înrăutățire permanentă a indicilor sănătății omului – anume a celor ce țin nemijlocit de calitatea mediului ambiant. Aici reamintim că longevitatea populației republicii este una din cele mai joase în Europa, morbiditatea infantilă e la nivelul statelor în curs de dezvoltare din

Africa și Asia. Toto aici e cazul să menționăm că după gradul de poluare a solului și apelor ne situăm în fruntea raioanelor economice din țară, fapt care ne permite să conchidem, că tendința de agravare a stării sănătății populației în viitorul apropiat se va acutiza. Altfel zis, tot mai mult ne apropiem de starea de dezastru.

Aici e cazul să elucidăm situația ecologică din republică în mod diferențiat, adică în cadrul anumitor localități, raioane, neașteptând momentul când toate raioanele și satele se vor autodeclara zone ale dezastrului ecologic. Necesitatea acestui lucru este condiționată de faptul că caracteristica situațiilor ecologice și, în particular, a normativelor ecologice actuale nu sunt nici un fel acomodate la condițiile naturale concrete ale republicii. Or, fiind stăpâni în casa noastră, ar trebui să știm unde e locul vulnerabil pentru a lua măsurile de rigoare care ar permite să ameliorăm situația și să lichidăm pericolul care ne amenință sănătatea și însăși existența omului. Ac est lucru e important atât din punct de vedere juridic și economic, deoarece proclamarea unei sau altei localități drept zonă a dezastrului ecologic din partea Parlamentului trebuie să fie urmată de măsuri urgente de asanare, alocații bugetare, materiale, crearea unui regim de funcționare a întreprinderilor. Problema în cauză trebuie rezolvată acum, neașteptând momentul unei parade de autodeclarații, creându-se baza legislativă corespunzătoare. În situația reală se cer investigații speciale suplimentare din partea geografilor, medicilor, ecologiștilor, economiștilor, juriștilor care ar pregăti recomandările respective ce ar condiționa elaborarea unei legi speciale. Până atunci însă e nevoie să avem un act provizoriu, care ar putea fi bazat pe materialele de care dispunem și adoptat printr-un decret prezidențial sau o Hotărâre specială a Sovietului Suprem al Republicii.

Influența Servicului Antigridină asupra schimbărilor din atmosferă :
[interviu cu *Arcadie Capcelea*, director adjunct la Departamentul Protecția Mediului Înconjurător, candidat în științe geografice] / consemnare: reporterul publicației *Ave Natura // Ave Natura*. – 1992. – Nr 1 (34) (Ian.). – P. 4.

„Dacă nu sunteți indiferenți față de soarta Moldovei și a țaranilor noștri, Vă rog să Vă interesați cu ce rachete am împușcat în anul 1990 când am oprit și am împrăștiat ploile (și așa mici) și cu ce am împușcat în anul 1991, când din ploile normale am făcut potop că până și pe noi, cei care am împușcat în nouri, ne lua groaza”. Aceste rânduri sunt extrase din scrisoarea unui lucrător de la Serviciul antigridină din rn. Ștefan-Vodă, care preferă să rămână anonim. „Vă rog, - ne scrie dumnealui în continuare, puneți specialiști moldoveni patrioți în mișcare, căci sunt încredințat că noi aducem mare daună Moldovei”.

Redacția s-a adresat lui Arcadie Capcelea, candidat în geografie, prim vicepreședinte al Departamentului de Stat pentru Ocrotirea Mediului Înconjurător și Resurse Naturale, cu rugămintea de a ne iniția în această problemă. Iată ce ne-a relatat dumnealui:

La Departament au mai sosit și alte adresări din partea cetățenilor, în care se învinuia serviciul dat pentru că provocase ploile abundente sau secetă îndelungată. De exemplu, un grup de cetățeni din s. Troian (rn. Leova) ne-a scris că activitatea Serviciului antigrindină la seceta din anul 1990.

Investigațiile științifice experiența practică ne demonstrează că injectarea în nouri a diferitor reagenți sub formă de cristale microscopice contribuie la sporirea numărului centrelor de condensare, ceea ce duce la accelerarea procesului de formare a picăturilor de ploaie. Astfel, picăturile de apă nu mai dovedesc să se transforme în grindină și cad sub formă de ploaie. Faptul, că prin metoda dată se combate într-o oarecare măsură (uneori considerabilă) grindina, nu trezește îndoieli. Eficiența combaterii grindinii prin intermediul artileriei reactive depinde de mai mulți factori, atât obiectivi (condițiile sinoptice: spre exemplu, în cazul trecerii fronturilor bine pronunțate ale maselor de aer rece eficiența e mult mai mică), cât și subiectivi - operativitatea și veridicitatea pronosticurilor sinoptice, gradul de instruire a personalului tehnic etc.

E cert și faptul că injectarea diferitor reagenți în nori duce la o sporire a cantității precipitațiilor (aproximativ cu 15-30%). De aceea, putem afirma, că prin combaterea grindinii sporim cantitatea de precipitații ce cad sub formă de averse. Acest fapt ne permite să conchidem că în unele cazuri activitatea Serviciului antigrindină duce la unele consecințe nefavorabile. Iată de ce nu numai unele persoane necompetente, ci și unii specialiști consideră că activitatea prea intensă în anul trecut a serviciului dat în raza raioanelor Florești, Șoldănești, Telenești în perioada 1-10 iulie a contribuit nu numai la combaterea grindinei, dar și la provocarea căderii unui volum sporit de precipitații, din care cauză au avut loc calamitățile deja cunoscute. Consider că a da acum o apreciere justă rolului injectării reagenților în sporirea cantităților de precipitații vara trecută în raioanele enumerate este, practic, imposibil. Însă o așa presupunere ea trebuie combătută sau confirmată de serviciul respectiv pentru a înlătura orice suspiciuni referitor la funcționarea lui.

Dat fiind faptul că grindina duce la pierderi de roadă mult mai considerabile decât ploile abundente, specialiștii din agricultură insistă ca serviciul antigrindină să-și extindă activitatea în republică. Acești specialiști ne demonstrează prin calcule economice eficiența Serviciului antigrindină.

Până în anul 1980 în calitate de reagent era folosită iodura de plumb. Dar, deoarece plumbul e un element toxic, utilizarea lui a fost interzisă. În prezent iodura de plumb a fost înlocuită cu cea de argint. Aceasta e folosită în cantități minime, fapt ce le permite specialiștilor să afirme că procentul admisibil de argint din sol și ape poate fi depășit numai peste câteva mii de ani. Totuși, la decizia Departamentului de Stat al Republicii Moldova pentru protecția mediului înconjurător și resurse naturale, specialiștii de la Institutul de geofizică și geologie al Academiei de Științe a Moldovei, pe bază de contract cu Serviciul antigrindină, au început să verifice cât e de neofensivă din punct

de vedere ecologic activitatea acestuia.

Misterul Programului ecologic : [despre unele lacune ale Programului ecologic al Republicii Moldova de lungă durată] / *Arcadie Capcelea*, V. Scobioală // *Vocea Poporului*. – 1992. – 14 apr. – P. 5, 7. – ISSN 1857-4939.

Deși de acum de câțiva ani am pășit pe o cale nouă de dezvoltare a societății, continuăm să ne mai aflăm în mrejele unor mituri formate în era socialismului dezvoltat. Continuăm să mai facem trimitere la declarațiile, la multiplele programe și planuri grandioase, elaborate sub înțeleapta conducere a PCUS și filialei ei moldovenești. Cunoaștem însă, cu toții esența și soarta faimoaselor programe de rezolvare a problemei alimentare, a celei locative etc.

Judecând după rezonanța din presă, de un interes aparte s-a bucurat la timpul său Programul ecologic republican de lungă durată. Aceasta e lesne de înțeles. Programul era chemat să răspundă la sacramentală întrebare: a fi sau a nu fi? Iar apariția lui a coincis în timp cu deșteptarea națională a poporului. Mai mult decât atât, analizând evoluția evenimentelor, am putea spune că trezirea conștiinței naționale a fost stimulată și prin discutarea problemelor ecologice, care a contribuit substanțial la demascarea caracterului sistemului administrativ. De rând cu cele de ordin lingvistic (limbă, alfabet), ele au constituit tema principală a multor publicații de o reală valoare.

Aceste discuții au scos în vileag starea deplorabilă a mediului care ne înconjoară, cauzele unei asemenea situații. Tot mai evidente deveneau deosebirea în pozițiile celor ce insistau asupra unei restructurări radicale a sistemului de protecție a mediului cu cele ale apologetilor sistemului administrativ-de-comandă. În rezultatul unui șir de discuții aprigi, unui mare număr de obiecții și propuneri ale specialiștilor, a formațiunilor obștești și a unor persoane particulare, a fost elaborat Programul complex de lungă durată de protecție a mediului înconjurător și de folosire a resurselor naturale din RSS Moldovenească pe perioada de până în anul 2005, adoptat la 31 Iunie 1987 de sesiunea VII a Sovietului Suprem al RSSM și publicat (adică, după părerea unora, adus la cunoștința publicului) în același an, cu irepetabila parafă Pentru uz de serviciu.

Astăzi însă nimic nu ne mai împiedică să divulgăm misterioasele taine conținute în acest document. Cea ce vom și încerca să facem cu ajutorul Dumneavoastră.

Socoteala de acasă și cea de la târg

După aproape cinci ani de realizare a acestui document, ar putea fi cazul să revenim la cele preconizate și să analizăm care sunt rezultatele. Le vom prezenta sub formă de tabele. Pentru început să examinăm realizarea unor măsuri principale ale protecției mediului, prevăzute pentru anii 1986-1990.

Indicii Programului	Unitate de măsura	Prevederile Programului	Realizarea	
			Total	În % față de prevederile programului
Plantarea perdelelor forestiere de protecție	Mii ha	6.5	4.7	72
Plantarea fâșiilor forestiere în râpi, pe malurile râurilor, lacurilor	Mii ha	20.6	16.2	79
Construcția obiectivelor hidrotehnice anti-erozionale	Milioane ruble	32,7	25.6	78
Construcția de sisteme cu circuit al apelor	Milioane ruble	240	176	73
Construcția sistemelor de epurare preliminară a apelor	Milioane ruble	16.6	3.5752	

Un aspect nicidecum mai atrăgător îl are tabelul care reprezintă valorificarea resurselor financiare destinate protecției mediului în anii amintiți.

Măsurile preconizate	În total până anul 2005	Anii 1986-1990		
		Prevederile Programului	Total	În % față de program
Suma generală pentru construcții capitale, inclusiv				
Protecția și folosirea resurselor funciare	14006.6	272.8	173	63
Protecția și folosirea resurselor acvatice	433.5	73	70.8	97
Protecția aerului atmosferic	800.1	167.9	89.1	29

Protecția și folosirea resurselor silvice	3.4	0.2	0.2	100
---	-----	-----	-----	-----

Rămânerea în urmă la un șir de poziții importante face necesară revizuirea indicatorilor concreți. Pe de altă parte, schimbările social-politice survenite pe parcurs cer revizuire programului din punct de vedere conceptual. Mai ales că a sosit timpul când, conform unei decizii guvernamentale din 1990, organele de protecție a mediului, în comun cu instituțiile Academiei de Științe și organizațiile interesate, ar trebui să revadă programul în cauză. În aceste condiții întrebarea poate fi formulată și altfel – în ce măsură corespunde zilei de azi programul adoptat acum cinci ani? Și mai departe: poate el servi în calitate de plan? Iar în caz de nu – care ar fi alternativa? Care ar fi, în fine, principiile și modul de elaborare și realizare a unui program ecologic pentru republică?

Evident, departe de noi intenția de a minimaliza aspectele pozitive ale programului. În primul rând, după cum am spus, elaborarea și discutarea lui la diferite întruniri, foruri etc., a polarizat atenția opiniei publice asupra problemelor ecologice, iar participarea la dezbateri a unui mare număr de oameni a stimulat trezirea conștiinței poporului. Pe de altă parte, programul examinat reprezintă o primă încercare de inventariere generală a resurselor naturale și apreciere a eficienței măsurilor de protecție a mediului în republică. În baza lor au fost stabiliți indicii calității mediului la momentul elaborării programului, cât și cei care urmează să fie atinși către anul 2005. Este important și faptul că programul prevede nu numai măsuri de stopare a degradării naturii dar ameliorarea situației. Nu poate fi trecut cu vederea faptul că în program au fost propuse măsuri radicale chemate să schimbe atitudinea față de natură și metodele de gospodărire, acomodându-le la condițiile reale și potențialul ecologic al teritoriului. Am sublinia totodată: concretizarea măsurilor în plan teritorial și prevederile pentru unele obiective ale economiei naționale a permis evidențierea a așa-numitelor puncte vulnerabile. Programul și unele laturi pozitive. Însă el reflectă gradul de conștientizare și modul de abordare a problemelor caracteristice unei perioade anumite. Astăzi multe din principiile puse la baza documentului țin de domeniul trecutului.

Considerăm că unul din neajunsurile principale ale programului este lipsa unei concepții bine chibzuite. Programul întrunește un anumit număr de indici care urmau a fi atinși pe parcursul perioadei de realizare. În viziunea noastră, o asemenea concepție ar trebui să fie formulată pornind de la scopurile finale, care, pe parcurs, ar putea fi concretizate într-o serie de sarcini prioritare, direcții principale de restructurare a sistemului de gospodărire, recomandări privind revizuirea strategiei economiei naționale în funcție de potențialul ecologic al teritoriului, Se știe că, de obicei, elaborarea programelor de acest

fel se efectuează pe trepte: 1) Elaborarea Concepției în plan de perspectivă, 2) Elaborarea programului pentru perioadă de 20-30 ani, 3) Alcătuirea schemei de protecție a mediului pentru o perioadă de 10-20 ani, 4) Planificarea măsurilor concrete în cadrul unor obiecte sau teritorii pentru un an sau câțiva ani. În cazul examinat de noi, prima (și subliniem, cea mai importantă) etapă a elaborării programului în cauză a fost omisă.

Am remarca și o altă lacună a documentului: programul în mare parte e declarativ. După o succintă prezentare a situației ecologice, a stării diferitor componenți, sunt enumerate scopurile și indicii concreți care urmează a fi atinși, fără a se descrie cât de cât contururile mecanismului de realizare a acestora. Nu excludem că la mijloc sânt intenții de ordin politic. Fiind un program de pionierat în cadrul fostei URSS, documentul, probabil, avea scopul de a demonstra tuturor marea grijă a CC al PCM și altor organe pentru soluționarea problemelor vitale ale republicii care tot mai des și mai insistent erau puse în discuție.

Programul nu e lipsit și de un șir de prevederi cu caracter utopist, cel puțin ce privește termenii de realizare. Printre ele am putea menționa trecerea la evacuarea fără utilizarea apei dejecțiilor complexurilor animaliere, stoparea către anul 1990 a tuturor revărsărilor de ape reziduale în Nistru, fără epurarea lor preliminară, amenajarea măsurilor acestui râu și afluenților lui etc.

De aceia programul reprezintă ca atare nu altceva decât o generalizarea (să recunoaștem – destul de reușită) a indicilor și măsurilor de protecție a mediului, propuse de ministerele și departamentele de resort. Probabil din această cauză și se face resimțit caracterul “ramural” și atitudinea respectivă față de problemele examinate. Spre exemplu, către anul 2005 se preconizează irigarea suprafețelor irigate până la 800 mi ha (din cele 3376 mii ha de suprafață totală a republicii). În condițiile geografice concrete ale Moldovei, extinderea prevăzută în program acestor terenuri până la limita indicată ne-ar aduce inevitabil pe marginea prăpastiei ecologice.

Valoarea programului examinat scade și din cauza modificărilor considerabile a structurii social-economice survenite între timp. Programul a fost elaborat în condițiile sistemului administrativ-de comandă, cu o economie socialistă planificată. În esență el se bazează pe hotărâri și acțiuni planificate, organizate și finanțate în mod centralizat, realizarea cărora urma să fie atinsă prin respectarea strictă a devalizărilor prevăzute pentru fiecare etapă.

Este clar că în condițiile destrămării structurilor verticale unionale și republicane, trecerii la dirijarea prin metode economice și la o economie de piață, realizarea programului în forma și prin metodele prevăzute este imposibilă. Astăzi lipsesc nu numai un mecanism eficient de dirijare a activității de protecție a mediului. S-a schimbat radical însuși sistemul de asigurare financiară și materială. Altfel zis, pilonii principali ai programului au dispărut iar alții în loc nu au fost creați. Ar mai fi de adăugat că o asemenea metamorfoză a și cadrul legislativ, pe care s-au bazat autorii documentului.

Evident, și din acest punct de vedere programul a devenit nevalabil. Pe lângă aceasta întreaga metodologie a planificării și gestiunii protecției mediului a fost bazată pe ideea continuității acțiunilor pornind de la situația existentă cât și pe presupunerea că ministerele și departamentele care activau în acel timp vor continua să funcționeze până programatul an 2005.

Ținând cont de faptul că în condițiile schimbătoare ale trecerii la un nou sistem de dirijare a societății, lipsa unui asemenea document poate provoca o agravare serioasă a situației ecologice, devine clar că elaborarea urgentă a unei concepții fundamentale de protecție a mediului este un imperativ al timpului. Bineînțeles, un asemenea scop nu poate fi atins fără atragerea întregului potențial științific al republicii, fără de concursul formațiunilor obștești și organizațiilor interesate.

De la instabilitate și incertitudine – la o politică eficientă de supraviețuire

: [proponeri pentru Programul ecologic din Republica Moldova] / *Arcadie Capcea, V. Scobioală // Vocea Poporului. – 1992. – 16 iun. – P. 6.*

În materialul precedent (vocea poporului din 26 mai 1992) am încercat să analizăm modul de prezentare și realizarea Programului ecologic de lungă durată, adoptat în anul 1987. După cum s-a văzut, astăzi el nu mai poate servi ca călăuză în acțiune, deoarece situația s-a schimbat în mod radical, s-au schimbat principiile de organizare a activității de protecție a mediului.

Care ar fi, totuși, căile de minimalizare a pericolului și revitalizare a mediului de existență a neamului nostru? Nefiind încă elaborată concepția (repetăm: realizarea acestei sarcini va necesita antrenarea întregului potențial al societății), să încercăm a contura măcar unele laturi ale problemei care, după părerea noastră, nu pot fi nicidecum neglijate.

Suntem convinși că cel mai important e de a imprima eventualului Program Ecologic republican un nou aspect politic. Acest lucru e condiționat nu numai de destrămarea imperiului sovietic, care ținea sub oblăduirea sa republica și de faptul că Republica Moldova a devenit membru plenipotențiar al ONU. Astfel zis, nu mai putem miza pe nimeni în afară de noi înșine.

Acțiunile ecologice prevăzute în program trebuie încheiate astfel ca în totalitatea să constituie un sistem armonios care ar asigura securitatea ecologică a statului Moldova, ar îmbina măsurile de ordin economic, juridic, social etc., atât în plan intern cât și internațional. Acest moment principal ar fi cazul să devină acel fir roșu care trebuie păstrat pe parcursul întregului text al documentului.

Între metodele principale de realizarea a acestor sarcini locul de frunte î-i revine, bineînțeles, mecanismului economic de protecție a mediului, care ar face neconvenabilă ignorarea normelor de interacțiune cu natura. Acest mecanism trebuie elaborat urgent, deoarece criza totală economică poate declanșa un eventual dezastru ecologic. Măsurile propuse ar trebuie să includă, în primul

rând, impozitele percepute de la beneficiarii resurselor naturale, plățile pentru poluare, impozitele pentru producția și materialele confecționate în condiții ecologice nesatisfăcătoare, cât și diferite subsidii. E necesar, însă, de prevăzut ca aceste sume să nu fie transformate într-un izvor de beneficii pentru stat ci să constituie mijloace destinate în exclusivitate activităților cu caracter ecologic.

Concomitent cu măsurile de elaborare a mecanismului economic trebuie pregătită baza pentru asigurarea trecerii centrului de greutate în aceste acțiuni de la organele centrale spre cele locale. Doar atunci când responsabilitatea deplină pentru starea mediului și folosirea resurselor naturale o vor purta organele județene (sau chiar comunale), când ele ar fi investite cu drepturi de stăpân, vom putea spera la atitudine grijulie față de natură.

E important să evităm caracterul declarativ al acestei descentralizări. Astfel vom suferi eșec ca și în multe alte cazuri similare din trecutul nu prea îndepărtat. Ar fi rațional ca la fiecare nivel să fie constituite fonduri ecologice, în care s-ar acumula mijloacele, necesare pentru realizarea măsurilor de asanare a mediului. Un alt aspect, nu mai puțin important, constă în următoarele: toate programele și măsurile de protecție a mediului și utilizare a resurselor naturale, indiferent de modul prin care sunt ele elaborate, trebuie să fie acordate (iar uneori și aprobate) de către organele de stat pentru protecția mediului. Aceasta ar asigura o îmbinare a intereselor locale cu cele de stat, ar preveni manifestări egoiste din partea unor demnitari, care nu sunt încă o obișnuință să se conducă de regulile general acceptate.

Una din cerințele de bază este, ca de obicei în asemenea cazuri, cea de restructurare a sarcinilor în funcție de complexitate, posibilitățile tehnico-materiale și finanțare, adică – **elaborarea strategiei și tacticii ecologiste**. S-ar cuveni, după părerea noastră, să se elaboreze planuri de scurtă durată (2-5 ani), având drept scop stoparea degradării mediului și, de perspectivă (pentru 10-15 ani), în stare să asigure ameliorarea considerabilă a componentelor naturii și a situației ecologice. Primele ar fi efectuate, în fond, cu mijloace materiale locale, cele strategice – prin concentrarea resurselor acumulate la diferite niveluri.

Nu poate fi trecută cu vederea **problema perfecționării cadrului juridic**. Actele existente poartă un caracter declarativ și nu formează un sistem bine încheiat. Pe lângă acestea, ele consfințesc realitățile zilei de ieri. Or după cum ni se pare, actele respective ar trebuie să asigure realizarea normală a principiilor de alt ordin economic, bazat pe principiile economiei de piață.

Politica ecologică a statului este concretizată în programul de activitate al Guvernului pentru perioada 1994-1997 (i) - promovarea politicii de utilizare rațională a resurselor naturale; (ii) - evaluarea - în baza monitoringului, a stării ecologice a diverselor complexe naturale și a tendinței schimbărilor ce au loc în acestea. Vor fi evidențiate problemele prioritare și zonele critice pentru adoptarea unor măsuri urgente (iii) - elaborarea și realizarea unor planuri teritoriale de acțiuni în scopul asanării mediului înconjurători în primul rând în domeniul ameliorării solurilor și al protecției resurselor acvatice;

(iv) - efectuarea cercetărilor și soluționarea practică a problemelor ce țin de păstrarea și restabilirea celor mai importante sisteme ecologice, crearea unor rezervații naturale și teritorii ocrotite de stat.

Republica își va extinde cadrul colaborării internaționale în domeniul protecției mediului, se va încadra activ în realizarea convențiilor internaționale respective, la care ea a aderat. Vor fi menținute relațiile cu România și Ucraina în ce privește elaborarea și realizarea unor proiecte comune pentru soluționarea problemelor ecologice de interes reciproc.

Dintre direcțiile principale ale politicii ecologice în Republica Moldova merită a fi evidențiate următoarele:

CONTROLUL ECOLOGIC DE STAT

Are drept sarcină principală supravegherea respectării legislației ecologice. Se efectuează în corespundere cu legislația în vigoare de către Inspectoratul Ecologic de Stat. Practica a demonstrat însă că se cere o revizuire a împuternicirilor atribuite instituțiilor de stat care gestionează resursele naturale, pentru a le delega dreptul controlului de organizatoric etc. Chiar astăzi avem stringenta nevoie de un șir întreg de acte dintre care am menționa măcar cele mai importante: cu privire la protecția și folosirea resurselor naturale și a mediului înconjurător, privind măsurile de prevenire a poluării mediului, despre finanțarea și stimularea prin diferite mijloace a elaborării și implementării tehnologiilor non-poluante, cu privire la asigurarea informațională a măsurilor de protecție a mediului etc.

Se cere precizată structura drepturilor și obligațiilor personalelor fizice și juridice cât și a ale organelor puterii de stat în ce privește interacțiunea acestor verigi ale societății cu natura. Nu mai vorbim despre problemele controlului ecologic de stat asupra modului de folosire a resurselor naturale și realizarea măsurilor de asanare a mediului, care, în cazul revizuirii statutului organelor de protecție a mediului, par să devină dintre cele mai complicate sau chiar irezolvabile. De aceea vedem unica șansă de soluționare a lor în păstrarea pentru organele de protecție a mediului a unui statut care ar asigura independența lor reală față de executivul republican.

Ne dăm bine seama că, luate aparte, care ar fi măsurile de protecție a mediului, de la sine ele nu vor fi eficiente. Într-o serie de cazuri va fi nevoie **de revăzut chiar structura construită a economiei naționale sau a componentelor acesteia**. Practica ultimilor decenii demonstrează că insistența în realizarea unora și aceleași măsuri în n ici un fel nu contribuie la ameliorarea situației ecologice. De exemplu, specialiștii consideră că cotei exagerate de aproape 60 la sută a culturilor prășitoare va condiționa și în continuare extinderea suprafețelor de terenuri erodate, indiferent de mijloacele alocate pentru combaterea acestei maladii a solului. De aceea strategia de protecție a mediului trebuie înlocuită cu cea a dezvoltării armonioasă ecologico-economică. În acest sens se conturează tot mai clar stringenta **evaluării**

potențialului ecologic al teritoriului. Mai ales că în acest domeniu savanții republicii noastre au obținut rezultate apreciabile. În baza acestor estimări ar putea fi elaborate diverse variante de dezvoltare a complexelor naturale, în care necesitățile vitale ale populației și modul de gospodărire nu ar contraveni legilor dezvoltării naturii, nu ar afecta, ci ar folosi din plin capacitatea ei de autoregenerare și autopurificare.

Trebuie, totodată să ne dăm seama că realizarea unui întreg complex de măsuri au caracter diferit și ar putea avea consecințe neprevăzute. Pericolul ca atare poate fi evitat doar în cazul constituirii unui **sistem adecvat al monitoringului ecologic.** Să recunoaștem, sistemul existent, actualmente de supraveghere a situației și evoluției stării de lucruri și-a epuizat posibilitățile. Pe de altă parte se pare că extinderea rețelei existente ar trebuie să cedeze în fața cerințelor de perfecționare a sistemelor de **perfecționare a sistemelor și metodelor controlului analitic** în stare să evidențieze cazurile de poluare cu substanțe specifice, transformarea lor în natură și influența lor ulterioară asupra mediului și sănătății umane. În plan organizatoric, am putea vorbi despre obligativitatea proprietarului resurselor (sau a diriguitorilor unui teritoriu) de a efectua controlul de a furniza informația necesară organelor de protecție a mediului, care ar sistematiza și generaliza aceste date, folosindu-le pentru aprecierea situației generale.

Un compartiment obligatoriu al viitorului program trebuie să-l constituie **măsurile de regenerare a resurselor naturale.** Obligațiile respective ale diferitor întreprinderi, departamente, ministere ar urma să fie precizate în plan orizontal (teritorial) și vertical (departamental), închegându-se într-un cadru bine chibzuit la nivel republican. Evident aceste îndatoriri ar urma să fie susținute prin măsuri de stimulare (atât de sancționare cât și de încurajare) de ordin juridic și economic.

Realizarea celor preconizate va fi imposibilă fără o conștientizare a importanței problemelor ecologice de către fiecare membru al societății. De aceea reducerea activității în acest domeniu doar la măsuri de educație (mai exact de lichidare a analfabetismului ecologic) ecologică ni se pare insuficientă. Sunt necesare investigații serioase pentru aprecierea mentalității oamenilor, folosirea principiilor creștine în procesul formării cetățenilor, eforturi serioase în propagarea unor valori umane care pune în prim plan protecția mediului și nu satisfacția cerințelor crescânde ale omului, formarea deprinderilor civilizate de interacțiune și conviețuire cu lumea ce ne înconjoară etc.

În noul program direcțiile și ritmurile de realizare a măsurilor de protecție a mediului ar trebui conjugate cu alte schimbări de ordin social-economic. Rupte de la realitatea obiectivă ele vor fi sterile. Dacă, însă, va predomina caracterul moderat al măsurilor, rezultatele pot fi, de asemenea, nesemnificative. De **aceea o restructurare de ordin ecologic poate fi concepută doar în contextul unei activități mai ample de perfecționare a societății în ansamblu.** Un nou aspect în acest domeniu al vieții societății i-l constituie

colaborarea internațională. La momentul elaborării programului în vigoare aceste funcții erau uzurpate de centru, ne prezenta după bunul său plac. Pe lângă aceasta, există un anumit număr de acte adoptate de comunitatea internațională la care, devenită un stat independent, nu putem să nu aderăm. Spre deosebire de perioada precedentă, avem nevoie să stabilim principiile de colaborare atât cu vecinii noștri imediați (România și Ucraina), cât și cu partenerii din zona balcanică sau participanții la așa zisul Coridor al Europei de Est, care cuprinde state de la Marea Baltică până la cea Neagră. Bineînțeles, măsurile prevăzute în viitorul program nu pot să nu țină cont de aceste împrejurări.

Ecologia și tineretul : [Discursul prim-vice directorului general al Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurselor Naturale Arcadie Capcelea la Simpozionul Internațional de la Chișinău cu genericul „Tineretul și Ecologia”] / *Arcadie Capcelea* // Sport. Turism. – 1993. – 23 sept. – P. 2.

Tematica acestei conferințe nu este întâmplătoare. Ea e semnificativă, reieșind din două momente principiale. Investigațiile savanților din ultimii ani ne demonstrează că atât în plan global cât și local se manifestă o îmbunătățire a situației ecologice, totuși tendința evoluării acestei situații ecologice este negativă. Și în ultimii ani s-a demonstrat cu elocvență faptul că atât în plan global, cât și în plan regional pe globul pământesc situația devine foarte gravă. Apar chiar probleme care pun la îndoială existența de mai departe a umanității. Mă refer la problemele care sunt deja în centrul atenției opiniei publice mondiale: cele legate de degradarea stratului de ozon, de supraîncălzirea climei și altele care periclitează serios viitorul omenirii.

Dacă e să ne referim la republica noastră, majoritatea știți cu ce probleme ne confruntăm. Cu probleme care au fost generate de activitatea unui stat autoritar, zis socialist, pe parcursul unei jumătăți de secol de domnire pe meleagul nostru. A fost afectată profund sănătatea populației. Consider că și în anii următori aceste probleme se vor agrava. Fiind acute și cu urmări serioase, care uneori nu pot fi prevăzute chiar, ele vor necesita o tămăduire în multe decenii viitoare. Starea a fost demonstrată cu lux de amănunte la diferite foruri internaționale.

Pe parcursul ultimilor ani se observă o conștientizare a populației pe marginea situației ecologice în care ne-am pomenit cu și fără voia noastră. Acest conglomerat de probleme a fost luat în discuție la conferința ce a avut loc anul trecut la Rio de Janeiro, conferință organizată sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite, la care a fost adoptată Agenda secolului XXI, un program complex de măsuri ce țin de o restructurare ecologică în plan global. El include și o restructurare a atitudinii păturilor largi față de problema dată. S-a constatat că în pofida realizării unor măsuri de ordin tehnologic, economic, legislativ etc., fără o antrenare în realizarea problemelor ecologice a păturilor largi a

populației este imposibilă o supraviețuire a umanității.

La această conferință s-a accentuat îndeosebi rolul pe care trebuie să și-l asume tineretul în soluționarea problemelor ecologice, în elaborarea unei concepții care va contribui la ieșirea noastră din impasul greu. În Declarația de la Rio de Janeiro, semnată de peste 180 de țări, s-a atras atenția că inițiativa creatoare, idealurile și îndrăzneala tineretului lumii trebuie să fie canalizate spre o colaborare strânsă în plan internațional în scopul unei dezvoltări stabile și asigurării garanției unui viitor mai bun.

Este îmbucurător faptul că tot mai multe grupe, pături sociale, sunt conștiente de rolul pe care îl joacă în realizarea problemelor ecologice și consideră că simpozionul actual – „Tineretul și ecologia” – este o dovadă a faptului că și tineretul se raliiază la aplanarea situațiilor tragice cauzate de gospodărirea fără de scrupule pe Pământ a generațiilor premergătoare și a celei prezente. Momentul este legat, fără doar și poate, de schimbările sociale și economice, politice ce se produc în țara noastră, în alte țări ale fostei Uniuni Sovietice, în țările Europei Centrale. Anume la momentul actual, când se schimbă baza social-economică a societății, se schimbă relațiile dintre om și societate, este necesară o nouă mentalitate, o nouă abordare a problemelor ce țin de protecția mediului înconjurător.

Consider că anume tineretul, care nu este legat de dogmele, de stereotipele care au strangulat societatea noastră în trecut, anume această pătură socială are cea mai luminoasă perspectivă și poate salva lumea. Ea are o prioritate față de alte pături sociale pentru că nu plătește tribut vechii mentalități, își poate revedea dacă e nevoie, din mers poziția, se poate restructura pentru a-și aduce obolul la prosperarea țării noastre și a celorlalte țări aflate actualmente într-o etapă de tranziție.

Permiteți-mi încă o dată să vă adresez tuturor urări de sănătate și succese în nobilele dumneavoastră activități de protecție a mediului înconjurător.

Starea ecologică și activitatea de protecție a Mediului Înconjurător în Republica Moldova / Arcadie Capcelea // Columna. – 1994. – Nr 9/12. consemnare: Eugen FRUNZĂ. – P. 4-8.

Este deja știut, că în prima Se știe deja că în Constituția Republicii aprobată recent este garantat dreptul omului la un mediu favorabil de viață (art.37). Concomitent, statul garantează accesul liber al fiecărui cetățean la informația privind starea mediului, condițiile de muncă și de trai, cât și la răspândirea acestei informații. În acest context care este totuși starea actuală a mediului în republică, care sânt tendințele ei de dezvoltare pe parcursul ultimilor ani, activitatea statului în menținerea calității mediului, direcțiile prioritare ale politicii lui ecologice? Putem spune de la bun început că situația ecologică continuă să rămână critică, iar pe fundalul ei pot fi evidențiate unele zone ale dezastrului ecologic.

Problema ecologică de bază a republicii noastre și anume cea a poluării excesive a mediului înconjurător rămâne destul de încordată. O oarecare îmbunătățire la acest compartiment s-a produs, în domeniul calității aerului atmosferic. Calculele dovedesc însă că această micșorare simțitoare a degajărilor în proporție mai mult de 80 % este condiționată de scăderea activității gospodărești: reducerea energiei electrice cu 15%, și a producției - cu 22%. și numai 10%, prin majorarea eficacității instalațiilor de desprăfuire și degazare, perfecționarea proceselor tehnologice. etc.

O mare pagubă bazinului aerian și sănătății populației o aduc degajările substanțelor nocive de la mijloacele de transport auto. În anul 1993 s-a înregistrat că fiecare al treilea automobil controlat a depășit normativele toxicității (în anul 1991 - fiecare al cincilea).

Într-o măsură oarecare s-a micșorat și gradul de poluare a resurselor funciare. Pe parcursul ultimilor ani se observă și tendința micșorării cazurilor de depășire a concentrațiilor maxim admisibile ale diferiților ingrediente (de la 18-20% din probele luate în 1986 până la 14% în 1990 și până la 8-10% în 1992-1993. Cu regret, în ultimii ani în impurificarea solurilor un rol crescând îl joacă extinderea neautorizată a gunoiștilor, suprafața totală a cărora a crescut în ultimul timp cu 32 ha.

S-ar părea că starea resurselor acvatice ar fi trebuit să se amelioreze. În realitate, calitatea apelor freactice nu corespunde cerințelor sanitare pentru ape potabile. Râurile din Republica Moldova servesc drept rețea de evacuare a apelor uzate. Anual în rețeaua hidrografică se evacuează peste 520 mln m3 de ape reziduale menajere și uzate în industrie (în 1992 - 523 mln m3), inclusiv 7 mln m3 ape reziduale fără epurare și aproximativ 120 mln m3 insuficient epurate.

O sursă de poluare a mediului o constituie deșeurile toxice care se produc anual în republică. Volumul lor total atinge cifra de zeci de mii tone. Deoarece până la momentul actual n-au fost create poligoane speciale, acestea sânt parțial stocate la diferite întreprinderi, sau aruncate pe ascuns la gunoiștile orașenești.

Este clar că în condițiile unui mediu poluat, ale crizei social-economice profunde, sănătatea populației se agravează. Longevitatea medie este într-o ușoară descreștere - de la 69,0 în 1989 la 67,7 ani în 1993.

Scade simțitor natalitatea - de la 18 la 1000 de locuitori în 1990 - la 16 în 1992. Indicele mortalității generale a crescut în același timp de la 9,7 la 10,2 (5%). Sporul natural al populației este cel mai scăzut din perioada postbelică. Deosebit de nefavorabilă este situația în localitățile rurale din nordul republicii. Dacă în 1990 numărul de persoane decedate depășea numărul nou-născuților numai în raioanele Dondușeni, Ocnița și Râbnița, apoi în anul 1992 fenomenul acesta a fost înregistrat și în raioanele Edineți, Camenca, Drochia, Soroca și orașul Dubăsari.

S-a demonstrat, de asemenea, că unul din factorii ce influențează asupra

sănătății populației, este poluarea apelor cu nitrați.

O altă problemă ecologică complexă care are tendința de a se agrava este degradarea și epuizarea resurselor naturale și, îndeosebi, a celor funciare și forestiere. Vom aduce la acest capitol numai unele date. În urma ploilor abundente din august au fost afectate de eroziune puternică peste 140 mii ha de terenuri, dintre care 6200 sânt erodate de ravene și surpături. Au fost spălate peste 8,5 mln m³ de masă de sol și duse cu apa peste 222 mii tone de humus. Pagubele constituie 175 mln lei.

Și mai gravă este situația în sectorul silvic. Cunoaștem cu toții faptul nimicirii barbare a pădurilor, fâșiilor și perdelelor de protecție pe parcursul ultimilor ani. Numai pe parcursul anului 1994 au fost depistați 1012 infractori care au efectuat tăieri ilicite ale arborilor. Inspectoratul Ecologic a aplicat amenzi în valoare de 16 mii lei și înaintate acțiuni de despăgubire a daunei produse în sumă de peste 100 mii lei.

O situație deplorabilă în acest sens se manifestă în pădurile gospodăriilor agricole (se estimează că în ultimii ani au fost tăiați totalmente copacii de pe circa 7-8 mii ha), cât și în pădurile luncii râului Prut din extremitatea sudică a Republicii.

A crescut brusc numărul braconierilor. Numai în decursul a 8 luni ale anului 1994 au fost sancționate circa 501 persoane, aplicate amenzi în valoare de 5503 lei, confiscate 37 arme de vânătoare, 237 scule de pescuit, 20 de bărci și mai mult de 8 tone de pește.

O consecință a acestei stări de lucruri este tendința de reducere a diversității biologice. Dacă în prima ediție a Cărții Roșii, apărute în 1976 erau incluse 26 specii de plante și 29 - de animale, atunci în cea de-a doua ediție pregătită pentru editare, respectiv, 98 și 108 specii.

Este clar că criza ecologică este într-o anumită măsură o urmare a crizei economice. Practica mondială demonstrează că redresarea ecologică în condițiile unei economii sănătoase, bazate pe principiile dezvoltării durabile. În contextul celor expuse, care ar fi în condițiile actuale direcțiile prioritare și sarcinile pe bază în domeniul protecției mediului? În ansamblu, este necesar să vorbim de politica ecologică a statului, care se reliefează atât în legi și alte acte normative adoptate recent, cât și în programul de activitate al Guvernului pentru 1994-1997, aprobat la 23 iunie 1994, în programele de stat ecologice elaborate în etapele anterioare. E firesc faptul că politica ecologică a Republicii Moldova să fie concordantă cu principiile de bază aprobate la nivelul comunității mondiale. Ca stat membru al ONU, Republica Moldova a participat la Conferința ONU pentru mediul înconjurător și dezvoltare de la Rio de Janeiro în iunie 1992, la care a semnat "Agenda XXI", cât și convențiile-cadru privind schimbările climatice și menținerea biodiversității. Începând cu anul 1991, Republica Moldova sa inclus activ în procesul integrării ecologice în Europa, participând la întrunirile de la Dobriș (Cehoslovacia, 1991) stat în domeniile utilizării raționale a acestora (sol, apă, resurse minerale, forestiere);

important e că în funcțiile Inspectoratului ecologic să figureze sarcinile controlului de stat în domeniul protecției resurselor naturale și a mediului, precum și asupra efectuării măsurilor de salubritate, aplicarea sancțiunilor administrative în cazul încălcării legislației ecologice, cit și controlul asupra activității tuturor ministerelor, departamentelor și altor beneficiari de resurse naturale.

Consider oportun să reproduc câteva cifre ce reprezintă în general activitatea inspectoratului. În 9 luni ale anului 1994: au fost efectuate 6473 controale la întreprinderile și organizațiile industriale și agricole; pentru încălcarea legislației ecologice au fost sancționate 3493 persoane, suma amenzilor aplicate constituind 52243 lei, din care 24050 lei au fost încasați; au fost intentate acțiuni în sumă de 143356 lei, fiind satisfăcute 15558 lei.

EXPERTIZA ECOLOGICĂ

În scopul diminuării impactului activității umane, prin Hotărîrea Guvernului din aprilie 1988 a fost creată Expertiza Ecologică de Stat, care examinează și avizează toate proiectele de construcție și reconstrucție cu un efect direct sau indirect negativ asupra mediului. Conform Legii mediului numai dacă concluzia ei pozitivă se poate începe construcția obiectului. Cerințele expertizei ecologice trebuie respectate, deoarece practica ne demonstrează faptul că numai astfel putem minimaliza consecințele negative. În baza estimărilor specialiștilor americani, costul expertizei constituie 0.01-0.03 din costul proiectului, când efectul economic al reducerii pierderilor posibile pentru mediu în urma analizei minuțioase a proiectului atinge cota de 30-40%.

În anul 1992, prin dispoziția Președintelui Departamentului s-a impus aplicarea evaluării impactului asupra mediului înconjurător în documentația de proiect a obiectivelor ce reprezintă un pericol deosebit pentru mediu. Cred că dacă această necesitate era obligatorie la mijlocul anilor '80, când s-au desfășurat lucrările de construire a sistemelor de irigare masivă în sudul republicii, nu s-ar fi degradat mii de hectare de terenuri agricole, nu s-ar fi băgat în pământ circa 120 mii ruble. Evaluarea impactului include cercetări minuțioase și elaborarea pronosticurilor dezvoltării mediului dat și deci creează posibilități de a micșora riscul, de a adopta și realiza măsurile necesare de prevenire a degradării mediului.

NORMAREA LIMITELOR UTILIZĂRII RESURSELOR NATURALE ȘI ALE POLUĂRII MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR în scopul menținerii calității factorilor mediului sunt fixate normele conținutului în el al diferitelor elemente poluante. În timpul de față limitele maxime admisibile de degajare sunt aprobate pentru 357 de întreprinderi. Limitele maxime admisibile de evacuare a apelor reziduale în surse acvatice sunt aprobate - pentru 122 de obiective din mai bine de 770, care au deversări în obiectivele acvatice.

Legea cu privire la protecția mediului, Codul apelor și Codul subsolului

prevăd aprobarea limitelor de mediu. Este de menționat că în această situație se impune o conlucrare a serviciilor ecologice raionale cu executivele raionale și un control mai riguros în această direcție din partea acestora asupra beneficiarilor de resurse naturale.

Atragem aici atenția asupra unei mici confuzii care s-a strecurat în Legea mediului și anume la art.48, care prevede autorizarea utilizării resurselor aferente bazinelor acvatice (adică a nămolului, nisipului din albia râurilor, vietăților râurilor ș.a.) de către autoritățile locale, funcție atribuită de aceeași Lege autorităților pentru protecția mediului. O situație similară există în cazul art. 42, care se referă la autorizarea utilizării resurselor aferente fondului silvic. Spre regretul nostru însă, aceste prevederi nu se respectă la nivelul cuvenit. Astfel din cei peste 2,5 mii beneficiari de apă care necesită autorizație pentru gospodărirea apelor după criteriile de influență asupra resurselor acvatice numai 300 beneficiari dispun de permise.

PASAPORTIZAREA ECOLOGICĂ

În baza unei hotărâri a Guvernului din 1988 în republică se desfășoară pașaportizarea unităților economice conform modelelor de pașapoarte aprobate de către Departamentul Mediului. La momentul actual au fost aprobate circa 300 de pașapoarte ale obiectivelor industriale și au început studiile respective pentru întreprinderile agricole.

Importanța pașaportizării este evidentă deoarece prin intermediul acestor documente poate fi apreciată veridic activitatea de protecție a mediului, evaluat riscul ecologic al tehnologiilor, poate fi stabilită situația ecologică la întreprinderi și din zona respectivă, de asemenea normele maxime admisibile de degajare, de plată pentru poluare ș.a.

LICENȚIEREA GENURILOR DE ACTIVITATE CE TIN DE MEDIU

Această activitate este organizată în conformitate cu Hotărârile respective ale Guvernului Republicii Moldova care prevăd ca toate, persoanele. juridice și fizice care activează pe teritoriul Republicii Moldova, indiferent de forma de proprietate, genul de activitate și subordonarea departamentală, sunt datoare să depună cerere pentru a obține licența în modul stabilit pe următoarele genuri de activitate

PROCURATURA ECOLOGICĂ

Scopul procuraturii ecologice, care activează în Moldova deja al patrulea an, este de a supraveghea respectarea legislației ecologice de către toate instituțiile, organizațiile, persoanele fizice și juridice, inclusiv Departamentul de Protecție a Mediului. Numai pe parcursul anului 1994 Procuratura ecologică: (i) a efectuat 56 controale de supravegheri a recursat 53 de acte nelegitime; (ii) a înaintat 60 sesizări de încălcări ale legislației ecologice; (iii) a înaintat 91 acțiuni civile în judecată în sumă de 17275 lei și în arbitraj 23

acțiuni în sumă de 51115 lei.

IMPLEMENTAREA MECANISMULUI ECONOMIC AL PROTECȚIEI MEDIULUI

La momentul actual au fost create condițiile necesare pentru implementarea pe larg a mecanismului economic de utilizare a resurselor naturale și protecție a mediului înconjurător. Cu toate că și astăzi se utilizează cu preponderență metode administrative, în decursul ultimilor 2-3 ani au fost elaborate un șir de acte legislative și normative care fac posibilă trecerea la metodele economice. Aici se are în vedere în primul rând plată pentru resursele naturale și pentru poluarea mediului, despăgubirile pentru daună produsă mediului și sănătății populației.

E de menționat că unele din aceste pârghii sunt deja aplicate, altele urmează a fi utilizate pe viitor. În decursul ultimilor ani au fost create atât fondul extrabugetar ecologic republican cât și cele locale. Resursele acestor fonduri se folosesc numai pentru măsurile de reconstrucție ecologică și protecția mediului, nefiind supuse impozitării. În stimularea activității în domeniul protecției mediului un rol important i-i revine regimului preferențial fiscal. Unele facilități fiscale pentru activitatea în domeniul mediului se prevăd și în legislația în vigoare (spre exemplu în legea privind impozitul pe beneficiul întreprinderilor, legea cu privire la investițiile străine).

DECENTRALIZAREA CONSECUTIVĂ A FUNCȚIILOR DE PROTECȚIE A MEDIULUI

În setul noilor legi adoptate această direcție de activitate este promovată consecvent. Rămâne doar să fie elaborate actele sub-legislative necesare pentru implementarea principiului respectiv în practică. Importantă este punerea în funcțiune a capitolului VII ar Legii cu privire la protecția mediului referitor la funcționarea fondurilor ecologice extrabugetare locale, care creează suportul financiar necesar acestei decentralizări. În acest sens, printr-o Hotărâre a Guvernului au fost create serviciile ecologice raionale în cadrul agențiilor ecologice zonale, care vor conlucra cu executivele locale și le vor ajuta la organizarea și coordonarea activității de protecție a mediului pe teritoriile subordonate, vor purta într-o oarecare măsură responsabilitate pentru situația ecologică.

Nu poate fi neglijat pericolul importului de deșeuri nocive în republică. Până în prezent au fost importate deșeuri de la prelucrarea cauciucului (raionul Ceadâr-Lunga), care au fost folosite în calitate de carburanți fără autorizarea inițială și certificatul calității produselor, deșeuri de vopsea (raionul Briceni), care numai după o examinare suplimentară s-au dovedit a fi inofensive (cea ce trebuia apreciat la eliberarea permisului de import, câteva mii de anvelope uzate (de menționat ca numai datorită conlucrării organelor de mediu din Republica Moldova și România s-a reușit de a stopa importul unei garnituri

întregi de astfel de deșeuri). Și în ultimul timp au existat tentative de obținere a permisiunii de a importa și alte deșeuri.

Merită atenție concluziile experților OECD-ului în problema dată, făcute după o analiză minuțioasă a miilor de cazuri de import-export de deșeuri pe parcursul anilor '70-80 – (i) De regulă, se exportă sub forma de materie primă sau de materiale reciclabile; Se promite crearea în țara importatoare a unor instalații de incinerare a deșeurilor, fapt ce rămâne nerealizat (iii) Se asigură inofensivitatea tehnologiilor de reciclare a deșeurilor, lăsând însă intact volumul de 1-5% din acele deșeuri extrem de toxice a căror problemă nu e rezolvată nici în țările dezvoltate, (iv) Se negociază prin intermediul câtorva firme, deseori - fantome, care după exportul deșeurilor dispar.

Ași mai aminti cititorilor că în ultimul an țările africane au adoptat o rezoluție conform căreia se interzice importul pe acest continent a oricăror deșeuri. Nu e cazul să depășim țările africane la compartimentul respectiv. În acest sens se impune aderarea Republicii noastre la Convenția de la Basel (1989) privind controlul transportului transfrontier al deșeurilor, schimbul operativ de informare în aceste cazuri dintre organele de protecție a mediului, cât și procedura returnării acestora în țara de origine.

DEZVOLTAREA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Având în vedere că starea mediului în republică se află în strânsă legătură cu cea din afară, au fost întreprinse un șir de măsuri de cooperare internațională: (i) au fost ratificate convențiile CEE/ONU privind utilizarea apelor transfrontiere, impactul ecologic în context transfrontier al accidentelor industriale, privind schimbările climatice, menținerea biodiversității, habitatului natural al lumii animale; convenția dunăreană; (ii) s-a încheiat acordul de colaborare între Departamentul Protecția Mediului înconjurător și Resursele Naturale al Republicii Moldova și Ministerul Mediului din România și au fost, semnate de asemenea, semnate acordurile de colaborare cu organele de resort ale Ucrainei și Bielorusiei în care se prevede la fel crearea unei comisii mixte pentru concordarea activității în cadrul bazinelor fluviului Nistru și al lacurilor dunărene; (iii) a început elaborarea proiectelor comune pentru râul Prut, iar ulterior și ale fluviului Nistru pentru a fi finanțate de Banca Mondială.

EXTINDEREA ARIILOR PROTEJATE

În contextul privatizării, mai cu seamă în privatizarea pământurilor, apare problema revenirii cazurilor de privatizare a terenurilor destinate, conform Codului funciar, protecției mediului (fâșiilor de protecție, zonelor sanitare, ariilor protejate, de stat, zonelor de agrement ș.a.). Spre regret în comisiile funciare ale executivelor nu au fost incluși de la bun început specialiștii Inspectoratului Ecologic. Din această cauză nu dispunem de informatica necesară și contăm doar pe onestitatea și responsabilitatea serviciilor funciare. Sperăm că înainte de a începe privatizarea în masă a pământurilor, serviciile

ecologice vor conlucra mai fructuos cu executivele locale în această problemă, având în vedere și extinderea fondului de stat al ariilor protejate. Actualmente se elaborează proiectul legii cu privire la fondul ariilor protejate de stat (bazată pe clasificarea internațională acestor arii), care, conform unei dispoziții a Guvernului urmează a fi definitivată în trimestrul I al lui 1995. El va prevedea o extindere atât a numărului acestor obiective, cât și a suprafeței lor totale de la 1,29% în prezent la 2,8% pe viitor.

Spațiul limitat al unui articol nu ne-a permis să abordăm problemele ce țin de monitoringul ecologic investigațiile științifice, educație, instruirea și conștientizarea ecologică, activitatea organizațiilor non-guvernamentale. La ele vom reveni cu altă ocazie.

Ne aflăm la început de cale : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, director adjunct la Departamentul Protecția Mediului Înconjurător] / consemnare: Gabriela Stanca // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie și inteligență. – 1994. – Nr 7 (31) (Noiem.). – P. 1-3.

Stimate Arcadie Capcelea, Departamentul în care dețineți funcția de director general adjunct a trecut în ultima jumătate de an prin, febra „restructurării și reorganizării”. S-au limpezit apele și dacă s-au limpezit, care sunt avantajele și dezavantajele noii restructurări?

Nu ași vrea de la bun început să calific aceste schimbări ca „avantaje” sau „dezavantaje”, ci numai să le aduc la cunoștința cititorilor. Fiind în subordinea Parlamentului, Departamentul a avut posibilitatea de a promova o politică ecologică independentă, fără a resimți presiunea executivului republican. Această subordonare permitea de a aproba diferite acte normative ce țin de domeniul mediului înconjurător, obligatorii pentru fiecare beneficiar al resurselor naturale, a anula actele elaborate de diferite ministere și departamente care contraveneau legislației ecologice. Prin Legea cu privire la protecția mediului înconjurător, controlul ecologic de stat era o prerogativă în exclusivitate a Inspectoratului Ecologic de Stat. Tot prin legea nominalizată, Departamentul avea dreptul la inițiativă legislativă. Fiind structură a Parlamentului, Departamentul era organul central de autorizare, de stabilire a limitelor utilizării resurselor naturale.

La momentul actual, Departamentul este lipsit de o bună parte din drepturile nominalizate. Concomitent, în activitatea lui au intervenit modificări substanțiale. Astfel, dacă în centrul de atenție a fostului Departament era supravegherea, controlul respectării legislației ecologice, efectuării măsurilor de protecție a mediului din partea tuturor agenților economici, persoanelor fizice, organelor de resort, apoi în prezent se pune problema de majorare a rolului organelor de protecție a mediului în problema coordonării activității în acest domeniu atât la nivel local, cât și republican, decentralizarea consecutivă a acestor funcții cu transferarea răspunderii la nivel local.

În ultimele hotărâri ale Guvernului se manifestă tendința de transferare de la Departament a unor funcții ce țin de domeniul gestionării resurselor naturale, unor structuri din cadrul Ministerului Agriculturii și Alimentației. Nu întâmplător din denumirea noului Departament au dispărut cuvintele „...și resurse naturale”. În viață se transpune linia de diminuare a rolului Departamentului în controlul și dirijarea utilizării resurselor naturale, păstrându-se funcțiile controlului asupra acțiunilor de protecție a lor. Acest lucru, într-o oarecare măsură, are fundamentarea sa. Însă, în practică este foarte complicat de a face această divizare a funcțiilor pentru, că se știe că unul din principiile de bază ale protecției mediului este protecția lui în procesul utilizării resurselor naturale. Mai mult ca atât, sunt delegate de la Departament altor structuri și drepturi de aplicare sancțiunilor administrative în cazul neluării măsurilor de protecție a resurselor naturale. Consider, că urgentarea elaborării și aprobării Regulamentului cu privire la controlul ecologic de stat ar putea reglementa aceste chestiuni de esență.

Desprinderea pădurilor de la Departament a fost comentată de opinia publică drept o modificare de esență în politica de protecție a mediului din republică. Ce părere aveți despre transferarea asociației „Moldsilva” în componența Ministerului Agriculturii și Alimentației? (MAA).

Transferarea asociației „Moldsilva” în cadrul MAA s-a efectuat, reieșind din unele argumente, care par convingătoare:

- pentru urgentarea și facilitarea întregirii fondului forestier de stat prin transferarea pădurilor gospodăriilor agricole celor silvice;

- în scopul facilității extinderii fondului forestier prin înstrăinarea terenurilor de la gospodăriile agricole. (Evident, fiind în cadrul MAA e mai lesne de efectuat acest lucru);

- în scopul întăririi bazei tehnico-materiale a „Moldsilvei” și primirea ajutorului respectiv de la gospodăriile agricole pentru efectuarea lucrărilor silvice;

- în scopul întăririi pazei și protecției pădurilor (iarăși având în vedere potențialul MAA).

Un alt argument a fost și faptul, că Asociația „Moldsilva” este un organ de gospodărire, pe când Departamentului îi revin mai mult funcțiile de control. Nu ași vrea să fiu categoric și să spun, că această transferare va avea consecințe dezastruoase, însă este evident și faptul, că nici una din prevederile de mai sus nu s-au adevărit. Din alt punct de vedere, odată cu transferarea „Moldsilvei” și concomitent cu diminuarea esențială a drepturilor Departamentului în sancționarea contravențiilor ecologice se creează premise reale de adoptare a deciziilor în domeniul utilizării resurselor forestiere, a fondului cinegetic fără fundamentările ecologice necesare, Fiind în componența structurii Departamentului aceste eventuale anomalii puteau fi excluse.

Facem parte din republicile cu cel mai mic procent de teritoriu conservat și protejat de stat. Ce se întâmplă cu rezervațiile naturale și peisagistice din

Republica Moldova, care va fi viitorul rezervațiilor noastre?

Starea rezervațiilor naturale reflectă situația economică a societății și starea fondului forestier. Lipsa mijloacelor necesare, a echipamentelor, a cadrelor calificate nu permit de a efectua studiile științifice necesare, lucrările necesare de amenajare, de protecție a arborilor, lumii animale, de curmare a tuturor cazurilor de tăieri ilicite și braconaj. Este știut, că și rezervațiile naturale sunt transferate MAA. Recent, Asociația „Moldsilva” a luat o decizie de restructurare a activității rezervațiilor, separând totalmente activitatea de gospodărire a pădurilor (de pază și protecție, tăieri sanitare, ș.a.) de activitatea științifică (efectuarea observărilor și cercetărilor) cu re-subordonarea personalului silvic gospodăriilor silvice.

Vreau să spun, că ideea acestei separări o fi având un fundament, dar în cazul dat nu numai se încalcă Regulamentele rezervațiilor aprobate de Guvern (în care se stabilește că rezervațiile au statutul instituțiilor științifice și execută toate activitățile legate de studiile științifice, de paza și protecția lor etc.), dar se creează premisele instituirii dualității de administrare, care evident, nu va contribui la consolidarea rezervațiilor, ci vice-versa. De aceeași părere sunt și savanții de la instituțiile Academiei de Științe a Moldovei (a institutelor de botanică, zoologie, geografie), de la facultatea de biologie a Universității de Stat din Moldova. Sper că decizia în cauză a Asociației „Moldsilva” va fi examinată suplimentar și anulată.

Consider în genere, că transferarea rezervațiilor Asociației „Moldsilva” va stopa procesul luării sub protecția statului a altor ecosisteme ce prezintă un interes deosebit sub aspectul conservării biodiversității, protecției geofonului și creării noilor rezervații.

Acest lucru este evident, deoarece asociația are funcțiile de gestionare a gospodăriei silvice, pe când funcția extinderii ariilor protejate de stat se află în competența Departamentului nostru. Dacă în decursul ultimilor trei ani am reușit să creăm trei noi rezervații, atunci pe viitor nu sunt încrezut că acest proces se va continua de către „Moldsilva”, în subordinea căreia se află majoritatea obiectelor naturale ce prezintă interes pentru crearea noilor rezervații.

Este foarte greu de presupus care va fi viitorul rezervațiilor, deoarece el depinde de situația economică din societate. Ași vrea să sper, că vom reuși totuși în prima jumătate a anului viitor să promovăm în Parlament Legea cu privire la fondul național al ariilor protejate, lege care prevede o extindere a fondului existent până la aproximativ 2,5% al teritoriului republicii, să extindem suprafața Rezervației „Codru” și în baza ei să creăm rezervația biosferică, să ne includem cu zonele de protejare din lunca râului Prut în Rezervația Biosferică „Delta Dunării”. Acestea ar fi sarcinile viitorului apropiat asupra cărora lucrăm actualmente.

Se vorbește despre elaborarea unui Program Național de protecție a naturii din republică conform unor standarde internaționale. La ce stadiu se află

elaborarea acestui program și care este chintesența lui?

Programul la care Vă referiți este unul național de acțiuni în domeniul protecției mediului pentru 1994-1997 și pentru anul 2000. El este inclus în Programul de activitate a Guvernului ca o sarcină prioritară. Necesitatea elaborării lui este condiționată de faptul că programele ecologice anterioare necesită revedere esențială în contextul atât al trecerii republicii la o economie de piață și un stat bazat pe drept, cât și luând în considerare documentele internaționale semnate de noi (Agenda 21; Planul de acțiuni pentru Europa Centrală și de Est). Esența acestui program rezidă în crearea unui nou cadru legislativ, normativ de gestionare a protecției mediului la etapa de tranziție, crearea mecanismului economic respectiv, evidențierea problemelor ecologice prioritare și trasarea măsurilor atât pe termen mediu, cât și scurt de rezolvare a acestor probleme. În lipsa resurselor financiare se va pune accentul pe crearea unui nou cadru de activitate în utilizarea resurselor naturale și protecție a mediului și rezolvarea numai a unor probleme ecologice „fierbinți”.

În elaborarea acestui program primim asistența Băncii Mondiale. Au fost deja două misiuni ale acestei bănci care au lucrat cu specialiștii noștri, cu reprezentanții diferitor ministere și departamente. Urmează ca în viitorul apropiat să primim recomandările acestor misiuni. Din specialiștii Departamentului, altor ministere și departamente, instituții științifice a fost creat un colectiv temporar de creație, care va prezenta propunerile respective, luând în considerație atât informația și experiența acumulată, cât și recomandările pe care le vom primi de la Banca Mondială. Organizația de bază pentru elaborarea programului dat este Institutul Național de Ecologie.

Este important ca programul să fie un document nu atât științific cât, având suportul teoretic necesar, să reprezinte un material programatic în care să fie consecutiv realizată următoarea linie: analiza situației; evidența problemelor ecologice și ierarhizarea priorităților; măsurile necesare pentru ameliorarea situației, rezolvarea problemelor prioritare; mecanismul, pârgghiile de realizare (cadrul legal, instituțional, economic, investițional).

Este clar că elaborarea unei astfel de program e o sarcină complicată, dar extrem de necesară, deoarece conform cerințelor Băncii Mondiale, a Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare, alocarea creditelor pentru țările-membre ale acestor instituții se efectuează cu prioritate în cazul elaborării acestor programe. Mai mult ca atât, anume un asemenea program se pune la baza negocierii Guvernului cu diferite structuri financiare internaționale.

Intenționăm să organizăm o discuție publică a primei variante a acestui program în primul trimestru al anului viitor și consider binevenită ideea de a tipări rezumatul acestui program în paginile publicației „Natura”.

Zestrea urmașilor / Arcadie Capcelea // Moldova : Revistă social-culturală. – 1996. – Nr 3/4. – P. 15-16.

Examinând starea actuală a mediului pe teritoriul republicii, putem spune că ea, în mare măsură, se datorează politicii social-economice promovate pe parcursul a circa 40 de ani postbelici. Fiind o parte componentă a Uniunii Sovietice, Moldovei i s-a impus unele modele de dezvoltare a ramurilor economiei naționale ce purtau un caracter absolut antiecológic. Deseori Moldova servea drept poligon pentru experiențe cu consecințe nefaste pentru mediu. Anume aici s-a răspândit grandomania în domeniul specializării și concentrării producției agricole, în domeniul chimizării și irigării intensive, dezvoltării industriale a sectorului zootehnic ș.a. În condițiile lipsei resurselor de materie primă, a fost construit un șir de mari întreprinderi industriale. Este clar că dezvoltarea direcțiilor indicate se efectua fără a ține cont de potențialul natural al teritoriului, de impactul activității umane asupra mediului. Consecințele se văd la fiecare pas.

Cercetările agrochimice indică o gravă afectare a solului pe suprafețe considerabile. Din 2075 mii ha cercetate 13% au un conținut de humus mai jos de 2%. Printr-un conținut foarte scăzut de fosfor și potasiu se caracterizează respectiv 21% și 9,2% din suprafețele cercetate. Pentru roada anului 1993 s-au utilizat câte 27 kg substanțe nutritive la un hectar, ceea ce ar fi de 10 ori mai puțin decât în 1987. Situația nu s-a ameliorat nici în ultimii doi ani. Numai reducerea suprafețelor culturilor prășitoare până la 40% din aria totală însămnântată și sporirea ponderii suprafețelor cu ierburi multianuale până la 20%, odată cu aplicarea îngrășămintelor minerale, ar permite să se echilibreze bilanțul humusului în sol.

Printre direcțiile chemate să asigure intensificarea producției care au provocat o serioasă degradare a mediului, se evidențiază extinderea rapidă a terenurilor pentru culturile prășitoare și reducerea fânețelor, a culturilor cerealiere. Numai în decursul anilor 1950-1990 au fost valorificate circa 300 mii ha de terenuri cu productivitate scăzută (pante, lunci). Cota terenurilor arabile în acest răstimp s-a mărit de la 80% până aproape la 90%. Anual se ară circa 2/3 din suprafața fondului funciar. Aceste procese provoacă intensitatea eroziunii solului la care contribuie și relieful accidentat, caracterul torențial al precipitațiilor atmosferice, nerespectarea cerințelor anti-erozionale. Suprafața terenurilor supuse pericolului de eroziune constituie la ora actuală circa 80% din tot teritoriul republicii. Drept rezultat, la moment avem circa 440 mii ha de terenuri arabile erodate și circa 50 mii ha distruse de alunecări de teren. Anual de pe pante se spală în medie 20,3 mln tone de sol în care se conțin 495 mii tone de humus, 28 mii tone de azot, 18 mii tone de fosfor și 316 mii tone de potasiu. În ultimii ani aceste pierderi sunt de 2-3 ori mai mari decât media multianuală.

Pe parcursul ultimilor 20 de ani bonitatea medie a solurilor a scăzut de la 72 la 68 de grade. Principalele cauze ale acestei micșorări sunt excluderea din circuitul agricol a pământurilor de bonitare înaltă (205 mii ha) în scopul construcțiilor industriale, de drumuri, pentru extinderea orașelor și satelor,

dar și prin intensitatea proceselor de eroziune, calitatea joasă a apelor de irigație, alte procese de degradare.

Unul dintre factorii importanți, care au condiționat agravarea situației ecologice în republică, a fost procesul de industrializare a creșterii vitelor. La finele anilor 80 în republică funcționau 186 complexuri industriale animaliere (39 - de bovine, 46 - de creștere a juncilor, 30- de porcine, 39 de producere a laptelui, 32 - fabrici avicole). Concentrarea animalelor în aceste complexe a avut drept urmare acumularea masivă a deșeurilor mult mai mari decât volumul producției animaliere. Spre exemplu, la complexurile de porcine cu o capacitate de 54 mii de capete producția anuală a cărnii constituie circa 6,3 mii tone, pe când volumul deșeurilor - 464,3 mii tone. Anual la complexele animaliere se produceau în republică circa 40 mln tone de deșeuri. După volumul de poluare aceste complexe echivalează cu capacitatea similară a unei populații urbane de 20 mln oameni.

Impactul complexurilor animaliere asupra mediului a fost unul enorm. Putem, totodată, menționa și poluarea bazinului aerian cu amoniac, și impurificarea solurilor în urma irigării cu ape utilizate la aceste complexuri. Anual se formau circa 20 mln metri cubi de ape uzate care, fără o purificare (doar după decantare în diferite bazine de acumulare) nimereau în rețeaua hidrografică. Și mai gravă a fost influența acestora asupra apelor subterane - practic, în jurul tuturor complexurilor ele conțin cantități mari de nitrați, se înregistrează și poluarea bacteriologică. Nu mai vorbesc de faptul că au fost înstrăinate sute de hectare de terenuri pentru depozitarea deșeurilor solide ale acestor complexe animaliere.

Am menționat deja: cota de exploatare a terenurilor în republică a ajuns practic la limită. Dar evoluția situației în ultimii ani a avut ca urmare o oarecare ameliorare a stării de lucruri în domeniul poluării solului. Acest fapt se datorează mai cu seamă reducerii volumului de pesticide și îngrășăminte minerale utilizate în agricultură, a apelor uzate de la complexurile animaliere, folosirii lor mai eficiente.

Pe parcursul ultimilor ani se manifestă și o altă tendință - de a modifica structura suprafețelor însămânțate. Dacă în 1990 în toate categoriile de gospodării suprafața culturilor cerealiere era de 746 mii ha, apoi în 1994 - 907 mii. Suprafața culturilor de nutreț s-a redus de la 560 mii până la 418 mii ha. Se reduce vădit și suprafața ocupată de legume. Aceste schimbări poartă un caracter economic negativ și sunt legate parțial de reducerea producției-marfă de către gospodăriile mari la etapa inițială de dezvoltare a gospodăriilor țărănești și asociațiilor care, în primul rând, lărgesc suprafețele cu culturi cerealiere și restrâng cele destinate culturilor tehnice și legumelor. Din punct de vedere ecologic însă aceste schimbări sunt pozitive și contribuie la micșorarea degradării solurilor și poluării mediului. Cu părere de rău, eroziunea solului continuă și acest fapt este condiționat de diminuarea resurselor pentru lucrări de prevenire, nerespectarea cerințelor anti-erozionale, lipsa disciplinei de

producție, dezmembrarea câmpurilor în urma privatizării. Se poate prognoza pentru viitor o accelerare a alunecărilor de teren ca rezultat al tăierilor masive de păduri ce aparțin gospodăriilor agricole, fâșiilor de protecție care, precum se știe, în majoritatea cazurilor au fost plantate pe pante, pe terenuri puțin productive și cu un potențial geodinamic bine pronunțat.

Așadar, principala problemă a fondului funciar rămâne și în continuare eroziunea ca urmare a căreia suprafața solurilor degradate se extinde anual cu 1%, atingând la ora actuală cifra de aproape 30%. Menționăm că în decursul anilor 70-80 au fost alocate circa 200 mln ruble în scopurile efectuării măsurilor anti-erozionale. Spre regret, realizarea acestora s-a aplicat separat, recurgându-se numai la măsuri agrotehnice, fito-meliorative sau hidrotehnice. Ca rezultat, scopul n-a fost atins.

Pe parcursul ultimilor ani, din lipsa resurselor necesare, procesele de eroziune a solului și alte procese de degradare a terenurilor au continuat. Activitatea acestor procese se așteaptă și în urma actualei privatizări, fapt condiționat de următoarele: (a) pentru terenurile privatizate nu sunt elaborate schemele organizării teritoriului care ar ține cont de starea lor actuală; (b) proprietarii ai terenurilor devin toți doritorii, indiferent de cunoștințele lor în domeniul agronomiei, agrotehnicii etc.; (c) lipsește infrastructura de consulting și de pregătire a fermierilor; (d) lipsesc resursele financiare pentru cartea agrochimică, diagnosticarea bolilor și vătămătorilor, lupta efectivă cu acestea.

Atât Parlamentul, cât și Guvernul se străduiesc să-i ajute pe țărani în această privință. Au fost elaborate și legi, și acte normative privind utilizarea și protecția terenurilor, inclusiv aspectele menținerii fertilității lor. Dar toate acestea sunt deocamdată la nivelul bunelor intenții.

Câteva cuvinte despre utilizarea și protecția resurselor forestiere. În trecut pădurile din Moldova ocupau circa 25-30% din teritoriu, Astăzi avem ceva mai mult de 9%. Suprafața totală a fondului forestier este de 373,9 mii ha, dintre care 317 mii ha real împădurite. Cele mai mari suprafețele împădurite se află în raioanele de centru ale republicii - Strășeni (32% din întreaga suprafață a raionului), Călărași (23,9%), Hâncești (22%). Foarte sărace în păduri sunt raioanele în stepa Bugeacului - Taraclia, Comrat, Ceadâr-Lunga ș.a., precum și cele din stepa Bălțului - Drochia, Sângerei, Florești... Perdele de protecție au fost plantate mai cu seamă pe la începutul anilor 50, ajungând la o suprafață de aproape 20 mii ha la mijlocul anilor 70. Anume atunci a început și distrugerea lor masivă. Numai din lipsa de îngrijire au pierit circa 7500 ha de fâșii forestiere. În ultimii ani distrugerea perdelelor de protecție și chiar a pădurilor a căpătat un caracter de masă.

Generalizând datele inventarierii efectuate în anul 1994, s-a constatat că au fost nimicite total circa 4,7 mii ha de păduri ale colhozurilor. Volumul tăierilor ilicite în ultimii doi ani a atins cota de 214 mii metri cubi (dauna produsă constituie circa 600 mln lei). În total, pe parcursul ultimilor 5 ani,

după datele Asociației de stat „Moldsilva”, masa lemnoasă tăiată ilicit a atins cifra de 890 mii m³, ceea ce echivalează cu o daună de circa 2,48 mlrd lei. Tăierile pe parcursul toamnei și iernii curente au dus la nimicirea practic totală a perdelelor de protecție. Nu e greu de prevăzut ce pierderi va avea agricultura din toate acestea.

Ce e drept, există și un program de regenerare a pădurilor, a perdelelor de protecție. Realizarea lui e prevăzută până în anul 2000. La 13 februarie 1995, prin Decretul Președintelui Republicii, a fost instituită în republică „Ziua Națională de înverzire a plaiului un arbore pentru dăinuirea noastră”. El prevede efectuarea în fiecare an, în prima sâmbătă a lunii aprilie, a lucrărilor de înverzire a localităților, împrejurimilor și peisajelor din preajma drumurilor. Se prevede o restabilire și a perdelelor de protecție. Doar rolul lor în agricultură e enorm. În afară de faptul că păstrează umiditatea, stau în calea vânturilor care spulberă anual mii și mii de tone de humus, ele mai constituie și acel mediu natural de unde își i-au zborul buburuza și alte insecte (și păsări) folositoare, cu ajutorul cărora se face protecția biologică a plantelor.

Desigur că statul ia anumite măsuri pentru păstrarea biodiversității. Fondul ariilor protejate ale republicii este divizat, precum se știe, în opt categorii: rezervații naturale, braniști, sectoare de configurație geografică, monumente ale naturii, monumente ale artei horticole, parcuri zoologice, specii rare de animale și plante. În total acest fond constituie la ora actuală circa 1,42% din tot teritoriul republicii.

Prima rezervație („Codru”), care reprezenta un ecosistem silvic tipic pentru zona centrală a codrilor, a fost înființată în 1971. Rezervația „Iagorlic”, creată în 1988, reprezintă un important complex natural care include atât teritoriul acvatic cât și terestru din bazinul Nistrului, destinat protecției și restabilirii speciilor de floră și faună, ihtiocenozelor specifice ale bazinului de la Dubăsari. Rezervația de stat „Prutul de jos” (1991) reprezintă un important ecosistem din lunca inferioară a Prutului și include lacul Belev, precum și zona forestieră din jurul lui. Rezervația „Plaiul fagului”, fondată un an mai târziu, se caracterizează printr-un ecosistem unic din zona de nord a codrilor, care include periferia estică a arealului fagului. Pe teritoriul rezervației cresc peste 32 % din speciile rare ale florei Moldovei și se află peste 50% din fagul ce crește în republică.

În 1993 a fost creată o nouă rezervație de stat „Pădurea Domnească” care reprezintă un masiv de circa 6000 ha de pădure, tipic pentru lunca Prutului de mijloc. În materialele de proiect ale fondului de stat se prevede crearea Parcului Național „Orhei” cu o suprafață de 24 mii ha. Vor fi luate sub protecția statului și unele sectoare-etalon de soluri, sectoare reprezentative cu vegetație de luncă ș.a.

Astfel, suprafața fondului de stat al ariilor protejate se va extinde de la 1,42% din teritoriul republicii până la circa 2,70%, adică se va dubla. Dar trebuie să ne dăm seama că statul nu poate lua sub aripa sa absolut totul ce

ni-i scump pe acest pământ. Dacă până mai ieri de tot ce se întâmpla în jur răspundeau colhozurile, odată cu privatizarea pământului în prim-plan apare omul, Gospodarul, bunul-simț al căruia trebuie să-i spună: solul, apele, flora și fauna nu ne aparțin numai nouă, ci și urmașilor noștri. Și dacă degradarea va continua, ce zestre le vom lăsa?

Stagierea în SUA m-a apropiat de soluționarea problemelor supraviețuirii patri-moniului nostru natural : [interviu cu *Arcadie Capcelea*] / consemnare: reporterul publicației *Natura // Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie și inteligență. – 1997. – Nr 1 (59) (Ian.). – P. 7.

Stimate A. Capcelea, cunoaștem că ați fost în SUA. A fost o vizită de lucru, de studii, de odihnă?

Am fost în SUA pe o perioadă de patru luni, trecând concursul Programului IREX destinat schimbului de cercetători din fosta URSS și sponsorizat de către Agenția SUA pentru informare. Scopul acestui stagiu științific a fost studiul comparativ al managementului ecologic în SUA și Republica Moldova pentru elaborarea propunerilor de perfecționare a managementului în condițiile republicii noastre. Organizația-pilot în care am activat a fost Asociația Avocaților SUA în cadrul căreia este un program special de asistență în domeniul legislației pentru Țările Europei Centrale și de Est.

Ce instituții guvernamentale și neguvernamentale de mediu ați vizitat? Cum funcționează ele și ce impresie v-au lăsat?

Am avut ocazia de a contacta și de a face cunoștință cu un șir întreg de instituții de stat, științifice și organizații neguvernamentale. În primul rând, am contactat specialiștii instituțiilor științifice ce activează în domeniul legislației ecologice - Institutul pentru Legislație a Mediului și Centrul pentru Legislația Internațională a Mediului care mi-au oferit consultări și au efectuat o expertizare a proiectului Legii cu privire la deșeuri, elaborat de Departamentul nostru și care urmează să fie legiferat de Parlament. Am avut ocazia de a lucra în bibliotecile acestor instituții și de a selecta publicațiile care pot fi utile în perfecționarea legislației ecologice din Moldova.

La întâlnirile pe care le-am avut la Departamentul de Stat, la Agenția pentru Dezvoltare Internațională a SUA am discutat posibilitățile asistenței tehnice pentru Republica Moldova în domeniul mediului înconjurător. Am ajuns la o înțelegere comună cu reprezentanții acestor instituții, ca proiectele de asistență tehnică pentru economia Moldovei trebuie să fie integrate cu cerințele protecției mediului. Printre altele Departamentul de Stat al SUA a susținut și va susține crearea în Republica Moldova a oficiului național al Noului Centru Ecologic Regional (NREC).

Am reușit să stabilesc contacte directe cu două instituții științifice de prestigiu - cu Institutul Cercetărilor Globale și Institutul Resurselor Mondiale. Concomitent m-am ales de la aceste instituții cu toate publicațiile lor din

ultimii ani.

La întâlnirile pe care le-am avut cu președintele organizației americane „ISAR” - organizație care susține mișcările ecologiste din fosta URSS, am rămas plăcut surprins de faptul că activitatea gazetei „Natura”, a organizațiilor ecologiste din Moldova este apreciată ca una din cele mai productive, mai stabile. În condițiile în care ONG-urile vor beneficia și de un sprijin din partea instituțiilor de stat din Moldova, „ISAR” își poate mări cota de susținere a sectorului neguvernamental de mediu din Moldova.

Interesante au fost întâlnirile pe care le-am avut la Agenția SUA Pentru Protecția Mediului. Experiența activității acestei instituții poate fi foarte utilă și pentru Departamentul nostru îndeosebi la capitolul prevenirii și combaterii poluării. Pentru noi este avantajos faptul că această agenție poate să ne furnizeze toată baza normativă a SUA de activitate în domeniul mediului direct sau prin intermediul sistemului „Internet”. La moment majoritatea bazei informaționale de care dispune ea (inclusiv datele privind noile tehnologii, metodologii, acte normative etc. este accesibilă prin „Internet” și a-și putea să pun la dispoziția oricui adresele respective.

Ce posibilități reale există de a coopera cu americanii în soluționarea problemelor noastre de mediu?

Soluționarea problemelor noastre de mediu este, în primul rând, prerogativa noastră. Ajutorul oferit de SUA poate fi în formă de asistență tehnică care prevede transferarea cunoștințelor și întărirea capacităților umane, transferarea de „Know-how”, susținerea sectorului privat și a organizațiilor neguvernamentale pentru constituirea societății civile. Este îmbucurător faptul că Agenția pentru Dezvoltare Internațională a majorat esențial alocațiile financiare pentru diferite proiecte de asistență tehnică pentru anul 1997. Pe linia diferitor programe vor fi susținute activitățile din Republica Moldova ce țin de schimb de cercetători și stagii științifice (IREX, SABTT), pregătirea cadrelor din domeniul legislației mediului (Programul CEELI), susținerea organizațiilor neguvernamentale (ISAR). Asistența pentru ecologiștii din Moldova poate veni și din partea unor fundații private din SUA (MaCcartur, Rockefeller, Soros etc.). este posibilă pentru organizațiile ecologice neguvernamentale o susținere și din partea Băncii Mondiale, care a lansat de câțiva ani un program de granturi mici (până la 25 mii \$) pentru diferite proiecte.

Și fiindcă discutăm la început de an nou care sunt punctele de reper ale Departamentului Protecția Mediului Înconjurător pentru anul 1997...

Fiind la începutul anului transmit cititorilor publicației „Natura” cele mai sincere felicitări și urări de bine, succese în protecția patrimoniului nostru natural.

Deși vom avea un alt Guvern, sper Departamentul va rămâne o instituție independentă, subordonată direct Guvernului și va avea toate drepturile și împuternicirile de a participa la luarea tuturor deciziilor legate direct și indirect

de mediul înconjurător, de a integra cerințele ecologice în reforma economică și politica sectorială. Punctele noastre de reper pentru anul curent sunt foarte bine conturate de documentele elaborate și aprobate în anii 1995-1996.

În Programul și Planul de acțiuni în domeniul protecției mediului, în Concepția respectivă:

- perfecționarea bazei normative și integrarea cerințelor ecologice în reforma economică și legislația sectorială. Urmează a fi promovate în Parlament un șir de legi printre care: Cu privire la Fondul ariilor Protejate de Stat; la deșeuri; la protecția aerului atmosferic; la taxa pentru poluare; sporirea eficacității controlului ecologic de stat, respectarea cerințelor evaluării impactului asupra mediului înconjurător în documentele de proiect la toate nivelurile de planificare și proiectare cu expertizarea riguroasă a documentației de proiect;

- implementarea Planului național de acțiuni în domeniul Protecției mediului aprobat de Guvern pentru anii 1996- 1998;

- stimularea participării publicului la luarea deciziilor ce țin de domeniul mediului;

- fundamentarea științifică a protecției mediului, identificarea și elaborarea proiectelor ce țin de zonele ecologice prioritare;

- participarea activă în procesul „Mediul înconjurător pentru Europa”, organizarea și coordonarea implementării prevederilor convențiilor internaționale, ratificate de Republica Moldova.

Evoluții în gestionarea politicii de mediu / Arcadie Capcelea // Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1998. – Nr 5 (74) (Mai.). – P. 2.

Paralel cu procesul de formare a guvernului, opinia publică a privit cu deosebit interes și schimbările fundamentale aduse în noua organigramă a cabinetului Ciubuc. Una dintre măsurile de restructurare care au stârnit vii comentarii, a fost și transformarea Departamentului pentru Protecția Mediului Înconjurător în Minister al Mediului. Scurtul sondaj de opinii realizat pe această temă și pe care vi-l prezentăm mai jos, a urmărit modul de percepere a acestei măsuri din afara și din interiorul respectivei instituții.

Arcadie Capcelea, ministrul mediului: După o bătălie de un deceniu purtată de ecologiști, avem un Minister al Mediului. Această performanță a fost posibilă doar datorită faptului că Partidul Ecologist, aderând la Convenția Democrată din Moldova, a devenit un partid parlamentar prin prezența în legislativ a domnilor Ion Dediu și Alecu Reniță, cunoscuți ecologi în țară și peste hotare. Argumentele invocate de domniile lor au schimbat optica guvernanților care, în cele din urmă, au acceptat constituirea Ministerului Mediului. În general, consider că măsura transformării Departamentului pentru Protecția Mediului Înconjurător într-un Minister al Mediului este un

eveniment și, totodată, o șansă istorică pentru ecologie. Când spun că este un eveniment, mă refer la faptul că, în fine, s-a conștientizat că protecția mediului este o funcție imanentă a statului. Pe de altă parte, șansă istorică a ecologiei, care decurge din această transformare, constă în crearea de condiții nu doar pentru a întreprinde acțiuni mai energice, dar și pentru a integra cerințele protecției mediului în politica sectorială și, în general, pentru a ecologiza integral societatea, sub toate aspectele.

Pornind de la realitatea prezentului, se conturează ideile și căile pe care le vom urma în intenția noastră de a folosi această șansă pentru a obține maximum de rezultate pozitive. Experiența și realitatea de la care plecăm ne demonstrează că pentru Moldova este necesară o concepție unică privitor la utilizarea, conservarea și protecția mediului.

Opțiunea Ministrului Mediului Ambient favorabil locuitorilor țării :
[interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: *Claudia Nizeica* // *Moldova Suve-rana*. – 1998. – 4 iun. – P. 1-2.

Domnule ministru, primiți sincerele noastre felicitări cu ocazia numirii dvs. în înalta funcție. Deși sunteți un ministru „nou-nouț”, activitatea dvs. de pe parcursul ultimilor ani în cadrul Departamentului Mediului Înconjurător, Inspectoratului Ecologic de Stat ne permite să discutăm la concret despre situația din domeniul mediului. În ce mediu trăim noi, locuitorii Republicii Moldova? În convingerea muritorilor de rând informațiile oficiale la acest capitol sunt în permanență colorate cu roz.

Dacă analizăm situația în complexitate, observăm că ele variază de la caz la caz: într-un caz e mai favorabil, în altul - dezastruoasă. Consider că cea mai dificilă problemă actuală, care afectează direct sănătatea oamenilor, tine de poluarea apelor subterane, în special în localitățile rurale, unde ele sunt sursele principale de apă potabilă. Cu câțiva ani în urmă 60 la sută din fântâni erau afectate de diferite bacterii patogene, nitrați în cantități care depășeau limitele concentrației maximal-admisibile. Acum numărul acestor fântâni s-a mărit cu încă 10 la sută. Situația se explică prin sporirea bruscă a șeptelului din sectorul privat. În cazul nerespectării (ceea ce se și întâmplă de foarte multe ori) a cerințelor sanitaro-igienice, poluarea pânzei freatice progresaază.

O altă situație atestăm, dacă ne referim la calitatea aerului. Odată cu staționarea și randamentul mic al exploatarea unităților industriale, precum și cu creșterea până la 70 la sută a ratei utilizării gazului natural în balanța energetică, care este un combustibil ecologic mai pur, s-au micșorat degajările în aer. Reducerea gradului de poluare a aerului s-a înregistrat pe parcursul câtorva ani, procesul fiind stopat în 1997. Situația e cauzată de sporirea bruscă a numărului unităților de transport importante. S-au activizat și unele unități industriale. Cred că sarcina de bază a ministerului nostru ține anume de nepermiterea (prin intermediul politicii promovate, unele reglementări de

mediu) ca dezvoltarea economică să nu se producă proporțional cu poluarea ambientului. Mai mult, aceste două procese să fie chiar invers proporționale. E o sarcină extrem de complicată, dar exemplele Cehiei, Sloveniei, care au realizat o creștere economică considerabilă, înregistrând o sporire incomparabil mai mică a poluării, însuflă optimism.

O situație extrem de critică evidențiem în starea resurselor funciare și forestiere. Nerespectarea sau respectarea parțială a cerințelor ecologice la formarea noilor întreprinderi agricole, nealocarea resurselor financiare pentru executarea măsurilor anti-erozionale, pentru menținerea fertilității solului conduc la continua-rea proceselor de degradare a solului (la moment atestăm circa 860 mii hectare de terenuri erodate), reducerea fertilității lui.

Pe parcursul ultimilor ani se intensifică, luând proporții grave, alunecările de teren. E o consecință a neefectuării măsurilor de prevenire a proceselor nominalizate, a tăierilor masive a pădurilor. Daunele aduse pe parcursul anilor 1991-1996 de tăierile ilicite se estimează la 500 mln de dolari SUA. Situația din domeniul forestier rămâne extrem de încordată și din lipsa resurselor necesare atât pentru extinderea, regenerarea cât și pentru protecția pădurilor. Până la 30 la sută din suprafața lor totală e afectată de boli și vătămători.

Lucrări de plantare a copacilor se efectuează doar în fondul forestier gestionat de „Moldsilva”, deși volumul plantărilor e de două-trei ori mai mic decât în anii 80. În consecință, se atestă îmbătrânirea pădurilor, scade productivitatea și calitatea lor, reducând-se respectiv potențialul ecologic al fondului forestier. În cazul menținerii acelorași tendințe, ne putem aștepta la agravarea diferitor fenomene naturale, cum ar fi seceta, vânturile puternice, micșorarea cantității apei în sol etc.

În presă au fost publicate materiale cu privire la exportul lemnului din republica noastră, unde pădurile ocupă doar 9 la sută din teritoriu, în țări cu spații forestiere mult mai mari. E o activitate legală?

La sigur, căutând cumpărătorul, trebuie să găsim cea mai profitabilă afacere. Dacă sunt interese meschine, trebuie să-și spună cuvântul organele respective. Firește, vorbesc despre lemnul obținut în urma tăierilor în scopuri sanitare, igienice a pădurilor. La aprobarea măsurilor de tăiere participă și inspectorii noștri. În realitate, nu se exclud și cazurile de tăiere a pădurilor sănătoase. Nu întâmplător, anual se intentează 500-600 dosare administrative și chiar penale asupra persoanelor implicate în tăieri ilicite. Apropo, printre acestea sunt și pădurari.

Care vor fi prioritățile în activitatea Ministerului Mediului

Deși concepția încă nu este definitivată, nu este clar care vor fi relațiile cu structurile care gestionează resursele naturale, vă spun cu certitudine că Ministerul Mediului își va concentra atenția asupra aspectelor de protecție a mediului. E clar, că ministerul va dispune de pârghii întru a influența politica exploatarea resurselor naturale. De exemplu, prin aprobarea limitelor anuale de utilizare a acestor resurse, programelor de extindere a fondului forestier,

prin eliberarea unor licențe de valorificare a unor resurse naturale. Principala pârghie va rămâne controlul ecologic de stat.

Dar, după cum am menționat, întru protecția mediului e necesar de a soluționa probleme extrem de complicate ce țin de elaborarea programelor de reutilizare a deșeurilor, neutralizarea lor, asigurând astfel minimalizarea poluării mediului înconjurător.

Vom activa și în domeniul ecologizării. În comun cu un șir de ministere vom crea grupe de lucru pentru elaborarea unor planuri concrete de acțiuni. Astfel, în comun cu Ministerul Dezvoltării Teritoriului Construcțiilor și Gospodăriei Comunale vom revedea standardele calității apelor uzate, care vor sta la activitate întru perfecționarea baza 'elaborării unui program de funcționării stațiilor de epurare a apelor. În colaborare cu alte ministere vom promova așa-numita producere ecologică pură, care permite, fără investiții suplimentare, a asigura o organizare mai bună a producerii, contribuind la minimalizarea utilizării materiei prime, energiei și, respectiv, a producerii deșeurilor, degajărilor de substanțe nocive.

Se preconizează crearea, pe lângă minister, a unei agenții pentru eliberarea mărcii ecologice a produselor din republică. În Occident sunt cunoscute asemenea mărci de genul „Îngerului albastru” ș.a. Aceasta ar contribui la sporirea competitivității produselor autohtone pe piața internațională.

Vor fi și alte activități în domeniul prevenirii poluării mediului, inclusiv expertiza ecologică a tuturor documentelor, proiectelor de documentelor, proiectelor de dezvoltare rurală etc. Astfel, vom obține combaterea degradării mediului încă la etapa de proiect.

Vom insista asupra transparenței în aprobarea tuturor proiectelor și sporirii rolului opiniei publice în adoptarea unei sau altei decizii, alternativelor de proiecte în favoarea celor mai puțin costisitoare sub aspectul mediului sau chiar sub aspectul economic.

Apropo despre transparență. Recent a venit la redacție un grup de locuitori ai orașului Călărași, pentru a-și exprima dezacordul cu decizia Guvernului nr. 474 din 21 mai 1997 despre stocarea la depozitele SA „Fertilitatea” din localitate a pesticidelor inutilizabile și interzise în republică. S-a reacționat doar peste un an, când, la sigur, aici au fost deja stocate anumite cantități de chimicale. Cunoașteți cazul?

Desigur. Acest depozit există și funcționează. Nu mă voi referi la cauzele acestei reacții întârziate, dar cred că locuitorii orașului trebuie să insiste asupra securității ecologice, cerând respectarea cerințelor sanitare-ecologice la funcționarea depozitului nominalizat. Decizia despre crearea acestui depozit la Călărași - întreprinderea „Fertilitatea” de aici dispunea de unul dintre cele mai mari și înzestrate sedii - a urmărit scopul de a lichida sutele de depozite mai mici de chimicale de pe teritoriul republicii, care, rămase fără stăpân, s-au transformat în surse de poluare. Dacă nu vom găsi și în continuare modalitățile

de conlucrare cu opinia publică ne vom îneca în deșeuri și consecințe mai grave.

Prin ce se va memoriza ziua de 5 iunie 1998?

Prin crearea Ministerului de Mediu Guvernul și Legislativul au evaluat foarte înalt domeniul respectiv. Optimismul angajaților din acest sistem, decizi de a realiza sarcinile propuse 'care este, așadar, explicabil. Sper ca această stare de spirit să se mențină mult timp.

Să vă fie de bun augur!

E necesar să conștientizăm că avem prea puține resurse naturale : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Nina Șerban // Flux : Cotidian Național. – 1998. – 11 iun. – P. 3.

Care formațiune politică a înaintat candidatura Dvs la acest post?

M-a propus la această funcție Partidul Ecologist și am fost susținut de CDM. N-am fost niciodată activist de partid.

Care a fost oportunitatea creării Ministerului Mediului?

S-a conștientizat faptul că e nevoie de o structură cu un statut politic major, care ar promova o politică ecologistă și ar integra protecția mediului în procesul reformelor economice, pentru că, odată cu revigorarea economiei, să nu sporească și gradul de poluare a mediului. Odată cu schimbarea statutului, din departament în minister, intenționăm nu doar să realizăm reformele în domeniu, dar și să creăm un cadru favorabil pentru atragerea investițiilor și asistenței tehnice în republică.

Așa ceva nu era posibil de făcut în cadrul Departamentului pentru Protecția Mediului?

Încă din 1994, când DPM a fost transferat din subordinea Parlamentului în cea a Guvernului, ne simțeam marginalizați. Deși în Legea cu privire la protecția mediului era stipulat că DPM are dreptul atât la inițiativă legislativă, precum și dreptul de a da indicații obligatorii ministerelor și departamentelor în limitele prerogativelor sale, aceste stipulări au fost scoase din Regulamentul DPM. Tot atunci, Departamentului i s-a retras statutul de gestionar al resurselor forestiere.

Este adevărat că astăzi Moldova ocupă ultimele poziții din lume privind calitatea mediului și a vieții?

La unele compartimente ale calității mediului suntem într-o situație favorabilă, în sensul că nu avem o poluare excesivă industrială sau chimică. Dar situația este critică în sfera asigurării cu apă potabilă calitativă. În ceea ce privește calitatea vieții, factorii ecologici au influență doar în proporție de 20 la sută. În rest, calitatea vieții este afectată de factorii sociali - șomajul, subnutriția, conflictele sociale, stresurile etc.

Toate resursele naturale au trecut în subordinea Ministerului Mediului?

Din păcate, resursele naturale au rămas dispersate. Cele acvatice rămân

în subordinea Ministerul Agriculturii care, precum știm, nu are decât interesul de a iriga terenurile agricole. Resursele minerale nu au asistență financiară sau un cadru organizațional strict de gestionare, Asociația „Geo” neavând asemenea responsabilități. Monopolul asupra resurselor forestiere îl deține Asociația „Moldsilva” care, de fapt, este doar un gestionar fără statut de departament sau minister, care și-a atribuit aceste funcții. E necesar să conștientizăm că avem prea puține resurse naturale. Iar structurile care le gestionează nu ar trebui să se ocupe direct de exploatarea lor.

Ce părere aveți despre colegii de Executiv? Sunteți o echipă?

Sper că da. Chiar de la primele ședințe toți miniștrii și-au exprimat dorința de a conlucra, inclusiv în probleme de mediu. Având suportul politic al ADR, cred că va fi o echipă constructivă, capabilă să facă față situației.

Cum apreciați rolul algoritmului în desemnarea miniștrilor, vice-miniștrilor și a șefilor de departamente? Pe ce fel de investiții ar putea miza Ministerul în activitatea sa?

A fost soluția optimă la crearea cabinetului ministerial. Aplicarea lui la centura a doua este, de asemenea acceptabilă, dar cu următoarea condiție: dacă miniștrii trebuie să fie, mai întâi, buni politicieni, adjuncților li se cere, în primul rând, profesionalism și mai puțină angajare politică.

Ministerul nu va avea activități economice și, respectiv, bugetul alocat va fi minim. Vom insista ca unele acțiuni prioritare să aibă o acoperire bugetară mai substanțială. Paralel, vom crea condiții pentru atragerea investițiilor străine și facilitarea acordării de asistență tehnică. Am rugat Comitetul Internațional pentru Pregătirea Proiectelor, care este forul coordonator al tuturor proiectelor de mediu din țările Europei Centrale și de Est, să promoveze organizarea conferințelor regionale ale donatorilor pentru proiectele de mediu, incluse în planurile naționale de acțiune în domeniu. O conferință pentru Moldova și Ucraina este preconizată deja în septembrie.

Инвестиции в экологию нужны, но главное изменить менталитет людей : [интервью с Аркадием Канчеля, Министр Окружающей Среды] / записала: Татьяна Добрынина // Независимая Молдова. – 1998. – 28 июля. – P. 2. (*Traducere în limba română*)

În Republica Moldova a avut loc o „revoluție” pașnică, care inspiră optimism și încredere în victoria bunului simț: pentru prima dată în istoria țării a fost creat un minister pentru protecția mediului la cel mai înalt nivel guvernamental. Ministerul Mediului al Republicii Moldova este condus de originarul din satul Izvoare, raionul Florești, doctorul în științe geografice, în vârstă de 42 de ani, Arcadie Capcelea. Experiența sa practică, acumulată în funcțiile de inginer, cercetător științific și director adjunct pentru știință la Institutul de Geografie al Academiei de Științe a Republicii Moldova, precum și ca doctorand la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, îi permite

să afirme că nu poate exista niciun progres în politică, economie și cultură fără posibilitatea ca omul să respire aer nepoluat, să bea apă curată și să trăiască în case construite pe un pământ stabil. L-am rugat pe noul ministru să răspundă la cele trei întrebări tradiționale ale noastre.

— *Domnule Capcelea, ce v-a determinat să acceptați o funcție așa de responsabilă într-o perioadă atât de dificilă?*

Probabil, atașamentul față de pământul pe care m-am născut și am crescut. În plus, timp de opt ani am lucrat ca prim-adjunct al directorului general al Departamentului pentru Protecția Mediului a republicii, iar o perioadă am deținut concomitent și funcția de șef al Inspectoratului Ecologic de Stat, astfel încât activitatea viitoare îmi este cunoscută în toate detaliile. Cred că în acești ani am reușit să acopăr un spectru larg de probleme, care includeau, pe lângă coordonarea activității departamentului, elaborarea diverselor acte normative și extinderea cooperării internaționale. Pot spune cu satisfacție că am reușit să stabilem legături cu structuri ecologice internaționale și să participăm activ la pregătirea a patru forumuri europene.

Am acceptat conștient propunerea de a prelua această funcție, deși îmi dau seama clar de dificultățile care ne pot aștepta într-o perioadă atât de agitată. Totuși, este îmbucurător faptul că societatea începe treptat, „cu scârțâit”, să conștientizeze importanța protecției mediului atât pentru existența sa actuală, cât și pentru viitor. Iar de la noi, specialiștii și funcționarii de stat, se cere doar un lucru – să lucrăm conștiincios.

măsuri privind emisiile de substanțe nocive în atmosferă, care distrug stratul de ozon și duc la schimbări climatice. Această direcție este deosebit de importantă. Prevenirea poluării trebuie să fie un indicator al eficienței producției.

A treia direcție prioritară este legată de integrarea cerințelor ecologice. Împreună cu departamentele din toate sectoarele, este obligatoriu să căutăm componente ecologice în strategia de politică a fiecăruia. Și să încercăm să găsim soluții pentru cele mai stringente probleme ale reformei agrare, începând, desigur, cu crearea de noi gospodării țărănești. Sunt necesare planuri bine gândite, bazate pe respectarea cerințelor ecologice. Trebuie să decidem ce facem cu acele infrastructuri care au deservit în trecut gospodării uriașe, iar acum nu mai sunt necesare nimănui. Și acestea reprezintă un pericol pentru om și natură, iar întârzierea poate duce la mari neplăceri.

Prin întreaga noastră *Care sunt primele impresii despre „moștenirea” pe care ați preluat-o? Este mai bună sau mai rea decât vă așteptați?*

Impresia este una normală. La începutul acestui an a fost finalizată elaborarea practic a tuturor documentelor programatice. Au fost aprobate concepția privind protecția mediului și programul de acțiuni pe termen lung. O serie întreagă de acte legislative și câteva zeci de regulamente au început să funcționeze, creând o aură favorabilă, mult așteptată, pentru activitatea viitoare în acest domeniu. S-a creat o bază reală pentru integrarea cerințelor

ecologice în diverse ramuri ale economiei naționale. Recent, pentru prima dată, au fost elaborate și documente privind efectuarea auditului ecologic, precum și a fost aprobat regulamentul privind auditul rapid la întreprinderile supuse privatizării. Am reușit să pregătim un astfel de act normativ care, în etapa privatizării, permite luarea în considerare a cerințelor și sarcinilor ecologice pentru investitori. Se știe că în întreprinderile industriale s-au acumulat multe deșeuri, dar până acum nu s-a stabilit cine va răspunde pentru ele. Vom insista ca aceste aspecte să fie incluse obligatoriu în noile planuri de afaceri. Din fericire, am reușit să creăm un mecanism de protecție a naturii adecvat economiei de piață, care constă, în primul rând, în responsabilitatea materială a persoanelor fizice sau agenților economici vinovați de risipirea nejustificată a resurselor naturale și de poluarea gravă a mediului. Acest lucru este foarte important.

Dacă mă întrebați care este, în general, starea mediului în Moldova, se poate constata că nivelul de poluare a solului a scăzut brusc, iar ca urmare a reducerii și utilizării mai raționale a chimicalelor, s-a îmbunătățit calitatea produselor alimentare. În același timp, există tendințe îngrijorătoare legate de ritmul ridicat al poluării apelor subterane, care reprezintă principalele surse de apă potabilă în sate. În raioane, sectorul zootehnic public aproape a dispărut, dar sectorul privat a crescut brusc, fiind concentrat în localități. În raioanele Glodeni și Hâncești am efectuat cercetări privind cauzele poluării apelor subterane, ale căror rezultate sunt alarmante. Situația este și mai periculoasă în domeniul resurselor de sol și celor forestiere. Are loc o degradare accentuată a solurilor din cauza eroziunii. În prezent, există deja 850 de mii de hectare de terenuri erodate, în timp ce la începutul anilor 90 erau 650 de mii. Utilizarea îngrășămintelor minerale și organice a scăzut de 12-15 ori, ceea ce, desigur, afectează negativ echilibrul nutritiv al solului. Acum, producția agricolă se bazează în principal pe bogăția naturală a solului. Dar acest lucru nu poate continua la nesfârșit.

În ultimii 3-4 ani, volumul exploatărilor și tăierilor de lemn a depășit aproape de două ori volumul regenerării. Situația este foarte îngrijorătoare nu doar din cauza creșterii numărului de tăieri neautorizate, nu doar pentru că 30-40% din păduri sunt afectate de diverși dăunători, ci și pentru că se depășește în mod conștient volumul tăierilor față de regenerare. Nu este un secret pentru nimeni că o astfel de situație tristă poate fi îmbunătățită doar printr-o creștere economică și o schimbare a situației social-psihologice.

Care sunt prioritățile și programul de acțiune al ministerului pe care îl conduceți pentru depășirea crizei din acest domeniu?

Sunt mai multe priorități. Ele derivă, în principal, din prevederile programelor care, după discuții îndelungate la diferite niveluri, inclusiv cu membrii numeroaselor organizații neguvernamentale, au fost deja aprobate. Prin urmare, nu este nevoie să revenim la elaborarea unor noi strategii. Vor fi necesare eforturi semnificative pentru implementarea lor în practică.

Consider că datoria mea este să creez condiții astfel încât orice producător să fie responsabil pentru protecția mediului. În opinia mea, acest lucru poate fi realizat prin extinderea drepturilor controlului ecologic de stat tradițional, care trebuie să aplice mecanisme economice de influență asupra încălzătorilor (amenzi mari pentru poluare, sancțiuni pentru prejudicierea mediului). Doar prin implementarea pe scară largă a pârghiilor economice sunt posibile progrese în activitatea de protecție a mediului, sunt convins de acest lucru. Intenționăm să promovăm o politică de producție ecologică și să elaborăm noi planuri de acțiune pentru implementarea standardelor internaționale după noi scheme de management ecologic. Este foarte important să elaborăm un plan național pentru reciclarea și distrugerea deșeurilor. Este necesar să stabilim activitate încercăm să demonstrăm cât de necesară este pentru dezvoltarea țării cooperarea internațională în domeniul ecologiei. Aceasta poate aduce rezultate pur pragmatice, legate de transferul de noi tehnologii, atragerea asistenței tehnice, investițiilor. La ultima, a IV-a Conferință a miniștrilor mediului din Europa, în Danemarca, s-a subliniat că centrul de greutate al procesului „Mediul pentru Europa” va fi concentrat pe statele independente ale fostei Uniuni. Se preconizează că vor fi atrase mai multe fonduri pentru aceste țări sub formă de credite în cele mai avantajoase condiții, nu doar pentru proiecte ecologice, ci și pentru proiecte investiționale de natură economică.

Pentru atragerea acestor fonduri a fost creat Comitetul pentru pregătirea proiectelor pe lângă Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Banca Mondială. Acesta este o punte între țările Europei Centrale și de Est și donatori. Putem cataliza atragerea investițiilor externe în republică, folosind acest mecanism deja creat încă din 1993 în baza deciziei conferinței europene pentru protecția mediului. În octombrie anul acesta, la Dnepropetrovsk va avea loc o conferință cu participarea țărilor donatoare, inclusiv a structurilor financiare internaționale, la care Moldova va prezenta un pachet de proiecte investiționale și economice împreună cu Ucraina. Totuși, trebuie subliniat că nu suntem un minister cu profil economic, nu avem în subordine obiective de protecție a mediului și nu vom putea realiza nimic dacă alte departamente de la ministerele sectoriale nu vor colabora cu noi. Da, investițiile în ecologie sunt necesare, dar cel mai important este să schimbăm mentalitatea oamenilor, pentru că fără o atitudine grijulie față de pământ, niciun ban nu ne va ajuta să supraviețuim.

Despre domeniul de activitate al noului minister se poate judeca după ceea ce vor face cei trei adjuncți ai mei. M. Alexei va coordona domeniul legat de controlul și expertiza ecologică, A. Jolondcovski va răspunde de formarea politicii ecologice, implementarea pârghiilor economice de management al activității de protecție a mediului, atragerea asistenței tehnice, relația cu publicul și cu organele juridice. V. Bobeico se va ocupa de reglementarea impactului asupra naturii, integrarea cerințelor ecologice, conservarea biodiversității și elaborarea proiectelor de prevenire a poluării mediului. Am

avut o bună colaborare cu fostul șef al Departamentului pentru Protecția Mediului al Republicii Moldova, S. Fandofan. Anume sub „presiunea” sa au fost elaborate toate legile, regulamentele și documentele despre care am vorbit. Cu participarea sa directă au fost pregătite 15 acte aprobate ulterior de Parlament, astfel încât se poate spune cu certitudine că dl S. Fandofan a pus bazele activității ecologice de stat în condiții dificile. Văd sarcina mea în a continua cu demnitate munca noastră comună de protejare a mediului.

Sănătatea noastră este serios afectată de calitatea mediului : (7 întrebări pentru un ministru) : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Ion Proca // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1998. – Nr 8 (77) (Aug.). – P. 8.

Cum vă simțiți, domnule ministru Arcadie Capcelea, în această vălmășeală, când toate abia încep a fi puse pe roate?

Dacă aveți în vedere faptul că ministerul este la început de cale, apoi este adevărat. Crearea acestui minister este un eveniment care are loc prima oară în istoria țării noastre. Dar avem cadre care pot face față sarcinilor specifice noului statut. Restructurarea a fost efectuată în termeni reduși. Au fost elaborate Regulamentele de activitate ale Direcțiilor aparatului central al ministerului. Dacă ar fi să vorbim la figurat roțile puse în mișcare sunt departe de a se opri. Sarcinile care ne stau în față sunt destul de serioase și va trebui să lucrăm mult mai eficient cu aceiași număr de specialiști.

Împlinesc abia o lună de când mă aflu în cadrul Ministerului mediului, dar mă întristează obosiții colaboratori care de câteva luni nu-și mai ridică leafa. Înțeleg că nu-mi stă bine ca proaspăt întrebări angajat în Ministerul pe care-l conduceți să Vă pun incomode, dar asta mi-i meseria. Prin incomodare să ajungem la adevăr.

Cât privește salariile neplătite la timp, apoi mă simt foarte incomod. Și nu numai pentru că nici eu personal nu am primit salariul de câteva luni, dar în primul rând din considerentele că nu putem remunera la timp funcționarii cărora le cerem în schimb atât de mult. Trecem printr-o perioadă destul de dificilă. Pe de o parte, creșterea productivității atrage creșterea impactului asupra mediului, pe de altă parte, statul ar avea bani și pentru salarii și pentru măsuri de protecție a mediului. A găsi o cale de mijloc decentă din toate punctele de vedere este, în actualele condiții, una dintre sarcinile cele mai grele și care impune o foarte mare responsabilitate.

Nu sunteți un novice în domeniul protecției mediului și probabil că veți trece și peste această cumpănă a restanțelor la salariu. Însă vin alte necazuri inerente perioadei de adaptare. Acolo la masa Guvernului, Ministerul mediului ar trebui să-și ocupe locul cuvenit în capul mesei. Încerc să cred și sunt convins de asta, că acei care au pus la cale înființarea acestui minister, își dau prea bine seama că este imposibil să intrăm în secolul XXI șchiopătând, zdruncinați de

cataclisme naturale, cu ficatul zdruncinat de leșia din fântâni și multe altele ce vin din năzdrăvăniile noastre de ieri și de azi. De aici și întrebarea: care ar fi perspectivele de redresare a situației?

Într-adevăr, sănătatea noastră este serios afectată de starea mediului, de calitatea resurselor naturale, a apei, a pădurilor, a solului, a aerului. Ministerul este dator să facă totul pentru curățirea mediului prin elaborarea actelor legislative, prin integrarea cerințelor protecției mediului în procesele reformei economice, prin exercitarea controlului de stat asupra respectării legislației din domeniu pentru utilizarea corectă a resurselor naturale, prin elaborarea și aplicarea pârghiilor și mecanismelor economice menite să stimuleze reducerea poluării. În acest context, o importanță majoră o are conștientizarea populației, a specialiștilor din sfera producției, a factorilor de decizie, precum și antrenarea mass mediei și a populației în procesul de luare a deciziilor și în realizarea acțiunilor cu impact asupra mediului.

Aș înclina să cred că nu milioanele, adică mijloacele bănești investite pentru însănătoșirea mediului, ne-ar salva, ci, mai degrabă, o bună alfabetizare a populației. Am citit câteva proiecte și legi din domeniul mediului. Bune la prima vedere, dar nu lucrează din păcate. Există în cadrul ministerului Agenții raionale și zonale cu oameni salarizați, dar salubritatea satelor noastre e la pământ. Dacă satul naște muște, apoi orașul ne sugrumă cu gaze. Ce ne facem cu miile de mașini producătoare de funingine și cât vom mai curăța noi cimitirele de mașini din occident, cât vom tolera acceptarea tranzitării deșeurilor radioactive de la Kozlodui prin Moldova? Să fim o groapă de gunoi în plin centrul Europei cred că nu ne convine nici nouă, nici europenilor.

Țara are nevoie de foarte mulți bani pentru a pune pe roate implementarea tehnologiilor noi, non-poluante, dar nu numai lupta cu efectele tehnologiilor vechi trebuie luată în calcul. Este mult mai ușor și mai eficient să previi decât să repari. Prin expertizarea proiectelor și a tehnologiilor noi, prin evaluarea impactului asupra mediului pe care îl au diferite întreprinderi preconizate, vom contribui la realizarea acestui scop. Ministerul nostru pledează atât pentru acțiuni concrete de redresare a stării ecologice a mediului cât și pentru acțiuni de asigurare în perspectivă mai îndepărtată a unei calități optime a lui. Este absolut necesar să limităm importul de autovehicule vechi, să trecem la folosirea benzinei fără plumb.

Cât privește tranzitarea deșeurilor radioactive de la Kozlodui, aceasta contravine legilor de mediu care au fost elaborate la nivel european și de care ne-am mândrit de atâtea ori. Ca atare nu suntem de acord cu o asemenea măsură. Din păcate, vedem că decizia finală aparține Parlamentului, prin inițierea unui periculos mod de negare a legilor în vigoare.

În paginile revistei GLASUL NAȚIUNII au fost inserate cinci articole cu genericul RĂZBOIUL METEO, în care autorul Gheorghe Dogaru, chimist, fost angajat al Academiei, vine cu niște probe zguduitoare: avioane neidentificate toarnă peste capul nostru reagenți care provoacă ploi torențiale și ploi acide. Ce

poate fi, domnule ministru, o imaginație bolnavă a chimistului, un fel de a-și da cu părerea sau o dramatică realitate?

Aici vă răspund că fiecare are dreptul la opinia sa, mai ales când este și argumentată științific. Însă noi știm bine, în baza monitorizării asupra calității aerului atmosferic și precipitațiilor, care sunt sursele ploilor acide. În primul rând ele sunt provocate de către întreprinderile chimice din Vest (Polonia, Cehia, Germania ș.a.) și transportate pe calea aerului la distanțe mari. Își aduc aportul la aceasta și întreprinderile noastre: stațiile de la Cuciurgan, de la Chișinău și altele, mai ales când funcționează fără filtrele de captare a substanțelor nocive.

V-am adus la cunoștință această temere a savantului Gh. Dogaru pentru că în subordinea ministerului ce-l conduceți se află acele spații nemărginite: subterane și aeriene. Știu că nu-mi puteți da un răspuns pripit, că subiectul cere investigații, dar spulberați-mi mie și cititorilor noștri ideea fixă că ar putea exista așa ceva.

Avem neapărată nevoie de un monitoring permanent asupra aerului atmosferic. Acesta ne-ar da posibilitate să localizăm cu precizie toate sursele de poluare. Dar, din păcate, costul foarte mare al acestui program ni-l face accesibil la ora actuală doar în parte. Deci, ca să vă răspund la întrebare, putem face afirmația că, la nivelul actual al științei și tehnicii, așa ceva ar putea exista, dar în același timp, datele pe care le deținem, nu ne permit să afirmăm și că există.

Nu-mi permit să vă întreg ce-ați moștenit de la fostul departament, pentru că ați activat în structurile lui, dar îmi iau îndrăzneala să vă ispitesc care vor fi schimbările esențiale aici la centru și pe teren?

Cunoaștem bine ce am moștenit, ce avem și de ce ducem lipsă. Un lucru vă pot spune cu certitudine: dispunem de o capacitate suficientă în primul rând de specialiști competenți, atât în centrală cât și în teritoriu și care sunt hotărâți să lucreze cu deplină abnegație și în viitor. De multe ori, resursele umane completează mari goluri din potențialul de acțiune, goluri create de lipsurile financiare.

Direcțiile activității ministeriale : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: *Paraschiva Reniță* // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 1 (82) (Ian.). – P. 3.

Stimate dle Ministru, ați avut amabilitatea ca la sfârșitul anului 1998 să ne acordați un interviu în care ați punctat realizările Ministerului Mediului în anul care s-a încheiat. De data aceasta vă solicităm, la debutul noului an, să destăinuți cititorilor noștri câteva din cele mai importante direcții pe care se va axa, în perioada imediat următoare, activitatea ministerului pe care îl conduceți.

În primul rând aș dori să fac o mică corecție: nu este vorba de „destăinuiri”.

În ultima vreme, în special după semnarea Convenției de la Arhus, acest cuvânt a început să aibă parcă anumite conotații care intră în contradicție cu transparența de care Ministerul Mediului a dat întotdeauna dovadă în relațiile sale cu mass media și cu reprezentanții sectorului neguvernamental. Deci, mai corect cred că ar fi să vorbim de o informare a opiniei publice referitor la aceste direcții de activitate, pe care într-adevăr le-am trasat deja. Și, de asemenea, referitor la anumite evenimente deosebit de importante care vor jalona acest an respectivele direcții.

Și, ca să revenim la subiectul discuției noastre, a-și dori să accentuez că toată strategia noastră pentru anul 1999 este concepută ca o dezvoltare a rezultatelor obținute în anul trecut. În acest context, trebuie să subliniem, cu riscul de a ne repeta, că momentul de referință pentru majoritatea inițiativelor noastre este Conferința Miniștrilor de Mediu de la Arhus. Un loc important în anul 1999 îl va ocupa implementarea prevederilor, con-implementarea prevederilor Convenției semnată cu acest prilej. Rezultatele se vor vedea curând în domeniile educației și propagandei cu tematică ecologistă.

În același timp,, se va dezvolta noua schemă de gestionare a resurselor naturale. Pentru structura de perspectivă concepută, deja s-au pus bazele conceptuale iar în anul acesta se va trece la aplicarea lor în practică.

La fel de important este și faptul că se va pune accentul pe aplicarea și perfecționarea mecanismelor economice, în cadrul cărora o atenție prioritară se va acorda fondurilor ecologice extrabugetare.

Pentru că ați subliniat consecvența și continuitatea de acțiune, vă rugăm să precizați și ce consecințe va avea în noul an actul de ridicare la rang de minister a autorității centrale de mediu.

Momentul istoric al transformării în minister a fostului Departament al Protecției Mediului Înconjurător, nu a rămas nici el fără consecințe. Pentru prima oară s-a creat o nouă Direcție pentru politici de mediu. A mai fost creată o nouă structură - Serviciul de Monitoring Ecologic Integrat. Alte schimbări de esență au fost făcute și în structura unor subdiviziuni ale Ministerului Mediului, cum ar fi Serviciul Hidrometeorologic, a cărui bază tehnică a fost îmbunătățită substanțial.

Toate aceste schimbări înseamnă mult mai mult decât niște simple modificări de natură administrativă. Înseamnă o racordare practică la cerințele integrării europene a R. Moldova. Spun asta pentru că va continua să ne preocupe în mod prioritar consolidarea relațiilor internaționale. Asistența tehnică, în valoare de 10 milioane de dolari, care a fost atrasă în aplicarea prevederilor convențiilor internaționale, a determinat consolidarea structurii, perfecționarea cadrului de activitate și a sectorului de resurse umane.

Analizând agenda evenimentelor de mediu pentru anul în curs, care va fi, în opinia dvs., momentul cel mai reprezentativ pentru prestigiul ecologismului din R. Moldova?

Cred că acesta va fi evenimentul lunii aprilie: Conferința Vice-

miniștrilor de Mediu, care va avea loc la Chișinău. Este, ca importanță europeană, următorul pas făcut după Arhus - 1998. Alegerea noastră ca țară gazdă ne onorează, dar ne și obligă. Oricum, este o recunoaștere a eforturilor și a meritelor R. Moldova în domeniul protecției mediului. Am convingerea că vom onora la cea mai înaltă cotă valorică sarcinile care ne vor reveni. Este de fapt prima ocazie acordată Chișinăului de a intra în istoria politicii de mediu contemporane, alături de numele sonore și cu tradiție ale unor capitale europene.

Republica Moldova s-a înscris definitiv în circuitul de valori al Europei : [interview cu domnul *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: Nicolae Budevici // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 4 (85) (Apr.). – P. 5.

Stimate domnule Ministru Arcadie Capcelea, suntem la finalul Conferinței Pan-Europene a Părților semnatare ale Convenției de la Arhus. Cum apreciați Dvs. evenimentul care tocmai s-a încheiat?

Conferința Pan-Europeană a Părților semnatare ale Convenției de la Arhus a fost o excelentă ocazie pentru R. Moldova de a-și reitera voința și capacitatea de a se înscrie definitiv în circuitul de valori ale democrațiilor europene. Reuniunea a întrunit reprezentanți din 33 de țări ale Europei și Asiei, reprezentanți ai diferitelor formațiuni și organizații internaționale de mediu. În cadrul acestei întruniri, discuțiile s-au axat asupra modalităților și căilor de semnare și ratificare a Convenției. Unele țări - Slovenia, Rusia ș.a., care nu au semnat la Arhus textul final al Convenției și au exprimat disponibilitatea de a efectua acest lucru pe parcursul anului curent. Alte țări, ca România, Danemarca, Belgia, Olanda, Marea Britanie, Ucraina ș.a. și-au exprimat intenția de a ratifica în timpul apropiat această Convenție. În această ordine de idei, participanții la reuniune au apreciat eforturile R. Moldova care, semnând Convenția anul trecut la Arhus, împreună cu alte țări, a ratificat-o la 7 aprilie a.c., devenind astfel prima țară ratificată.

Care sunt așteptările în viitorul imediat în direcția transpunerii în practică a prevederilor Convenției de la Arhus?

Convenția va intra în vigoare după ce va fi ratificată de către 16 țări. Se așteaptă ca aceasta să se întâmple la finele anului viitor. Participanții au vorbit despre faptul că implementarea prevederilor Convenției ține de specificul țărilor semnatare. S-a convenit ca următoarea reuniune de lucru a reprezentanților să fie convocată în jumătatea a doua a anului 2000. De asemenea, discursurile în cadrul ședințelor s-au referit nu numai la accesul publicului la informația ecologică și justiție ci, în cadrul lor, s-au evaluat și multiplele probleme cu care se confruntă astăzi majoritatea țărilor de pe glob. Deci, putem afirma că procesul construirii unui „Mediu pentru Europa” se află în plină desfășurare, iar R. Moldova a reușit să se afirme definitiv în cadrul lui,

ca factor de progres.

Conferința s-a desfășurat în mod simbolic în preajma Zilei Internaționale a Pământului. Vă rugăm să expuneți pe scurt cele mai acute probleme actuale care stau în atenția Ministerului Mediului pe care îl conduceți?

Fiind în preajma Zilei Internaționale a Planetei Pământ, vom menționa că tânărul nostru stat a aderat la mai multe convenții și foruri ecologice internaționale. Continuă îndeplinirea obligațiilor asumate de R Moldova privind impactul transfrontalier al avariilor industriale, iar în ultimele zile și cel al războiului din Balcani, care ne amenință cu precipitații ce conțin o anume concentrație de benzopirenă. Instanțelor Internaționale respective le sunt prezentate rapoarte privind implementarea prevederilor Convenției în cauză. Continuă inventarierea surselor potențiale de poluare în sectorul militar și conlucrarea cu Alianța Nord-Atlantică „Parteneriatul pentru pace”. S-a elaborat, în comun cu serviciul hidrometeorologic, Regulamentul referitor la Sistemul de alarmă a situațiilor de avariere în bazinul Dunării pe teritoriul R. Moldova.

Vă mulțumim pentru amabilitate și pentru timpul acordat.

5 Iunie : Ziua Mondială a Mediului. Necesitatea unei zile a purificării noastre : [interviu cu domnul *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: Ion Proca // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență. – 1999. – Nr 5 (86) (Mai). – P. 4.

Domnule ministru, la 5 iunie vom sărbători Ziua Mondială a Mediului. Care este semnificația ei?

În iunie 1972, în una din capitalele nordice, și anume la Stockholm, s-au întrunit participanții la prima Conferință ONU dedicată mediului și dezvoltării și având genericul „O unică planetă”. Atunci au participat 113 state, reprezentate la nivel înalt. Conferința a pus în dezbatere principalele pericole ce afectează sănătatea planetei și a recomandat constituirea în cadrul ONU a Programului Națiunilor Unite pentru Mediu, cu sediul la Nairobi (Kenia). Ziua de 5 iunie a fost declarată ca Zi Mondială a Mediului, în fiecare an deviza sub care este celebrată fiind schimbată, ca urmare a considerării problemelor stringente cu care se confruntă plătândă și bolnava noastră planetă. Anume în această zi comunitatea internațională întreprinde acțiuni comune de mediatizare a acestor probleme care demonstrează îngrijorarea în viitorul de mâine al Terrei. E bine știut că dreptul fundamental al omului la viață nu se poate împlini fără existența unui mediu sănătos. Și aceasta ne-o dovedesc ultimele cataclisme ce s-au abătut și peste minusculul nostru meleag, unde omul a intervenit brusc și nemilos cu târnăcopul și toporul, cu hârlețul și buldozerul. Și iată că avem de cules roadele nepăsării noastre: dealuri ce se duc de-a berbeleacul, sate scufundate. Pildele de ultimă oră de la Leușeni și Ghiliceni, dar chiar și cele din cartierul Petricani al capitalei, ne dau de înțeles

că relația om-natură a ajuns la un punct nevralgic când demența nu mai are leac și organismul viu al pământului se răscoală, forfotește și se sparge ca un butoi. Moșii și strămoșii noștri au știut măsura în toate, deși aveau nevoie de pământ și pentru un hat puteau să umble prin judecăți ani în șir; ei au știut că locul nucului e pe deal și al salciei pe vale; ei n-au răscolit pământul în terase ca să viseze la livezile Semiramidei. Buna vecinătate și înțelegere cu natura i-a ocrotit și i-a salvat de pericolul alunecărilor de teren, de inundații.

Așa e cum ziceți dvs. și împărtășesc pe deplin această nostalgie ancorată în trecut, dar să nu uităm că altele sunt realitățile economice și oamenii sunt cu totul alții iar în unele cazuri Macarie Capcelea de la Izvoare ar putea să nu fie de acord cu Arcadie Capcelea, ministrul Mediului și fiul său.

Tatăl meu, în general, e un răzvrătit. Toată viața lui a crezut în cuvântul tipărit și, cum nu i-a plăcut ceva, imediat a și trimis scrisoare la gazeta raională ori la cele centrale. Nu m-ar mira faptul când într-o bună zi n-ar fi de acord cu mine și m-ar critica la vreun ziar. De fapt, dacă a venit vorba de satul meu Izvoare, aș vrea să deschid o paranteză și mai apoi voi răspunde la întrebarea ce ține de factorii economici.

Așadar, Izvoare... Numele spune și eu cred că am avut cea mai fericită copilărie, cu cea mai dulce apă, cu cele mai mirositoare flori de câmp. Nu aș vrea să mă învinuți de sentimentalism, nici de har poetic, pentru că nu-l am, dar mie mi-s scumpe până și vocalele din denumirea Izvoarelor noastre care, în sfârșit, au fost curățate și amenajate. Și, cu toate acestea, observ și pe la Izvoare, la margine de sat, gunoiști neautorizate și asta mă întristează. Dar îmi cunosc sătenii ca oameni gospodari și ambițioși și cred că va dispărea această meteahnă care nu-i un cusur vechi, ci vine tot din cauza crizei economice.

Ca din legende vechi, spinările domoale ale dealurilor Basarabiei se învăluresc într-o eternă poveste.

Este recunoscut în mod unanim faptul că protecția mediului este astăzi o problemă globală de o importanță covârșitoare. Existența unui mediu curat reprezintă o condiție tenta unui mediu curat reprezintă o condiție „sine qua non” a realizării drepturilor fundamentale ale omului, consfințite și în Constituția Republicii Moldova: dreptul la sănătate fizică și morală și dreptul la viață. Conform prevederilor Constituției statul este obligat să asigure păstrarea calității principalelor componente ale mediului: aer, apă, sol, floră, faună, în condițiile unei dezvoltări durabile. Dezvoltarea economică și creșterea demografică trebuie să ia în considerație capacitatea de suportabilitate a mediului natural și nu trebuie să afecteze posibilitatea ca și generațiile viitoare să poată să se bucure de un mediu curat.

Asta-i în cazul când am fi o țară puternic dezvoltată industrial, dar noi nu avem nici industrie și nici mediul nu-i din cel parfumat.

Eu vorbesc la general, pentru că mediul nu are hotare, ceea ce se întâmplă în alt capăt de pământ se poate lesne răsfrânge și asupra noastră. Nori grei pot veni spre noi de pe câmpurile de luptă din imediata noastră apropiere și nu

putem fi siguri nici de stațiile atomoelectrice ce ne înconjoară. Nu mai puțin pericol prezintă Oceanul planetar datorită deversărilor de ape uzate și deșeuri, care determină afectarea ecosistemelor acvatice. Poluarea cu hidrocarburi și deșeuri nucleare sunt două probleme acute, ce au determinat semnarea unor convenții internaționale ce au ca scop protecția mediului marin (de exemplu Convenția de la Montego Bay asupra dreptului mării, Convenția privind cooperarea internațională în cazurile accidentelor nucleare ș.a).

Păstrarea unui mediu cât mai curat reprezintă o cerință majoră pentru fiecare dintre noi, având în vedere că poluarea afectează calitatea vieții, iar fenomenele globale pot avea consecințe nebănuite. Asta înseamnă că trebuie să ne implicăm în circuitul legilor internaționale referitoare la responsabilitatea privind protecția mediului, trebuie să conștientizăm publicul larg în aceste probleme.

Dovada la cele spuse e și faptul că Republica Moldova este printre primele state care a semnat Convenția de la Arhus (Danemarca) la 25 iunie 1998 și primul care a ratificat-o, iar anul acesta noi am fost gazda primei Conferințe a părților semnatare. A trecut mai bine de o lună de la acest eveniment, dar pe adresa ministerului nostru continuă să sosească scrisori de mulțumire și recunoștință de la participanți. Ei țin să sublinieze în mod deosebit nu numai ospitalitatea caracteristică poporului nostru, ci și buna organizare a Conferinței.

Domnule Arcadie Capcelea, probleme sunt multe, probleme legate de mediu și oricât ne vom strădui nu vom putea să le depășim pe toate. Peste o lună se împlinesc un an de la fondarea Ministerului Mediului. Vă rog să ne spuneți dacă activitatea acestei instituții s-a îmbunătățit în acest interval de timp.

Era și firesc să se îmbunătățească, pentru că am devenit o instituție de stat, parte componentă a Guvernului, fapt ce ne permite de a promova mai insistent politica ecologică nu numai în domeniul protecției mediului, dar și în alte planuri. La insistența Ministerului, în anul trecut, în „Orientările strategice ale dezvoltării social-economice a R. Moldova până în 2005”, document aprobat de Guvernul R. Moldova, se vorbește pentru prima dată de Dezvoltarea Durabilă, adică domeniul ecologic este tratat la același nivel cu domeniul economic și social. Observăm și altă tendință favorabilă, legată de faptul că tot mai consecvent programele și strategiile ministerelor și departamentelor se bazează pe principiile ecologice, fapt ce previne degradarea mediului, conduce la ameliorarea calității lui. Aș menționa în acest sens elaborarea de către Ministerul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare a unui program de activitate care este totalmente bazat pe principiile Dezvoltării Durabile. Am avut pe parcursul acestui an un sprijin esențial și din partea structurilor internaționale de profil, cu ajutorul cărora am organizat simpozioane, mese rotunde, seminare privind poluarea și protecția mediului. Specialiștii noștri tot mai des sunt invitați peste hotare ca să participe la diferite reuniuni oficiale și de lucru. Pe parcursul acestui an s-au îmbunătățit considerabil relațiile

și colaborarea noastră cu organizațiile nonguvernamentale. Am elaborat programe, legi, sinteze privind starea mediului și multe altele.

Ce înseamnă ziua de 5 iunie pentru dvs. personal?

Pentru toată lumea această zi ar trebui să însemne o zi a purificării sufletului și a tot ce ne înconjoară. Noi suntem un popor care am avut aceste tradiții și nu îmi explic de ce în ultima vreme am încetat a le promova.

Deschid ușile demnitarilor numai cu argumente : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului] / consemnare: Valeriu Volontir // Glasul Națiunii. – 1999. – 21 iul. – P. 1, 11.

- Păstrați în memorie un colț deosebit din sinul naturii de la baștina dumneavoastră?

- Dealul Țiglău, o colină înaltă din preajma satului natal Izvoare, județul Soroca. De aici se poate vedea un admirabil peisaj, nenumăratele văi împresurate cu pășuni și arbuști, vales râului Căinar, de aici se zăresc câteva sate și sățișoare. Pe această colină pentru prima dată în viață am avut norocul să văd un iepure sălbatic, o vulpe, un șarpe, un țistar ș.a. Ne adunam, copiii, pe colină pentru a organiza diferite jocuri. Tot aici, pe vârful de deal, am citit dintr-o răsufare „Robinson Crusoe”. Dacă vreți să-mi adresați tradiționala întrebare a revistei despre prima dragoste, țin să vă destăinui că am avut-o și eu ca orice adolescent, în clasa a IX-a – veneam cu fata dragă seara să ne plimbăm pe versantul râului Căinar de unde ne întreceam cine va descoperi primul pe cer Calea Lactee, Ursa Mică sau Ursa Mare, și neapărat ne rosteam cuvinte frumoase.

- Domnule ministru, în ultimul timp în republică și-au întrerupt activitatea nenumărate fabrici, uzine, combinate, complexe animaliere. Din această cauză suferă economia țării, în schimb, probabil, are de câștigat mediul ambiant...

- Parțial, da. Însă puțin. Odată cu închiderea acestor întreprinderi s-a redus volumul apelor reziduale, al gazelor evacuate în aer, al chimicalelor din sol și din apă. Dar situația continuă să se agraveze, deoarece se supra-exploatează regnul animal și cel vegetal. Crește eroziunea solului în urma defrișărilor de pădure. Degradează stațiile de purificare. În schimb, în lipsă de mijloace financiare nu se prea folosesc chimicale și producția noastră agricolă este pur ecologică. Distrugerea complexelor animaliere a slăbit întrucâtva poluarea mediului, dar, ca urmare, crește sectorul zootehnic privat, ceea ce intensifică poluarea în localitățile rurale, în primul rând a apelor subterane și a solului.

- Deci, pe an ce trece omul încalcă tot mai mult legile naturii: păduri defrișate, bălți desecate, pământuri poluate... Natura poate să-l pedepsească la rândul ei pentru asemenea atitudine...

- Da, mai întâi de toate pentru faptul că se agravează sănătatea populației în urma utilizării apei potabile necalitative, a poluării solului și a aerului.

Scade recolta la hectar. Mai apare și disconfortul psihologic – împrejur peisaje goale, lipsite de viață. Iată și o cifră concretă: peste 200 de milioane de dolari americani constituie pierderile anuale de pe urma dereglării echilibrului din mediul ambiant, ceea ce constituie aproape jumătate din bugetul anual al republicii.

- *E afectată, deci, economia națională?*

- Foarte mult. Am spus deja că mediul ambiant poluat acționează asupra sănătății omului și cauzează enorme pierderi materiale. Epuizarea resurselor naturale ca materie primă implică creșterea consumului de energie. În republica noastră se folosește energie electrică de trei-patru ori mai multă decât în țările europene dezvoltate... Bunăoară, prezența unei fâșii de protecție de pădure pe un teren agricol sporește recolta la hectar cu 25-30 la sută: crește cantitatea umezelii, se reduce viteza vântului, scade eroziunea.

- *Domnule ministru, mediul ambiant poate influența și politica?*

- Vrem noi sau nu vrem, dar o influențează. Poluările masive duc la decesul oamenilor, la pieirea animalelor domestice și sălbatice, la distrugerea diferitelor obiective sociale, la declanșarea eroziunilor... De regulă, aceste efecte sunt lente, cumulative și nu întotdeauna politicienii își dau seama de pericolul care provine de la degradarea mediului. Numai politicienii cu o cultură înaltă și cunoștințe profunde sesizează acest lucru.

- *Nu vă supărați de întrebare, dar care sunt limitele mediului în viziunea dvs.?*

- Mediul e cunoscut ca o categorie ce ține de existența ființei umane – tot ce îl înconjoară pe om, inclusiv cosmosul, sub aspect teoretic, poate fi acceptat drept mediu uman, și limitele lui nu pot fi stabilite. Practic, omul are limitele sale: atmosfera până la stratul de ozon, suprafața terestră, cavitățile subterane de extragere a resurselor minerale, inclusiv cele mai mari adâncimi ale oceanului global.

- *Noi trăim cu toții într-un mediu ambiant vizibil. Dar trăim și în alt mediu?*

- În mediul social, cultural, politic, economic, spiritual. Una din sarcinile noastre este de a ecologiza toate aceste aspecte.

- *În anii domniei lui Vasile Lupu, mai exact în 1646, au apărut „Pravilele împărătești”, de altfel foarte bune, care nu ocoleau nici domeniul ocrotirii naturii. De exemplu, pentru tăierea de pomi, răufăcătorului putea să i se taie mâinile. Asta atunci când teritoriul Moldovei era împădurit în proporții de șaptezeci la sută. Azi, când teritoriul republicii e împădurit numai în proporție de opt-nouă la sută, pentru asemenea faptă vinovatului i se poate aplica în cel mai rău caz o amendă mică. De ce în prezent legile noastre de protecție a mediului sunt atât de inofensive, nemaivorbind de faptul că ele nu se respectă?*

- De vină e situația generală, caracteristică nu numai pentru ecologie. Legislația reflectă starea social-economică actuală. Rezultatul aplicării ei depinde nu numai de inspecții ecologi, de instituțiile judecătorești, care

nu administrează întotdeauna pedepse în strictă conformitate cu gravitatea cazului – mai iau în seamă și alte aspecte ale societății, în primul rând cel economic și social al populației...

- *Domnule Arcadie Capcelea, Ministerul Mediului a elaborat un concept de ocrotire și conservare a mediului. Vă rugăm să ne spuneți câte ceva despre el.*

- Am elaborat Codul legislativ ecologic, Programul ecologic de lungă durată (pentru următorii 20-25 de ani), Planul național de acțiuni (pentru următorii 3-4 ani). Totodată au fost elaborate și continuă să se elaboreze un șir de programe ramurale, printre care Strategia conservării biodiversității, Programul de acțiuni de prevenire a schimbărilor climatice, Programul de valorificare a deșeurilor, Strategia dezvoltării durabile a pădurilor, Strategia dezvoltării resurselor acvatice, Programul combaterii poluării bazinului aerian de către transportul auto ș.a.

- *Cititorul nostru e curios să știe cu ce ar putea contribui el, copilul, adolescentul, la ocrotirea mediului?*

- Mai întâi de toate el ar trebui să conștientizeze că mediul ambiant este casa noastră, a tuturor. E bine să acumuleze cunoștințe profunde în acest domeniu, să-și formeze o cultură ecologică vastă. Să știe că avem nevoie de râuri și lacuri nu numai pentru apă și pește, prețuim stejarul nu numai pentru lemnul lui tare, ocrotim căprioara nu numai pentru carnea ei... Crescând mare nu numai că nu trebuie să repete greșelile părinților față de mediu, dar, dimpotrivă, să le repare pe cât e posibil. Copiii pot fi inițiatori și participanți la diferite acțiuni practice, cum ar fi amenajarea surselor de apă, lichidarea gropilor de gunoi, plantarea arborilor și arbuștilor, depistarea diferitelor încălcări ecologice ș.a.m.d. De ce nu ar organiza ca pe timpuri patrulă verzi și patrulă albastre, contribuind mult la ocrotirea florei și faunei naționale?

- *În republică există cinci rezervații naturale. E mult sau puțin pentru o țară cu o asemenea suprafață și densitate a populației?*

- Consider că e bine. Rezervațiile n-au fost și nici nu sunt create de un demnitar sau altul, ele au apărut datorită argumentelor științifice și insistenței savanților care au studiat această problemă pe parcursul a mai mulți ani. Cu regret, tocmai 86 la sută din teritoriul republicii e valorificat în activitatea economică, în cea mai mare parte în agricultură.

- *Ce specii de animale și plante de pe teritoriul republicii sunt pe cale de dispariție? Pot fi ele salvate?*

- În noua ediție a Cărții Roșii a Republicii Moldova (prima ediție a apărut în 1978) vor fi incluse 108 specii de animale, 106 specii de plante, 16 specii de licheni, 9 specii de mușchi – toate aceste specii sunt rare sau pe cale de dispariție. Dintre animale aș putea numi pisica sălbatică, vidra, nurca europeană, șerparul, șoimul dunărean, acvila pitică, gaia roșie, iar dintre plante – albăstreaua Angelescu, ghiocelul Elvez, ciulinul de apă, bujorul străin, nufărul alb... Desigur, o bună parte dintre speciile rare sau pe cale de dispariție pot fi salvate. Soluționarea acestei probleme depinde, în primul

rând, de responsabilitatea și grija noastră și necesită și investiții financiare. E nevoie să creăm pentru speciile respective condiții optime de supraviețuire, inclusiv înlăturarea acelor specii care dăunează speciilor rare și pe cale de dispariție. Bunăoară, cerbul pătat s-a plasat în nișa ecologică care era ocupată de cerbul nobil. Cerbul pătat este mai rezistent, mai puțin capricios la hrană, prin urmare și capacitatea sa de rezistență este mai mare. Pentru a salva cerbul nobil ca specie se cuvine să fie scos de pe întreg teritoriul republicii cerbul pătat și populat ținutul nostru cu noi exemplare ale cerbului nobil adus din alte regiuni europene.

- *Care poezie despre natură ați memorizat-o pentru prima dată?*

- „Ce te legeni Codrule”

- *În timpul verii mulți copii pleacă în turism. Ei vor să știe cum trebuie să se comporte cu adevărat un turist în sânul naturii?*

- Depinde de ce soi de turism e vorba. Dacă turistul poposește pentru mai mult timp, neapărat se cuvine să aleagă bine locul pentru cort și în special locul pentru foc fără a dăuna naturii. Nicidecum nu trebuie poposit în preajma cuiburilor sau vizuinilor de animale. Turistul trebuie să știe bine nu numai cum să-și aranjeze rucsacul, dar și cum să acorde o mână de ajutor în drum celui mai slab decât el, cum să anunțe inspectorii ecologi despre anumite calamități naturale, despre cazurile de braconaj etc.

- *În prezent, domnule ministru, continuă să se împăduască noi suprafețe pe teritoriul republicii?*

- Da, anual se plantează circa 1000-1300 hectare cu puiet în fondul forestier de stat. Din păcate, nu se plantează sau se plantează foarte puțin fâșii forestiere.

- *Atât în guvernul Ciubuc, cât și în guvernul Sturza, dvs. ați fost și sunteți unul dintre puținii miniștri neînvinuiți de nici un partid de necompetență, de corupție, de cumătrism ș.a.m.d. Acest lucru probabil vă încurajează mult?*

Să subliniez, în acest context, necesitatea schimbării mentalității societății. Dacă vom reuși, abia atunci vom preveni în mod real degradarea mediului, pentru că nu vom mai cheltui banii în zadar, la infinit, pentru a reface ceva ce tot noi distrugem. Dacă unii din semenii noștri nu pot construi, apelul meu este să îi determinăm ca cel puțin să nu dărâme.

Mediul aparține întregii omeniri : Fiecare dintre noi are dreptul să participe la luarea deciziilor care îi vor determina calitatea / Arcadie Capcelea // Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Nr 8/9 (101/102) (aug./sept.). – P. 11.

- Dacă ziceți că nu am fost învinuit de ceva... Eu nu mi-am schimbat felul odată cu schimbul de fotolii. Am fost, sunt și voi fi același Arcadie Capcelea ca și acum 5-10-15 ani. Consider că inima curată și profesionalismul contribuie la rezolvarea problemelor pe care mi le pune în față însăși Măria sa, Natura.

Întotdeauna deschid uşile demnitarilor – numai cu argumente, dar nu cu aranjamente de ordin politic.

- *Care dintre ministerele noastre respectă cel mai mult mediul ambiant?*

- Îmi pare că întrebarea nu e prea corectă sau se cuvine a fi precizată: e vorba de ministerele producătoare. Ministerul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare și-a reorganizat substanțial activitatea, integrând politica mediului în activitatea sa. Situația e mai dificilă la Ministerul Industriei și Comerțului. Deocamdată nu e clar care vor fi domeniile prioritare ale industriei, n-a fost finalizată restructurarea întreprinderilor, privatizarea lor. Politica acestui minister scoate în prim-plan restructurarea industriei și se îngrijește mai puțin de aspectul ecologic al acesteia.

- *Plecați adesea cu membrii familiei în sânul naturii?*

- Din păcate, destul de rar. Mie personal acest lucru îmi reușește mai des, în virtutea serviciului, care mă obligă s-o fac.

- *Stimate domnule ministru, care sunt semnificațiile culorii verzi în viziunea dvs.?*

- Verdele este simbolul renașterii. Verdele este culoarea regnului vegetal.

- *Vă mulțumesc.*

Revenind sub semnul sacralui / Arcadie Capcelea // Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Februarie (ediție specială). – P. 1.

Diversitatea biologică este una din cele mai importante bogății naționale ale Republicii Moldova. De-a lungul a sute de generații, locuitorii pământurilor dintre Prut și Nistru au trăit în armonie strânsă cu natura, având un stil de viață cu rădăcini de tradiții înfipite adânc în timp, încă din epocile premergătoare Creștinismului, când în Panteonul religios al strămoșilor noștri figurau mai multe zeități ale naturii. Elementele și expresiile acestei atitudini față de natură, pline de respect și de dragoste, pot fi găsite în doinele populare - colecții unice, cu valoare de document istoric, de versuri folclorice care sunt mărturia modului de gândire și percepere a naturii de către popor. În ele este reflectată bogăția Moldovei: „copaci nobili”, râuri, lacuri, izvoare, pământ roditor, păduri, lunci și dealuri - toate fiind percepute sub semnul sacralui.

În prezent, protecția naturii este un domeniu mult mai complex. Dezvoltarea economică și socială au lăsat amprente semnificative asupra peisajului, la fel ca și asupra mentalității și acțiunilor oamenilor. Această dezvoltare își are expresia, din nefericire și în distrugerea și în sporirea vulnerabilității multor specii și biotopuri. Protecția diversității biologice este o prioritate națională de prim ordin în domeniul protecției mediului. Etapele de conservare a diversității biologice sunt întreprinse consecutiv de către Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului, de instituțiile specializate în protecția mediului - rezervații, ocoluri silvice, parcuri și alte arii protejate,

administrația publică locală, organizații neguvernamentale și altele - precum și de către grupele comunitare interesate.

Documentul găzduit în paginile acestui supliment al revistei „Natura” reprezintă un rezumat al primului Raport național privind conservarea biodiversității în Republica Moldova și însăși Proiectul de Strategie elaborat în acest domeniu. Ele au fost elaborate de Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului, în cadrul proiectului „Elaborarea Strategiei și Planului de Acțiuni privind Conservarea Diversității Biologice în Republica Moldova”, cu suportul financiar al Băncii Mondiale și este dedicat prezentării Secretariatului Convenției privind diversitatea biologică. Raportul este elaborat de specialiști experimentați în domeniul protecției mediului, în general și, în particular, în cel al conservării și utilizării raționale a diversității biologice și conține informație despre starea, tendințele și căile de ameliorare a diversității biologice în Republica Moldova. Raportul Național și Strategia privind Diversitatea Biologică constituie elemente importante de activitate, care sunt necesare țării pentru dezvoltarea politicii de protecție a mediului în viitor.

Doresc să-mi exprim profunda gratitudine față de toți cei care au participat la elaborarea acestui document și sper că ei își vor continua și în viitor activitatea în dezvoltarea politicii de mediu din acest domeniu, ceea ce va constitui o serioasă garanție a reușitei în conservarea diversității biologice.

Dacă nu poți construi, cel puțin nu dărâma : [interviu cu domnul *Arcadie Capcelea*, Ministrul Mediului al Republicii Moldova] / consemnare: Șerban Orheianu // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2000. – Nr 5 (98) (Mai). – P. 4.

Stimate domnule ministru Arcadie Capcelea, de mai mulți ani vă aflați în eșalonul de vârf al politicii de mediu din R. Moldova și, în această calitate, v-ați dovedit în repetate rânduri dragostea pentru natura acestor meleaguri. Și, totuși, de care loc vă simțiți legat sufletește mai mult?

Ca fiecare om, desigur că simt și eu cea mai puternică atracție față de locul natal. M- am născut într-un sat pitoresc, cu denumirea Izvoare. Un nume perfect justificat prin cele câteva izvoare aflate la poalele acestui sat, extraordinar de frumos amenajate și care au și o calitate deosebită a apei. Dar cele mai luminoase amintiri îmi sunt legate de dealul Țiglău. Este unul din cele mai înalte dealuri din nordul Moldovei, cu pante abrupte, personalizate de alunecări de teren, de ravene, de mici hârtoape și care este acoperit pe anumite porțiuni de păduri. Privind cu ochii minții în urmă, revăd și fantastica diversitate biologică care și-a pus ireversibil amprenta farmecului ei pe acei primi ani din viața mea.

Era un landsaft deosebit, creat în bună parte și datorită micilor parcele ale gospodăriilor particulare. Pentru noi, copiii de atunci, una din marile satisfacții era să ne suim pe Țiglău și să ne desfătăm privirea cu imaginea

panoramică a satelor risipite prin văile aliniate de-a lungul râului Căinari. Și chiar și despre acest râu, în care ne scăldam adesea, îmi revin în minte imagini extraordinare: pe atunci era cu mult mai mare decât acum, iar inundațiile periodice, care veneau o dată la câțiva ani, ofereau un spectacol de neuitat al dezlănțuirii naturii.

Urmărindu-vă cu câtă patimă vorbiți de aceste lucruri și amintiri, am dori să vă întrebăm: în ce măsură ele v-au influențat în alegerea profesiei?

Da, m-au influențat în mod categoric. Mi-a plăcut tot timpul să pătrund în esența organizării naturii. De altfel, cele mai bune note la școală le-am avut anume la științele naturale. Mă stăruiam să pătrund anume în legitățile de alcătuire ale diferitelor forme ale naturii. Pentru mine era o enigmă de ce și cum s-au format dealurile și văile, cum au apărut rocile acelea calcaroase, atât de stranii uneori, cum s-a format, în ansamblul său, landsaftul din jurul Țiglăului. Dorința de a cunoaște natura sa dezvoltat mai mult când am ajuns la Universitatea din Moscova, unde am urmat cursurile facultății de geografie și unde am studiat în detaliu aceste probleme. Ulterior, m-am ocupat cu un domeniu specific: modelarea reliefului prin exercitarea acțiunii unor procese exogene, între care, la noi, mai cunoscute sunt alunecările de teren, eroziunea solurilor și ravenarea. Iar, mai târziu, cred că pot spune că am dobândit maximum de satisfacție profesională când am pătruns în marea familie a ecologismului din Moldova. De abia atunci am căpătat o viziune de ansamblu asupra naturii meleagurilor noastre și asupra problemelor ei percepute în context global. Este o senzație pe care o asociez continuu cu cea din copilărie, când de pe culmea Țiglăului cuprindeam imaginea întregii regiuni.

Una dintre coordonatele specifice domeniului ocrotirii mediului constă în interdisciplinaritatea acestuia. Dintre toate științele care converg în ecologie, considerați că vreuna anume este mai importantă?

Aveți dreptate când spuneți că ocrotirea mediului presupune o abordare complexă a problemelor. Dar dacă vorbim de aspectele managementului mediului, atunci e clar că este imposibil să dai prioritate unei științe anume, oricare ar fi ea, unei abordări dintr-o anumită latură. Dacă vreți, nu este vorba de o echitate, cât de un spirit de echilibru care constituie o legitate a ecologiei. Și spun asta pentru că ecologia înseamnă în primul rând armonie din toate punctele de vedere. Și, ca să fiu mai explicit, vreau să spun că managementul protecției mediului, problemele de administrare a resurselor, sau cele care țin de controlul ecologic de stat, necesită ca lucrătorul respectiv să fie bine pregătit și din punct de vedere juridic, și din punct de vedere al cunoașterii mecanismelor și consecințelor economice, la fel ca și din cel al cunoașterii legităților naturii. Dar, în același timp, sunt unele aspecte care necesită cunoștințe aprofundate, de exemplu în monitorizarea calității apei, aerului, sau în cel al fondului forestier. Aici, în aceste cazuri particulare, e clar că se dă prioritate uneia sau alteia din științe. Pentru a promova însă protecția mediului ca pe un principiu, și nu ca pe o specialitate ca atare, mai ales factorii de decizie trebuie să aibă cunoștințe

din cel puțin câteva domenii pentru a înțelege interdependența fenomenelor. A refuza să ieși din limitele unei științe anume, oricare ar fi ea, înseamnă să nu pătrunzi esența ecologiei, sau, altfel spus, înseamnă să nu poți vedea pădurea din cauza copacilor.

Factorul de decizie din ecologie trebuie, să stăpânească noțiuni ce țin de științele naturii, dar și multe alte cunoștințe care să îi permită să argumenteze o decizie. El trebuie să poată aprecia corect care e impactul acelei decizii, care sunt consecințele ei, atât ecologice, cât și economice. E vorba, practic, de a reuși să creezi o balanță echitabilă între interesele ecologice, cele economice și cele sociale. Numai această abordare complexă poate da o perspectivă de lungă durată.

Pentru că ați adus în discuție acest rol al factorilor de decizie și pentru că vă cunoaștem ca pe un promotor consecvent al colaborării intersectoriale în problemele de mediu, vă rugăm să ne spuneți și care este situația actuală în relația dintre minister și reprezentanții autorității publice în teritoriu. Vă adresăm această întrebare mai ales că, după crearea noului Minister al Mediului și Amenajării Teritoriului, mai mulți cititori au ridicat problema raporturilor de colaborare dintre primării și autoritatea centrală de mediu.

Evident că, odată cu accelerarea reformei și, în mod special, mă refer la reforma administrativă - centrul de greutate în utilizarea resurselor, dar și în protecția mediului în ansamblu, revine autorităților publice locale, respectiv primăriilor. Noi, ca instituție centrală a statului, ne străduim să promovăm în teritoriu aceste principii, inclusiv prin antrenarea și instruirea autorităților publice locale. Ministerul, chiar dacă ar dori, nu poate interveni pentru fiecare caz, pentru fiecare monument al naturii adus în stare de degradare chiar de localnici, de cei care ar trebui să-l ocrotească primii. Eufemistic vorbind, ministerul nu poate să se transforme într-o echipă de pompieri care să sară la intervenție în fiecare caz în parte. Rostul ministerului este de a asigura antrenarea și instruirea cadrelor locale, de a le crea suportul legislativ și instituțional necesar în luarea deciziilor și, în măsura posibilităților, de a asigura un suport financiar pentru o anumită gamă de activități. Pentru a conferi eficiență și continuitate acestor relații, am creat structuri teritoriale de gestionare a resurselor și protecției mediului. Este pentru prima oară în istoria R. Moldova, când la nivelul conducerii județene există structuri cu astfel de atribuții. Ele sunt direct responsabile de activitatea primăriilor în teritoriu.

În același context se încadrează și recenta inițiativă a ministerului de a organiza concursul de nominalizare a celei mai verzi și mai curate localități?

Exact! Această inițiativă e luată pentru a permanentiza activitățile gospodărești pe care ne-am obișnuit să le desfășurăm doar de sărbători. Curățenia și ordinea trebuie să redevină o constantă a vieții noastre cotidiene și nu un prilej de a sublinia o sărbătoare sau alta. Concursul se înscrie de fapt într-un șir de acțiuni pe care le preconizăm în viitorul apropiat pentru a determina în mod concret o schimbare pozitivă în conștiința populației. Sperăm ca, în

urma inițiativelor noastre, acțiunea să devină continuă, complexă și orientată spre extinderea și ameliorarea amenajamentului spațiilor verzi. Vrem să atragem atenția în primul rând la necesitatea stringentă a acestor lucrări. Iar granturile, țin să subliniez, dorim să fie un stimul și nu o motivație.

Remarcăm, stimate domnule ministru, că instituția pe care o conduceți are o intensă activitate în teritoriu. Puteți să ne spuneți câte ceva și despre cele mai recente colaborări ce se derulează în plan internațional?

Avem deja o adevărată tradiție a colaborărilor de succes cu diverse structuri internaționale de mediu. Activăm intens în bazinul dunărean și în cel al Mării Negre, interesul regional fiind, desigur, mult mai pregnant.

Astfel, pentru bazinul dunărean am primit un set de granturi orientate spre conservarea biodiversității ecologice, spre prevenirea poluării. Zilele acestea urmează a fi semnat la București un acord trilateral, România - Moldova - Ucraina, privitor la crearea unei rezervații transfrontaliere care va cuprinde Delta Dunării, lacurile dunărene și lunca Prutului. Tot în această zi, și tot la București, urmează să fie semnată declarația miniștrilor de mediu din România, Moldova, Bulgaria și Ucraina privitor la conservarea coridoarelor verzi, a zonelor umede din lunca Prutului și din cea a Dunării, a căror importanță este deosebită ca zone de migrație a faunei.

Ne-am integrat plenar în activitatea principalelor structuri de cooperare ecologică europene, dintre care as aminti: Comitetul pentru politică ecologică al Comisiei Economice Europene - responsabil de campania „Un mediu pentru Europa”, Consiliul Europei - responsabil de conservarea diversității biologice și a peisajelor. Iar în ceea ce privește Programul UNEP, în mod special as dori să menționez că, pentru prima oară, ministerul nostru a fost selectat ca membru al Consiliului de Administrare al UNEP și urmează ca la sfârșitul lunii mai să fim prezenți la Malmö, în Suedia, la întrunirea forului global al UNEP, care va fi organizat la nivel ministerial. Se vor pune în fața participanților sarcini strategice pentru mileniul trei, precum și o serie de alte probleme importante, printre care rolul societății civile în protecția mediului. Și, în acest context, va fi discutat și rolul UNEP în promovarea rolului societății civile de instrument al protecției mediului. La acest compartiment, voi pregăti un material cu care voi interveni, pentru că, așa cum știți, R. Moldova este un promotor principal al participației publice la nivel european. Noi am semnat primii în continent Convenția de la Arhus și în continuare, putem să mai contribuim și cu alte acțiuni la implementarea în practică a acestor concepte majore.

Ce implicații credeți că or să aibă pentru societatea neguvernamentală din Moldova, aceste eforturi pe care le face Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului, precum și dvs. personal, în direcția consolidării unei societăți civile durabile?

Personal eu rămân extrem de satisfăcut de reușita creării REC Moldova și de felul în care el funcționează deja. Este cel mai important stimulator neguvernamental al participației publice și, în același timp, unul din partenerii

cei mai puternici ai ministerului. Ca urmare a susținerii acordate de REC Moldova, mai multe ONG-uri de forță au reușit să degreveze ministerul de o bună parte din obligațiile care îi reveneau în această direcție, permițându-i să își onoreze cu succes obligațiile sale principale ce-i revin ca instituție de stat. Ca urmare, acum ne putem mândri că nu-s multe state în Europa care stipulează participarea publică în capitole aparte de lege așa cum este, de exemplu, cea a expertizei ecologice. Sunt deja intrate în vigoare și două regulamente privind modul de participare publică și consultanță publică în elaborarea documentelor de urbanism și amenajare a teritoriului.

Este bine ca cititorii revistei dvs. să știe că și în continuare vom contribui la ridicarea rolului public, susținând ONG-urile prin programe care catalizează participarea publică și educația ecologică.

Pentru că suntem în preajma unei sărbători aparte, vă rugăm ca, în finalul acestui interviu, să adresați câteva cuvinte cititorilor „Naturii”, cu prilejul zilei de 5 iunie - Ziua Internațională a Mediului.

E o zi ce va fi comemorată și la noi prin unele acțiuni de propagare a valorilor mediului și de conștientizare ecologică. Adresez rugămintea ca fiecare dintre noi să contribuie cât de puțin la ameliorarea calității mediului, chiar dacă nu e vorba de acțiuni majore. Picătură cu picătură, fiecare gest și fiecare atitudine pozitivă se va răsfrânge în mod benefic, mai devreme sau mai târziu, asupra noastră și a urmașilor noștri. As dori

Fiecare dintre noi are dreptul să participe la luarea deciziilor care îi vor determina calitatea. Acest drept are o importanță deosebită, deoarece asigură formularea deciziilor care nu contravin legislației, creează un echilibru între interesele ecologice și cele economice, și asigură securitatea ecologică a populației. Aici menționăm în primul rând prevederile Legii privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător. Sfera de competență a acestei legi (conform art. 6) se răsfrânge practic asupra tuturor proiectelor de legi, programe, concepții și planuri de construcție, reconstrucție a obiectelor economice, reconstrucție ecologică ș.a. Aplicarea în practică a capitolului III al acestei Legi care prevede expertiza ecologică obștească a diferitelor proiecte poate contribui esențial la o „ecologizare” a „vieții sociale”. În capitolul III se stipulează practic toate aspectele necesare expertizei ecologice obștești. Astfel:

- În art. 9 se prevede modul de organizare și efectuare a expertizei;
- În art. 10 se stipulează drepturile cetățenilor și asociațiilor obștești în domeniul organizării, iar în art. 11 dreptul lor la efectuarea expertizei. Conform acestor articole ele au dreptul de a solicita și primi spre examinare documentația deplină a proiectelor, de a participa la efectuarea expertizei ecologice de stat a lor;
- În art. 12 se specifică condițiile de efectuare a expertizei ecologice obștești, printre care se indică necesitatea depunerii cererii respective la organele administrației publice locale și a informării publicului despre

efectuarea expertizei obștești;

- Conform art. 13 numai în unele cazuri specifice (când documentația de proiect ține de taină; când statutul ONG-urilor nu prevede această activitate ș.a.) organele locale pot refuza înregistrarea cererii de efectuare a Expertizei ecologice obștești;

- Avizul expertizei ecologice obștești are putere juridică numai după confirmarea lui de expertiza de stat și poate fi publicat în presă sau înaintat organelor de stat de resort (art. 14).

La fel de detaliat se stipulează în prezenta lege și participarea publicului la discuția evaluării impactului asupra mediului înconjurător. Aceste investigații se efectuează în cazul proiectelor de amploare care pot afecta esențial mediul. Una din condițiile de bază a acestor studii este publicarea Declarației impactului asupra mediului înconjurător și organizarea informării publice asupra ei (compartimentul V al anexei la legea citată).

Organizarea acestor acțiuni revine beneficiarului și organelor publice locale, care creează posibilități de inițiativă cetățenești, cetățenilor și asociațiilor obștești de a face cunoștință cu materialele Declarației (compartimentului VI) și de a participa la dezbaterile publice asupra ei.

Tot în această ordine de idei, în art. 3 al Legii privind protecția mediului se stipulează că proiectarea și punerea în funcție a obiectivelor social-economice, realizarea programelor și activităților care presupun schimbări ale mediului natural se admit numai în baza avizului pozitiv al expertizei ecologice de stat și cu acordul populației din aria de influență a obiectelor în cauză.

Generalizând prevederile acestei legi menționăm că aplicarea posibilităților oferite de ea din partea ONG-urilor poate condiționa o participare masivă și eficientă la luarea deciziilor ce țin de mediu la diferit nivel.

Putem menționa, că participarea publicului în luarea diferitor decizii este asigurată de mai multe legi. Conform art. 5 al Legii privind asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației persoanelor fizice au dreptul de acces la luarea deciziilor în domeniul dat. Tot în acest sens în art. 7 al Codului apelor se spune, că ONG-urile pot prezenta propuneri pentru luarea deciziilor din do- meniul apelor.

În mod imperativ în art. 27 al Legii privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului se prevede că consultarea populației se face anterior aprobării tuturor categoriilor de planuri de amenajare a teritoriului. Se prevede (art. 29) desfășurarea diferențiată a consultării populației în funcție de volumul și importanța documentației, în conformitate cu Regulamentul elaborat de autoritatea administrării publice pentru urbanism și amenajare a teritoriului și aprobat de Guvern.

Este important, că și conform art. 15 al Codului funciar, amplasarea unor obiecte social-economice deosebite se face cu consimțământul populației locale. Din păcate rămâne neclar ce fel de obiecte cad sub incidența acestui

articol.

În memorandumul semnat între Ministerul Mediului și ONG-uri se spune că Ministerul prin intermediul structurilor subordonate și în limitele atribuțiilor ce îi favorizează participarea publicului în procesul de elaborare a deciziilor în domeniul protecției mediului la nivel local, zonal și național.

Destul de clar necesitatea participării publicului la deciziile de mediu se specifică într-un șir de acte internaționale. Astfel deja s-a făcut trimitere la art. 16 a Cartei Mondiale a Naturii unde se indică necesitatea oferirii posibilității publicului la luarea diferitor decizii de mediu. La general acest lucru este stipulat și în art. 10 a Declarației de la Rio, cât și în art. 9, p. 2 al Convenției privind accidentele industriale cu caracter transfrontalier. În art. 5 al Convenției privind deșertificarea se stipulează că părțile afectate de acest fenomen trebuie să asigure facilitarea participării populației locale și în particular a femeilor și a tineretului cu suportul ONG-urilor în eforturilor de combatere a deșertificării și minimalizării efectelor ei.

În art. 10, p. 7 al Convenției deșertificării prevede că părțile vor prevedea participarea efectivă la nivel local, național și regional a populației locale, atât a femeilor, cât și a bărbaților, în special a utilizatorilor de resurse, incluzând fermierii, păstorii și organizațiile lor reprezentative, la politica de planificare, la elaborarea deciziilor, precum și la aplicarea, și analiza programelor naționale de acțiuni.

În art. 30 al Legii privind protecția mediului înconjurător se spune că cetățenii pot participa la luarea deciziilor prin intermediul referendumului național sau local. Acest lucru e stipulat și în art. 75 al Constituției. Procedura organizării și desfășurării referendumurilor (național și local) este stabilită în Codul electoral - capitolul IV. Concomitent în art. 147 a acestui cod se stipulează că la referendum nu se înaintează problemele care au un caracter extraordinar, sau rezolvarea cărora este urgentă pentru a asigura ordinea publică, sănătatea și securitatea populației.

Să facem Europa aici, la noi acasă” : La sfârșit de săptămână cu EL : [interviu cu *Arcadie Capcelea*, doctor habilitat în managementul ecologic și Tudor Dragancea] / consemnare: Valentina Ursu // Radio Europa Liberă. – 2014. – 19 iul. – URL: <https://moldova.europalibera.org/a/25462536.html> (accesat: 25.01.2026).

Despre nevoia euro-integrării am discutat și cu Arcadie Capcelea, fost ministru al Mediului și Amenajării Teritoriului care actualmente lucrează în calitate de consultant de mediu la Banca Mondială, instituție financiară care oferă asistență țărilor sărace. Plecat de câțiva ani peste Ocean, în Statele Unite ale Americii, el revine de câteva ori pe an acasă și spune că schimbările în bine, deși lente, dar se fac simțite.

Arcadie Capcelea: „Da, schimbările sunt, se văd. După semnarea

Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană vor continua, evident, discuțiile despre orientările politice, dar să sperăm că vectorul politic deja este definitiv pentru Republica Moldova”.

Europa Liberă: De ce credeți că acest vector avantajează statul Republica Moldova?

Arcadie Capcelea: „Este clar că în viitorul apropiat nu putem vorbi de deschiderea pieței de muncă pentru cetățenii noștri, despre creșterea economică bruscă etc., lucruri care sunt destul de pragmatice și care într-adevăr îi interesează pe oameni. Dar este vorba că urmează ne orientăm spre niște valori, niște sisteme de dezvoltare care sunt durabile și care sunt mult mai avansate decât cele din Est, spre exemplu”.

Europa Liberă: Oamenii, totuși, se întreabă care vor fi beneficiile pe care le promit și guvernării pentru cei de la firul ierbii?

Arcadie Capcelea: „Beneficiile eu cred că sunt multiple, inclusiv asistența financiară care este oferită pentru dezvoltarea diferitelor ramuri ale economiei naționale. În primul rând, pentru sectorul agricol vor fi accesibile la noi resurse care vor fi alocate sau vor fi disponibile pentru Republica Moldova, vor fi posibilități de a spori competitivitatea producției noastre, vom avea acces la o piață care este predictibilă, care nu este motivată politic, unde nu apar peste noapte niște cerințe care nu sunt explicabile și nu corespund nici chiar cerințelor Organizației Mondiale a Comerțului etc.

Ne mișcăm spre o civilizație mai avansată, cu valori democratice, cu experiență și posibilități de a ne acorda asistență... Este vorba că ne mișcăm spre o civilizație mai avansată, cu valori democratice, cu experiență și posibilități de a ne acorda asistență ca să corespundem unui nivel mai înalt de dezvoltare și unui trai mai decent. Dar aceasta nu se va produce peste noapte”.

Europa Liberă: Dar care ar trebui să fie relația dintre Republica Moldova și Federația Rusă? Pentru că imediat după ce a fost semnat și ratificat Acordul de Asociere a Moldovei la UE s-au început aceste presiuni economice care se fac asupra Moldovei.

Arcadie Capcelea: „Ar trebui să fie relații de parteneriat, relații bazate pe interese economice. Eu cred că este în interesul Rusiei și al Moldovei de a avea relații normale, dar care trebuie să se bazeze, iarăși, pe acele cerințe care sunt stipulate nu numai în Acordul Organizației Mondiale al Comerțului, dar inclusiv pe acele acorduri care sunt stipulate pentru țările CSI.

Eu nu sunt specialist să vă spun la concret, dar cred că guvernul actual promovează o politică destul de pragmatică în acest sens și declară în permanență, și încearcă de a stabili aceste relații obiective pe criteriile și cerințele care reies din documentele menționate.”

Europa Liberă: Câți ani i-ar trebui Moldovei pentru a ajunge în UE?

Arcadie Capcelea: „Depinde de foarte multe circumstanțe. Dacă nu vor fi provocările pe care le avem în permanență, dacă va fi o mișcare într-o singură direcție posibilă și se vor promova reformele, dacă nu se vor produce

schimbări majore inclusiv în cadrul UE, pentru că și acolo sunt niște mișcări tectonice, spre exemplu, Marea Britanie atrage atenția asupra problemei legate de stoparea procesului de întărire a centrului din Bruxelles ș.a.m.d. Sunt foarte multe circumstanțe de care depinde viteza spre Uniunea Europeană.

Dar dacă totul va decurge bine, luăm exemplul țărilor mai puțin avansate, care au fost acceptate în Uniunea Europeană, aceeași Portugalia, Grecia, țări mai puțin dezvoltate: Bulgaria, România, alte noi țări, au parcurs acest drum în vreo 10 ani. Într-adevăr este un termen destul de îndelungat, este important ca noi să ne orientăm spre Uniunea Europeană, care ne creează condiții mult mai favorabile sau ne orientează spre un mod de viață mult mai durabil”.

Europa Liberă: Domnule Capcelea, nivelul de trai al populației, performanțele guvernului sau, din contra, lipsa performanțelor executivului, ale clasei politice, în general, toate aceste lucruri influențează opțiunea politică a unei societăți. În momentul în care bunăstarea sau nivelul de trai este în creștere, valorile democratice sunt mai puțin fragile sau mai puțin vulnerabile și, deci, mai puternice. Dar din discuțiile pe care le am, mai ales, în mediul rural, pentru că acolo merg la sfârșit de săptămână, în cele mai dese cazuri, și anume la sate aud deseori constatări că în sărăcie nu îți vine să te gândești la eurointegrare; că avem apă, dar nu o putem folosi, mai întâi canalizare, după aceea eurointegrare. Dumneavoastră, cel care sunteți specialist superior pe probleme de mediu la Banca Mondială, ați fost și ministru al Mediului, vă rugăm să enunțați la microfonul Europei Libere câteva probleme din domeniul ecologic, a căror rezolvare ar apropia mai mult țara de Uniunea Europeană.

Arcadie Capcelea: „Problema alimentării cu apă și canalizarea sau epurarea apelor este o problemă prioritară, deoarece știm că majoritatea oamenilor trăiesc la sate. La sate mai puțin de jumătate din populație, în jur de 45%, au acces la sursă de apă centralizată, ceilalți folosesc apa din fântâni, care la nivelul de 80% nu corespunde cerințelor sanitaro-igienice. În ultimul timp, în ultimii 5-10 ani, se investește tot mai mult și acesta este un domeniu prioritar, și guvernul acordă atenția necesară în acest domeniu.”

Europa Liberă: Construcția apeductelor ar fi una dintre priorități...

Arcadie Capcelea: „Aici apare a doua problemă despre care guvernul are cunoștință, dar încă nu acordă atenția necesară este vorba de începutul epurării apelor. Noi furnizăm apă, dar apele acestea se duc neepurate în cursurile de apă de suprafață.”

Europa Liberă: Sugestia dumneavoastră pentru consumatorii de apă: din Nistru și din Prut, apa poate fi folosită?

Arcadie Capcelea: „Corespunde cerințelor sanitaro-epidemiologice. Evident, ele trebuie tratate, purificate, dar, în fond, corespund. Pe când, în foarte multe locuri în republică apele sunt poluate cu nitrați, în special, sau cu diferiți compuși chimici. Trebuie tratate preliminară, cu costuri enorme”.

Europa Liberă: Deci, apa ar fi o problemă. Care e altă problemă?

Arcadie Capcelea: „Probabil că mai majoră este, totuși, problema

degradării solurilor”.

Europa Liberă: Moldova se mândrește de ani buni că ar avea cel mai fertil sol...

Arcadie Capcelea: „Corect. Încă putem să ne mai mândrim, dar procesul de degradare a solului continuă și s-au accelerat odată cu reforma agrara. Prima problemă este că nu sunt investiții în acest sector, investițiile actuale în protecția solului sunt la nivelul de 15-20%, comparativ cu perioada de până la independență.

A doua – s-a distrus infrastructura de deservire a conservării solului, sistemul de investigare agrochimică, de deservire și ameliorare a solurilor. Deci, importanța lor și proporția activităților s-a redus esențial. Evident, sistemul de pregătire a cadrelor de agronomie sau a specialiștilor care se ocupă cu fitotehnia sau zootehnia nu este la nivelul la care ar trebui să fie.

A treia problemă ar fi problema pădurilor. Suprafața terenurilor împădurite ar trebui să fie mai mare, poate de 15-17%. Dar este vorba despre alt aspect, vorbim despre tăierile ilegale, vorbim de menținerea fondului actual. În cadrul unui program de asistență pentru Republica Moldova am avut două studii – „Consumul masei lemnoase în republică” și „Volumul tăierilor ilegale”. Deci, volumul tăierilor ilegale după statistica oficială este mult mai mic decât consumul de lemn în republică.”

Investițiile actuale în protecția solului sunt la nivelul de 15-20%, comparativ cu perioada de până la independență...

Europa Liberă: Așa și se zice, că se intră cu securea în pădure și se taie în stânga și dreapta.

Arcadie Capcelea: „Într-adevăr se taie, dar există o întrebare la care trebuie dat răspuns. Acum în republică se consumă în jur de 1 mln 200 mii de metri cubi de lemn. Se colectează oficial în republică 400 de mii de metri cubi. Bine, mai este vegetația forestieră din comunități, care nu este inclusă în Fondul Silvic, putem vorbi și de rămășițele de lemn de la producerea mobilei, dar, totuși, decalajul este foarte mare... Aici rămâne întrebarea: la care specialiștii trebuie să dea răspuns”.

Europa Liberă: Dar răspunsul dumneavoastră care este?

Arcadie Capcelea: „Cred că există tăieri ilicite în Fondul Silvic de stat, dar care trebuie depistate de Moldsilva...”

Europa Liberă: Cum le răspundeți dumneavoastră celor care zic că Fondul Monetar, Banca Mondială acordă bani mulți Republicii Moldova, iar peste ani și ani ar trebui generații și generații să întoarcă datoriile țării?

Arcadie Capcelea: „Nu există alternativă, toată lumea ia împrumuturi, mai cu seamă împrumuturile care sunt acordate pentru republică de instituțiile financiare internaționale, care oferă cele mai ieftine credite. Din considerente politice se poate jongla cu aceste declarații, că, iată, noi vom fi datori zeci de ani înainte. Toată lumea se ocupă cu aceasta și cred că altă cale nu există.”

Europa Liberă: Ce sentimente trăiți atunci când vi se zice că veniți dintr-o

țară săracă? Și cum se vede această sărăcie în Moldova? Pentru că lumea plânge de dimineață până seara că o duce rău.

Arcadie Capcelea: „Mie îmi este foarte ușor să răspund la această întrebare, pentru că eu sunt responsabil de foarte multe proiecte, inclusiv în alte țări din fosta Uniunea Sovietică. Am lucrat inițial pentru țările din Balcani, cunosc situația din Albania, Bosnia, Herțegovina, Macedonia. După aceea am lucrat mai mult în Asia Centrală, acum lucrez pentru Rusia și Moldova, cu cele mai multe proiecte pentru mine. De aceea, când vin din țările respective, mai ales din Kârgâzstan, Tadjikistan, Uzbekistan, comparând cu situația din Moldova, pot spune că da, noi suntem poate nu prea avansați comparativ cu Cehia sau Slovenia, dar noi avem rezultate destul de bune comparativ cu celelalte țări din Asia Mijlocie, sunt alte țări cu un nivel de dezvoltare mai inferior.”

Europa Liberă: Ce leafă l-ar face pe moldovean fericit?

Arcadie Capcelea: În jur 1000 de dolari. Ca să fie posibil nu numai a consuma, a achita toate plățile și serviciile, dar și a acumula ceva pentru a investi.”

„E nevoie de mai multă dragoste față de Natura-Mamă” : [interviu cu ex-Ministrul Mediului, *Arcadie Capcelea*, doctor habilitat în managementul ecologic] / consemnare: Gheorghe Budeanu // *Natura* : Publicație de supraviețuire prin ecologie, cultură și turism. – 2015. – Nr 5 (279) (Mai). – P. 6.

Recomandăm spre lectură un interviu cu Arcadie Capcelea, doctor în geografie (Universitatea de Stat din Moscova), doctor habilitat în managementul ecologic, fost ministru al mediului și ministru al mediului și amenajării teritoriului (1978–2001), în prezent activează la Banca Mondială în Sectorul de mediu pentru țările Europei și Asiei Centrale în calitate de specialist superior pentru problemele ecologice. Este autorul a peste o sută de lucrări publicate în domeniul geomorfologiei, geoecologiei, protecției mediului și al dezvoltării durabile, precum și a lucrării fundamentale „Management Ecologic” în 4 volume.

– Domnule Arcadie Capcelea, activați acum ca specialist principal la Banca Mondială pentru Europa și țările din Asia Centrală. De când vă aflați în această funcție și care este specificul ei?

Activez la Banca Mondială din anul 2000, în Departamentul mediu și resurse naturale, fiind concentrat pe activități în țările din sud-estul Europei și Asia Centrală.

Banca Mondială este o instituție financiară mondială de dezvoltare, care acordă nu numai suport financiar, dar și suport pentru dezvoltarea instituțională, crearea capacităților și reorientarea finanțării proiectelor. Este vorba de proiecte fără interes comercial, precum în domeniul de sănătate, al educației sau cel de mediu, unde rata de întoarcere a capitalului inițial este de o mai mare durată. Banca Mondială oferă creditele sale, inclusiv cu scopul de

alinieră a practicilor naționale la practicile avansate internaționale, sub toate aspectele. Proiectele la care mă refer îmbină în sine și aspecte sociale, și de mediu. Deci, Banca Mondială, având scopul eradicării sărăciei, se străduie să susțină proiectele care corespund principiilor de dezvoltare durabilă, cu soluționare problemelor sociale, fără a dăuna mediului înconjurător.

Domeniul meu concret: sunt responsabil de aspectele de mediu din proiectele investiționale ale Băncii Mondiale. Bunăoară, orice proiect care ține de construcție, reconstrucție sau dotare cu echipament are un impact direct sau indirect și asupra mediului și este necesar să aibă elaborat cadrul evaluării de mediu, cu măsuri de minimalizare și monitorizare a impactului asupra mediului pe parcursul implementării sale.

– Dar ca fost ministru al mediului a și promovat proiecte care sunt destinate doar ocrotirii mediului? Ca originar din R. Moldova, v-ați străduit să implementați la baștină proiecte de mediu?

Chiar și acum sunt implicat în câteva proiecte numai de mediu. Am avut fericirea să lucrez și la baștină, au fost câteva proiecte cu care Moldova poate să se mândrească. De exemplu, proiecte ce țin de sechestrarea carbonului prin împădurirea terenurilor degradate. În cadrul Protocolului de la Kyoto, pentru țările în curs de dezvoltare, precum este R. Moldova, există opțiunea de a promova proiecte de producere pură, ceea ce înseamnă că, cu ajutorul finanțatorilor externi, aici se implementează proiecte care costă mai puțin, dar care au efecte mai mari asupra mediului.

Am promovat în Moldova cinci astfel de proiecte. Două sunt în domeniul sechestrării carbonului prin împăduriri, iar trei – cu reduceri de emisii și sporirea conservării energiei termice și electrice. În cadrul proiectelor de sechestrare a carbonului, au fost împădurite circa 28 mii de hectare. Noi, cei de la Banca Mondială, verificăm periodic în ce stare se află aceste păduri și analizăm rapoartele care sunt prezentate de către autoritățile silvice. În baza acestor rapoarte, anual se fac transferuri de bani, care alcătuiesc 10 milioane de dolari pe o durată pe 14 ani. E un proiect benefic nu numai sub aspect de mediu, dar și sub aspect social, economic, pentru că țara își realizează sarcina de a extinde fondul forestier, în plus – primește și bani pentru sechestrarea de carbon.

În celelalte proiecte am cuprins câteva sute de mici instituții medicale și școlare, care și-au schimbat cazangeriile și au asigurat conservarea energiei. Există o metodologie de calculare a acestor conservări de energie în baza căreia instituțiile respective primesc anual o sumă de bani. În cazul dat, suma este modestă, dar numai faptul că unele resurse financiare ale Moldovei au fost redirectionate spre proiecte cu schimbări climatice benefice de-acu e bine.

În cadrul Protocolului de la Kyoto, am implementat cinci proiecte împreună cu colegii din Moldova, proiecte de succes, unice în plan global, primele în lume realizate totalmente cu efecte de mediu și compensate. Moldova este un exemplu în acest sens și mulți specialiști internaționali au

venit să vadă cum se implementează astfel de proiecte.

Un alt proiect de rezonanță a cuprins managementul și distrugerea stocurilor de poluanți organici persistenti, precum sunt pesticidele învechite și bifenilii policlorurați din sectorul energetic. Moldova este țara pionier în lume care a mobilizat resurse financiare și este pe calea să se debaraseze totalmente de astfel de substanțe nocive care poluează mediul înconjurător.

– Proiectele destinate extinderii suprafețelor împădurite au fost realizate cu succes? Oare azi Moldova are o suprafață mai mare de păduri ca în 1990, bunăoară?

În deceniul trecut, conform datelor statistice, au fost plantate peste 60.000 hectare de pădure. Din ele, vreo 28 mii de hectare au fost plantate în cadrul proiectelor susținute de Banca Mondială. Prin anii 2002-2010, „Moldsilva”, cu ajutorul autorităților publice, din cont propriu, a plantat, iar acum beneficiază de compensările Băncii Mondiale pentru sechestrarea de carbon. Deci, plata se efectuează după realizare. Mai întâi s-au folosit banii proprii, după care unele companii de audit din Germania și Elveția au venit și au verificat care este starea pădurilor plantate.

În plus, în cadrul proiectului Băncii Mondiale Sporirea productivității agricole există o subdiviziune de la care, împreună cu specialiști din R. Moldova am obținut finanțări de 4,5 milioane de dolari orientate spre perfecționarea administrării durabile a terenurilor. Proiectul prevede și reabilitarea fâșiilor de pădure care protejează câmpurile, fâșii degradate pe parcursul ultimilor decenii. Vor fi reabilite circa 2000 hectare de astfel de fâșii de protecție, care vor contribui la extinderea ariilor plantate cu arbori forestieri, dar și la sporirea productivității terenurilor agricole. Fâșiile forestiere de protecție au o influență benefică asupra microclimatului, dar totodată ele contribuie la prevenirea degradării solurilor. Prin menținerea precipitațiilor căzute, ele favorizează sporirea cu 10-15% a productivității terenurilor agricole, deoarece mențin umiditatea, stopează vânturile, diminuează arșițele, previn eroziunile...

– Câte țări intră în aria Dumneavoastră de activitate?

Actualmente, lucrez în zece țări, cinci din Asia Centrală, iar în Europa – Moldova, Rusia, Polonia, Cehia, Ungaria. În general, față de republicile ex-sovietice, Moldova are o situație mai favorabilă în protecția mediului, dar degrabă ne vom ciocni cu mari dificultăți în domeniu, căci la noi lipsește un program național de educație ecologică.

– Au trecut 15 ani de când sunteți la Washington și prin țări din lumea întreagă. De ce ați plecat de acasă?

Am fost surprins atunci când m-au telefonat de la Direcția de cadre a Băncii Mondiale și mi-au propus să particip la concursul pentru suplinirea unui post de șef de sector. M-am bucurat și de domeniul oferit, căci toată viața mea e legată de mediu: studiile le-am făcut la facultatea de geografie la Moscova, teza de doctor în științe ținea de utilizarea rațională și prevenirea degradării versanților, apoi am lucrat 10 ani în cadrul Departamentului mediului din

Ministerul Mediului, am fost ministru al mediului... Acceptarea propunerii a fost o decizie logică, căci mi se propunea o treaptă mai înaltă de funcționare în domeniul meu preferat. Totuși, sunt fericit că nu m-am înstrăinat de casă, căci Moldova se află în sfera mea de activitate. Din 2000 și până azi s-au schimbat vreo 7 miniștri la Ministerul Mediului, dar cu toți am colaborat și întotdeauna am fost deschis pentru cooperare.

– Domnule Capcelea, de ce, aflându-vă la Banca Mondială, a-ți insistat, totuși, să susțineți teza de doctor habilitat? S-a vorbit mult despre această ambiție frumoasă a Dumneavoastră, unii menționând că tematica tezei este una de pionerat...

M-am lansat în domeniul cercetării, am lucrat la Academia de Științe vreo 13 ani și asta m-a făcut să-mi continui activitatea de cercetare și pe când eram la Ministerul Mediului, dar și la Banca Mondială. Scriu și public în continuare diferite materiale, deoarece consider necesară această modalitate de a te perfecționa. Până acum, am publicat 12 monografii. Vreo 10 ani în urmă, mi-am pus scopul să generalizez practica în domeniul managementului ecologic, în particular – în timpul tranziției economice de la sistemul centralizat, socialist, la economia de piață. Pe parcurs, mi-am dat seama că nu există o teorie a managementului ecologic, deși toți vorbeau despre aceasta. Nimeni nu încerca să integreze într-un sistem toate aspectele managementului ecologic.

Mulți colegi mi-au spus că lucrările mele monografice se încadrează perfect într-o lucrare cu nivel de doctorat habilitat și mi-au sugerat s-o fac. Deci, ambiția a fost să scriu acele monografii, nu de a deveni doctor habilitat. Monografiile mele sunt folosite ca material didactic în majoritatea instituțiilor de învățământ superior din Moldova. Chiar acum trei săptămâni am avut o surpriză plăcută: Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare a desemnat lucrarea mea de doctor habilitat drept teză de excelență pentru anul 2014. Și lucrările mele monografice au fost considerate cele mai bune realizări ale cercetătorilor din diaspora moldovenească în anul 2014.

– În Washington, unde se află sediul Băncii Mondiale, există o diasporă moldovenească?

Există. Ambasada R. Moldova la Washington DC organizează periodic întâlniri cu moldoveni aflați în SUA. Suntem zeci de moldoveni acolo, vreo 20 lucrăm la instituțiile Băncii Mondiale și ale Fondului Monetar. Evident, atunci când ne întâlnim, discutăm sub toate aspectele evenimentele care au loc în Moldova.

– În care sat moldovenesc v-ați născut și ați copilărit?

M-am născut la Izvoare, raionul Florești. Este și baștina regretatului scriitor Nicolae Vieru. Peste un alt sat e Trifănești, baștina Președintelui Mircea Snegur, peste deal e Rădulenii-Vechi – baștina Președintelui Petru Lucinschi. În raionul Florești s-a născut și actualul Președinte al R. Moldova – Nicolae Timofti. Mi-a rămas o soră la Izvoare, e directorul școlii din localitate, ea păstrează cuibul familiei. Fratele este doctor habilitat în filozofie la filiala Bălți

a Academiei de Științe. Mă strădui să ajung la Izvoare măcar o dată în an.

– *Ați luat și familia la Washington?*

Da. Copii mei, două fete, au finalizat studiile. Cea mare a făcut și masteratul în administrarea businessului. Cealaltă are studii în comunicare și în administrarea finanțelor. Ambele sunt căsătorite.

– *Cum credeți: ce-i lipsește mișcării de ocrotire a mediului din R. Moldova?*

Probabil, trebuie conștientizată nevoia de a schimba paradigma protecției mediului. E necesară o abordare complexă a acestei probleme. S-a învechit conceptul clasic precum că specialiștii în domeniul mediului sunt acei care trebuie să se ocupe cu conservarea mediului – luarea sub ocrotire a unor specii, a unor habitate naturale...

La organizarea protecției mediului accentul se pune pe întărirea Inspectoratului ecologic, transformarea acestuia într-o Gardă de Mediu, dotată cu transport, armament și echipament care să detecteze încălcările ecologice... Paradigma la care mă refer ține de soluționarea problemelor ecologice prin intermediul schimbării practicilor de producere, integrarea acestor cerințe de mediu nu numai în deciziile economice, dar și în cele sociale – ceea ce presupune dezvoltarea durabilă. Atâta timp cât toate sectoarele economiei naționale nu vor fi puse pe fâgaș ecologic, structurile noastre ecologice se vor lupta cu consecințele.

E necesar de schimbat mentalitatea ecologică a societății, în primul rând – a persoanelor cu drept de decizie, altfel tot timpul vom avea de furcă cu poluarea aerului, curățirea apelor etc. Fiecare decizie trebuie să fie evaluată sub aspectul impactului de mediu, cu scopul de a minimaliza acest impact. Este vorba de conceptul de dezvoltare durabilă „economia verde” programat la conferința ONU din Rio de Janeiro în 2012.

Orice activitate de mediu, ca și cea economică are costurile sale, precum orice activitate trebuie să genereze beneficii. Există metodologii și metode de a calcula ce daune ecologice provoacă implementarea unui proiect anume. Iată doar câteva din daunele produse mediului, menționate în cartea mea: anual, daunele sociale cauzate de poluarea apelor cu substanțe chimice sunt la nivelul de 66-127 milioane de dolari; daunele sociale provocate de poluarea aerului în orașe – 19-33 milioane dolari, degradarea solului – 120 milioane... În total, anual în republică daunele cauzate mediului ajung la cifre enorme: 310-385 milioane...

E nevoie să schimbăm mentalitățile factorilor de decizie și a populației.

– *Pentru a o schimba, trebuie să promovăm educația ecologică a generațiilor în creștere. Este necesar un asemenea obiect de studiu în școli?*

La moment, nu există un curs special de educație ecologică în curriculumul școlar, educația ecologică este integrată sub diferite aspecte în cursurile de geografie, biologie, chimie... Am avut onoarea să fiu recenzent la setul de cărți „Educația ecologică”, editate recent de Editura „Știința”, programate pentru toate ciclurile școlare: inițial, gimnazial și liceal. Un colectiv

de autori de la Centrul Regional de Mediu au pregătit și suport metodic, dar și ghiduri de educație ecologică. Să sperăm că, de la anul, aceste cursuri vor fi opționale în școli, iar apoi – chiar obligatorii.

Educația ecologică este promovată foarte mult de către Revista NATURA, care ajunge în toate școlile din R. Moldova și care a devenit, de-a lungul anilor, o adevărată universitate populară pentru toți care își doresc o țară curată, sănătoasă și frumoasă.

– *Sesizați schimbări în politicile statului la capitolul ocrotirea mediului?*

În fond, există schimbări spre bine. Politicile și cadrul regulator sunt formulate acum mai calitativ, în corelare cu cerințele documentelor internaționale. Ministerul Mediului se orientează la Directivele europene. Strategia de mediu aprobată anul trecut pentru 2014-2023 este racordată la cele mai avansate principii internaționale, corespunde în mare măsură rigorilor dezvoltării durabile în cadrul „economiei verzi”. Această strategie lasă o impresie pozitivă, a fost susținută și de Comisia Europeană. În ansamblu, orientarea e bună, dar peste tot e nevoie de mai multă dragoste față de Natura-Mamă.

Sursa: Arcadie Capcelea: „E nevoie de mai multă dragoste față de Natura-Mamă” : [interviu cu doctor habilitat în managementul ecologic] / consemnare: Gheorghe Budeanu. [online]. [citat 29.01.20165]. Disponibil: <http://www.natura.md/index.php/item/64-arcadie-capcelea-e-nevoie-de-mai-multa-dragoste-fata-de-natura-mama>

Toasting to 22+ years of Arcadie Capcelea's Tenure at the World Bank : [despre activitatea de 22 de ani a Domnului Arcadie Capcelea în cadrul Băncii Mondiale] // World Bank Europe and Central Asia Sustainable Development Department. – ECA ENB Newsletter, Summer 2023. – P. 2-3. (**traducere din limba engleză**)

La 30 ianuarie 2023, colegul nostru, Arcadie Capcelea, Specialist Principal în Mediu în cadrul Regiunii Europa și Asia Centrală – ENB, s-a pensionat după 22 de ani de activitate la Banca Mondială. Experiența profesională impresionantă a lui Arcadie se întinde pe mai mult de patru decenii și include activitate în mediul academic și în sectorul public (unde timp de 10 ani a fost vice ministru și ministru al Mediului.

Mandatul lui Arcadie la Bancă, alături de expertiza și serviciul său, au contribuit la o dezvoltare extraordinară și la realizări remarcabile în comunitatea de mediu. Pasiunea sa pentru asigurarea sustenabilității ecologice, călătoriile neobosite în regiunea Europei și Asiei Centrale, respectul față de toți membrii echipei și clienți, cunoștințele profunde și profesionalismul, bunătatea sa deosebită și simțul umorului, precum și darul extraordinar de a transforma rapid un grup de străini într-o echipă unită și de a construi încredere imediată,

sunt exemplare. Noii angajați au apreciat enorm mentoratul lui Arcadie, iar coordonatorii de proiect și-au dorit întotdeauna să-l aibă în echipele lor.

Înainte de plecarea sa, ne-am așezat alături de Arcadie pentru a reflecta asupra carierei sale profesionale remarcabile.

Deși am activat în mai multe sectoare, concentrarea mea profesională a fost întotdeauna asupra mediului și dezvoltării. Cercetarea academică, desfășurată în cadrul Institutului de Geografie al Academiei de Științe a RSSM între 1978–1990, s-a axat pe dinamica mediului și efectele ecologice cauzate de activitatea umană. În 1990, când am fost invitat să ocup funcția de vice director general în nou-înființatul Departament al Mediului din Republica Moldova, atenția mea profesională s-a orientat, în principal, către problemele de management de mediu, aplicarea legislației de mediu, dezvoltarea unui nou sistem de evaluare a impactului asupra mediului și a unui nou cadru de reglementare pentru protecția mediului, precum și coordonarea și planificarea în domeniu.

Ulterior, începând cu 1998, deja în calitate de ministru al Mediului și ministru al Mediului și Dezvoltării Teritoriale (1999-2000), am fost implicat în domeniile mediului și resurselor naturale, serviciilor publice, construcțiilor și dezvoltării regionale.

De când m-am alăturat Băncii Mondiale acum 22 de ani, am oferit asistență țărilor partenere în dezvoltarea sistemelor lor de evaluare a impactului asupra mediului, precum și în realizarea și implementarea evaluărilor de mediu pentru diverse proiecte investiționale în domeniul mediului și în alte sectoare economice și de infrastructură, asigurând sustenabilitatea acestora. De-a lungul celor patru decenii de carieră profesională, am avut oportunitatea de a mă dezvolta și de a-mi consolida capacitatea de a oferi sprijin țărilor în asigurarea siguranței ecologice și a sustenabilității proiectelor investiționale.

În 1987, ați obținut titlul de doctor în geografie la Universitatea de Stat din Moscova. De ce ați ales geografia ca domeniu profesional și apoi ați făcut trecerea către biologie, obținând titlul de doctor habilitat la Academia de Științe a Moldovei?

Am fost întotdeauna pasionat de înțelegerea mediului și a proceselor naturale, motiv pentru care am ales geografia ca domeniu de studiu la Universitatea de Stat din Moscova. Domeniul specific de cercetare a fost geomorfologia, impactul activității umane și efectele acestuia asupra stabilității versanților în zonele afectate de alunecări de teren — acesta a fost subiectul primului meu doctorat în geografie.

Pentru că sunt un susținător convins al ideii că, pentru a te dezvolta profesional, trebuie să continui să lucrezi asupra ta, să-ți îmbunătățești și să-ți extinzi cunoștințele, am continuat să fac cercetare în paralel cu activitatea mea la Ministerul Mediului și, mai târziu, la Banca Mondială. Am scris și publicat lucrări axate pe probleme mai largi de evaluare și management ecologic. Pe baza acestei experiențe, am elaborat o lucrare cuprinzătoare despre specificul

managementului ecologic în țările aflate în tranziție economică — un subiect care nu beneficia de un cadru teoretic solid sau de expunere necesară în literatura de specialitate.

Ca urmare, în perioada 2012–2013, am publicat patru cărți privind managementul ecologic, care acoperă toate aspectele relevante: fundamentele teoretice și evoluția paradigmelor, sistemele managementului ecologic, aplicarea acestora la diferite niveluri ierarhice (global, regional, național și corporativ), și, în final, particularitățile lui în economiile aflate în tranziție economică, folosind Republica Moldova ca studiu de caz.

Toate cele patru monografii au constituit împreună baza unei teze pentru cel de-al doilea nivel mai avansat de doctorat — titlul de Doctor habilitat — iar întrucât știința managementului ecologic se încadrează în domeniul biologiei, Academia de Științe a Moldovei, unde am susținut acest doctorat, mi-a fost conferit titlul de Doctor în Biologie.

Cum a fost să învățați și să lucrați în perioada sovietică și în timpul tranziției Republicii Moldova ca stat independent, începând cu anul 1990?

Aceasta a fost într-adevăr o perioadă unică în istoria mondială — perioada în care s-a început tranziția RM și a altor foste republici sovietice către economia de piață. În perioada regimului sovietic, sistemul de protecție a mediului se baza pe o planificare și un management centralizat, de sus în jos. Toate proprietățile, inclusiv resursele naturale, aparțineau statului, iar instrumentele adecvate de management ecologic, inclusiv o bază legală corespunzătoare nu existau. Mai mult, toate deciziile critice din toate domeniile, inclusiv cele privind gestionarea resurselor naturale și protecția mediului, se aflau sub controlul Partidului Comunist.

Primul meu mandat în această perioadă de tranziție, care a început odată cu „perestroika” lui Gorbaciov, a fost să lupt pentru independența instituțiilor de mediu din Moldova. Chiar dacă o nouă lege federală sovietică, introdusă în 1988, stipula că resursele naturale aparțin republicilor sovietice, gestionarea acestora rămânea în mare parte sub controlul Kremlinului. Astfel, administrarea resurselor minerale ale Moldovei continua să fie subordonată Moscovei, la fel ca serviciul de hidrometeorologie. Mai mult, chiar și resursele ihtiologice moldovenești erau gestionate de serviciul de inspecție piscicolă din Odessa, Ucraina.

Prin urmare, prima mea sarcină a fost să mă asigur că gestionarea mediului se află sub supravegherea autorităților moldovenești. Ulterior, după ce Moldova și-a câștigat independența în 1990, am continuat să promovez și să implementez un nou cadru de reglementare pentru un management de mediu eficient — mai întâi din anul 1990 ca vice director general al Departamentului Protecției Mediului, apoi, din anul 1998, ca ministru al Mediului — în total pe parcursul a 10 ani. Am lucrat la schimbarea reglementărilor, la crearea și consolidarea instituțiilor de mediu, la reorientarea managementului ecologic către economia de piață prin introducerea și aplicarea instrumentelor

economice, precum și la elaborarea de noi strategii și alte documente de politici publice de mediu. De asemenea, am contribuit la dezvoltarea unui sistem de evaluare a impactului asupra mediului și am asigurat participarea publicului. Toate acestea mi-au oferit o experiență și cunoștințe valoroase în domeniu.

Privind înapoi la cei 22 de ani de activitate în cadrul BM, care considerați că este cea mai mare realizare a dumneavoastră și de ce? În opinia dumneavoastră, care proiecte au avut cel mai mare impact concret?

De-a lungul celor peste 22 de ani petrecuți la Bancă, am fost implicat, în principal, în evaluarea și managementul ecologic al proiectelor. Cea mai mare realizare a mea se regăsește exact în acest domeniu —asistența țărilor partenere în dezvoltarea și îmbunătățirea sistemelor lor de evaluare a impactului asupra mediului și identificarea zonelor și lacunelor în care Banca ar putea interveni cu resurse financiare și expertiza sa. În această calitate, am fost coautor al unui studiu special al Băncii Mondiale (Klees R., Capcelea A., Barannik A. – Sistemele de evaluare a impactului asupra mediului în țările din Europa și Asia Centrală, BM 2002), precum și al unui studiu privind evaluarea sistemelor de mediu în Federația Rusă (Konrad von Ritter, Arcadie Capcelea – O analiză a sistemelor de evaluare a impactului asupra mediului: experiența rusă și internațională, BM, martie 2003). De asemenea, am inițiat și participat la asistență tehnică pentru țările partenere în vederea consolidării capacităților lor de evaluare de mediu, inclusiv în perioada în care Banca a făcut tranziția către noul cadru social și de mediu.

În ceea ce privește proiectele concrete, au fost atât de multe cu impact semnificativ la nivel local, încât este dificil să aleg doar unul sau câteva. Totuși, aș dori să menționez trei proiecte implementate în țara mea natală, de care sunt deosebit de mândru:

- Primul proiect, *Conservarea solurilor în Moldova*, a fost susținut de Fondul Prototip de Carbon al Băncii Mondiale.
- Al doilea proiect, *Dezvoltarea silviculturii comunitare*, a fost susținut de Fondul BioCarbon.

Ambele proiecte au fost implementate în cadrul Protocolului de la Kyoto și au avut ca scop asigurarea sechestrării carbonului prin împădurirea terenurilor agricole degradate. Ambele au fost recunoscute ca fiind primele și cele mai eficiente proiecte de acest tip la nivel mondial. Ca rezultat al implementării lor, aproximativ 30.000 de hectare au fost împădurite, generând o sechestrare de 7,5 milioane de tone de carbon.

- Al treilea proiect a fost *Gestionarea și distrugerea stocurilor de poluanți organici persistenți (POP) din Moldova*, finanțat de GEF. Acesta a contribuit la distrugerea a 1.500 de tone de substanțe POP și 2.000 de tone de pesticide expirate, permițând Moldovei să curețe întregul teritoriu de acești poluanți. Ca rezultat, țara și-a îmbunătățit semnificativ capacitatea de gestionare și monitorizare a substanțelor POP.

Având în vedere activitatea dumneavoastră cu impact în cadrul Băncii

Mondiale, care considerați că sunt cele trei ingrediente esențiale pentru o carieră de succes?

Pe baza propriei mele experiențe, pentru a deveni un specialist recunoscut în cadrul Băncii, trebuie mai întâi să muncești din greu cât și să înveți continuu pentru a-ți îmbunătăți cunoștințele. În acest sens, banca este o instituție extraordinară care oferă oportunități de învățare pentru tot personalul său, dar mai ales pentru colegii tineri.

În al doilea rând, în timp ce îți dezvolti abilitățile și expertiza, nu trebuie să uiți de nevoile și prioritățile țărilor partenere și să mergi frecvent în misiuni pentru a răspunde mai bine acestor nevoi și a înțelege activitățile propuse la fața locului.

În al treilea rând, înțelegerea nevoilor și priorităților din teren te va ajuta să concepi abordări inovatoare care să facă proiectele mai eficiente și mai de succes.

Aceste trei componente — dezvoltarea profesională, înțelegerea nevoilor clienților și inovațiunea — te vor ajuta să te dezvolti profesional și să fii recunoscut în cadrul Băncii.

Care sunt planurile dumneavoastră pentru următoarele 12 luni, în afară de, desigur, un binemeritat repaus și relaxare?

În cariera mea, am fost autor sau coautor a peste 150 de lucrări științifice și 15 monografii. Acum am o idee destul de inovatoare — să scriu o carte despre istoria ecologică a Republicii Moldova. Aceasta acoperă doar 20–30 de ani, dar explorează și aprofundează un domeniu nou: interacțiunea în evoluție dintre activitatea umană și mediul înconjurător. Am început deja să lucrez la acest proiect și sper să-l finalizez în următoarele șase luni.

În al doilea rând, întrucât intenționez să mă întorc în țara natală și să lucrez cel puțin cu jumătate de normă ca profesor la Universitatea de Stat din Moldova, trebuie să actualizez două dintre manualele universitare pe care le-am publicat acum câțiva ani — unul despre evaluarea de mediu și celălalt despre managementul ecologic. De asemenea, mi-ar plăcea să scriu un manual care să abordeze mai larg tematica mediului și a dezvoltării durabile. Voi oferi consultanță pe aceste subiecte și Ministerului Mediului, cu care voi continua să colaborez. Și, desigur, sper ca în viitor să am ocazia să colaborez din nou cu colegii de la Bancă pe teme legate de cadrul social și de mediu în regiune.

Se pare că veți fi un om foarte ocupat în următoarele 12 luni! La întâlnirea de retragere, am fost impresionat de cât de mult v-au apreciat colegii pentru expertiza, profesionalismul și spiritul de echipă, dar și pentru talentul extraordinar de toastmaster și abilitatea de a transforma un grup de străini într-o echipă unită și conectată. Ce v-a ajutat să deveniți un toastmaster desăvârșit și un cunoscător rafinat de vinuri?

Moldova este renumită pentru vinurile sale, iar tatăl meu a fost directorul unei vinării, așa că aprecierea vinului este o tradiție îndelungată în familia mea. De asemenea, acum aproximativ 25 de ani, l-am cunoscut pe directorul

Institutului Vinului din Moldova, care a devenit un prieten apropiat și m-a învățat despre oenologie și degustarea vinului. Împreună cu un bun prieten de al meu, am plantat în Moldova o vie nouă (de aproximativ 3 hectare), iar în perioada pensionării intenționez să dedic ceva timp vinificației.

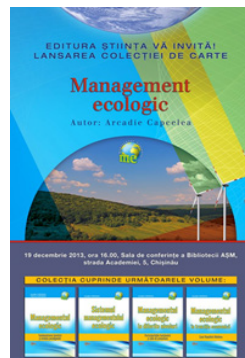
În plus, în calitate de oficial guvernamental de rang înalt, am organizat numeroase recepții oficiale. Această experiență m-a ajutat să-mi perfecționez abilitățile de toastmaster. A fi toastmaster este o modalitate excelentă de a lega prietenii.

A fost o adevărată plăcere să aflu despre cariera dumneavoastră remarcabilă! Vă mulțumim pentru poveștile și sfaturile minunate, felicitări pentru această moștenire impresionantă și mult succes în noul capitol al vieții, Arcadie!

4.3. LANSĂRILE DE CARTE ȘI DISCUȚIILE PUBLICE ASUPRA LOR

a. Colecția de Carte „Management ecologic”.

La 19 decembrie 2013, ora 16:00, în Sala de conferințe a Bibliotecii Științifice Centrale „A. Lupan” a AȘM (str. Academiei, 5) a avut loc lansarea colecției de carte „Management ecologic”, autor: Arcadie Capcelea <https://www.youtube.com/watch?v=oWIA3Nx74ok>. Colecția include următoarele titluri: 1. Managementul ecologic. Fundamentarea teoretică și evoluția paradigmelor. 2. Sistemul managementul ecologic. 3. Managementul ecologic la diferite niveluri. Particularitățile funcționării și căile de armonizare. 4. Managementul ecologic în tranziția economică. Cazul Republicii Moldova.

Noua disciplină științifică, managementul ecologic, unește într-un singur sistem economia, mediul înconjurător și populația, un sistem social-ecologic. Experiența societății umane privind dezvoltarea social-economică oferă în majoritate exemple multiple bazate pe consumul resurselor naturale și capitalului, presupunând și prezența resurselor umane competente și calificate. Această dezvoltare a dus la sfârșitul secolului trecut la criza ecologică, înrăutățirea mediului de viață și a sănătății populației. Republica Moldova, pe parcursul său de la declararea independenței, constituirea și dezvoltarea statalității, este în căutarea soluțiilor de dezvoltare social-economică în condițiile deficitului resurselor naturale, moștenirii unei economii bazate pe exces de resurse energetice importate, deficitului capitalului financiar și a unei mentalități în majoritate formată într-un regim social-politic care nu încuraja inițiativa și asumarea riscurilor.

La acești factori s-a adăugat și înrăutățirea calității mediului înconjurător urmare a dezvoltării unei agriculturi cu utilizarea excesivă a substanțelor chimice. La problemele existente în economie, mediul înconjurător și situația demografică, s-au suprapus efectele schimbărilor climatice, care necesită o altă

abordare și tratare a dezvoltării. Autorul, Arcadie Capcelea, indică în lucrarea sa acele trei paradigme, care s-au definit în domeniul managementului ecologic: 1. de conservare a mediului înconjurător (conservaționistă); 2. de reducere a consumului de resurse naturale (reducționistă); 3. de includere a problemelor de protecție a mediului în dezvoltarea sustenabilă („ecodezvoltare” sau holism, interdependența tuturor factorilor: economici, social și ecologici). Aceste paradigme oferă unicele direcții posibile de dezvoltare pentru țara noastră și pentru altele, care au condiții geografice, economice și sociale similare. Studiul de caz pentru Republică Moldova este deosebit de valoros pentru cercetătorii științifici, precum și pentru practicienii din domeniul politicilor de mediu și de gestionare durabilă a resurselor naturale.

Autorul, Arcadie Capcelea, începându-și activitatea în calitate de cercetător științific al Academiei de Științe a RSSM, a parcurs în cariera sa nivelele ierarhice de la șeful Inspectoratului Ecologic de Stat până la funcția de ministru de protecție al mediului înconjurător și construcțiilor. În prezent este angajat al Băncii Mondiale pe probleme de mediu și coordonează implementarea multiplelor proiecte în diferite colțuri ale globului pământesc. Cunoaște în profunzime problemele economice, sociale și ecologice cu care se confruntă omenirea și lansarea acestei colecții de carte este rezultatul unei activități de cercetare științifică, de fundamentare a metodologiilor managementului ecologic și propunerea soluțiilor concrete în rezolvarea problemelor de dezvoltare și ecologie, de coparticipare, grijă și patriotism pentru soarta meleagului natal.

Prezidiul ședinței lansării de carte (dl Ministru Gh. Șalaru, A. Capcelea și dl Gh. Prini, Directorul Editurii Știința)

Participanții la lansarea de carte

Arcadie Capcelea. *Istoria ecologică regională. Contribuții la fundamentarea teoretică*. Vol. 1. Chișinău: [S.n.] (Bons Offices), 2024. 209 p.; Arcadie Capcelea. *Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția interacțiunilor omului și naturii*. Vol. 2. Chișinău: [S.n.] (Bons Offices), 2024. 500 p.; Arcadie Capcelea. *Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția organizării și administrării protecției mediului*. Vol. 3. Chișinău: [S.n.] (Bons Offices), 2024. 433 p.; Arcadie Capcelea, Valeriu Capcelea. *Istoria ecologică a Republicii Moldova. Personalități marcante*. Vol. 4. Chișinău: [S.n.] (Bons Offices), 2024. 240 p.

b. Lansarea ciclului de lucrări „Istoria Ecologică a Republicii Moldova”, autor Arcadie CAPCELEA. https://www.youtube.com/watch?v=l_m2aGinMxA

Pe 25 septembrie 2024, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a găzduit cu succes lansarea ciclului de lucrări intitulat „Istoria ecologică a Republicii Moldova”, semnat de Arcadie CAPCELEA, dr. în geografie și dr. hab. în biologie. Evenimentul a pus în lumină patru volume dedicate istoriei ecologice a țării, contribuind la fundamentarea teoretică a interacțiunilor dintre om și natură, organizarea protecției mediului, precum și la evidențierea personalităților care au marcat acest domeniu. Lansarea a reunit personalități de seamă din domeniul științific și ecologic, precum Tudor COZARI, membru corespondent la AȘM, dr. hab. în biologie, profesor universitar; Ion ȘIȘCANU, dr. hab. în istorie, profesor universitar; Alecu RENIȚĂ, scriitor, ziarist, Președintele Mișcării Ecologice din Moldova; Andrei MUNTEANU, profesor universitar, dr. în biologie; Andrei DUMBRĂVEANU, conferențiar universitar,

documentarist de mediu; Ilie TROMBIȚCHI, ecologist, președintele ONG Eco-Tiras; alți specialiști în domeniu, reprezentanți ai societății civile de mediu și a instituțiilor de stat de mediu, care au împărtășit perspectivele lor asupra importanței acestor lucrări pentru cercetarea ecologică și protecția mediului. Moderatorul evenimentului a fost Valeriu CAPCELEA, redactorul științific al volumelor. Acest ciclu de lucrări, destinat atât specialiștilor, cât și publicului larg, reprezintă un pas important în conștientizarea și promovarea patrimoniului natural al Republicii Moldova. Evenimentul a fost apreciat pentru contribuția sa la educația ecologică și la stimularea dialogului privind protecția mediului în context național și internațional.

Prezentatorii lansării ciclului de lucrări
–A. Capcelea, T. Cozari, membru
corespondent al AȘM, ministrul Mediului,
S. Lazarencu, dl Doctor habilitat
V. Capcelea, moderatorul ședinței,
prof. I. Șișcanu

Participanții la lansarea de carte

(c) Discuții publice și prezentări ale cărților editate de A. Capcelea

Prezentarea cărților la Facultatea
de Istorie și Geografie a Universității
Pedagogice de Stat „I. Creangă”
din Chișinău, - A. Capcelea și
prof. S. Musteață

Participanții la prezentarea cărților

(I) Patru volume importante despre ecologie și impact ecologic în Republica Moldova, semnate de autorul Arcadie Capcelea, doctor în geografie și doctor habilitat în biologie, au fost lansate și prezentate publicului din ramura silvică. <https://moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=270&id=1948&t=/Comunicare/Evenimente/Contributie-bibliografica-valoroasa-in-domeniul-ecologiei-i-mediului>

4 volume importante despre ecologie și impact ecologic în Republica Moldova, semnate de autorul Arcadie Capcelea, doctor în geografie și doctor habilitat în biologie, au fost lansate și prezentate publicului din ramura silvică. La ședința de directorat (cu participarea directorilor entităților silvice teritoriale) în cadrul Agenției „Moldsilva”, autorul – fost ministru al Mediului și Amenajării Teritoriului, a prezentat silvicultorilor rezultatul unei munci impresionante de mai mulți ani. Practic este o sistematizare unică a domeniului ecologic din țara noastră, iar titlurile vorbesc despre un aranjament cronologic migălos cu aspecte importante, inclusiv din istorie, despre care autorul menționează:” Inițial a fost ideea de a realiza o scurtă istoriografie a protecției mediului din Republica Moldova. Ulterior, în proces de lucru, am înțeles că e necesară o abordare mai largă și drept rezultat, astăzi vă prezint cele patru volume, inclusiv despre reflecția în societate a problemelor ecologice”.

Lansarea ciclului de lucrări „Istoria ecologică regională. Contribuții la funda-mentarea teoretică”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Personalități marcante”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția organizării și administrării protecției mediului”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția interacțiunilor omului și naturii”, este o premieră cu aspect enciclopedic și, cu siguranță, este importantă pentru oamenii ce creează și dezvoltă păduri, ei fiind în prima linie de impact cu natura.

Victor Durbală, director al Agenției „Moldsilva”. Apreciem la justa valoare aceste volume unice, care prezintă interes pentru o categorie vastă de cititori, în care se regăsesc studenți, cercetători și angajați ai structurilor de mediu. Pentru silvicultori este important să cunoască impresiile și atitudinea unei asemenea personalități față de istoria, prezentul și problemele domeniului mediului”.

Prezentarea ciclului de lucrări Istoria Ecologică a Republicii Moldova la ședința Consiliului Directorilor Asociației de Stat pentru silvicultură „Moldsilva”

(II) La 20 martie 2025, Centrul de Informare ONU - Biblioteca Nationala în parteneriat cu Colegiul de Ecologie din Chişinău a organizat discuția publică „Istoria ecologică a Republicii Moldova”, pe marginea lucrărilor în 4 volume: „Istoria ecologică regională. Contribuții la fundamentarea teoretică”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Personalități marcante”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția organizării și administrării protecției mediului”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția interacțiunilor omului și naturii”. Evenimentul este organizat în contextul Ecodecadei-2025, desfășurată la Colegiul de Ecologie din Chişinău. <https://www.facebook.com/events/595280990225283/>

Invitatul special al discuției este dnul Arcadie Capcelea, autorul celor 4 volume, doctor habilitat în științe biologice, ex-ministru al Mediului și Amenajării Teritoriului. Vor fi abordate mai multe aspecte precum istoria cercetărilor naturaliste, protecției mediului și studiilor istorice a interacțiunilor omului și naturii; evoluția naturii și impactului uman asupra ei; istoria mediatizării și conștientizării ecologice; istoria organizării și administrării protecției mediului în republică etc.

INSTITUTIA PUBLICĂ BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

INSTITUTIA PUBLICĂ COLEGIUL DE ECOLOGIE DIN CHIȘINĂU

20 martie 2025, ora 14:00

Discuție publică

Istoria ecologică a Republicii Moldova

invitat special **ARCADIE CAPCELEA**, doctor habilitat în științe biologice

I.P. Colegiul de Ecologie din Chişinău, str. Burebista 70

www.bnrm.md @BibliotecaNationala bibliotecanationalarm BibliotecaNaționalăaRepubliciiMoldova @BiblioNationala

În cadrul întâlnirii a fost expusă expoziția de publicații ce reflectă o preocupare profundă pentru etica ecologică și relația dintre om și mediul înconjurător. Expoziția cuprinde circa 40 de publicații din colecțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Participanții la prezentarea cărților Istoria Ecologică a Republicii Moldova la Colegiul Ecologic din or. Chișinău

(III) La 27 octombrie 2023 a avut loc o întâlnire cu reputatul savant în domeniul ecologiei, doctorul habilitat, conferențiarul universitar de la USM, neobositul apărător al mediului înconjurător la nivel național, regional și internațional, ex-ministrul Mediului al țării noastre, ex-lucrător al Băncii Mondiale de la Washington pe problemele ocrotirii mediului în sectorul Europa și Asia Mijlocie cu elevii absolvenți ai Liceului Teoretic „Ion Creangă” din Florești, organizată de Biblioteca orășenească „Ion Creangă” din Florești cu suportul Secției Nord a AȘM.

Participanții la întâlnirea cu elevii liceului din Florești

Arcadie Capcelea, originar din Izvoarele Florești a descris situația ecologică la nivel mondial, regional și național, a dat răspuns la numeroasele întrebări ale elevilor. La această întâlnire de suflet au participat vice-primarul de Florești, pedagogi, ecologiști, muzeografi etc. Întâlnirea în cauză a constituit un bun prilej pentru întărirea și consolidarea legăturii dintre generații, de propagare a valorilor naționale și europene. (20+) Stimați prieteni! La 27 octombrie 2023 a avut... - Capcelea Valeriu | Facebook

(IV) Astăzi, 04 noiembrie 2024, în cadrul unei lecții publice de la Facultatea de Biologie și Geostiințe, Universitatea de Stat din Moldova, a avut loc prezentarea ciclului de carte în 4 volume „Istoria ecologică regională. Contribuții la fundamentarea teoretică”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Personalități marcante”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția organizării și administrării protecției mediului”, „Istoria ecologică a Republicii Moldova. Evoluția interacțiunilor omului și naturii” de către dnul doctor habilitat, Arcadie CAPCELEA – ex-ministru al Mediului și Amenajării Teritoriului. (20+) Suggestions | Facebook

Participanții la prezentarea cărților de la Facultatea Biologie și Geostiințe a USM

La această prezentare au participat studenți din cadrul facultății, ciclul Licență, cadre didactice și cercetători științifici, care au adresat întrebări și participat la discuții pe marginea subiectului abordat.

Aducem sincere mulțumiri domnului Arcadie CAPCELEA pentru generozitatea de a împărtăși experiența acumulată cu viitorii specialiști din domeniul Ecologiei, Biologiei și Silviculturii, contribuind în mod semnificativ la creșterea calității procesului de studiu al facultății.

(V) Astăzi, 3 octombrie 2024, Agenția de Mediu a fost onorată de vizita fostului ministru al mediului, dl. Arcadie CAPCELEA care a avut o întâlnire cu echipa instituției. (20+) Arcadie Capcelea, fost ministru al mediului,... - Agenția de Mediu | Facebook

În cadrul discuțiilor, acesta a prezentat o serie de lucrări recente și materiale elaborate de dânsul, abordând diverse subiecte de interes în sfera ecologiei, atât pe plan național, cât și regional. Printre temele principale s-a numărat evoluția politicilor de mediu în Republica Moldova, oferindu-se o analiză a progreselor și provocărilor din acest sector. În mod special, au fost discutate aspecte legate de dezvoltarea durabilă, gestionarea resurselor naturale și protejarea biodiversității. Fostul oficial a evidențiat, de asemenea, contextul ecologic al regiunii, subliniind efectele schimbărilor climatice și necesitatea unei cooperări extinse pentru implementarea unor măsuri eficiente de adaptare și reducere a impactului.

Agenția de Mediu apreciază experiența valoroasă a fostului ministru în domeniul protecției mediului și își reafirmă angajamentul de a continua promovarea unui mediu durabil.

Întrunirea la Agenția de Mediu a RM

(VI) La 6 Noiembrie 2024 am vizitat Liceul Teoretic Republican „Aristotel” din Chișinău și am făcut o donație de carte.

Participanții prezentării cărților de la liceu

(VII) Donație de carte oferită de Dl Doctor habilitat, Arcadii Capcelea. Astăzi, în cadrul unei lecții publice la Facultatea de Științe Agricole, Silvice și ale Mediului, Dl Capcelea a prezentat studenților și cadrelor didactice, ciclul

**de carte editat în 4 volume „Istoria Ecologică a Republicii Moldova”. (20+)
Donație... - Facultatea de Științe Agricole, Silvice și ale Mediului | Facebook**

Pe lângă aceste 4 volume, autorul a mai donat bibliotecii facultății încă 10 titluri de carte la care este autor și alte 14 titluri de carte din domeniul Ecologiei și Silviculturii. Această colecție donată, este extrem de valoroasă pentru studenții și cadrele didactice de la facultate prin informația prezentată, care este rodul muncii Dumnealui de peste 40 de ani, dar și a colegilor de breaslă.

Ne exprimăm recunoștința și aducem sincere mulțumiri domnului Arcadie Capcelea pentru generozitatea de a face această donație și de a împărtăși experiența acumulată cu viitorii specialiști din domeniul Ecologiei și Silviculturii, contribuind astfel în mod semnificativ la creșterea calității procesului de studiu al facultății.

Profesorii UTM, participanții
la prezentarea cărților

Secvență de la prezentarea cărților

(VIII) La 10 Octombrie 2024 am efectuat o vizită la Facultatea de Geologie și Geografie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Am avut discuții cu profesorii acestei facultăți și am donat cărțile editate.

Împreună cu conf. univ. dr. Adrian Ursu, decanul Facultății de Geografie și Geologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

(IX) Am avut onoarea de a mă întâlni la Braşov, la Facultatea de Silvicultură și Exploatare Silvice a Universității Transilvania, cu dl Prodecan A. F. Halauşan, dl N. Talpa și bunul și vechiul prieten, - profesorul B. Popa, prezentându-le cărțile publicate la tema Managementului Ecologic și discutând despre cooperarea potențială. Este o plăcere de a fi alături de adevărații profesioniști în silvicultură, care au fost și sunt pe deplin deschiși de a-și oferi cunoștințele și sprijinul în consolidarea capacităților sectorului forestier din Republica Moldova. (20+) Am avut onoarea de a mă întâlni la Braşov, la... - Arcadii Capcelea | Facebook.

Întrunirea la facultatea de silvicultură a Universității Transilvania din Braşov, Prof. B. Popa, Dl. A. Halauşan, prodecan și N. Talpă.

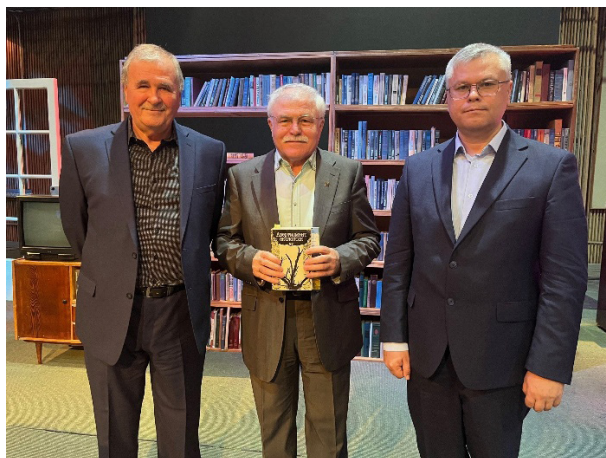
(X) O nouă activitate de promovare a conceptului Managementului și a Istoriei Ecologice, - prezentarea la 22 Octombrie curent a lucrărilor publicate în aceste domenii colegilor de la Universitatea „Stefan cel Mare” din Suceava, de la specializările din Geografie și Silvicultură. Mulțumiri speciale dlui profesor V. Efros, unui vechi prieten, care a organizat aceasta întâlnire. Am fost plăcut surprins ca prezentarea cât și donația de cărți au fost înalt apreciate și sper ca vor fi utile pentru cei care activează în domeniul protecției mediului. (20+) Facebook

Prezentarea cărților la Universitatea „Stefan cel Mare” din Suceava.
Secvențe de la acest eveniment

ANTIinostalgia. 2 Mai, 2024. (20+) ANTIinostalgia - Proiecte grandioase și costisitoare ale URSS... | Facebook

Proiecte grandioase și costisitoare ale URSS precum deturnarea cursului râurilor, sau distrugerea stâncilor au pornit discuțiile ecologice de la sfârșitul anilor 80 cu o participare populară atât de largă încât au fost numite drept „revoluție ecologistă”. Iar la 26 aprilie 1986 a avut loc o alta catastrofa care a zguduit omenirea. Participarea moldovenilor la înlăturarea consecințelor de la Cernobîl a fost semnificativă. Peste 3500 de moldoveni au fost implicați în operațiunile de intervenție și de curățare a zonei afectate. Acestea sunt doar câteva din subiectele care sunt abordate de Alecu Reniță, Arcadii Capcelea, Andrei Dumbrăveanu, Ion Xenofontov, Valeriu Cazacu, Valeriu Țarigradschi, Nicu Vrednic, Vitalie Sprinceana.

Împreună cu dnii A. Reniță și I. Xenofontov, participanții acestei emisiuni

5. APRECIERI ȘTIINȚIFICE ȘI PROFESIONALE ȘI OMAGII DE ANIVERSARE

5.1 ARCADII CAPECEA – CURAJ, INIȚIATIVĂ, COMPETENȚĂ ȘI PATRIOTISM ÎN SLUJBA MEDIULUI ȘI A VIITORULUI NAȚIONAL

Parcurgând evoluția sistemului protecției mediului din țara noastră nu putem să nu afirmăm, că dl Arcadie Capcelea, întâiul Ministru al Mediului, a jucat un rol primordial, fapt ce a contribuit, în mare măsură, la existența actuală a unui cadru de activitate în domeniu la cel mai înalt nivel internațional. Aflându-ne în preajma jubileului de șapte decenii de la ziua nașterii a lui A. Capcelea, am dori să reflectăm asupra aportului Dumnealui în crearea și consolidarea atât a cadrului instituțional al protecției mediului și la realizarea reformelor în domeniu, dezvoltarea politicii ecologice, cât și a realizării multiplelor proiecte ecologice în republică. O astfel de retrospectivă prezentată mai jos se bazează atât pe datele arhivei Ministerului, a materialelor publicate în mass-media și a însuși dlui A. Capcelea (în prim plan, a celor patru volume dedicate IERM, publicate recent), dar și a mărturiilor celor, care pe parcursul anilor 90 și ulterior au activat cu A. Capcelea, unii dintre care muncesc și astăzi în cadrul Ministerului Mediului. Din cele expuse anterior în această publicație cunoaștem, că A. Capcelea și-a început activitatea sa profesională la Institutul de Geografie a Academiei de Științe a RSSM, unde a efectuat cercetări în domeniul geomorfologiei, studiind stabilitatea versanților, în special sub influența impactelor umane. Tot în acest răstimp participată și la realizarea primelor studii ale evaluării de mediu a proiectelor de transfer al apelor râului Nistru în bazinele râurilor mici din Nordul RSSM și a Schemei Urbanistice generale a or. Chișinău, dar și în alte cercetări orientate spre utilizarea rațională a resurselor naturale și a protecției mediului. Această experiență academică în domeniul mediului a fost extrem de benefică pentru activitatea ulterioară a dlui în cadrul instituțiilor mediului. Studiile sale aprofundate la facultatea de Geografie a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova și cercetările geografice de la Academia de Științe a RSSM i-au oferit o concepere complexă a problemelor de mediu, iar experiența academică i-a permis să abordeze provocările întâmpinate în instituțiile de stat ale mediului prin profesionalism și rigurozitate științifică.

La invitația dlui profesor I. Dediu, Directorul General al Departamentului Mediului și Resurselor Naturale, A. Capcelea s-a încadrat în această instituție din septembrie 1990, activând inițial în calitate de Vice Director General (septembrie 1990–mai 1991), apoi de Prim Vice Director General (mai 1991- aprilie 1994), iar între anii 1992-1994, deținând concomitent și funcția de Șef al Inspectoratului Ecologic de Stat. De menționat că în acest timp Departamentul era subordonat în mod direct Parlamentului RM, având prerogative extraordinare dar și responsabilități majore, în particular cele ce țineau de controlul ecologic de stat, expertiza ecologică dar și autorizarea utilizării resurselor naturale sau poluarea mediului.

Dl. A. Capcelea și-a continuat activitatea și în cadrul DPM, instituție

creată în baza fostului Departament dar care, din anul 1994, era deja subordonat GRM, deținând aceiași funcție de Prim Vice Director General. În acest timp dlui îi reveneau un șir de responsabilități, - nu numai cele legate de controlul ecologic sau expertiza ecologică, dar și cele de renovare a bazei legislative, formulare a noii politici ecologice și a instrumentelor realizării ei, cooperare ecologică internațională etc.

Odată cu crearea în luna mai 1998 a Ministerului Mediului, A. Capcelea este numit în calitate de Ministru, activând consecutiv în Guvernele de coaliție a RM conduse de I. Ciubuc II și I. Sturza, iar în anii 1999-2000 este Ministru al Mediului și Amenajării Teritoriului, în Guvernul condus de D. Braghiș. De menționat faptul, că A. Capcelea a fost înaintat la acest post fiind recunoscut, în primul rând, ca un specialist notoriu în domeniu, un tehnocrat, dar nu un activist de partid. Aici am face o paranteză, indicând faptul că înaintarea candidaturii lui la postul de ministru a fost formal promovată de Partidul Verde Ecologist, la acel moment nefiind membru al acestei formațiuni. Despre faptul că A. Capcelea a avut, în primul rând, interesele domeniului, ci nu a celor de partid ne vorbește faptul, că el a fost inclus și în Guvernul lui D. Braghiș, considerat un Guvern tehnocrat, fără afiliere politică. Este concludent, în acest sens, că A. Capcelea a primit oferta de a fi membru al Guvernului, fiind propus și de către V. Voronin, Prim-Secretarul Partidului Comunist al Moldovei la finele anului 1999, - ofertă refuzată de dlui. Acest refuz a fost explicat de A. Capcelea prin dezacordul cu pozițiile politice a comuniștilor, chiar dacă și acest partid, de asemenea, propunea un așa numit Guvern tehnocrat, - după cum se știe la acel timp V. Voronin și echipa propusă de el așa și nu a fost susținută de Parlamentul RM. Această reputație de profesionist/tehnocrat i-a adus lui A. Capcelea susținerea reprezentanților diferitor partide politice, ceea ce a permis continuitatea și stabilitatea reformelor inițiate în a doua jumătate a anilor 90 în domeniul mediului.

Din octombrie 2000 A. Capcelea î-și începe activitatea la BM. Aici am specifica faptul că dlui este printre puținii miniștri care au plecat benevol din funcție, fiind invitat de BM de a activa în calitate de Șef al Sectorului de Mediu pentru regiunea Europei și Asiei Centrale. Pentru a accede la această instituție, a participat la concursul organizat în acest scop (cu participarea a 15 candidați din diferite țări), fiind ulterior acceptat de această instituție financiară internațională.

Prin urmare, vedem că A. Capcelea a activat în principale instituții din domeniul protecției mediului exact un deceniu, perioadă, care a concis cu cele mai tumultuoase timpuri ale transformărilor social-economice din RM. Pentru a reflecta mai adecvat aportul adus de A. Capcelea la consolidarea sistemului protecției mediului din țara noastră, pentru început, este necesar de a spune câteva cuvinte privind contextul aceluși timp, când dlui a activat în domeniu.

Se știe că anii 1990-2000 au coincis cu începutul perioadei de tranziție a RM de la un sistem centralizat la economia de piață, de la un regim totalitar la unul democratic. Anume în aceste condiții rolul conducătorilor instituțiilor de stat de mediu (ca și în alte domenii economice) a fost crucial pentru inițierea și implementarea reformelor necesare. În acest sens, A. Capcelea, s-a manifestat la cel mai înalt nivel. Provenit din cadrul științei, pentru această perioadă de

timp A. Capcelea reprezenta un exemplu de evoluție profesională solidă și adaptare responsabilă la cerințele funcției publice, - deși a venit la conducerea structurii de mediu cu un bagaj preponderent teoretic, dlui a demonstrat capacitatea de a se aprofunda rapid și temeinic în meseria protecției mediului, completând cunoștințele academice cu experiență practică.

Cu contribuția directă a lui A. Capcelea, încă la începutul anilor 90 ai secolului trecut, a fost reorganizat sistemul controlului ecologic de stat, s-au pus bazele noii PE și s-au formulat noile acte legislative și pârgăile economice ale protecției mediului. Ulterior, datorită inițiativei și profesionalismului dlui A. Capcelea, DPM a fost reformat, creându-se, în anul 1998 un Minister al Mediului, fapt ce a marcat un pas important în consolidarea instituțională a domeniului protecției mediului, oferind un cadru mai eficient pentru elaborarea și implementarea politicilor de mediu.

Tranziția RM către economia de piață nu a fost simplă, am putea spune că, sub unele aspecte, ea mai continuă și astăzi. În perioada regimului sovietic, sistemul de protecție a mediului se baza pe o planificare și un management centralizat, iar toate resursele naturale erau în proprietatea statului iar sectorul privat nu exista. Mai mult ca atât, instrumentele adecvate ale ME cât și baza legală corespunzătoare lipseau totalmente. În plus, consemnăm și faptul că, toate deciziile importante din ansamblul domeniilor economico-sociale, inclusiv cele privind gestionarea resurselor naturale și protecției mediului, se aflau sub controlul Partidului Comunist.

În contextul crizei economice severe a anilor 90, protecția mediului era percepută ca un lux, iar investițiile în infrastructură ecologică erau amânate. Evident e și faptul, că instituțiile din domeniu nu dispuneau de fonduri suficiente și nici de un personal calificat. Experții în protecția mediului erau puțini, iar formarea profesională era limitată. În plus, persistența gândirii centralizate și lipsa de transparență a îngreunat reformele în domeniu, formularea și implementarea politicilor ecologice. Participarea publicului și accesul la informații erau aproape inexistente, contrar bunelor practici internaționale. Ca și în alte foste republici unionale ale URSS, atribuțiile de la începutul anilor 90 privind mediul erau împărțite între ministere și agenții guvernamentale, ceea ce a generat conflicte de competență și lipsa unei strategii unitare. Mai mult ca atât, instabilitatea politică și schimbările frecvente de guverne pe parcursul anilor 90 au blocat reformele în domeniu.

În aceste condiții, s-au agravat un șir întreg de probleme ecologice, cum ar fi poluarea apelor subterane și de suprafață, poluarea aerului în orașe, degradarea solurilor, managementul inadecvat al deșeurilor etc., care, în afară de efectele de mediu, cauzau atât impacturi sociale considerabile legate de înrăutățirea sănătății populației, cât și consecințe grave de ordin economic, ce țineau de reducerea beneficiilor și veniturilor economice. Spre exemplu, reducerea fertilității solurilor și a productivității agricole, care conduce, în mod iminent, la creșterea sărăciei în zonele rurale. O astfel de situație solicita un timp relativ îndelungat și necesita formularea strategiilor bine chibzuite cu privire la promovarea reformelor coordonate în toate domeniile vieții social-economice, orientate spre asigurarea dezvoltării durabile a societății.

Prin urmare, putem vedea dificultățile activității la această etapă de

dezvoltare a societății. În esența sa conceptul de „tranzitie”, la general, se referă la dificultatea de a trăi în perioade de schimbare. Acest concept este un subiect recurent, în particular, în filosofia chineză, mai ales în scrierile lui Confucius (551 î.Hr-479 î.Hr), perioadă de timp din istoria Chinei, denumită „Primăvară și Toamnă”, o epocă marcată de instabilitate politică și declin moral. Anume Confucius, a fost cel ce a vorbit despre provocările morale și sociale din perioadele de schimbare, subliniind importanța adaptării și menținerii virtuții (a forței morale prin care omul tinde spre bine și frumos, urmărind idealuri etice și acțiuni corecte) într-o lume aflată în transformare. În operele lui Confucius este reflectată ideea conform căreia inițiativa și adaptarea la schimbare este esențială pentru a depăși perioadele dificile, iar rigiditatea poate fi o sursă de suferință. Respectiv, Confucius sublinia importanța flexibilității și a înțelepciunii în fața tranzițiilor vieții.

Evident că va fi o exagerare afirmând, că în activitatea dlui A. Capcelea a urmat deducțiile filosofice ale lui Confucius dar lui i-au fost caracteristice anume acele capacități atât de a se adapta la contextul social-economic și politic complicat, cât și de a promova inițiativele, orientate cert spre realizarea idealurilor ecologice prin acțiuni energice și coerente în domeniul protecției mediului.

În aceste condiții ale tranziției economice A. Capcelea, din toamna anului 1990, î-și începe activitatea sa în instituțiile de stat ale protecției mediului, inițial, fiindu-i delegate responsabilitățile de a lupta pentru independența instituțiilor de mediu din Moldova și transferul lor în subordinea republicană. Deși legea URSS din 1988 cu privire la delimitarea responsabilităților dintre centru și republicile unionale stipula, că toate resursele naturale aflate pe teritoriul republicilor sunt administrate de ele, Moscova nu și-a dat acceptul de a transfera structurile sale republicanilor unionale. Acestea administrau în RSSM (I) toate resursele minerale, gestionate de către Direcția Geologică, (II) controlul resurselor piscicole, care erau în subordinea Inspecției din Odessa („Zapcerrâbvod”), și (III) activitățile hidrometeorologice, - Direcția Hidrometeorologică cu Serviciul Antigridină fiind subordonată Serviciului Hidrometeorologic Unional. În toamna anului 1990, dl A. Capcelea, având responsabilitățile de a asigura re-subordonarea instituțiilor numite autorităților republicane, a avut mai multe întruniri cu reprezentanții acestor structuri, încercând să demareze procesul transferului acestor instituții din domeniu. Deși conducătorii lor înțelegeau că, mai devreme sau mai târziu aceasta se va întâmpla, în contextul reformelor demarate în URSS, răspunsul lor era univoc, sunt gata pentru aceste schimbări, dar numai în baza deciziilor Moscovei. O astfel de poziție se explica prin faptul că, majoritatea conductorilor din aceste instituții nu erau băștinași, care nu susțineau mișcarea de independență din RSSM.

În aceste condiții, A. Capcelea a apelat direct la structurile unionale, purtând negocieri cu conducerea Serviciului Hidrometeorologic Unional (A. Burțev), care și-a demonstrat poziția, conform căreia, chiar dacă republica î-și capătă independența, serviciul dat trebuie să rămână integru, subordonat Moscovei. Această poziție era fundamentată de dlui atât prin faptul că, numai un sistem integru hidrometeorologic de proporții mari, care asigură integrarea

informațională pe întinsul URSS, cât și cu cea din țările vecine poate asigura funcționarea eficientă a lui. Mai mult ca atât, menținerea în subordine unională a serviciului antigrindină, bazat pe aplicarea artileriei reactive, conform lui A. Burțev, era necesară și din considerentele strategice-militare, căci unitățile antigrindină erau instituții „cvasi-militare”, care puteau fi aplicate în cazul conflictelor militare. Acest lucru a fost demonstrat în conflictul armat din zona de Est al RM în anul 1992, atunci când unitățile militare ale Federației Ruse și Transnistriei au folosit rachetele antigrindină în lupta cu forțele militare ale Moldovei.

Încercările de a transfera inspecția piscicolă din subordinea unională în cea republicană, de asemenea, au eșuat. În discuțiile avute la Consiliul de Miniștri al URSS (cu dl A. Țăgancov, care era consilierul Vice-Prim Ministrului URSS I. Dogujiev), se invoca faptul, că controlul asupra resurselor piscicole trebuie să rămână centralizat, căci „peștii migrează în râuri și lacuri” și, în cele mai multe cazuri, nu poți afirma cui aparțin aceste resurse, iar râurile Nistru și Prut sunt de frontieră, în care se poate constata o asemenea situație. Este interesant că, în acest proces de descentralizare a structurilor ecologice unionale A. Capcelea i-a avut ca „colegi de luptă” pe reprezentanții Ministerelor de Mediu al Federației Ruse (vice ministrul mediului N. Colokolicicov) și a Ucrainei (vice președinte a Comitetului de Stat pentru Ocrotirea Naturii, dl I. Leah), cu care au dus tratativele la Consiliul de Miniștri al URSS.

Reintegrarea acestor structuri în cadrul Departamentului a fost posibilă numai după destrămarea URSS de la finele anului 1991, după care, la începutul anului 1992, Serviciile Piscicol și Hidrometeorologic au fost transferate în cadrul Departamentului, în timp ce Direcția pentru Geologie – în subordinea GRM. Este interesant și faptul că, Guvernul, la inițiativa Ministerului Agriculturii, știind poziția conducerii Departamentului față de Serviciul Antigrintină, care solicita de la acesta confirmarea securității ecologice în activitatea sa, a decis de a-l re-subordona Ministerului. Așadar, numai după destrămarea fostei URSS a devenit posibil finalizarea procesului de consolidare a structurii Departamentului creat în 1990.

Dl A. Capcelea și-a adus aportul și la renovarea și consolidarea sistemului de control ecologic de stat. Se știe că prin Hotărârea Sovietului Suprem al Parlamentului RSS Moldova nr. 310 din 16.10.1990, în locul structurii vechi a inspecțiilor ecologice, în baza fostelor comitete raionale și orașenești de mediu, s-au creat 10 Agenții Ecologice, care au activat până în anul 2004, după care s-a trecut practic la sistemul sovietic de organizare a activității Inspectoratului, în baza structurilor raionale. Scopul acestei reorganizări era de a scoate de sub tutela organelor de partid dar și executive raionale și orașenești controlul ecologic de stat și de a-l consolida, oferindu-i resurse umane și logistice necesare, dar și echipamente de control analitic. A. Capcelea s-a inclus în această reorganizare, inițiată de primul Șef al Inspectoratului dl M. Vavelschi, din toamna anului 1990, care a fost continuată de dlui, fiind în funcția de al doilea Șef al Inspectoratului, din primăvara anului 1992.

Printre meritele deosebite ale lui A. Capcelea este crearea în mai 1998 a Ministerului Mediului în RM. Am putea spune că acest fapt este rezultatul unei secvențe logice a dezvoltării instituționale în domeniu, deși lupta

pentru o astfel de structură ministerială nu a fost simplă. Practica națională acumulată spre anul 1998, dar și experiența altor țări cu economie în tranziție, au demonstrat că o guvernare mai eficientă a protecției mediului se efectuează în cadrul structurilor guvernamentale integrate, la nivelul unui minister, cu responsabilități și drepturi în administrarea tuturor sectoarelor mediului și resurselor naturale, care ar include nu numai activități de conservare a naturii, de inspecție și control, de monitorizare a calității mediului, dar și asigurarea unei gestionări raționale a resurselor naturale, integrare a cerințelor de protecție a mediului în politica dezvoltării social-economice și sectoriale.

Acestea au fost și recomandările Comisiei Guvernamentale pentru reformarea administrării mediului și resurselor naturale, în componența căreia au activat domnii Gh. Duca, V. Canikovski, D. Galupa, M. Pencov, V. Zubarev și A. Capcelea, care, formal, l-a avut în calitate de președinte pe Vice ministrul Economiei dl. M. Moraru. În practică, Comisia dată a fost ghidată de A. Capcelea, la inițiativa căruia au fost formulate principalele recomandări care au fost prezentate GRM în primăvara anului 1998. Principalele concluzii și recomandări ale acestei Comisii au fost următoarele: (a) crearea în cadrul Cancelariei de Stat a unui Birou care v-a coordona activitățile ministerelor și departamentelor ce gestionează resursele naturale și efectuează protecția mediului și care va fi și responsabil de integrarea aspectelor de mediu în politica de dezvoltare și sectorială; și, (b) de a crea în structura viitorului Guvern a unui Minister al Mediului care ar fi responsabil nu atât de gestionarea directă a resurselor naturale sau de realizarea protecției mediului, ci de formularea politicilor ecologice, dezvoltarea instrumentelor ei, monitorizarea ecologică, autorizarea utilizării resurselor naturale sau a poluării mediului, dezvoltarea cadrului legislativ în domeniu, cooperarea internațională, ș.a.

Tot în acest timp, au fost formulate și recomandările CEE/ONU (a se vedea: CEE/ONU. Republica Moldova: Studiul de performanță în domeniul protecției Mediului, (<http://www.medi.gov.md/index/13/358/>), care în mod direct au indicat necesitatea creării în RM a unui minister special cu împuterniciri în domeniu care ar integra un șir de funcții nu numai din domeniul mediului și resurselor naturale dar și dezvoltarea regională. De menționat că A. Capcelea, fiind Coordonator Național al acestui studiu dar și Membru al Comitetului pentru Politică Ecologică (CPE) a CEE/ONU, a fost cel care a fundamentat necesitatea acestei prevederi, aducând argumente și insistând la această prevedere.

Este evident și faptul, că crearea Ministerului a fost posibilă nu numai grație acestor eforturi și/sau condiții create la timpul dat sau a recomandărilor formulate de structurile internaționale, dar și, într-o mare măsură, datorită factorilor subiectivi, a prezenței, în premieră, în Parlamentul RM a 4 patru distinși specialiști din domeniu și ecologiști cu autoritate. Anume datorita insistenței dlor deputați I. Dediu, Gh. Duca, A. Renita și I. Trombițki a fost posibil de a include în structura Guvernului a unui nou Minister al Mediului.

Deja fiind Ministru, A. Capcelea a promovat cu insistență descentralizarea gestionării utilizării resurselor naturale și a protecției mediului, propunând crearea în cadrul județelor înființate în rezultatul reformei teritorial-administrative a secțiilor ecologice. Astfel de secții au fost create în toate

judetele, fiind abolite odată cu venirea la putere a Partidului Comuniștilor și reîntoarcerea la structurile vechi ale raionalelor administrative. Considerăm că această practică a descentralizării gestionării mediului poate fi foarte utilă în contextul noii reforme administrativ-teritoriale care este unul din obiectivele actualei guvernări.

Un aport deosebit al dl A. Capcelea îl are și în domeniul creării noii PE. Deși în anii care au precedat independența au fost adoptate mai multe documente care au pus baza politicilor în domeniul ocrotirii mediului înconjurător, până la mijlocul anilor 80 nu au fost acceptate programe sau planuri complexe de acțiuni ecologice. Cu toate că a fost adoptat un număr limitat de acte legislative de bază în privința utilizării și protecției resurselor naturale, și respectarea lor era la un nivel nesatisfăcător. Documentele PE purtau un caracter declarativ și nu includeau așa aspecte cum ar fi: stimulentele economice ale ocrotirii resurselor naturale și ale utilizării lor raționale; informarea publicului și participarea lui în procesul de ocrotire a naturii; reglementarea activității întreprinderilor și a stimulării lor spre efectuarea măsurilor de protecție a mediului etc. Informația cu privire la calitatea mediului fiind considerată drept confidențială fără a fi disponibilă publicului. Pe acest fundal, A. Capcelea argumentează necesitatea și promovează cu insistență formularea documentelor strategice în domeniu. Deși au fost inițiate unele de astfel de documente, la începutul anilor 90 adoptarea lor nu a fost posibilă, avându-se în vedere faptul ca Departamentul Mediului în acel timp era subordonat Parlamentului, fiind, dacă nu în relații conflictuale, cel puțin, în relații antagoniste cu Guvernul, ceea ce nu a oferit posibilitatea de a elabora și adopta practic nici un document la acest nivel. Odată însă cu transferul Departamentului în subordinea Guvernului acest proces a demarat. Astfel, anume A. Capcelea este autorul de bază a Concepției Protecției Mediului în RM, aprobată de DPM la 20 aprilie 1995. Anul ulterior, 1995, cu participarea activă a lui A. Capcelea este aprobat Programul strategic privind protecția mediului și folosirea resurselor naturale până în anul 2020 (1995). Deși Programul a fost formal aprobat de Președintele Republicii (nu de Guvern așa cum se solicita), acest document, fiind unul de lungă durată și elaborat, în mare parte, de colaboratorii Institutului Național de Ecologie, avea un caracter general, ambițios fără a ține cont de realitățile economice și financiare ale republicii, și, evident nu avea nici o perspectivă de a fi implementat. În aceste condiții, A. Capcelea negociază cu BM, care acceptă de a oferi un suport tehnic pentru a formula Planul național de acțiuni în domeniul mediului, un document mult mai succint și pragmatic care ar fi racordat la prioritățile urgente de mediu și la potențialul de resurse existente pentru realizarea lui (documentul a fost ulterior aprobat de Guvern în anul 1996). Tot în această perioadă la inițiativa și/sau cu participarea activă a lui A. Capcelea încep a fi dezvoltate și primele programe naționale de mediu sectoriale (Programul național de suprimare eşalonată a substanțelor ce distrug stratul de ozon; Programul național de acțiuni pentru combaterea deșertificării; Programul național de valorificare a deșeurilor de producție și menajere; Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate).

În a doua jumătate a anilor 90 dl A. Capcelea este un participant activ

și la elaborarea unui șir de rapoarte naționale: privind calitatea mediului (1995); privind dezvoltarea umană (1995); privind implementarea Agendei XXI (1997); privind calitatea mediului și sănătatea populației (1999); privind schimbările climatice (1999); cu privire la diversitatea biologică (2000). Având viziuni progresiste și fiind unul din primii specialiști din țară care a acceptat și promovat Conceptul DD, A. Capcelea a fost inițiatorul și promotorul integrării PE. Anume începând cu finele anilor 1990, pentru prima dată aspectele de mediu capătă o atenție egală cu cele economice și sociale, iar în documentele Guvernului începe a fi inclusă sintagma DD. Mai mult ca atât, în anul 2000, sub auspiciul Președinției RM pentru prima dată a fost formulată Strategia Națională de DD a Republicii. La insistența Ministrului Capcelea aspectele de mediu încep a fi incluse în toate strategiile și programele sectoriale. Tot în acest răstimp s-a început o cooperare mai strânsă cu ministerele sectoriale prin semnarea acordurilor de colaborare. Astfel de acorduri au fost semnate, în particular cu Ministerul Apărării și Ministerul Sănătății. Bazându-se pe regulamentele inițiate de A. Capcelea și aprobate ulterior cerințele de mediu au început a fi integrate tot mai insistent în efectuarea privatizării și a reformei funciare. În acest sens, au fost inițiate un șir de seminare practice pentru participanții la aceste procese.

Dl A. Capcelea și-a adus aportul și la crearea noilor acte legislative în domeniu. Se știe că legislația sovietică se baza numai pe abordările administrative, fără a stipula pârghiile economice și modalitățile de stimulare a protecției mediului, iar publicul larg nu avea acces la informația ecologică și nici nu putea să influențeze adoptarea deciziilor. În vâltoarea transformărilor îndată după independența RM și a dificultăților de ordin social-economic, al războiului din zona de est de la începutul anilor 90, problematica mediului i-și pierduse prioritatea pentru societate, și, respectiv, în primii 3 ani ai independenței atât Parlamentul, cât și GRM nu au adoptat noi acte legislative sau reglementări în domeniu. Numai după adoptarea noii legi a protecției mediului (1993), s-a început modernizării legislației ecologice în RM, fiind elaborate un șir de noi legi în domeniu. Unul din inițiatorii, dar și autorii de bază a unor dintre aceste legi (Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător (1996); Legea privind protecția aerului atmosferic (1997); Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive (1997); Legea privind plata pentru poluarea mediului (1998); Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică (1998)) a fost anume A. Capcelea, care le-a promovat și în cadrul GRMM dar și la ședințele Parlamentului.

Atenția prioritară în activitatea dlui A. Capcelea a fost crearea unei baze solide a sistemului evaluării de mediu. Fiind responsabil de acest mecanism important al protecției mediului el este inițiatorul principalelor acte regulatorii în domeniu – inițial, în anul 1992, a unei Instrucțiuni a Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului și Resurselor Naturale „Cu privire la necesitatea evaluării impactului de mediu în documentația de ante-proiect, ante-plan și de proiectare”, apoi a Legii cu privire la Expertiza Ecologică și Evaluarea Impactului asupra Mediului înconjurător (1996).

Odată cu trecerea la economia de piață în RM încep a fi dezvoltate din plin și aplicate instrumentele economice ale PE. Fiind responsabil de acest

domeniu, A. Capcelea a contribuit la elaborarea atât a noilor legi în domeniu (Legea cu privire la resursele naturale (1993), Legea plăților pentru poluarea mediului înconjurător (1998) și Legea privind deșeurile de producție și menajere (1998)), cât și a Regulamentelor de punerea lor în aplicare. Aceste instrumente, inițial, au inclus plățile pentru utilizarea resurselor naturale, apoi și plățile pentru poluarea mediului înconjurător. Pe parcurs, sunt în desfășurare actele regulatorii ce țin de crearea sistemului de fonduri ecologice extrabugetare.

Un merit deosebit aparține dlui A. Capcelea în domeniul conservării biodiversității. El nu numai a contribuit la perfecționarea cadrului legislativ în domeniu (Legii cu privire la ariile protejate (1998) și la a crearea noilor rezervații științifice (Rezervației „Plaiul Fagului” și „Pădurea Domnească”), anilor 90 A. Capcelea a fost unul din consultantul de bază al primului Raport National în domeniul Biodiversității. Ulterior, în anul 2000, dl ministru A. Capcelea promovează cu insistență apoi, împreună cu miniștrii mediului din Bulgaria, România și Ucraina, la 5 iunie 2000 semnează la București Declarația cu privire la crearea Coridorului Verde a Râului Dunăre.

Destul de semnificative sunt rezultatele activităților lui A. Capcelea privind integrarea internațională de mediu a RM. Se știe că un imbold major pentru această cooperare a fost dat prin destrămarea lagărului socialist și respectiv, a încheierii „războiului rece” dintre țările Europei Occidentale și cele ale Europei Centrale și de Est. Prin aceasta s-a pus începutul unei cooperări multilaterale pe continentul European, inclusiv în domeniul protecției mediului. Începând-se formal în iunie 1991, cooperarea ecologică europeană a cunoscut evenimente importante, soldate cu realizări atât în domeniul formulării programelor și strategiilor pan-europene, cât și în domeniul ameliorării calității mediului sau soluționării unor sau altor probleme ecologice, în domeniul cooperării țărilor din Est și West. Totalitatea acestor activități și constituie esența procesului pan-european, numit „Mediul înconjurător pentru Europa”.

În acest sens, dl Capcelea personal a contribuit semnificativ la cooperarea ecologică internațională, începând cu colaborarea cu statele vecine, România și Ucraina, continuând cu integrarea RM în procesul „Mediul înconjurător pentru Europa”. Datorită activismului și competenței sale, dlui a fost selectat în funcții de conducere în structuri și grupuri de lucru la nivel european. Mai mult decât atât, între anii 1993-1998, Arcadie Capcelea a fost membru al Comitetelor de organizare a Conferințelor europene de mediu și al CEP CEE/ONU, implicându-se activ în promovarea politicilor ecologice la nivel continental și în atragerea asistenței tehnice din partea partenerilor internaționali și structurilor europene pentru țările aflate în tranziția economică.

Fiind unul din cei mai activi și productivi reprezentanți ai țărilor aflate în tranziția economică ale fostelor state socialiste în atragerea atât a asistenței tehnice, cât și a resurselor financiare investiționale, în anul 1996 A. Capcelea este numit în calitate de Copreședinte al Grupului Special de lucru (GSL) pentru Planurile de Acțiuni de Mediu pentru țările Europei Centrale și de Est de pe lângă OCDE (Paris). Creat în 1993, la Conferința Europeană de

Mediu de la Lucerna (Elveția), acest grup a avut scopul de a oferi asistență tehnică pentru țările aflate în tranziția economică în promovarea reformelor în domeniul mediului și mobilizarea resurselor financiare pentru soluționarea problemelor ecologice. Acest GSL reprezenta un for al tuturor țărilor implicate în realizarea Programului indicat – adică a țărilor OCDE și a celor aflate la etapa de tranziție, a IFI și a altor instituții internaționale din domeniu. Concomitent, în activitatea GSL participau și reprezentanții sectorului privat, a ONG-urilor, a sindicatelor, parlamentarilor, fiind condus de doi copreședinți, unul - din partea Comisiei Europene, iar altul – din partea țărilor Europei Centrale și de Est și fiind asistați de 8 membri ai biroului – câte 4 reprezentanți din partea țărilor occidentale și 4 din partea țărilor în tranziție.

Direcțiile principale ale activității GSL au fost următoarele: (a) asistența țărilor în tranziție în formularea PE, în elaborarea și implementarea planurilor naționale; (b) crearea parteneriatului între țările în tranziție, donatori, instituțiile internaționale, ONG-uri și sectorul privat; (c) identificarea și răspândirea practicii înaintate și încurajarea coordonării și schimbul de experiență între donatori și țările recipiente. Ulterior, GSL și-a desfășurat activitatea încă în câteva alte domenii și anume: (a) inspectoratele de mediu și asigurarea implementării legislației ecologice; (b) reformele și politicile în domeniul asigurării cu apă și canalizare; și (c) participarea publicului la luarea deciziilor de mediu.

Evaluarea rezultatelor activităților acestui GSL demonstrează eficiența lui, fiind recunoscute ca un aport esențial în reformarea sistemelor de protecție a mediului în țările în tranziție. Este evident că activând consecutiv timp de patru ani în calitate de copreședinte a acestei instituții, dl A. Capcelea, a asigurat aplicarea cunoștințelor noi și a practicii avansate europene în procesul de renovare a PE din RM, în consolidarea sistemului național al protecției mediului. La inițiativa sa, anume la Chișinău s-au desfășurat un șir întreg de acțiuni sub egida acestui GSL (ședințele biroului Grupului în comun cu miniștrii mediului din țările Noilor State Independente (NSI); consfătuirea subregională a GSL pentru România, Bulgaria, Ucraina, Moldova și Ungaria; conferința reprezentanților Inspectoratelor Ecologice de Stat ale țărilor Europei Centrale și de Est și NSI).

Un rol important l-a avut A. Capcelea și în atragerea investițiilor și asistenței tehnice pentru RM. Astfel, la inițiativa dlui, în comun cu Comitetul pentru Pregătirea Proiectelor, a fost pregătită și desfășurată Conferința Subregională a donatorilor pe proiectele de mediu ale Ucrainei și Moldovei (Donețk, octombrie 1998). La ea au fost prezentate un șir de proiecte investiționale și de asistență tehnică, s-au purtat negocieri cu donatorii potențiali și IFI. În același timp, a fost elaborate și aprobate un șir de proiecte de asistență tehnică, mai cu seamă în domeniul managementului resurselor acvatice, prevenirii poluării, monitoringului ecologic, întăririi capacităților umane, suma alocațiilor care depășește cifra de 10 mln USD. Ulterior, cu asistența Ministerului Mediului din Danemarca, a fost elaborată strategia finanțării sectorului de alimentare cu apă și canalizare în RM, iar cu începere din anul 2000 s-a început un alt proiect de asistență tehnică în valoare de circa 500.000 \$ SUA ce ținea de întărirea capacităților Ministerului Mediului de a implementa Convenția de la

Arhus, - datorită acestui proiect Ministerul Mediului printre primele instituții guvernamentale și-a creat propriul sistem informațional computerizat. Tot la inițiativa dlui A. Capcelea, în baza acordului de cooperare cu Ministerul din Finlanda, au fost alocați circa 500.000 \$ SUA pentru domeniul forestier, având scopul formulării Strategiei de DD a sectorului.

În anii 1997-1998 dl A. Capcelea este membru al Biroului European pentru Pregătirea Conferinței a IV Europeană de Mediu din Arhus (Danemarca), care a avut loc în perioada 23-25 iunie 1998. La această conferința A. Capcelea a prezidat ședința plenară la care s-au prezentat rezultatele activității GSL și reorientarea procesului Mediu înconjurător pentru Europa la necesitățile NSI.

La finele anilor 90 A. Capcelea devine Membru al Grupului de lucru al Rețelei Internaționale pentru Conformare și Aplicare a Legislației de Mediu. Această instituție reprezintă o rețea globală de practicieni în domeniul dat care are drept scop creșterii gradului de conștientizare cu privire la conformitate și aplicarea legislației ecologice pe parcursul ciclului de reglementare a acesteia; promovarea cooperării internaționale; și consolidării capacității de implementare și aplicare a cerințelor de mediu. Participarea în activitatea acestui Grup i-a permis dlui A. Capcelea de a atrage asistența tehnică pentru perfecționarea funcționării Inspectoratului Ecologic de Stat. Anume în acest timp dlui colaborează cu reprezentanții BM și finele anilor 90 A. Capcelea devine Membru al Grupului de lucru al Rețelei Internaționale pentru Conformare și Aplicare a Legislației 2000-2002.

Dl A. Capcelea, de asemenea, participă activ și în procesul pan-european „Mediu și sănătatea”, fiind șeful delegațiilor RM la conferințele de la Hamburg (1994) și Londra (1999). În conformitate cu deciziile adoptate la aceste conferințe, Ministerele Mediului și Sănătății au elaborat Raportul și planul național privind mediul și sănătatea (1999), în care au fost evidențiate problemele prioritare din domeniu și trasate acțiunile necesare de a fi întreprinse în plan național.

Printre activitățile din plan internațional al dlui A. Capcelea, am menționa și participarea la Primul Forum Ministerial Global privind Mediul (29-31 mai 2000) din Malmö, Suedia. La acest for au participat peste 500 de delegați din peste 130 de țări – inclusiv 73 de miniștri și reprezentanți ai organizațiilor internaționale și ONG-urilor de mediu.

Dl Capcelea are un merit deosebit în promovarea transparenței de mediu. Este susținătorul aprig al Convenției de la Arhus, cunoscută sub denumirea „Convenția UNECE privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu”. Participând la dezbaterile asupra prevederilor documentului dat iar apoi devenind Ministrul Mediului, a insistat la semnarea și ratificarea ei și punerea cât mai grabnică în aplicare atât în plan național cât și internațional. Dlui este organizatorul primei întruniri a semnatărilor acestei Convenții la Chișinău în 1999. Cu susținerea parlamentarilor ecologiști (I. Trombișchi și A. Reniță), la 7 aprilie 1999 Parlamentului RM ratifică Convenția dată, republica fiind prima țară care a ratificat acest document internațional. Ulterior, în scopul aplicării prevederilor Convenției, A. Capcelea a inițiat elaborarea unui Regulament special, care prevedea procedurile participării publicului la luarea deciziilor de

mediu aprobat de GRM la 25 ianuarie 2000.

A. Capcelea a fost nu numai un promotor activ al Convenției Arhus, dar și un facilitator instituțional și un susținător al implicării societății civile în guvernarea de mediu. În particular, pentru promovarea participării publicului, dl A. Capcelea publică câteva Ghiduri (20). În opinia majorității reprezentanților ONG-urilor de mediu dl A. Capcelea este recunoscut ca unul din cei mai deschiși și cooperanți miniștri din istoria ecologică a Moldovei, anume pe parcursul activității ministeriale a lui A. Capcelea Ministerul Mediului a început să colaboreze mai activ și productiv cu ONG-urile ecologice. Lui în revine și meritul în alinierea timpurie a Moldovei la standardele europene și la consolidarea cadrului legislativ și administrativ pentru transparență și participare publică. Nu întâmplător este și faptul că A. Capcelea a fost invitatul special al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) la a VII Reuniune a Forumului Economic, Praga, 25-28 mai 1999 pentru a moderarea sesiunii privind participarea publicului: rolul societății civile; ONG-urile și sectorul de afaceri în realizarea DD și implicarea OSCE în acest proces.

Venind din cercetarea academică dl A, Capcelea îmbină activitatea de organizare și administrare a protecției mediului cu conducerea și participarea la un șir de studii analitice sau proiecte internaționale de asistență tehnică. Astfel, dlui a fost Coordonator al unui șir de astfel de proiecte susținute de diferite organizații internaționale în RM: (a) proiectele BM: (1) „Formularea Planului național de acțiuni în domeniul mediului” (1994–1995); (2) „Studiul calității apei potabile în RM” (1997–2000); (3) Întărirea instituțională a Inspectoratului Ecologic de Stat (2001); (b) proiectele Programul UE TACIS: (1) „Managementul apelor r. Prut” (1999–2002); (2) „Implementarea Planurilor de acțiuni de mediu în țările Comunității Statelor Independente (CSI) și Mongolia” (1997–2000); (3) „Formularea politicilor ecologice în țările CSI și Mongolia” (1997–1999); (c) proiectul PNUD: „Întărirea capacităților naționale pentru implementarea Planului de acțiuni în domeniul mediului” (1997–1999); (d) proiectul Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (PNUM): „Raportul Starea mediului global” (2000); și (e) Programul științific al Organizației Nord-Atlantice „Știința pentru pace”: Monitorizarea apelor transfrontaliere ale râurilor Nistru și Prut.

Este necesar de a consemna și faptul, că dl Capcelea este printre primii miniștri care au abordat problema integrării ecologice europene, fiind promotorul armonizării legislației naționale cu cea europeană. Aceasta este reflectată în un șir de materiale analitice din acel timp al finelor anilor 90 în domeniul biodiversității apelor, deșeurilor, ș.a. dar și prin faptul că dumnealui a publicat un compendiu special al Legislației europene de mediu – anume dedicat armonizării legislației²¹. Acordul de Parteneriat și Cooperare a RM cu UE, care este pus în vigoare din iulie 1998, clar stipula armonizarea legislației naționale, inclusiv în domeniul protecției mediului. În acest sens popularizarea cercurilor largi de specialiști, a publicului larg, a studenților și profesorilor cu legislația ecologică a UE a fost recunoscută de către A. Capcelea drept o sarcină prioritară în activitatea ministerului.

Un aspect definitoriu al activității lui A. Capcelea a fost fidelitatea

permanentă față de cauza protecției mediului. D-lui a rezistat presiunilor politice și de altă natură, inclusiv în cazurile respingerii proiectelor cu impact negativ major asupra mediului, promovate uneori chiar de instituții guvernamentale sau de companiile și oamenii de afaceri. De asemenea, a susținut menținerea ariilor protejate de stat și interzicerea oricăror activități economice în aceste zone, a interzis importul de deșeuri în RM, demonstrând integritate și fermitate, punând interesul public și protecția mediului mai presus de orice alte considerente. Devotamentul lui față de protecția mediului s-a manifestat prin aplicarea strictă a legislației, asigurarea calității studiilor, evaluărilor de impact și opoziția față de proiectele economice care ar fi produs daune ireversibile ecosistemelor. Chiar fiind confruntat cu presiuni instituționale, amenințări profesionale sau campanii de discreditare, A. Capcelea a rămas consecvent principiilor DD, demonstrând că responsabilitatea ecologică presupune curaj, competență și independență de gândire.

În acest sens, putem aduce, drept exemplu, cazul tranzitării deșeurilor nucleare provenite de la centrala atomică de la Kozlodui din Bulgaria. În anul 1998, guvernul Bulgariei a solicitat permisiunea pentru tranzitul combustibilului nuclear uzat de la această centrală atomică prin teritoriul RM către Rusia, unde se planifica prelucrarea sau depozitarea ulterioară. În Moldova, această solicitare a generat discuții și controverse ample: o parte dintre deputații parlamentului s-au opus tranzitului, invocând posibile riscuri și încălcări ale legislației, iar cealaltă parte a susținut proiectul, considerând că este permis din punct de vedere juridic. Ministrul mediului, A. Capcelea, s-a pronunțat public și categoric împotriva acestui tranzit, declarând că acesta contravine legislației în vigoare a RM și poate încălca normele de protecție a mediului. Poziția sa a fost susținută de mai mulți ecologiști și deputați (printre care și președintele comisiei parlamentare de ecologie, I. Dediu, A. Reniță ș.a.), care au afirmat că tranzitul materialelor nucleare și radioactive creează atât riscuri juridice, cât și ecologice pentru țară. Printre alte exemple ale poziției ferme a lui A. Capcelea în asigurarea respectării legislației ecologice pot fi multiplele proiecte cu impacte semnificative de mediu legate de construcția sistemelor de irigare care afectau importante habitate naturale, a amplasării diferitor depozite de petrol în localități în apropiere de zonele verzi sau obiective sociale dar și cazurile proiectului importului eșalonului cu anvelope uzate în republică sau al eliberării permisiunii forărilor în Rezervația Prutul de Jos pentru explorarea de țiței (această permisiune a fost eliberată deja după anul 2000 pentru ce a fost modificată legislația în domeniu).

O importanță deosebită pentru dezvoltarea societății civile de mediu o are crearea REC, Organizație Neguvernamentală (ONG) de Mediu cu susținerea internațională, a UE și altor donatori internaționali, promovată cu insistență de A. Capcelea. Acest Centru a fost creat prin decizia GRM în octombrie 1998, în conformitate cu Acordul semnat la 15 iulie 1998 la Bruxelles de GRM și CE Fiind constituit, inițial, numai de GRM de CE și Agenția de Protecție a Mediului din SUA, ulterior, în 2006, când în calitate de Director al Consiliului REC era A. Capcelea, la inițiativa dlui la el au aderat în calitate de fondatori ai REC și Guvernul României, Ministerele Mediului din Republica Cehă, Republica Letonă și Republica Estonia. Totodată, în acel

an, Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord a adoptat decizia oficială de a deveni partener asociat la Acordul de constituire al REC Moldova. Apariția noilor fondatori ai REC-ului a prezentat o nouă etapă a recunoașterii activităților centrului, activități care de promovare a principiile DD și de protecție a mediului, orientate spre restabilirea procesului de creștere economică și democratizarea societății. Conform statutului său, REC Moldova a fost o organizație independentă, nonprofit, non comercială cu caracter internațional, având inițial scopul de a acorda asistență în soluționarea problemelor de mediu din RM și țările vecine prin facilitarea cooperării dintre ONG-uri, guverne, comunități locale, business și toate părțile interesate, atât la nivel național, cât și la cel regional.

O prioritate a REC Moldova, mai cu seamă la etapa inițială de activitate, a fost suportul activităților concrete de protecție a mediului, precum și consolidarea societății civile din țară. Așadar, REC Moldova, cu suportul financiar al CE, al DPM Agenției de Protecție a Mediului din SUA, al DPM din Danemarca în anii 1999–2005 a finanțat peste 250 de proiecte pentru ONG-urile de mediu din RM. Astfel de susținere financiară pentru proiectele înaintate de diferite ONG-uri din RM a fost acordată și în anul 2013, cu sprijinul financiar al CE. REC-ul a fost și organizatorul Forumului National al ONG-urilor de mediu.

În anul 1996 dl A. Capcelea a obținut o bursa în cadrul Baroul Avocaților din SUA (Washington DC, august-decembrie 1996), în cadrul ABA CEELI. Scopul acesteia a fost analiza comparativă a dreptului mediului SUA și RM în vederea formulării recomandărilor de perfecționare a legislației naționale de mediu. În acest timp, dlui a negociat cu partenerii americani, iar în anul 1999, cu ajutorul Agenției pentru Dezvoltare Internațională a SUA, Baroul Avocaților Americani, în baza ONG-ului „Eco-Lex” a creat un Centru de avocatură ecologică în RM. Acestui Centru îi revenea sarcina de a contribui la accesul publicului la justiția de mediu, de a efectua ciclurile de instruire respective, de propagandă a cunoștințelor juridice din domeniu, de a apăra în calitate de cazuri demonstrative în instanțele judiciare interesele ecologice ale cetățenilor RM. Anume acest Centru a realizat un șir de investigații și a promovat cazuri de contravenții ecologice, prezentate în instanțele judiciare, servind în calitate de exemple ale justiției de mediu.

Concluzionând cele expuse mai sus, am putea spune, că dl A. Capcelea este un exemplu al unui ministru al mediului cu inițiativă, competență la înalt nivel și deschidere către publicul larg și cooperarea internațională. Într-o perioadă extrem de complexă și provocatoare pentru RM, caracterizată prin tranziția economică profundă a anilor 1990-2000, activitatea lui s-a remarcat printr-un angajament exemplar față de protecția mediului și DD a țării, remarcându-se prin curaj, responsabilitatea de a introduce reforme ambițioase într-un timp politic și economic instabil, unde opoziția față de schimbare a fost puternică. Spiritul său civic și dedicarea constantă au transformat provocările tranziției într-o oportunitate de progres, stabilind un model de leadership responsabil și vizionar.

În toți acești ani de activitate la funcțiile de conducere a ministerului dl Capcelea s-a manifestat nu numai ca o personalitate extrem de competentă în domeniu, cu inițiativă, ca un combatant pentru cauzele mediului dar și ca un

om neconflictual, gata tot timpul pentru susținerea colegiilor și a generației tinere. Mai mult ca atât, el a demonstrat caracterul său cooperant cât și capacitatea de a construi consens și colabora cu alte ministere, autorități locale, mediul de afaceri și ONG-uri. Totodată, activitatea sa a fost profund marcată de patriotism, demonstrând că protecția mediului nu este doar o obligație administrativă, ci o misiune de salvagardare a viitorului țării și al generațiilor viitoare.

Dl A. Capcelea a fost unul din conducătorii structurilor ecologice care s-au remarcat prin fermitate și integritate, refuzând să se lase presați de instituțiile guvernamentale superioare sau de interesele economice pe termen scurt astfel de conducători care de la bun început a înțeles că rolul lui nu este doar unul managerial, ci profund moral și social: apărarea interesului public și a dreptului generațiilor viitoare la un mediu sănătos. Integritatea dlui A. Capcelea i-a oferit autoritatea morală necesară pentru a lua decizii corecte, neinfluențate de interese ascunse, iar dârzenia l-a ajutat să rămână ferm în fața presiunilor politice sau economice atunci când erau în joc interesele mediului și ale societății.

Dl A. Capcelea împreună cu Directorul DPM, dl S. Fandofan (1994)

Dl I. Dediu, Președintele Comisiei Parlamentului RM pentru Agricultură și Mediu, Dl A. Capcelea, Dl Al. Reniță, membru al Parlamentului și dl Gh. Duca, Președintele Comisiei Parlamentului RM pentru Știință și Educație la Conferința a IV Europeană de Mediu din Arhus (1998)

Ministrul Mediului Gh.Hajder, Secretara de Stat, A. Cara-Rusnac (dreapta), Secretara de stat, V. Grati (la mijloc) și Elena Boboc, Managerul Proiectului BERD, 2026

Echipa Ministerului Mediului la ediția a III-a a festivalului Râului Nistru, 2025

Prin decizii consecvente, uneori nepopulare, A. Capcelea a demonstrat că activitatea de protecție a mediului nu trebuie subordonată profitului imediat sau calculelor politice conjuncturale. Mai mult ca atât, prin profesionalism, deschidere și respect, A. Capcelea a câștigat aprecierea colegilor din sistem, dar și a comunității științifice și a mass-mediei. Recunoașterea sa publică s-a bazat anume pe rezultate, consecvență și capacitatea de a îmbina rigoarea științifică cu responsabilitatea administrativă în slujba protecției mediului.

Sperăm că exemplul dlui A. Capcelea va fi unul urmat de noua generație a conducătorilor instituțiilor din domeniu, urând dlui multă sănătate, dar și noi succese în activitatea sa didactică pentru educația noilor specialiști în domeniul ME.

*Gheorghe HAJDER, Ministrul Mediului,
Aliona CARA-STRATAN, Doctor în Drept,
Secretar de Stat al Ministerului Mediului*

5.2. ARCADIE CAPCELEA – PRIETENIE ȘI COLABORARE ÎN SERVICIUL MEDIULUI AMBIANT

Cu ocazia aniversării a 70 de ani al domnului Arcadie Capcelea, îmi exprim deosebită plăcere de a evoca prietenia și colaborarea noastră de lungă durată, desfășurată în serviciul mediului. De-a lungul deceniilor, am fost alături în cercetarea științifică, în organizarea și administrarea protecției mediului, dar și în inițierea și implementarea unor proiecte de asistență tehnică și investiționale menite să prevină degradarea și să conserve natura Republicii Moldova.

Primii pași ai colaborării:

- L-am cunoscut pe A. Capcelea în 1994, pe când era prim vice-director general și Șef al Inspectoratului Ecologic de Stat.
- L-am vitat la Facultatea de Chimie a USM pentru a preda cursul Protecția Mediului.
- Această inițiativă a marcat începutul unei relații profesionale solide, bazată pe interesul comun pentru protecția mediului și dezvoltarea durabilă.
- În aceeași perioadă, A. Capcelea a sprijinit logistic și informativ ONG-ul „Terra Nostra”, creat de cercetători, profesori și studenți ai facultății, implicându-se activ în proiecte educaționale și campanii de conștientizare.

Contribuția la crearea Ministerului Mediului:

- În 1997, am activat împreună în Comisia Guvernamentală pentru reformarea administrării mediului și resurselor naturale.
- Din comisie făceau parte personalități precum V. Canikovski (Agenția Geologică), D. Galupa („Moldsilva”), M. Pencov (Resurse Acvatice) și V. Zubarev (Ministerul Economiei).
- Deși președintele oficial era vice-ministrul Economiei M. Moraru,

activitatea a fost condusă de Arcadie Capcea.

Recomandările sale au vizat:

- Crearea unui Birou de coordonare în cadrul Cancelariei de Stat.
- Instituirea Ministerului Mediului, responsabil de politici ecologice, monitorizare, autorizări și cooperare internațională.
- Am susținut integral aceste inițiative, iar ulterior, ca parlamentar (1998), am contribuit la includerea Ministerului Mediului în structura Guvernului, cu sprijinul altor deputați (I. Dediu, A. Reniță, I. Trombițki).

Continuarea colaborării:

- Prietenia și cooperarea noastră au continuat în perioada mandatului meu de parlamentar (1998–2001) și de ministru (2001–2004).
- A. Capcea activa deja la BM, ca specialist superior pentru Europa și Asia Centrală.
- Am preluat reformele inițiate de el și am colaborat pentru dezvoltarea politicilor de mediu, modernizarea legislației și implementarea proiectelor internaționale.
- Împreună am lucrat la proiecte privind alimentarea cu apă, canalizare și reducerea emisiilor conform Protocolului de la Kyoto.
- Colaborarea a continuat și după ce am devenit președinte al AȘM, .–2008, i-am sugerat lui Arcadie Capcea să valorifice experiența sa într-o teză de doctor habilitat.
- A publicat patru monografii fundamentale în domeniul „Managementului Ecologic”, care au oferit atât baza teoretică, cât și studii de caz aplicate Republicii Moldova²³.
- Teza sa a demonstrat o viziune inovatoare, panoramică și interdisciplinară asupra managementului ecologic, integrând ecologia, geografia, dreptul, economia și managementul.
- În 2013, candidatura sa a fost confirmată, cu doi consultanți științifici: subsemnatul și acad. Ion Toderaș.
- În 2014, teza sa a fost recunoscută ca lucrare de excelență de către ANACEC.

După ședința misiunii BM
la proiectul POP, Oficiul Ministrului,
Chișinău, 2003

Participanții RM la Conferința Europeană
de Mediu din Arhus, 1998 (dl V. Haraba,
subsemnatul, dl Reniță, dl A. Capcea și
dl S. Covaliu)

Recunoaștere și distincții:

- Diploma „Paul Goma” pentru cele mai bune publicații ale specialiștilor din diasporă (2015).
- Medalia „Dimitrie Cantemir” – distincție a AȘM (2016).
- Impact și moștenire

Prietenia și colaborarea cu Arcadie Capcelea au generat o sinergie între știință, organizare și administrare.

- Am contribuit împreună la modernizarea politicilor de mediu, la dezvoltarea durabilă și la integrarea RM în UE și în rețelele globale de protecție a mediului.
- Impactul acestor eforturi se resimte prin infrastructura de mediu creată, legislația modernizată și sporirea culturii ecologice a publicului larg.

Concluzie:

Îi doresc domnului Arcadie Capcelea mulți ani plini de sănătate, noi realizări științifice și succese în formarea specialiștilor în domeniul managementului ecologic. Prietenia și colaborarea noastră rămân un exemplu de devotament și viziune comună în serviciul mediului.

Academician, prof. Gh. DUCA

5.3 RAMUL MEREU ÎNFLORIT DE LA IZVOARE

Oricât ar părea de simplu și accesibil în relațiile cu semenii, Arcadie Capcelea nu poate fi înțeles în afara matricei sale spirituale – izvorul miraculos care îi dă energiile vitale și îi definește profilul complex de ecologist, cercetător și profesor.

S-ar putea ca viitorii monografi să-l caute mult și bine pe A. Capcelea prin numeroasele articole, cărți și studii pe care dânsul le-a scris, fără să-i vadă sufletul, trăirile interne și opera ca un tot întreg ce respiră împreună cu neliniștile umanității și cu NATURA-Mamă.

Prins între două secole egoiste, în care foșnetul pădurilor a fost schimbat pe foșnetul banilor, iar cântecul păsărilor l-au transformat într-un recviem global pentru mii de specii asinate de om, A. Capcelea a avut înțelepciunea, curajul și responsabilitatea morală să treacă de partea bună a istoriei, să se înregistreze benevol în acel grup foarte restrâns, care a ales să apere viața pe planetă; să ajute râurile și oceanele supuse poluării intense; să caute formula reală de stopare a degradării solurilor și pământurilor roditoare; să intervină pentru a ocroti firul de iarbă și frunza verde; să le reîntoarcă dreptul divin la existență a miriadelor de viețuitoare din adâncuri și de la suprafață ce formează biodiversitatea Terrei. Altfel spus, pentru A. Capcelea protecția mediului înconjurător și ecologia au avut, mai întâi, o dimensiune spirituală care, sub o formă sau alta, de-a lungul vieții a ajuns să se manifeste în gândire, atitudini, instituții și cărți.

Într-o lume, care alunecă rapid în barbarie și se lasă acaparată de tiktokuri și alte modele de îndobitocire colectivă, poate că ar fi necesar să fac

câteva referințe la valorile generației noastre bazate, în fond, pe contribuția fiecăruia la păstrarea, dezvoltarea și înmulțirea bunurilor comunitare și publice, pe ajutorarea aproapelui și respectul între oameni de diferite vârste. Pot confirma sau mărturisii că în anii „80” ai secolului trecut – cuvântul ECOLOGIE, puțin cunoscut publicului larg și chiar mediului academic, concentra în sine o sinteză a dimensiunii spirituale, etice și filosofice. O cercetare fugară a presei înainte de prăbușirea URSS, ar scoate la suprafață zeci de rubrici, de la „ecologia naturii” și „ecologia omului” până la „ecologia culturii” și „ecologia sufletului”. La sfârșitul anului 1989 am discutat zile întregi (Gheorghe Malarciuc, Grigore Vieru, Alexandru Sefer, Nicolae Dabija, Ion Mija, Andrei Dumbrăveanu, Alexei Pălănceanu, Valentin Bobeica, Ion Dediu) ce politici va promova noua gazetă NATURA, care urma să apară la începutul lui 1990. Până la urmă a învins ideea că NATURA își va axa programul editorial pe „ecologia sufletului”, evitând dezbaterile tehnice, teoretice și academice pe subiecte de ordin general, iar logoul pus deasupra denumirii publicației – UN OM CURAT, ÎNTR-O ȚARĂ CURATĂ, ÎNTR-O LUME CURATĂ – simboliza crezul generației de ecologiști basarabeni, generație formată pe ruinele imperiului sovietic și înaripată de cele mai nobile și înălțătoare idealuri. Se cere de spus clar și răspicat: acea extraordinar de frumoasă comunitate de sufletești în frunte cu Gheorghe Malarciuc s-a avântat în luptă pentru pământul natal și verdele matern nu pentru bani, nu la comanda partidului și nici pentru glorie personală. Dimpotrivă: puterea comunistă ne amenința zilnic, ne fugărea din spațiul public, ne interzicea să discutăm cu oamenii și ne prezenta ca dușmani ai poporului și progresului. Ceea ce merită să se știe e că tânărul savant A. Capcelea a făcut parte din acea generație unică și deosebită, care a adus libertatea pe pământul nedreptățit al Moldovei, a pus temeliile politicilor naționale de mediu și a deschis ferestrele moldovenilor să vadă România, Europa și lumea liberă. Celelalte activități au derivat în cele mai originale forme din sursa de bază, din dimensiunea spirituală a ecologiei – de la instituții administrate pe principii moderne până la studii și cărți de pionierat.

Când livada rodește din belșug, apar nu numai albinele, ci și paraziții împreună cu invidioșii. Știu că unii preținși academicieni au încercat să-i dicteze lui A. Capcelea pe ce drum s-o apuce, au abuzat de funcția lor și, sub masca binefăcătorilor, au îndrăznit să-l marginalizeze în reformele instituționale, care transformau Ministerul Mediului, în unul modern, național și european. Iar un pitic de la Inspectorat, în „semn de recunoștință”, aflând că șeful său urmează să fie transferat la BM, a expediat la Washington un denunț mizerabil, cerând în mod ultimativ conducerii BM să-i refuze angajarea. Totuși, Arcadie Capcelea a avut un talent impresionant de a trece destul de liniștit prin „grădina zoologică”, fără să țină cont de jivinele nesățioase de la butoane. Îl interesa să ducă lucrul început până la capăt, îi plăcea să ajungă la destinație, avea satisfacția proiectelor rezultative, finalizate în favoarea naturii și cetățenilor. Ar fi instructiv pentru laudăroșii lipsiți de orice merite, să afle că în cei peste 20 de ani lucrați la BM, A. Capcelea a reușit să pledeze și să instrumenteze proiecte de sute de milioane de dolari care au contribuit la modernizarea și europenizarea R. Moldova.

La început de secol și mileniu, într-o primăvară doldora de frumuseți,

împreună cu Arcadie am fost la baștina sa, în satul Izvoare. Peisajul, satul, oamenii, râul Căinari din vale, livezile în floare – toate se încadrau armonios într-un vechi tablou bucolic și păreau crâmpoie strălucitoare din icoana Basarabiei noastre dragi și sfinte. Efectiv, trăiam senzația că mă aflu într-un colț de rai. Din ziduri amenajate țâșneau izvoarele bucuroase să vadă lumina, vatra seculară și oamenii. Jur-împrejur zeci, dacă nu sute de salcâmi înfloriți, împrăștiau arome îmbătătoare și îmbălsămau văzduhul. În vale, o luncă împodobită de florile lui prier, se lăsa împărțită în două de apa râului Căinari. Revenite acasă, berzele se roteau în cercuri largi, lăsând corul de broaște să-și continue partitura. Acolo, în vraja naturii, mi-am amintit de celebrul vers blagian că „veșnicia s-a născut la sat” și, încântat de cele văzute, am exclamat: „Primul ministru al mediului nu se putea naște în alt loc decât la Izvoare!”

Timpul nu cruță pe nimeni. Anii trec în mare viteză, iar în spatele lor rămân biografiile noastre – existente sau absente, bogate sau sărace, pline de fapte frumoase sau de lucruri lipsite de orice valoare. Ceea ce pot spune cu siguranță este că prin foarte multă muncă A. Capcelea și-a făurit biografia proprie, a lăsat neamului românesc din Basarabia studii și cărți valoroase și și-a făcut un loc binemeritat în istoria națională.

Împreună cu dl A. Capcelea
la aniversarea
a 60 de ani (2014)

Întâlnirea de la Baștina dlui A. Capcelea
în sediul gimnaziului primarului satului
Izvoare (dl A. Bițu) și dna Directoare
L. Nestor) (2008)

Ecologiștilor, studenților și cercetătorilor de azi și de mâine, înainte de a-l căuta pe A. Capcelea pe internet, în bibliotecă sau pe Google – le sugerez, mai întâi să iasă undeva în sânul naturii, să asculte simfonia codrilor, să vadă frumusețea Nistrului, Răutului și Prutului, să descopere bucuria, cântecul și zborul păsărilor libere, să prindă un răsărit de soare lângă o pajiște scăldată în roua dimineții și să respire adânc aerul curat al zorilor de zi. Apoi să treacă pe la moșia și vatra arhaică botezată cu frumosul nume Izvoare. Acolo, între văile și dealurile blânde, între lunca râului Căinari și costișele împodobite cu casele gospodarilor, între șipotul izvoarelor și salcâmi înfloriți o să descopere o fărâma din raiul Basarabiei. Acolo, între apele curate, ierburile înrourate, salcâmi înfloriți, trilurile privighetorilor și murmurul izvoarelor o să vă apropiați de moștenirea menținută și transmisă din tată în fiu, o să găsiți un

ram mereu înflorit și o să înțelegeți rostul vieții lui Arcadie, o viață închinată cu dragoste Naturii-Mame, ecologiei sufletului, Basarabiei natale și întregului neam românesc.

*Alecu RENIȚĂ,
Deputat în Primul Parlament al RM 1990–1994 și 1998-2001),
semnatar al Declarației de Independență din 27 august 1991,
Directorul Revistei Natura*

5.4. CUVÂNT DESPRE UN COLEG ȘI PRIETEN

Am o deosebită plăcere de a aduce o mică contribuție la această publicație, dedicată aniversării a 70 ani de la naștere a dlui Arcadie Capcelea, colegului și prietenului meu de mulți ani pe care l-am cunoscut inițial ca profesor la instituția la care am studiat (Academia de Studii Economice), unde preda cursul Ocrotirii Naturii, iar mai apoi - pe tot parcursul activității sale la BM, - în perioada 2000-2023. Practic în toți acești ani am cooperat, inițiind și implementând mai multe proiecte investiționale, de asistență tehnică sau participând în diferite studii analitice pentru RM.

Se știe că A. Capcelea în anii specificați a activat la BM, în sediul central al ei de la Washington DC, în calitate de Specialist Superior și Specialist Coordonator pe problemele Protecției Mediului și Resurselor Naturale în Regiunea Europei și Asiei Centrale. Pe parcursul acestei perioade de timp el a activat în majoritatea țărilor din această regiune, începând cu țările Europei de Sud-Est (Serbia, Muntenegru, Albania, Macedonia de Nord, Bosnia și Herțegovina), apoi în țările Asiei Centrale (Uzbekistan, Tadjikistan, Kârgâzstan, Kazahstan și Turkmenistan), iar ultimii ani fiind responsabil de aspectele de mediu ale proiectelor băncii în Federația Rusa, Belarus, Ucraina și Moldova. Pe parcurs, A. Capcelea a participat la formularea și implementarea unui șir de proiecte în alte țări din regiune, Armenia, Azerbaidjan, Ungaria, Cehia, Polonia, Letonia și Turcia. O astfel de arie geografică extinsă de activitate pe parcursul a mai mult de 20 ani i-a permis să obțină o vastă experiență internațională și cunoștințe profunde în domeniu, în special în formularea și implementarea diferitor proiecte de mediu (în domeniul conservării biodiversității, conservării solurilor, apelor internaționale, poluanților organici persistenti, schimbările climatice și finanțarea de carbon în cadrul proiectelor Protocolului de la Kyoto etc.) dar și, în mod special, în integrarea cerințelor de mediu în programele și proiectele investiționale și asigurarea securității ecologice a acestora.

Deși A. Capcelea, în principal, a fost implicat și mulți ani a fost responsabil de problemele de mediu ale BM în diferite țări ale regiunii, el a avut norocul și/sau chiar fericita ocazie de fi implicat, iar apoi responsabil de proiectele băncii în RM, practic pe parcursul anilor de activitate la bancă. Acest lucru s-a datorat, în mare parte, cunoștințelor sale vaste privind contextul și condițiile țării noastre, dar și nivelului lui de competență în problemele mediului și a salvagărdării ecologice.

Aspectele salvagărdării de mediu au fost printre primele responsabilități ale lui A. Capcelea la BM. Acestea includeau atât asistența țărilor partenere

în dezvoltarea sistemelor lor de evaluare a impactului asupra mediului, precum și în realizarea și implementarea acestor studii pentru diverse proiecte de investiții în domeniul mediului și în alte sectoare economice, asigurând, totodată, sustenabilitatea investițiilor BM. În acest domeniu menționăm că A. Capcelea a fost unul din principalii coautori al studiului special al BM pentru toate țările regiunii (Klees R., Capcelea A., Barannik A. – Sistemele de evaluare a impactului asupra mediului în țările din Europa și Asia Centrală, BM, 2002), precum și al altui studiu privind evaluarea sistemelor de mediu în Federația Rusă (Konrad von Ritter, Arcadie Capcelea – O analiză a sistemelor de evaluare a impactului asupra mediului: experiența rusă și internațională, BM, martie 2003), evaluări care s-au finalizat cu formularea recomandărilor detaliate ale armonizării sistemelor evaluării de mediu naționale cu cele ale BM și ale practicilor internaționale avansate. De asemenea, dl A. Capcelea a inițiat și participat la asistență tehnică pentru țările partenere în vederea consolidării capacităților lor de evaluare de mediu, inclusiv în perioada în care Banca a făcut tranziția către noul cadru social și de mediu, începând cu anul 2019. Aici am specifica și faptul că dlui, încă în perioada când activa în calitate de Ministru al Mediului în RM, în comun cu BM și BERD a organizat seminarul de instruire anume dedicat armonizarea sistemului evaluării de mediu din republică. Concomitent, A. Capcelea a fost responsabil de asigurarea calității și asistența țărilor din regiune în realizarea evaluărilor de mediu a proiectelor investiționale finanțate de bancă, fiind responsabil pentru proiectele cele mai majore (cu finanțare de sute de milioane și miliarde \$ SUA), care generează impacte semnificative de mediu și sociale. Prin aceasta Dumnezeu și-a câștigat recunoștința colegilor dar și conducerii sectorului de mediu al băncii, fiind calificat ca unul din cei mai competenți și experimentați specialiști în domeniu al acestei instituții.

Cooperarea mea nemijlocită cu dl Capcelea începe cu proiectele investiționale și de asistență tehnică implementate în Moldova: Proiectul Controlul Poluării în Agricultură GEF în cadrul Programului Operațional, „Apele Internaționale” (2002-2008); Proiectul Investiții și Servicii în zonele Rurale (RISP) I (2002-2006) și RISP II (2006-2010) – proiect care a avut ca scop sprijinirea creșterii post-privatizare în agricultură și zonele rurale din Moldova; Proiectul GEF privind Utilizarea Biomasei pentru producerea Energiei (2006-2008); Proiectul managementului riscurilor hazardurilor naturale și climatice (2010-2015); Proiectul Sporirea Competitivității Agricole (2012-2025), care a avut ca componentă finanțarea grantului GEF privind Managementul Durabil al Terenurilor, fiind realizat în două etape cu câteva finanțări suplimentare; Proiectul Reducerii Riscurilor și Adaptarea la Schimbările Climatice (2017); Proiectul Conservării Energiei din cadrul Fundației de Carbon (2006-2008); Proiectele Fondului de Carbon – (I) Conservarea Solului și (II) Dezvoltarea Pădurilor Comunale (2002-2012); Proiectul GEF privind managementul durabil și distrugerea stocurilor de poluanți organici persistenti din Moldova (2004-2009); Programul „Îmbunătățirea aplicării legislației forestiere și guvernării (FLEG) în cadrul Inițiativei Politice Europene de Vecinătate a UE cu țările din Europa de Est și Rusia” – etapa I și II (2009-2015); etc.

Fiind conducător ale acestor proiecte din partea BM am avut un suport

constant din partea lui A. Capcelea care avea rolul principal nu numai de a asigura calitatea evaluării de mediu al proiectelor dar și de a iniția și formula proiecte a finanțării nerambursabile din partea fundației GEF, a UE sau a Fundațiilor de Carbon. În acest sens, anume dl A. Capcelea a fost inițiatorul și elaboratorul proiectelor date, participând ulterior la implementarea lor.

Dacă ne referim la aspectele de salvagardare a proiectelor menționate anterior, a-și afirma că calitatea documentelor evaluării de mediu, pentru care a fost responsabil A. Capcelea, a fost permanent la cel mai înalt nivel, fiind elaborate la timp și în conformitate cu cerințele BM, dar și a legislației naționale. Mai mult ca atât, pe parcursul implementării proiectelor nu s-au identificat lacune sau cazuri ale provocării impactelor de mediu nedeterminate la etapa incipientă în studiile de impact, iar măsurile incluse în planurile managementului de mediu fiind realizate. Datorită activității lui A. Capcelea în toate unitățile de implementare a proiectelor au fost consolidate capacitățile instituționale și umane în așa fel ca implementarea proiectelor să fie realizată în condițiile securității ecologice a lor.

În mod special trebuie de expus rolul dlui A. Capcelea în implementarea proiectelor cu finanțare nerambursabilă, consemnate mai sus. În cadrul acestora, dlui a fost nu numai responsabil de aspectele salvagardării lor ci și responsabil tehnic pentru toate aspectele implementării lor. Datorită perseverenței în activitatea sa, competențelor în domeniile proiectelor dar și a entuziasmului dlui, s-a reușit ca toate aceste proiecte să fie realizate cu succes, fiind chiar considerate cu unele din cele mai eficiente proiecte în plan global.

Astfel la inițiativa lui A. Capcelea, încă în anul 2002, BM a semnat un contract cu Agenția de Stat pentru Silvicultura „Moldsilva” conform căruia RM era inclusă în formularea și implementarea proiectelor finanțării de carbon în cadrul protocolului de la Kyoto. În baza acestui contract, ulterior, la inițiativa și cu implicarea activă a lui A. Capcelea, în Moldova, au fost implementate cinci astfel de proiecte. Două sunt în domeniul sechestrării carbonului prin împăduriri, iar trei – cu reduceri de emisii prin sporirea conservării energiei termice și electrice.

Proiectele de sechestrare a carbonului au avut ca scop atât asigurarea sechestrării carbonului prin împădurirea terenurilor agricole degradate, cât și conservarea solurilor și ameliorarea condițiilor ecologice locale. În cadrul acestora au fost împădurite circa 28 mii de hectare de terenuri degradate. Realizarea activităților de împădurire și rezultatele lor au fost supuse verificărilor anuale în cadrul auditelor internaționale independente, prezentându-se rapoartele verificării, în care se prezentau nu numai rezultatele creșterii și supraviețuirii plantațiilor noi de arbori dar și se estima volumul de carbon sechestrat. În baza acestor rapoarte, anual se făceau transferuri de bani, care au alcătuit mai mult de 10 milioane de dolari pe o durată pe 14 ani. Este evident că aceste proiecte sunt extrem de benefice nu numai sub aspect de mediu, dar și sub aspect social, economic, pentru că republica și-a realizat sarcina de a extinde fondul forestier, și, în același timp, a primit și resurse financiare pentru sechestrarea de carbon. Mai mult ca atât, „Moldsilva”, care a fost responsabilă de implementarea a acestor proiecte, a beneficiat și de un grant special de circa 500.000 \$ SUA pentru un volum de CO₂ sechestrat în

afara acestor proiecte, grant oferit de BM prin care ea și-a asumat reducerea emisiilor din rezultatul activităților sale. Ambele aceste proiecte au fost recunoscute ca fiind primele și cele mai rezultative proiecte de acest tip la nivel mondial. Ca rezultat al implementării lor, a fost asigurată o sechestrare de aproximativ circa 7,5 milioane de tone de carbon.

Celelalte proiecte din cadrul Protocolului de la Kyoto, orientate spre reducerea emisiilor prin conservarea energiei termice au fost asociate altor proiecte investiționale ale BM din domeniul energetic și, deși au avut o contribuție mult mai modestă, au generat unele resurse financiare ca plată pentru aceste reduceri pentru o multitudine de autorități publice locale care au participat în aceste proiecte și care asigurau trecerea instalațiilor de termoficare de la cărbune la gaz natural sau cele care implementau activități de eficiență energetică sau de conservare a energiei edificiilor sociale (școli, spitale, ș.a.)

Un alt proiect inițiat de A. Capcelea, care, de asemenea, este considerat unul din cele mai eficient implementate în plan global în cadrul proiectelor GEF, a fost proiectul „Gestionarea și distrugerea stocurilor de POP din Moldova”. Acesta a contribuit la distrugerea a 1.500 de tone de Bifenili Policlorurați care reprezintă substanțe POP și 2.000 de tone de pesticide expirate, tot din clasa substanțelor POP, permițând Moldovei să curețe întregul teritoriu de acești poluanți. În rezultatul acestui țara și-a îmbunătățit semnificativ și capacitatea de gestionare și monitorizare a substanțelor POP. De menționat că ca o precondiție a aprobării acestui proiect a fost elaborarea Planului național de implementare în domeniul substanțelor POP, sarcină executată în mod excelent de către echipa Ministerului Mediului sub ghidarea permanentă a lui A. Capcelea, care era responsabil din partea BM pentru realizarea primului grant al GEF în acest scop. Astfel, documentul dat a fost adoptat în mai puțin de un an și jumate (2004), mult înainte de finalizarea grantului. În acest sens, RM a fost printre primele țări care nu numai a ratificat la timp Convenția (2003) dar și printre primele care a adoptat astfel de document strategic la nivelul țării, fapt ce a permis de a trece la formularea și a unui alt grant al GEF, destinat deja realizării măsurilor investiționale prevăzute în planul național. Rezultatele excelente ale realizării acestui proiect au stat ulterior la baza unor alte proiecte nerambursabile în domeniu, finanțate deja de GRM și alți donatori, cea ce a permis ca RM să se elibereze în mod practic de substanțe POP, performanță uncială în plan global.

La inițiativa și cu participarea activă și directă a dlui A. Capcelea au fost formulate și alte două proiecte cu finanțare nerambursabilă a GEF, proiectele în domeniul Mana-gementului Durabil al Terenurilor, după cum am menționat anterior, asociate Proiectului BM Sporirea Competitivității Agricole cu o finanțare de circa 10 milioane \$ USA. În cadrul lor au fost reabilitate circa 4000 hectare de astfel de fâșii de protecție, care au contribuit la extinderea ariilor plantate cu arbori, dar și la sporirea productivității terenurilor agricole. Aceste fâșii forestiere au o influență benefică asupra microclimatului, dar, totodată, ele contribuie la prevenirea degradării solurilor. Prin menținerea precipitațiilor căzute, ele favorizează sporirea cu 10-15% a productivității terenurilor agricole, deoarece mențin umiditatea, stopează vânturile, diminuează arșițele, previn eroziunile. Mai mult ca atât, granturile GEF au oferit și un sprijin financiar

substanțial pentru procurarea tehnicii agricole de către întreprinderile silvice de stat, care erau responsabile de lucrările de reabilitare a fâșiilor forestiere.

De rând cu inițierea și participarea activă la implementarea proiectelor din domeniul forestier, A. Capcelea a fost foarte activ și eficient în proiectele de asistență tehnică în acest sector, proiectele finanțate prin intermediul Programului UE FLEG I și FLEG II (cu o finanțare totală în jurul de 1 milion \$ EURO). Încă până la inițierea acestor Programe Domnul A. Capcelea propunea includerea RM în procesul „Îmbunătățirea guvernantei și conformării legislației forestiere” în calitate de țară pilot, obținând finanțarea BM. În rezultat a fost adoptat Planul național în domeniu, aprobat de către „Moldsilva”. Ulterior, în anii 2009-2015 el a fost coordonatorul din partea BM a Programelor FLEG pentru țară, oferind asistență în formularea și în implementarea lui. În rezultat, au fost realizate cu succes o multitudine de acțiuni de întărire a capacităților instituționale și umane în sectorul forestier dar și implementate mai multe activități pilot la nivel local și național. Printre cele mai importante activități susținute de Programul FLEG a fost formularea „Strategiei de reformare a sectorului silvic din republică”, strategie, care deși a fost acceptată de toate instituțiile interesate și înaintată Guvernului RM, așa și nu a fost adoptată până la ziua de astăzi, - sarcină din nou reconfirmată în planului de activitate a noului Guvern Munteanu (2025).

Se știe că BM, fiind o instituție mondială de dezvoltare, acordă nu numai suport financiar, dar și asistență pentru dezvoltarea instituțională, realizarea evaluărilor analitice pentru identificarea problemelor și priorităților globale sau a țărilor membre sau crearea capacităților și reorientarea finanțării proiectelor. În acest sens BM pe parcursul activității sale în țara noastră a elaborat o multitudine de rapoarte analitice și a formulat o serie întreagă de documente strategice la care dl A. Capcelea a participat, practic în permanentă, pe parcursul activității sale la BM. În acest context vom menționa rolul său în elaborarea următoarelor documente ale BM pentru RM: Strategia sectorială Mediu-Sărăcie (2005), ca parte a Strategie de eradicare a sărăcirii și dezvoltare economică; Strategia Națională privind Reducerea Impactelor Hazardurilor Naturale (2007); Evaluarea necesităților naționale după inundațiile de la finele anilor 2000; Studiul Schimbărilor Climatice și Agricultură (2012) ș.a. Nu mai puțin important este și aportul lui A. Capcelea la formularea a trei proiecte de ajustare structurală pentru RM, pentru care republica a primit mai mult de 100 milioane \$ SUA, în cadrul acestor proiecte el a fost responsabil de evaluarea de mediu.

O importanță deosebită pentru sectorul de mediu al RM o au materialele analitice ale BM, formulate cu participarea activă a lui A. Capcelea. Printre acestea, în mod special, consemnăm notițele de politici forestiere pentru RM și Planul Național FLEG; studiul privind hazardurile naturale ale republicii și strategia reducerii efectelor lor; studiul diagnostic pe țară (RM); recomandările BM pentru noul guvern democratic instaurat în 2009; cât și contribuțiile personale la elaborarea Strategiei de asistență pentru RM din partea BM la compartimentele mediului înconjurător pentru anii 2009–2012, 2013–2017 și 2021-2024. Concluziile și recomandările cercetărilor sale au fost utilizate în

procesul formulării și implementării mai multor proiecte investiționale și de mediu în Moldova.

Misiunea BM pentru supervizarea implementării proiectului Conservarea solurilor RM (2008)

Misiunea BM privind implementarea proiectului dezvoltarea pădurilor comunale în RM împreună cu reprezentanții Institutului de Cercetări și Amenajări Silvice (Dna L. Șpitoc și Dl. D. Galupa)

Am putea reflecta mai departe rezultatele activității dlui A. Capcelea în cadrul BM și a rezultatelor acestora, în particular pentru RM. Aici însă vom concluziona cele expuse, menționând faptul că prin activismul și competența sa, prin inițierea și implicarea directă în implementarea proiectelor BM, el a contribuit nu numai la soluționarea unor probleme importante ecologice ale țării noastre dar și la modernizarea politicilor de mediu, la atragerea noilor investiții și asigurarea securității ecologice a acestora. Impactul acestor proiecte se resimte și astăzi, prin infrastructura instituțională creată, legislația armonizată și capacitățile instituționale și umane consolidate. A. Capcelea a avut și un aport determinant în inițierea și realizarea proiectelor ecologice și în asigurarea salvagărdării de mediu pentru investițiile BM din RM. Datorită profesionalismului și activismului său, A. Capcelea a reușit să inițieze și să obțină susținerea BM și a fundațiilor financiare asociate ei de a susține financiar mai multe proiecte de asistență tehnică și din domeniul finanțării de carbon în valoare de cca 40 milioane USD, oferite în formă nerambursabilă. Aceste fonduri au susținut proiecte concrete de reducere a poluării mediului, conservării solului, împădurii terenurilor degradate, dezvoltarea infrastructurii ecologice și promovarea practicilor durabile în agricultură, energetică și industrie, contribuind la o Moldova mai prosperă și un mediu mai favorabil pentru populația sa.

**Anatol GOBJILĂ, economist-agricultor,
specialist superior al Băncii Mondiale**

5.5 DOMNUL ARCADIE CAPCELEA - PROMOTOR CONSECVENT ȘI FIDEL AL CONSERVĂRII ȘI DEZVOLTĂRII RESURSELOR FORESTIERE ALE REPUBLICII MOLDOVA

Pe parcursul vieții și activității în domeniul forestier am avut ocazia unor întâlniri și a conlucrării cu multe personalități din RM și de peste hotarele ei. A vorbi despre Domnul Arcadie Capcelea este facil, dar și destul de dificil. Domnia sa reprezintă o personalitate, cu care am început colaborarea, devenind pe parcurs colegi și prieteni, fapt care a marcat și influențat, în mod deosebit, atât dezvoltarea domeniilor de cercetare științifică (geografie, geomorfologie, ecologie, economie, etică, dar și cele ce țin de protecția mediului, resurselor naturale, silviculturii, promovării managementului forestier durabil, a integrării terenurilor, managementului ecologic), dar și formarea mea ca personalitate în general, inclusiv și în domeniul protecției mediului și cel forestier, în mod special. Nu sunt în stare să îmi asum aprecierea întregii activități prodigioase a lui A. Capcelea, dar voi enumera doar unele aspecte legate de domeniul silviculturii.

Am făcut cunoștință cu A. Capcelea în anul 1990, atunci când a fost creat Departamentul de stat pentru resurse naturale și protecția mediului înconjurător în frunte cu regretatul academician Ion Dediu, în cadrul căruia A. Capcelea era vice-director general. Atunci a fost creată o comisie din diverși specialiști, în frunte cu A. Capcelea în legătură cu verificarea și analiza activităților autorităților din stânga Nistrului în domeniile mediului și a resurselor naturale, în care am avut onoarea să fiu inclus. El a făcut cunoștință cu membrii Comisiei și ne-a stabilit sarcinile și acțiunile necesare de întreprins, și a trasat conținutul rapoartelor care trebuiau prezentate. Prima impresie de la acea întâlnire a fost că Dumnealui este un om competent, de acțiune, vorbea la subiect, clar, laconic, expresiv, care întrunea stilul unui cercetător și concomitent a unui militar. Trebuie să remarc că prima impresie a fost una corectă la care s-au adăugat multe alte calități și virtuți ale Dumnealui pe care le-am descoperit ulterior.

Perioada în care a fost creat Departamentul în cauză era una a tranziției de la realitățile unui stat mare (URSS), cu o politică centralizată și, totodată, politizată în toate domeniile, la cea a unui stat mic, cu resurse naturale insuficiente, care avea nevoie de o politică națională proprie și alinierea la procesele, convențiile și tratatele internaționale. Această etapă era cea a elaborării actelor legislative fundamentale, codurilor de bază și a legilor organice, a bazei normative în toate sectoarele și domeniile resurselor naturale și protecției mediului înconjurător. Schimbările în cauză nu erau posibile de efectuat numai într-un singur domeniu, dar erau necesare transformări de ansamblu cu prezentarea unor propuneri legislative sistemice. Anume atunci s-au manifestat calitățile vizionare și organizatorice a lui A. Capcelea, care fiind figura-cheie, iniția, coordona și participa la elaborarea Strategiilor de

dezvoltare, a Programelor și Planurilor de implementare, a propunerilor de aderare și ratificare a multiplelor convenții, de participare și de integrare în procesele regionale și globale în domeniile mediului și gestionarea lor durabilă. În perioada anilor 1992-1996 a fost elaborate și aprobate: Noul Cod silvic al Republicii Moldova; Legea cu privire la protecția mediului înconjurător, Legea despre resursele naturale, Legea cu privire la ariile naturale protejate de stat, Codul funciar, Legea regnului vegetal, Legea regnului animal, Codul subsolului, și multe alte acte normative. În acest răstimp, A. Capcelea a determinat și a depus eforturi considerabile la stabilirea și întărirea direcțiilor principale ale politicii noului stat în domeniile de conservare, menținere și dezvoltare a resurselor naturale și de protecție a mediului înconjurător, de reformare și consolidare a capacităților instituționale a structurilor autorităților de mediu, inclusiv și celor silvice, de formare și armonizare cu normele internaționale a cadrului legislativ și normativ de funcționare a acestor structuri și altor sectoare conexe cu impact asupra stării resurselor naturale și mediului înconjurător, de integrare a cerințelor ecologice în actele legislative și normative din alte domenii, de stabilire și includere a obiectivelor strategice în documentele de politici și programele de dezvoltare a Republicii Moldova.

În domeniul forestier în perioada anilor 1999-2001 datorită implicației Domniei sale prin atragerea asistenței străine, a Ministerului mediului și a serviciilor de consultanță și silvice din Finlanda a fost elaborată Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier din țara noastră și a Planului de acțiuni de implementare a acesteia, care au fost aprobate prin decizia Parlamentului Republicii Moldova nr.350-XV din 12 iulie 2001.

O activitate amplă, de o mare importanță pentru dezvoltarea sectorului forestier al Republicii Moldova au constituit eforturile lui A. Capcelea de a iniția și promova participarea țării noastre la diverse proiecte internaționale, inclusiv cu finanțare externă, care era un lucru foarte important pentru statul nostru, tânăr și sărac în resurse financiare. Vom menționa proiectele, care au fost oportune pentru sectorul forestier, autoritățile administrației publice centrale de mediu și cele locale, pentru primării, dar și pentru populație, mai ales cea rurală. Primele două proiecte au fost în cadrul Convenției-cadru ONU privind schimbările climatice și a Protocolului de la Kyoto: 1) Proiectul Conservarea solurilor în Republica Moldova, implementat în perioada anilor 2002-2022, care a avut următoarele rezultate: împădurirea terenurilor erodate și a celor neproductive prin crearea pădurilor noi, comunale și de stat pe 20,3 mii ha; reducerea eroziunii prin stabilizarea alunecărilor de teren și îmbunătățirea regimului hidrologic; creșterea accesului populației și agenților economici la resurse lemnoase și la produsele nelemnoase ale pădurii; crearea unei baze pentru dezvoltarea durabilă la nivel local și regional; reducerile totale ale emisiilor de GES obținute au alcătuit 3,6 milioane tone CO₂; 2) Proiectul „Dezvoltarea sectorului forestier comunal din Moldova”, perioada de implementare - 2006-2035, care a contribuit la crearea pădurilor comunale

pe 8,5 mii ha prin: împădurirea terenurilor erodate și a celor neproductive; aplicarea practicilor agro-forestiere și silvo-pastorale; sechestrarea carbonului și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră ce vor alcătui 1,2 milioane tone CO₂; reducerea eroziunii prin stabilizarea alunecărilor de teren și îmbunătățirea regimului hidrologic; creșterea accesului la resurse cum ar fi cherestea, lemn de foc și la produsele nelemnoase ale pădurii; crearea unei baze pentru dezvoltarea durabilă la nivel local și regional; introducerea unor practici participative de gestionare a pădurilor și pășunilor. În acest context, cantitățile de Carbon sechestrat prin împăduriri a fost procurat de Fondul de Carbon al BM, iar suma tranzacțiilor a depășit suma de 10 mln USD.

În paralel, complementar la cele două proiecte de împădurire, pentru prima dată în RM, s-a acordat de Guvernul Japoniei granturi pentru Programul de susținere în perioada 2009-2014 a comunităților locale pentru managementul durabil și integrat al pădurilor și pentru sechestrarea carbonului prin împădurire, dezvoltarea și ameliorarea stării și managementului pajiștilor comunale. Prin acest program s-a contribuit la asigurarea durabilității pădurilor comunale nou create prin: consolidarea capacităților pentru gestionarea pădurilor și activităților de reîmpădurire la nivel local; programul special de gestionare integrată a pădurilor și intervenție care vizau împădurirea terenurilor agricole degradate, plantarea perdelelor forestiere pentru protecția mediului și crearea unei rețele locale de mediu; program de granturi mici pentru susținerea comunităților locale în realizarea durabilității pădurilor nou plantate și ameliorarea managementului pajiștilor comunale; ameliorarea și îngrijirea pajiștilor comunale pe suprafața de 608 ha; elaborarea planurilor de management forestier pentru 1162 ha păduri comunale; reabilitarea pădurilor comunale degradate pe 291 ha; modernizarea pepinierii forestiere pilot în cadrul ÎS Telenești; generării de venituri pentru comunitățile locale din produsele forestiere, pentru a contribui la reducerea sărăciei în zonele rurale. Printre aspectele ce sunt necesare de menționat la implementarea acestor proiecte, o reprezintă influența lor benefică asupra capacităților instituționale, tehnice ale domeniului forestier, dar și creșterea nivelului de competență a personalului silvic. Dialogul social și parteneriatul între autoritățile silvice, de mediu, cele locale și populație a obținut o dezvoltare și conlucrare productivă și fructuoasă, oferind exemple demne de urmat.

În perioada anilor 2008-2015, Domnul A. Capcelea a fost Coordonator național al Proiectul „Promovarea bunei gestionări a terenurilor forestiere administrate de alte părți decât instituțiile de stat, prin consolidarea capacităților pentru gestionarea rațională a resurselor naturale locale” finanțat de CE prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat prin Banca Mondială. În cadrul acestui proiect au fost elaborate, aprobate și publicate:

- Planul Național de Acțiuni FLEG în Republica, aprobat de Agenția „Moldsilva” prin ordinul nr. 11-P din 30.01.2009;
- Republic of Moldova: Forest Policy Note / World Bank/ Andrew,

cu vegetație forestieră în scopul conservării solurilor, combaterii eroziunii și diminuării influențelor negative a altor factori climaterici și industriali dăunători; evaluarea reducerilor de Carbon și a gazelor cu efect de seră; instruirea în promovarea managementului integrat al terenurilor și educația ecologică.

Fiind recunoscut ca specialist de referință în domeniul geografiei, a ecologiei, schimbărilor climatice și managementului durabil al resurselor naturale și istoriei ecologice atât la nivel național, cât și internațional, A. Capcelea este un promotor al soluțiilor moderne și sustenabile. Profesionalismul său, capacitatea de coordonare și dialogul constructiv cu partenerii interni și externi au contribuit la succesul proiectelor implementate.

DL Capcelea se remarcă printr-o abordare riguroasă, analitică și vizionară, specifică cercetătorului autentic. Contribuțiile sale științifice și studiile elaborate au avut un pronunțat caracter aplicativ, fiind orientate spre fundamentarea deciziilor publice. Capacitatea de a îmbina cercetarea teoretică cu realitățile din teren a făcut ca lucrările sale să devină repere pentru sectorul forestier și de mediu din Republica Moldova.

În calitate de expert și coordonator al unor programe naționale și internaționale, A. Capcelea a demonstrat o viziune strategică, responsabilitate publică și loialitate față de interesul național. A acționat constant pentru consolidarea instituțiilor statului, promovarea bunei guvernări și alinierea politicilor forestiere ale RM la standardele europene și internaționale.

Dincolo de activitatea profesională, el este cunoscut ca un familist devotat, pentru care valorile morale, educația și responsabilitatea față de cei apropiați au constituit un pilon esențial. Echilibrul dintre viața profesională și cea personală i-a oferit stabilitatea necesară pentru a face față provocărilor unei cariere publice complexe.

În relațiile interumane, Domnul A. Capcelea s-a remarcat prin corectitudine, deschidere și respect. A fost și rămâne un coleg de încredere, un mentor pentru generațiile tinere și un prieten sincer, apreciat pentru spiritul său constructiv și capacitatea de a uni oamenii în jurul unor obiective comune. Legătura sa cu comunitatea de origine a rămas una profundă și constantă. El a manifestat mereu grijă față de dezvoltarea locală, susținând inițiative care contribuie la bunăstarea comunităților rurale și la protejarea patrimoniului natural. Toată activitatea lui este marcată de un patriotism discret și profund, exprimat prin fapte concrete și responsabilitate civică. Devotamentul față de plaiul natal s-a manifestat prin grija constantă pentru resursele naturale ale țării, prin eforturi de consolidare instituțională și prin promovarea imaginii Moldovei în cooperarea internațională.

Întâlnirea reprezentanților Agenției de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva” cu misiunea BM pentru formularea proiectelor sechestrării de carbon în cadrul protocolului de la Kyoto (2002)

Cu Dl B. Bosquet, managerul proiectelor de sechestrare a carbonului BM în Moldova și A. Capcelea la prezentarea acestora la ofiul BM din Washington DC, 2008

Una dintre trăsăturile definitorii ale personalității lui A. Capcelea este modestia autentică, dublată de o profundă omenie și cumsecădenie. În pofida realizărilor profesionale de anvergură națională și internațională, acesta a rămas un om echilibrat, rezervat în autoaprecieri și orientat, mai degrabă, spre rezultate și binele comun, decât spre recunoașterea personală. Modestia sa se reflectă în modul de lucru colegial, prin respectul față de opiniile celorlalți și capacitatea de a asculta interlocutorii. Omenia lui se manifestă prin corectitudine, empatie și disponibilitatea de a sprijini, atât colegii, cât și comunitățile cu care a lucrat. El a tratat întotdeauna oamenii cu demnitate, indiferent de funcție sau statutul său, cultivând relații bazate pe încredere și respect reciproc. Această îngemănare a modestiei cu omenia a consolidat autoritatea lui morală și a făcut ca el să fie apreciat nu doar pentru competența profesională, ci și pentru calitatea umană, care a stat la baza multor colaborări durabile și fructuoase.

Domnul A. Capcelea îmbină armonios rigoarea cercetătorului, responsabilitatea omului de stat, competența specialistului în domeniu, dar și valorile profunde ale unui om veritabil – un bun familist, prieten, consătean și patriot al gliei noastre străbune. Această reuniune fericită de facultăți umane și calități morale general-umane explică impactul durabil al activității sale asupra dezvoltării RM, în general și asupra sectorului forestier autohton, în special.

Dumitru GALUPA,
Consultant, Agenția de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva”

5.6 UN MEDIU CURAT PENTRU O ȚARĂ PROSPERĂ

Omul, ajuns la o vârstă onorabilă încearcă să schițeze unele totaluri privind cele realizate de-a lungul vieții și ce lasă celor ce vin în urma lui, pentru familie, comunitate și țară. Trecute prin filtrul vremii, unele dintre aceste rezultate par cele așteptate, altele mai puțin reușite, pe unele le considerăm valoroase, altele ne par mai puțin importante. De aceea, în așa situații poate ar fi de ajutor o privire neutră și o evaluare din partea celor care ne-au fost alături în diferite perioade ale vieții.

În acest sens suntem onorați de ocazia oferită pentru a împărtăși unele gânduri și opinii din experiența colaborării cu profesorul Arcadie Capcelea în implementarea proiectelor de mediu pe parcursul a peste două decenii.

Această colaborare a avut mai multe aspecte ca domeniu de aplicare, obiective sau regiuni, dar unul din cele mai importante poate fi considerat ameliorarea stării mediului în RM prin reducerea contaminării cu deșeuri chimice moștenite din perioada sovietică.

În ultimul deceniu al secolului trecut în Moldova erau acumulate cantități importante de substanțe chimice cu termen de utilizare expirat, în special pesticide și erbicide pentru agricultură. Acestea se păstrau în peste 900 de depozite ale fostelor gospodării agricole colective, care, odată cu schimbările în relațiile de proprietate, în majoritatea cazurilor au rămas fără supraveghere. Era imposibil de estimat cantitățile de deșeuri fără careva studii concrete. Condițiile de păstrare erau improprii, cu trecerea timpului clădirile depozitelor se distrugau iar substanțele păstrate se dispersau în zonele adiacente, poluând solul și sursele de apă. Guvernul a trasat în acea perioadă o serie de măsuri de ameliorare a situației, dar în lipsa unei finanțări adecvate ele nu au putut fi realizate în termenele stabilite.

Situația s-a schimbat și a devenit favorabilă soluționării acestei probleme la începutul anilor 2000, când, la nivel global, a fost inițiată și promovată Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți. Mai multe substanțe chimice incluse în lista inițială a convenției ca substanțe interzise pentru producere și utilizare datorită proprietăților lor toxice și cancerigene, se regăseau în deșeurile acumulate în Moldova. De rând cu deșeurile de pesticide din depozite, lista convenției includea și o categorie de substanțe chimice utilizate în trecut în energetică – bifenilii policlorurați (PCB), care se conțineau în unele uleiuri sintetice în utilajul electroenergetic la stațiile de transformare.

RM a semnat Convenția de la Stockholm la 23 mai 2001, devenind în așa mod eligibilă pentru asistență externă în soluționarea problemelor și atingerea obiectivelor stabilite de convenție. Ca bază pentru acțiunile ce urmau era necesar de elaborat și aprobat Strategia națională cu privire la reducerea și eliminarea POP și Planul național de implementare a Convenției de la Stockholm privind POP. La solicitarea autorității centrale de mediu, GEF a oferit RM prin intermediul BM un grant pentru realizarea activităților de pregătire a acestor documente. În februarie 2004 Parlamentul RM a ratificat Convenția de la Stockholm iar în octombrie a aceluiași an Guvernul a aprobat cele două documente.

În toată această perioadă echipa ministerului și echipa proiectului

au beneficiat permanent de un suport colosal din partea lui A. Capcelea, în elaborarea documentelor, realizarea activităților și promovarea imaginii RM la nivel internațional. Domnia sa activa la acea vreme în calitate de specialist de mediu în cadrul BM. Acest suport a avut la bază cunoașterea profundă și multilaterală a problemelor de mediu și a situației ecologice din țară, datorită experienței acumulate în anii precedenți în cadrul instituțiilor de mediu. La fel de mult a contat deschiderea lui A. Capcelea în relațiile cu colegii și partenerii de a transmite experiența și cunoștințele sale, în special celor tineri implicați în acest proces, pe care i-a susținut și promovat în permanență.

Prin ratificarea Convenției de la Stockholm și aprobarea Planului de implementare – prima dintre țările post sovietice, Moldova și-a exprimat determinarea și angajamentul său politic de a soluționa această problemă națională și a contribui la soluționarea ei la nivel global. Aceasta a servit drept un motiv întemeiat pentru suportul ce a venit ulterior din partea instituțiilor internaționale și a guvernelor țărilor partenere pentru activitățile realizate în perioada ce a urmat.

La finanțarea și implementarea unei serii de proiecte orientate spre reducerea impactului substanțelor și deșeurilor chimice periculoase pentru mediu și sănătatea populație au contribuit prin finanțare și expertiză tehnică Fondul Global de Mediu și Agenția Canadiană pentru Dezvoltare (CIDA) prin Banca Mondială, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), Organizația pentru securitate și cooperare în Europa (OSCE), CE, Organizația pentru Agricultură și Alimentație (FAO), Agenția Cehă pentru Dezvoltare (CzDA), Organizația nonguvernamentală „Milieukontakt International” din Țările de Jos, Fondul ecologic național (FEN).

Printre partenerii și beneficiarii proiectelor se numărau Ministerul mediului, Ministerul agriculturii și industriei alimentare (MAIA), Ministerul Economiei, Ministerul Apărării, întreprinderi industriale și agricole, autoritățile publice locale și comunitățile din RM. La etapa inițială, pentru gestionarea și realizarea activităților în cadrul proiectelor a fost creată pe lângă Ministerul mediului o unitate de implementare, reorganizată ulterior în Instituția publică „EMP Management durabil POP”. Această echipă a activat cca. 20 de ani și a implementat sau coordonat peste 10 proiecte de mediu cu finanțare națională sau internațională.

În continuare, este prezentată o scurtă trecere în revistă a celor mai importante rezultate obținute cu eforturi comune ale echipelor și instituțiilor din țară cu susținerea partenerilor externi:

- Lucrările de colectare și depozitare centralizată a deșeurilor de pesticide, inclusiv din categoria POP, au început în anul 2003 și au fost realizate de unitățile Ministerului apărării, Departamentului situații excepționale și Milieukontakt Internațional, cu finanțare din bugetul de stat, FEN și NATO. Către anul 2008 au fost colectate și ambalate pesticidele învechite din cca. 350 de depozite vechi și depozitate în 37 depozite centrale raionale.
- Eliminarea acestora a început în anul 2006 în cadrul proiectului

„Managementul și distrugerea stocurilor de poluanți organici persistenti” finanțat de GEF prin BM și a continuat în cadrul unei serii de proiecte implementate sau coordonate de Ministerul apărării, Ministerul mediului, S.A. Dekonta din Republica Cehă, Asociația internațională pentru HCH și pesticide (IHPA), lucrările fiind finanțate din bugetul de stat și FEN, și de către NATO, CzDA, CE, FAO, OSCE. În rezultat, pe parcursul a cca. două decenii au fost evacuate peste hotare și distruse în incineratoare din Franța, Germania și Polonia peste 3800 tone de deșeuri de pesticide, inclusiv din categoria POP.

- altă categorie de deșeuri periculoase supuse eliminării au constituit uleiurile contaminate cu PCB din condensatoarele de la stațiile de transformare ale Î.S. Moldelectrica. În perioada 2006-2007 de la cele 13 stații ale întreprinderii au fost demontate, transportate în Franța și distruse prin incinerare 18660 de condensatoare și sol extrem de poluat – cca. 930 tone.

De rând cu lucrările de eliminare a deșeurilor de pesticide și BCB, în cadrul proiectului „Managementul și distrugerea stocurilor de poluanți organici persistenti” gestionat de echipa de management al proiectului (EMP) Managementul durabil al POP, a fost realizată o serie de acțiuni în scopul consolidării capacităților instituțiilor din țară privind managementul deșeurilor periculoase.

Au fost elaborate politici și reglementări naționale noi sau revizuite cele existente, cum ar fi:

- Programul național privind managementul sigur al substanțelor chimice;
- Legea privind protecția mediului;
- Legea privind regimul substanțelor și produselor toxice;
- Legea privind protecția plantelor;
- Legea privind deșeurile de producție și menajere;
- Legea privind plata pentru poluarea mediului;
- Regulamentul privind PCB-urile.

Au fost elaborate și publicate Manualul privind inventarierea și cartografierea locațiilor contaminate cu POP și Manualul privind remediarea locațiilor contaminate cu POP.

Au fost finalizate peste 12 pachete de proiecte de documente legislative și de reglementare, inclusiv Legea privind substanțele chimice și Legea privind deșeurile. Două laboratoare moderne au fost dotate cu echipamente de înaltă rezoluție pentru monitorizarea și identificarea POP în componentele mediului. Inspectorii de mediu, protecție a plantelor și din domeniul energiei au fost instruiți în aplicarea și respectarea cerințelor Convenției de la Stockholm în baza noilor documente legislative privind managementul POP.

O amplă campanie de conștientizare și informare a publicului a fost desfășurată prin intermediul seminarelor și conferințelor locale, regionale și naționale, programe radio și TV, filme documentare, articole în ziare locale și naționale, site-ul web al proiectului etc. Studiile speciale au arătat o creștere semnificativă a gradului de conștientizare a publicului în domeniul POP. Rezultatele obținute au fost prezentate în cadrul a peste 70 de ateliere și conferințe locale, naționale și internaționale, inclusiv în ultimele opt Forumuri Internaționale privind HCH și Pesticidele.

Una dintre sarcinile proiectului menționat s-a referit la inventarierea la scară națională și cartografierea siturilor poluate cu POP utilizând un instrument GIS. Aceste activități au fost desfășurate în perioada 2008-2010. A fost dezvoltată o metodologie originală de studiu al poluării cu POP și de evaluare a pericolelor. În rezultatul lucrărilor din teren și analizei probelor în laborator au fost identificate și descrise aproximativ 1 600 de situri cu diferite niveluri de contaminare cu POP, datele fiind incluse într-o bază de date transmisă pentru gestionare Inspectoratului ecologic de stat.

În scopul facilitării procesului de organizare și realizare a prevederilor Regulamentului privind PCB-urile, în sprijinul Inspectoratului energetic de stat, Inspectoratului ecologic de stat, întreprinderilor din sistemul energetic, a fost elaborat un sistem de înregistrare și un inventar la scară națională a echipamentelor electrice privind conținutul de PCB în uleiurile dielectrice, vizate fiind dispozitivele cu o concentrație de PCB ce depășește 50 ppm. Au fost prelevate și analizate în laborator probe de ulei din cca. 26 000 unități de echipament electro-energetic. Ulei contaminat cu PCB s-a depistat în cca 550 instalații. Baza de date cu rezultatele inventarului a fost transmisă Ministerului mediului pentru gestionarea ulterioară a echipamentului contaminat și organizarea eliminării treptate a acestuia conform cerințelor acordurilor internaționale și legislației naționale.

Complementar acțiunilor menționate, au fost realizate studii și lucrări practice de remediere a zonelor poluate cu POP. Acestea au inclus identificarea celor mai bune tehnologii disponibile pentru zonele poluate cu POP, luând în considerare aspectele tehnice, financiare și economice, evaluarea potențialelor beneficii și impacturi asupra mediului/sănătății și implementarea unor tehnici de remediere adecvate în câteva locații selectate.

Cu suportul financiar din partea CIDA prin BM organizația Niras din Danemarca a realizat lucrări de demolare a clădirii depozitului de substanțe chimice din satul Congaz, UTA Găgăuzia. 1030 m³ de deșeuri din demolări și 780 m³ de sol contaminat au fost relocate la 3 km de localitate și înhumate în sarcofag. Alți 1020 m³ de sol curat au fost amplasați pe teritoriul fostului depozit. Lucrări similare la scară mai mică au fost realizate în s. Step-Soci, Orhei. În s. Bujor, Hânceși au fost realizate lucrări experimentale de bioremediere a solului contaminat cu pesticide.

De asemenea, la stația Vulcănești a Î.S. Moldelectrica au fost izolați

aproximativ 2000 m³ de sol contaminat în două sarcofage pe teritoriul stației. Ulterior, în baza unui studiu de fezabilitate, au fost efectuate lucrări mai ample de remediere a zonei contaminate la această stație. Toate construcțiile metalice rămase după eliminarea condensatoarelor au fost demontate și evacuate, iar suporturile de beton au fost excavate. O suprafață de aproximativ 15 000 m² a fost curățată și aproximativ 3 500 m³ de sol contaminat cu PCB au fost izolați într-un al treilea sarcofag construit pe teritoriul stației. Zona curățată a fost acoperită cu un strat de 50 cm de sol curat și plantată cu copaci și arbuști.

Pe baza rezultatelor și experienței practice au fost elaborate ghiduri pentru autoritățile locale și de mediu privind modalitățile de efectuare a măsurilor de remediere în zonele poluate cu pesticide POP. Această experiență a fost replicată ulterior la inițiativa sau cu participarea autorităților locale în s. Tătărăști, Strășeni, s. Bălceana, Hâncești.

Un amplu ansamblu de lucrări de remediere a terenurilor contaminate cu POP a fost realizat în anii 2016-2019 de către S.A. Dekonta cu finanțare din partea CzDA la depozitul de pesticide inutilizabile și interzise din s. Cișmichioi, UTA Găgăuzia. Acest obiect, construit în anii 70-80 ai secolului trecut, în care au fost depozitate, conform datelor incomplete, cel puțin 4000 tone de deșeuri de pesticide, datorită deteriorării amplasamentului și construcțiilor a devenit pe parcursul ultimilor ani o sursă periculoasă de poluare, care a generat îngrijorări serioase ale autorităților și populației din zonă. Lucrările au inclus investigațiile în teren, evaluarea riscurilor, recomandări privind măsurile de remediere, un studiu de fezabilitate și lucrări propriu-zise de remediere. Investigațiile au demonstrat că în cele 14 gropi de depozitare se conțin aproximativ 37 600 m³ de deșeuri și sol contaminat care conțin pesticide, metale grele, hidrocarburi petroliere și PCB. În baza studiului efectuat au fost realizate lucrări de izolare a agentului contaminat și consolidare a construcțiilor de pe teritoriul obiectului și cel adiacent în corespundere cu cerințele legislației RM. Scopul acestor acțiuni a fost de a conserva obiectul respectiv și de a plasa zona acestuia într-o stare de siguranță, pentru a exclude impactul negativ al deșeurilor asupra mediului.

Astfel, pe parcursul ultimelor două decenii și jumătate RM, cu suportul partenerilor de dezvoltare, a înregistrat un progres substanțial în ceea ce privește reducerea riscurilor cauzate de deșeurile chimice periculoase asupra mediului și sănătății populației, fapt care o plasează printre primele țări din regiune la acest capitol. Importanța acestui fapt e cu atât mai mare în contextul procesului de aderare a țării la UE. RM a demonstrat că este deschisă și are capacitățile necesare pentru a tinde a fi o țară prosperă cu un mediu curat.

Cele expuse mai sus sunt doar o parte din acțiunile și rezultatele realizate în această perioadă la care dl A. Capcea a contribuit direct sau indirect, care cuprind doar domeniul gestionării și eliminării deșeurilor periculoase. În realitate, Dumnealui a avut o contribuție substanțială la dezvoltarea și consolidarea domeniului mediului în RM și în țările din regiune.

Ajuns la această vârstă onorabilă, dar știindu-l plin de forțe, experiență și idei, suntem convinși că profesorul A. Capcelea va continua cu aceeași abnegație să transmită generațiilor următoare arsenalul său de cunoștințe și să susțină parcursul țării spre un trai prosper.

Discuții în teren cu autoritățile locale și reprezentanții Ministerului Agriculturii privind selectarea pentru remediere a terenurilor poluate cu POP, Mai 2007

*Echipa de implementare a proiectului
Managementul durabil al substanțelor POP –
Valentin PLEȘCA, Ion BARBĂRASĂ, Larisa CUPCEA*

5.7 ARCADII CAPCELEA – PERSONALITATE NOTORIE, SAVANT ȘI OM DE STAT DIN REPUBLICA MOLDOVA

A descrie activitatea Domnului doctor habilitat Arcadie Capcelea în câteva rânduri reprezintă o mare provocare, având în vedere personalitatea Domniei Sale și experiența științifică și managerială foarte bogată acumulată de peste 47 de ani, de când a absolvit Facultatea de Geografie din cadrul Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova.

Doctorul habilitat A. Capcelea este o personalitate complexă, academică și științifică, fiind un model al profesionistului desăvârșit și a omului devotat muncii. Dumnealui este înzestrat cu un intelect deosebit, cu o inepuizabilă energie creatoare și putere de muncă, cu o vocație aleasă de organizator al științei și inovațiilor. A fi apreciat și stimat pentru calitatea muncii și profesionalismul activității reprezintă satisfacția supremă pentru fiecare etapă parcursă de-a lungul întregii cariere. În acest context, pentru întreaga sa activitate, dl A. Capcelea reprezintă un reper esențial și un model de om de știință și cadru universitar de excepție.

L-am cunoscut pe dl A. Capcelea încă din anul 2004 când am fost numit în calitate de Vice-ministru al ecologiei și resurselor naturale, dar și apoi,

activând ca Prim Vice-Director și Director al Serviciul Hidrometeorologic de Stat în anii 2005-2012. În toți acești ani periodic am colaborat cu dl A. Capcelea, atunci când dumnealui era colaborator al BM, activând în RM. Deja în ultimii ani, începând cu 2023, am avut plăcerea de a conlucra cu dumnealui nemijlocit în cadrul Departamentului Geoștiințe și Silvicultură a Facultății de Biologie și Geoștiințe din cadrul USM. Această colaborare cu dl A. Capcelea îmi permite de a face unele generalizări privind activitatea Domniei Sale și de a evidenția atât meritele acestei activități nu numai pe tărâmul cercetărilor științifice, dar și aportul dlui la crearea și consolidarea sistemului protecției mediului în RM, cât și în pregătirea tinerilor specialiști pentru domeniul respectiv.

În perioada 1978-1990 dl A. Capcelea activează în cadrul Sectorului de Geografie a Academiei de Științe a RSSM, parcurgând o cale impresionantă - de la funcția de Inginer, Colaborator Științific Inferior, Colaborator științific, Colaborator Științific Superior, Secretar Științific și Director Științific interimar. Pe parcursul acestor ani dumnealui publică un șir de lucrări științifice în diverse domenii: Geografia fizică; Geomorfologie, Geografia Evolutivă, Geoecologie, cât și în domeniul Protecția mediului înconjurător și utilizarea rațională a resurselor naturale. Aici a-și menționa faptul că prima monografie a dlui A. Capcelea, datată cu anul 1989, a primit Diploma Prezidiului AȘM pentru cea mai buna lucrare științifică a tinerilor cercetători.

Demonstrând cunoștințe profunde în domeniile indicate dar și abilități manage-riale, în 1990 dl A. Capcelea este invitat să activeze în calitate de Vice-Director General al noului Departament de Stat pentru folosirea Resurselor Naturale și Protecția Mediului de pe lângă Parlamentul RM. Aici activează circa 8 ani, fiind numit în anul 1998 în calitate de Ministru al Mediului și activează în această funcție circa doi ani jumătate, până în luna septembrie 2000, după care este invitat să activeze la Banca Mondială cu sediul în or. Washington DC, SUA. În tot acest timp, dl A. Capcelea a contribuit esențial, atât la constituirea noilor instituții naționale de mediu, cât și la crearea unei noi politici ecologice și a cadrului de reglementare a activităților în domeniul respectiv. Dumnealui și-a adus aportul personal la promovarea reformelor instituționale în domeniul ecologiei, formulării primelor documente politice ale organizării și planificării protecției mediului, cât și a constituirii unui cadru legislativ absolut nou în domeniu.

Evaluarea activității dlui A. Capcelea în structurile de stat de mediu ne oferă posibilitatea de a afirma că, în mare parte, datorita dlui a fost creat un nou sistem viabil și eficient al protecției mediului și utilizării resurselor naturale în republică, sistem care este aliniat la practicile avansate internaționale în domeniu. Mai mult ca atât, în timpul activității dlui A. Capcelea la cârma Ministerului Mediului, au fost formulate și adoptate atât documentele de baza ale politicii ecologice, cât și strategiile, programele sau planurile de acțiuni, pentru toate domeniile de mediu. Mai mult ca atât, datorită inițiativelor și participării active al dlui A. Capcelea, s-a reușit atât integrarea activă a RM în

cooperarea ecologică internațională, aderarea la cele mai importante convenții ecologice internaționale, cât și la crearea accesului republicii la fondurile financiare internaționale, cu atragerea multiplelor proiecte de asistență tehnică și investițională în domeniu.

Cu referire la perioada 2000-2023, atunci când dl A. Capcelea a activat la BM, știm deja că datorită inițiativei și cu participarea directă a dlui, în RM au fost implementate un șir de proiecte și activități de asistență tehnică care au adus în republica noastră peste 43 milioane de dolari SUA în calitate de resurse financiare nerambursabile. Printre proiectele inițiate de dlui în Moldova, în cadrul cărora am activat împreună în anii 2004-2005, este proiectul Fundației Globale de Mediu „Gestionarea și distrugerea stocurilor de POP din Moldova”. Ca rezultat al implementării lui s-a reușit colectarea și exportul pentru distrugerea a cca 1 500 de tone de PCB-uri și a 2.000 de tone de pesticide expirate, tot din clasa substanțelor POP, permițând Moldovei să curețe întregul teritoriu de acești poluanți. Un alt proiect în cadrul căruia am colaborat în direct cu dl A. Capcelea, deja în anii 2009-2010, a fost proiectul investițional al BM „Managementului riscurilor hazardurilor naturale și climatice”. În cadrul ambelor proiecte dl A. Capcelea a oferit o asistență extraordinară atât în asigurarea securității ecologice și sociale a acestora dar și expertiza tehnică necesară, bazată pe experiența avansată internațională în realizarea obiectivelor proiectului. Datorită aportului dlui A. Capcelea, aceste proiecte au fost elaborate și implementate la timp și cu o eficiență considerabilă. Proiectul legat de POP este considerat unul din cele mai exemplare proiecte ale GEF.

Vorbind de dl A. Capcelea, este necesar de menționat faptul că, în paralel cu activitățile de bază, atât în structurile naționale de mediu, dar și la BM, dlui în permanență a continuat să activeze și în domeniul cercetării, având la ziua de astăzi publicate peste 180 de lucrări științifice. Mai mult ca atât, el este fondatorul noului domeniu științific al ME, domeniu care capătă o actualitate tot mai mare pe parcursul ultimelor decenii. Cercetările efectuate de către A. Capcelea au permis fundamentarea teoretică a ME în calitate a unei noi discipline științifice autentice, care deține propriul sistem metodologic, iar inovația științifică a lucrărilor lui A. Capcelea rezidă în faptul că pentru prima dată în literatura de specialitate ME este prezentat nu numai în calitate a unei științe noi, ci și a unui sistem multistratificat ierarhic, orientat spre realizarea obiectivelor DD.

Analiza lucrărilor publicate de dl A. Capcelea demonstrează faptul că dlui a reușit să abordeze cele mai importante domenii ale sistemului de organizare și administrare a protecției mediului, a ME, și, astfel, oferind atât cercetătorilor cât și practicienilor posibilitatea de a percepe mai bine, dar și de a le aplica în practică. Aici aș consemna lucrările dlui A. Capcelea ce țin de următoarele domenii ale ME - PE, Dreptul Ecologic, DD, Evaluarea de Mediu, Etica Ecologică, Bazele Geologiei Ecologice, ș.a. Mai mult decât atât, A. Capcelea nu se limitează la cercetările numai în domeniul dat, dar este în

permanentă căutare, efectuând noi investigații și în alte domenii științifice. Astfel, recent (în anul 2024), dlui a realizat un alt ciclu de lucrări științifice, compus din patru monografii în care a fundamentat o nouă ramură științifică interdisciplinară – Istoria Ecologică, în care a prezentat un nou domeniu interdisciplinar și complex al acestei discipline, aplicând studiul de caz al RM.

Toată bază științifică fundamentală dar și experiența practică extrem de vastă a Domniei Sale, atât în plan național, cât și internațional, i-a permis dlui A. Capcelea să-și aducă aportul și la pregătirea tinerilor specialiști în domeniul mediului. Începând din anul 2023 dlui activează la Facultatea de Biologie și Geoștiințe, prezentând cursuri de lecții pentru specializarea „Managementul Mediului”. Este uimitor faptul că numai în doi ani și jumătate de activitate la facultate, el a reușit să pregătească nu numai Programele de studii, dar să elaboreze și să publice trei manuale universitare: (I) Politici Ecologice (2024); (II) Sistemul Evaluării de Mediu (2025); și (III) Istoria Protecției Mediului în Republica Moldova (2025). Fiind referent la toate aceste trei manuale pot afirma că ele sunt elaborate la cel mai înalt nivel internațional și oferă o călăuză inestimabilă, atât pentru studenții și masteranzii facultății dar și pentru practicienii din domeniu.

Cu colegii și studenții Facultății la deschiderea auditoriului în numele lui S. Mehedinț (în mijloc – dr. conferențiar universitar V. Sochirca, decanul facultății, prof. C. Iașu, prorectorul Universității din Iași și dna academician M. Duca)

Calitatea activității dlui A. Capcelea la facultate în cadrul USM este recunoscută, atât de masteranzii instruiți, dar și de către colegii de la facultate. În timpul prelegerilor profesorul A. Capcelea se simte plin de siguranță și satisfacție, lucruri determinate de cunoștințele sale vaste și profunde, atât teoretice, cât și practice. Materialul predat se remarcă prin bogăția informației științifice, în majoritatea cazurilor fiind originală, bine selectat, logic, structurat și fiind cu ușurință prezentat masteranzilor. Datorită faptului menționat, dar și a calităților profesionale și umane deosebite, exprimate prin comportare

echitabilă, constructivă, responsabilă și democratică, profesorul A. Capcelea se bucură de multă stimă și respect din partea masteranzilor și a colegilor din cadrul facultății. Cursurile predate de dl A. Capcelea constituie contribuții valoroase, atât pe plan didactic, cât și științific, prin aceea că vin să completeze literatura de specialitate și să actualizeze problemele abordate.

Cunoscând cunoștințele vaste și experiența practică a dlui A. Capcelea în domeniul protecției mediului, Facultatea i-a solicitat de a face o revizuire și ajustare a Programului de Studii pentru Managementul Mediului. Raportul și recomandările prezentate de dlui au fost înalt apreciate de colegii de la facultate, astfel în programele pentru anii de studii 2024-2025 și 2025-2026, la sugestia lui A. Capcelea au fost incluse noi cursuri necesare acestei specializări și anume (I) economia circulară și (II) dezvoltarea durabilă. Urmează ca și alte sugestii a dumnelui să fie puse în practică, astfel ca noul curs Bazele Managementului Ecologic, curs necesar în pregătirea specialiștilor de la Managementul mediului să se înceapă în anul viitor de studii. În acest sens, manualul pregătit de dumnelui anterior (2020) poate fi de un folos deosebit.

În final, considerăm că, prin tot ceea ce a realizat în calitate de savant, om de stat și profesor la facultate, Domnul doctor habilitat, conf. univ. Arcadie CAPCELEA este o personalitate notorie a neamului românesc și se situează printre modelele și valorile Protecției Mediului din Republica Moldova.

La aniversarea celor 7 decenii de viață, îi adresăm sincere felicitări și urări de sănătate deplină cu noi realizări și satisfacții profesionale!

LA MULȚI ANI, MULT STIMATE COLEG, ARCADIE CAPCELEA!

*Ilie BOIAN, dr., conf. univ.,
Departamentul Geostiințe și Silvicultură,
Facultatea de Biologie și Geostiințe, USM*

5.8 UN GÂND BUN PENTRU PROFESIONISTUL ARCADIE CAPCELEA, MARE CAMPION MOLDOVEI AL MEDIULUI, STRĂLUCIT PROFESOR ȘI MARE CUNOSCĂTOR AL LICORILOR

Am avut ocazia să-l întâlnesc și să-l cunosc pe Arcadie Capcelea în perioada în care am lucrat împreună pentru BM. O plăcere sa lucrez cu specialistul Arcadie, să-i aflu istoria unei cariere construite în timp cu multa dăruire pentru domeniul protecției mediului și în paralel să cunosc Omul Arcadie, un izvor nesecat de informații științifice dar și de istorii legate de istoria vinurilor din Moldova.

A. Capcelea este cel mai bun specialist de mediu al Moldovei cu care am avut plăcerea sa lucrez în cadrul BM, adunând peste două decenii de experiență în Europa și Asia Centrală (ECA). Perioada lui Arcadie Capcelea la Bancă, expertiza și serviciile sale au contribuit la o dezvoltare extraordinară a comunității de mediu. Pasiunea sa pentru integrarea sustenabilității de mediu,

călătoriile neobosite de suport a beneficiarilor în zona Moldovei și întreaga ECA, respectul arătat pentru toți membrii echipei localei, expatriați și clienți, cunoștințele profunde și profesionalismul său, bunătatea sa și deosebitul său simț al umorului sunt exemplare. Ca un coleg mai tânăr al său, am apreciat foarte mult mentoratul lui Arcadie și am simțit deopotrivă bucuria mentoratului dar și evidenta că este mereu greu să calci pe urmele unui Titan al meseriei, în special lui Arcadie.

Îmi aduc aminte cu bucurie, discuțiile avute și sfaturile primite referitor la ce trebuie să faci într-o instituție financiară. Ca să citez din memorie, Arcadie mereu a insistat pe permanenta învățare/ și specializare ca un bun și necesar început. În paralel, al doilea subiect era atenția la necesitățile țărilor în care lucrăm și de a răspunde la acestea cu cele mai bune instrumente existente în Bancă. În al treilea rând, înțelegerea nevoilor și prioritățile locale, combinate cu o buna cunoaștere a instrumentelor Băncii ajută la proiectarea unor abordări inovatoare pentru a face proiectele de succes. Acești trei piloni: dezvoltarea profesională, înțelegerea nevoilor clienților și inovația au fost mereu în discuțiile noastre și sper ca am fost un bun discipol în aplicarea principiilor enunțate de Arcadie în propria mea performanță.

Anterior carierei în BM, Arcadie a deținut poziții de conducere în RM, inclusiv ministru al mediului, ceea ce i-a conferit o perspectivă puternic ancorată în politici publice, instituții și implementare la nivel național. Formarea sa științifică (doctor/PhD în geografie și doctor habilitat în biologie) completează profilul unui practician care îmbină standardele de mediu ale Băncii cu realitățile operaționale din țările unde lucrează. Această rară combinație l-a recomandat drept un interlocutor-cheie pentru echipele de proiect și pentru autoritățile naționale în ECA, inclusiv Moldova. Este expertul cheie de mediu și sufletul din spatele pregătirii unor proiecte fanion pentru Moldova cum ar fi „Conservarea solurilor din Moldova” și „Proiectul de Dezvoltare Forestieră Comunitară”, ambele proiecte fiind implementate în cadrul Protocolului de la Kyoto, cu un scop clar asigurarea stocării carbonului prin împădurirea terenurilor agricole degradate. Ambele au fost recunoscute ca fiind primele și cele mai bune din lume dintre astfel de proiecte. Un alt proiect fanion condus de Arcadie Capcelea a fost Proiectul de Management și Distrugere a Stocurilor de Poluanți Organici Persistenți din Moldova, care a contribuit la distrugerea a 1.500 de tone de substanțe din gama poluanților menționați și a 2.000 de tone de pesticide învechite, permițând astfel Moldovei să curețe întreaga țară de acești poluanți. Ca urmare, țara și-a îmbunătățit semnificativ și capacitate pentru gestionarea și monitorizarea acestor poluanți. În afară de aceste proiecte fanion ale Moldovei, a contribuit la multiple proiecte pe parte de protecție a mediului și aplicarea politicilor de salvagardare de mediu în proiectele BM în Moldova și în Asia Centrală cum ar fi pregătirea și aprobarea Cadrului de Management Social și de Mediu, Planurilor detaliate de Management Social și de Mediu, Rapoarte de Impact Mediu și Social, precum integrarea cerințelor de mediu în documentațiile de licitație, astfel încât riscurile de mediu să fie corect apreciate și apoi gestionate corespunzător în fazele de execuție. Toate acestea au fost mereu dublate de vizite de monitorizare ale respectării Planurilor de Mediu pe șantier, verificări și sfaturi corective pentru sănătate și securitate în muncă,

managementul deșeurilor și utilizarea echipamentelor individuale de protecție în munca, însoțite de derularea unor instruirii dedicate pentru contractori.

Un aspect relevant în relația noastră a fost și o apropiere legată de bogăția de informații și de vorbe cu har din domeniul viticol pe care Arcadie le posedă. Asta dincolo de o vinoteca impresionantă, unde merită de zăbovit la discuții îndelungate și mult mai dese decât am avut eu ocazia. Așa am aflat ca este un pasionat de cultivarea viei, a producerii vinului, un bun oenolog și evident un mare Maestru Degustător, talent preluat din familie, de la tatăl Macarie care a fost vinificator și transmis mai departe celor două fiice.

Este mereu o plăcere să mă întâlnesc și acum cu Arcadie, după pensionare, în noua lui ipostază de cadru didactic universitar la USM. Mereu surprinzător cu o carte nouă editată pentru studenți și pentru comunitatea de mediu din Moldova și mai mult de atât, același Prieten și Om deschis la vorbă și la dat sfaturi pertinente legate de specificul de Mediu dar și minunatele vinuri și divinuri ale Moldovei. Multă sănătate, Arcadie și spor la următoarea carte! Moldova mai are încă multe lucruri de învățat de la tine!

Colegii de la BM - luarea de rămas bun de la dl A. Capcelea, Ianuarie, 2023

Cu prietenul A. Capcelea la Chișinău, 2024

Adrian MIHĂILESCU,
Specialist Superior pe problemele de Mediu al BM

5.9 SALUTĂRI PRIETENEȘTI LUI ARCADIE CAPCELEA ȘI RECUNOȘTINȚĂ PENTRU CONTRIBUȚIA SA LA UN VIITOR DURABIL!

L-am cunoscut pe Arcadie acum aproape douăzeci de ani, în perioada în care drumurile noastre s-au intersectat la BM. De atunci am rămas nu doar colegi, ci și prieteni – iar acesta a fost poate cel mai frumos câștig pe care l-am avut din această cooperare. Ne-a unit domeniul nostru de lucru, protecția mediului și politicile de salvagardare, dar în realitate ne-a apropiat felul în care privim munca: cu seriozitate, dar și cu umanitate.

Am lucrat împreună în multe proiecte din Europa și Asia Centrală, iar

RM a fost pentru noi poate locul cel mai încărcat de sens. Acolo am văzut de aproape cât de solidă este expertiza lui Arcadie, câtă rigoare și pasiune pune în munca sa, dar și cât de firesc îi vine să îi ajute pe alții – colegi, beneficiari ai proiectelor, specialiști sau reprezentanți ai autorităților.

Niciodată nu s-a sustras unui sfat, unei explicații sau unei responsabilități, oricât de complicat ar fi fost contextul.

Arcadie nu era doar expertul cu răbdare infinită de a explica și clarifica, ci și omul pe care oamenii se bazau spontan. Fie că erau colegi, beneficiari, specialiști sau reprezentanți ai autorităților, toți îl vedeau ca pe cineva de la care merită să solicite o consultație. Nu e deloc surprinzător că în regiunea Europei și Asiei Centrale unde a activat A. Capcelea, numele lui a câștigat respectul tuturor, iar în RM, unde la începutul anilor 90 a fost ministru al mediului, oamenii încă îl pomenesc cu apreciere.

Dar dincolo de profesie, Arcadie are o calitate rară: știe să aducă oamenii împreună. Iar aici anecdotele sunt nenumărate.

Nicio misiune nu era completă fără optimismul lui contagios, fără glumele potrivite, fără un toast bine construit, rostit cu convingere și cu bucuria de a celebra lucrurile mici și mari. Uneori cred că datorită lui proiectele noastre au avut nu doar rezultate, ci și comunitate – ceea ce nu se poate cuantifica în indicatori, dar face toată diferența.

Astăzi, deși continuăm să trăim în lumi diferite – eu în România, el în Statele Unite și, deși ambii am intrat în etapa onorabilă a pensionării, prietenia noastră nu doar că a rămas, ci a continuat în mod firesc. Ne vedem ori de câte ori avem ocazia și întotdeauna cu plăcerea și naturațea celor care au împărțit nu doar viața profesională și munca, dar și bucuria unor momente de desfășurare și clipe de neuitat.

Faptul că astăzi pot să scriu aceste rânduri în cartea dedicată lui e un privilegiu, dar și o continuare firească a unei prietenii care a început cu munca și a continuat dincolo de ea.

Împreună la Congresul Societății
Internationale a Evaluării de Mediu
și Sociale de la Montreal, 2019

Echipa specialiștilor de mediu
la întrunirea de lucru
din or. Viena, 2011

Cesar NICULESCU,
colegul și prietenul omagiatului

5.10 ARCADIE CAPCELEA, COLEGUL ȘI PRIETENUL UNIVERSITAR CU UN PARCURS ACADEMIC ȘI PROFESIONAL REMARCABIL

Cu ocazia aniversării a 70 ani de la naștere am o deosebită plăcere să urez prietenului meu, dlui Arcadie Capcelea, cele mai sincere urări de bine și noi succese în activitatea sa profesională și pedagogică. Cunoscându-l deja de mai mult de o jumate de secol, pot afirma că dlui el este un exemplu elocvent al faptului că perseverența, munca asiduă și pasiunea pentru cunoaștere pot depăși orice limită geografică sau socială, asigurând recunoașterea și celor cu care ai comunicat dar și activat profesional în unul sau alt domeniu.

Fiind absolvent al școlii medii dintr-un sat din Moldova, Arcadie a fost admis la Facultate de Geografie a prestigioasei Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, acolo unde încă în anul 1973 ne-am cunoscut. Deși provenea din mediul rural, el sa remarcat la facultate prin cunoștințe profunde și temeinice, nefiind cu nimic mai prejos decât colegii săi din Moscova sau din alte orașe și alte regiuni ale fostei URSS. A însușit rapid programul de studii și, în scurt timp, a devenit unul din studenții de performanță ai facultății. Având o fire deschisă și fiind cooperant, repede și-a făcut numeroși prieteni, fiind apreciat pentru corectitudinea și spiritul său colegial.

Prietenia noastră s-a legat încă din primii ani de studenție și s-a consolidat în timp, pe parcursul deceniilor ce urmează, continuând și în prezent. La invitația lui am avut bucuria de ai vizita baștina, - satul Izvoare a raionului Florești din Moldova, unde am avut ocazia să-i cunosc rudele sale, tradițiile locale dar și să savurezi vinurile delicioase la vinăria din sat, al cărei director era tatăl său, Macarie. În cadrul facultății, Arcadie era cunoscut nu doar ca un student cu performanțe în studii sau o persoană prietenoasă, ci și ca un organizator de excepție al activităților sportive. A fost ales președinte al Consiliului Sportiv al facultății și timp de trei ani consecutivi (1975-1978), într-un context deloc ușor, luându-se în calcul faptul că facultatea număra aproximativ 5 000 de studenți și colaboratori, având responsabilitățile de a organiza numeroase competiții sportive la diferite probe, asigurând și participarea echipelor facultății la competițiile universitare.

Concomitent, Arcadie s-a afirmat și ca sportiv de performanță. Timp de trei ani a fost membru al echipei universitare de handbal, fiind unul dintre jucătorii de bază. În componența echipei facultății a obținut titlul de campion a universității, iar la nivelul orașului Moscova, în cadrul campionatelor printre instituțiile de învățământ, a cucerit medalia de argint. Mai mult decât atât, Arcadie era un sportiv polivalent, participând activ și în componența echipelor facultății de rugby și fotbal, precum și la competiții de înot și luptele greco-romane.

Relațiile noastre de prietenie au continuat și după absolvirea facultății, când ambii am activat în același domeniu al protecția mediului, la sfârșitul anilor 80 ai secolului trecut, eu activam în cadrul Comitetului de Stat pentru

Ocrotirea Naturii a fostei URSS, iar Arcadie, în calitate de Vice Director General al Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului al RM. Ulterior, colaborarea noastră s-a menținut și după anul 1995, timpul de când am creat o companie de consultanță de mediu privată, și mai apoi, deja din anul 2000, de când Arcadie și-a început activitatea la BM. În tot acest timp, am fost în legături permanente, făcând schimb de informații, opinii asupra evoluțiilor și performanțelor în organizarea și administrarea protecției mediului, și, periodic, având fericita ocazie de a ne vedea sau în or. Moscova, atunci când dlui avea misiunile BM în Federația Rusă, sau când se afla în tranzitul spre țările Asiei Centrale dar și în Moldova, călătorind acolo la invitația dlui.

Un aspect deosebit de admirabil al lui A. Capcelea este devotamentul său constant, nu doar față de prieteni, ci și față de cauza protecției mediului, căreia i s-a dedicat cu pasiune și responsabilitate toată viața sa. De-a lungul întregii sale cariere, a muncit neconținut pentru a-și perfecționa cunoștințele, continuând și activitatea de cercetare și publicând numeroase monografii în domeniul managementului ecologic și istoriei ecologice. Printre colegii de facultate, este unul dintre puținii care și-au dedicat întreaga viață profesională muncii în domeniul mediului cu aceeași intensitate și consecvență, fiind pe deplin recunoscut pentru rezultatele obținute nu numai în republica sa dar și departe de hotarele ei.

Îi dorim în continuare multă sănătate, putere de muncă și noi realizări frumoase în activitatea sa profesională și științifică!

Cu omagiatul în Washington DC
în fața Casei Albe, 2001

Cu omagiatul în or. Moscova, 2018

***Sergiu BURȚEV,
colegul de Facultate și prietenul omagiatului***

5.11 PORTRETUL UNUI COLEG DE EXCEPȚIE: ARCADIE CAPCELEA

Arcadie Capcelea a venit la școala medie din satul Frumușica, raionul Florești, în anul 1971, după absolvirea școlii de 8 ani din satul vecin, Izvoare, unde am avut ocazia să studiem împreună timp de doi ani, eu fiind originar din satul unde era amplasată școala. Acea perioadă rămâne una memorabilă pentru noi toți, elevii care au studiat la această școală în acel timp. Arcadie a fost, fără îndoială, unul dintre cei mai buni elevi ai clasei, obținând note excelente practic la toate obiectele. De menționat că promoția anului 1973, anul când am absolvit școala, a fost una dintre cele mai performante din istoria ei, - aproape jumătate dintre elevi din ambele clase absolvente învățând numai pe note bune și foarte bune. Această situație a creat o atmosferă de competitivitate academică deosebită, care ne-a motivat pe toți să ne autodepășim și să reușim la învățătură, dar și în viață.

Absolvenții clasei X-ea A a școlii medii din s. Frumușica, 1973

Pe fundalul altor elevi Arcadie se evidențiază nu doar prin rezultatele sale școlare, ci mai cu seamă prin multilateralitatea sa. Era un sportiv polivalent, ocupând frecvent primele locuri la diverse probe sportive. pe școală. Mai mult decât atât, obținea periodic locuri fruntașe și la competițiile sportive raionale, remarcându-se la alergările de lungă distanță, aruncarea grenadei și ridicarea greutăților, ș.a. În paralel, era foarte activ în viața culturală a școlii, implicându-se cu entuziasm în organizarea diferitor concursuri, evenimentelor festive și ...a dansurilor. Am putea spune, pe bună dreptate, dlui era printre primii elevi în toate domeniile.

Pe lângă aceste calități, Arcadie era o persoană echilibrată, neconflictuală, deschisă prieteniei și cooperării, fapt care i-a adus respectul și aprecierea

colegilor. Așa l-am cunoscut atunci, și așa ni-l amintim și astăzi.

Cu ocazia frumosului jubileu de 70 de ani, îi dorim multă sănătate, bucurii și noi succese în activitatea sa, alături de cei dragi!

Întâlnire peste 20 ani ai absolvenților claselor a X-cea A și B a școlii medii din s. Frumușica, 1993

Vadim TOMACINSCHI, colegul de clasă

5.12 ARCADIE CAPCELEA – GEOMETRIA UNUI DESTIN ECOSOFIC ȘI A UNEI PRIETENII

Arcadie Capcelea la 70 de ani – între rigoare științifică și omenie

În peisajul intelectual și administrativ al RM, numele Arcadie Capcelea (n. 1956) nu este doar un reper de viziune și etică publică. Pentru mine, el este și un Om drag, un Mentor și un Prieten cu care am împărțit nu doar birouri ministeriale, ci și nereușite, speranțe, idei și tăceri grele. La ceasul împlinirii celor 70 de ani, nu vorbim doar despre o biografie exemplară, ci despre un destin trăit în serviciul Naturii și al oamenilor.

De la viziune științifică la responsabilitate de stat

Format la Universitatea „M. V. Lomonosov”, în școala serioasă a geografiei și ecologiei, A. Capcelea a adus în spațiul public o rigoare rară: capacitatea de a gândi mediul nu ca pe un „sector”, ci ca pe scheletul invizibil al vieții naționale. A fost primul Ministru al Mediului al RM (1998–2000) – un moment de cotitură, când protecția mediului a început să fie gândită sistemic, nu fragmentar.

Am avut privilegiul să-i fiu alături, ca loctiitor și colaborator direct. În acei ani, am învățat împreună că ecologia adevărată nu se face doar cu texte de lege, ci și cu bătălii duse în spatele ușilor închise, cu nopți nedormite și cu o neînduplecată credință că „economie prin ecologie” nu este o simplă lozincă, ci o axă de dezvoltare.

Privind în urmă, pot spune că acea experiență comună de la Guvern a fost pentru amândoi un laborator de Ecosofie aplicată: decizii concrete,

asumate, ghidate de ideea că nu avem dreptul să risipim nici resursele naturale, nici viitorul copiilor noștri.

„Enciclopedia vie” și moștenirea așezată. Cei care îl cunosc știu că Arcadie Capcelea poartă în minte o adevărată enciclopedie a geografiei și ecologiei RM. După perioada ministerială, în care a pus bazele instituționale ale domeniului, el a dus mai departe această experiență în spațiul internațional, ca Specialist Superior la BM (2000–2023). De acolo, din proiectele pentru Europa și Asia Centrală, a adus acasă nu doar standarde și metodologii noi, ci și un respect sporit pentru ceea ce țara noastră poate deveni atunci când naturalul și cultura locală sunt puse în valoare. În ultimii ani, toată această experiență s-a așezat într-o moștenire academică impresionantă: peste 180 de publicații științifice și, mai ales, cele două cicluri de monografii științifice, ambele având câte de patru volume (I) „Managementul Ecologic” (2012-2013) și (II) „Istoria ecologică a Republicii Moldova” (2024).

Aceste cărți nu sunt simple lucrări de specialitate; ele sunt, în felul lor, memoria ecologică a unei țări. În paginile lor, faptele, datele, hărțile și procesele se întâlnesc cu responsabilitatea morală a celui care știe că nu poți construi un viitor verde fără să înțelegi în profunzime urmele pe care le-ai lăsat în urmă.

Etica ecologică – lecția unui om care iubește Natura-Mamă. Dincolo de funcții și titluri, A. Capcelea rămâne, pentru mine, un om al Eticii Ecologice. De la catedră, din biroul ministerial sau din misiunile internaționale, mesajul lui a fost același: nu este suficient să „gestionăm resurse”, trebuie să învățăm să respectăm și să iubim Natura-Mamă.

În spiritul Ecosofiei, el ne reamintește mereu că ecologia nu se reduce la grafice și rapoarte, ci înseamnă grijă, responsabilitate și tandrețe față de lumea vie. „E nevoie de mai multă dragoste față de Natura-Mamă” – această frază, care revine des în discuțiile noastre, nu este un slogan, ci un mod de a privi viața. Viziunea lui se întâlnește perfect cu ideea Nucului Strategic – arborele care nu trăiește pentru sine, ci pentru generațiile care vor veni să culeagă roadele. Așa sunt și proiectele lui Arcadie Capcelea: gândite nu pe un mandat, ci pe orizontul unei națiuni.

La împlinirea vârstei de 70 de ani, îmi plec fruntea în fața savantului, a ministrului, a cercetătorului, dar mai ales în fața Mentorului și Prietenului care mi-a marcat drumul profesional și uman.

Dincolo de titluri, îl voi păstra mereu în memorie așa cum l-am întâlnit de atâtea ori: cu o carte deschisă pe birou, cu un dosar de proiect sub braț, cu un surâs discret și cu acea întrebare simplă, dar esențială: Arcadie! Sper ca ești bine? La acest ceas aniversar, îi spun, cu recunoștință și prietenie:

La mulți ani, dle Arcadie Capcelea!

Să rămâneți în continuare același arhitect al ecologiei naționale și același om cald, cu care este o bucurie să construiești nu doar proiecte, ci și punți de omenie!

Participanții la Conferința Regională privind prevenirea poluării agricole, 2004

Împreună cu Dl A. Capcelea, dl membru al Parlamentului I. Trombițki, dl G. Ciobanu, ministrul Culturii și dl. V. Cojocaru la Conferința Ecologie și Cultură, 2000

Alexandru JOLONDCOVSKI,
doctor în filosofie, ex-prim vice ministru al mediului, colegul și prietenul omagiatului

5.13 OMAGIU PRIETENULUI

Și dacă Domnul a dat Omului să trăiască nici prea puțin, nici prea mult în comparație cu multitudinea ființelor vii, care în ansamblu alcătuiesc minunata Sa creație – Natura, fiecare î-și parcurge calea în felul său.

Arcadie Capcelea ajuns la un prag de bilanț, rotunjește frumoasa vârstă de 70 de ani de la naștere și peste cinci decenii de creație, reprezintă un exemplu de destin pus în slujba oamenilor și a omenirii în ansamblu.

Pornit în viață de pe cărările bătătorite în primăvară, dar și pline de noroi în toamnele adevărate ale anilor 60 ai secolului trecut de pe meleagurile s. Izvoare, Florești, fiind inspirat de tainele naturii pline de curiozități și de semne de întrebare, de la adolescență și până la vârsta de Aur, pe care o traversează zilele acestea Arcadie Capcelea a rămas ancorat profund și prins de cele mai valoroase piloane, pe care supraviețuiește omenirea – cercetarea, pedagogia, managementul, economia, dedicația cu dăinuire oamenilor.

Mediul în care trăim, metamorfozele și schimbările dinamice sub influența Omului, presiunea enormă cauzată generată de dezvoltarea civilizațiilor, industrializarea și consecințele lăsate de activitatea umană, nu au trecut și nu vor trece fără urme și impact asupra generațiilor de mâne.

Ce trebuia să facă Dl Arcadie Capcelea înzestrat de la Dumnezeu cu capacități analitice și cu un cuget asemeni unui fulger de pe cer în plină furtună?

Și Măria Sa a decis să-și consacre întreaga viață discuțiilor unu la unu cu Natura, să-și pună întrebări și să caute răspuns la ele, să creeze sisteme și să pună umărul său la funcționarea lor eficientă în slujba omenirii, să fixeze tot ce i sa s-a părut că a descoperit și a înțeles ca savant în nenumărate lucrări

științifice, manuale scrise și verbale transmise de la înalte tribune și în discuții amicale cu oameni din diferite colțuri ale Terrei.

Patruzeci de ani din cei șaptezeci sau scurs în fața mea, pornind de la statutul său de pe atunci de tânăr savant de la Secția de geografie a Academiei de Științe a RSSM, ajuns astăzi la cel mai înalt nivel din ierarhia științifică a țării, specialist de talie mondială în domeniul ecologiei, profesor universitar, întâiul Ministru al mediului din țară, organizator și promotor a sute de proiecte destinate conservării și protecției mediului, specialist de grad înalt în cadrul BM.

Arcadie Capcelea la ai săi 70 de ani este un destin de Om în care este complicat să mai pui ceva, dar este extrem de simplu să ai mult și să nu-ți pară rău niciodată, să fii fericit că a-i avut norocul ocazia/posibilitatea să te înfrunți cu bunătatea sa, conștiința și valoarea nemărginită. Eu am avut acest noroc ....

La mulți ani PRIETENE!

Gheorghe GABERE, directorul Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor (2018) prietenul omagiatului

5.14 ARCADIE CAPCELEA - ARHITECT AL GÂNDIRII ECOLOGICE MODERNE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Împlinirea vârstei de 70 de ani de către Arcadie Capcelea constituie un prilej de evaluare a unei activități științifice și instituționale de excepție, care a marcat dezvoltarea gândirii ecologice, a politicilor publice de protecție a mediului și a culturii științifice din RM. Parcursul său profesional se remarcă prin coerență, rigoare și capacitatea de a integra cercetarea științifică, activitatea administrativă și dimensiunea aplicativă într-un demers unitar și durabil.

Activitatea științifică a lui A. Capcelea este strâns legată de Editura Știința, instituție care a publicat majoritatea lucrărilor sale fundamentale și care, de-a lungul anilor, a devenit spațiul firesc de afirmare a ideilor sale și de dialog cu comunitatea academică. Cooperarea dlui A. Capcelea începe cu prima monografie apărută în anul 1989 și dedicată reliefului Codrilor

Moldovei, monografie menționată de către Prezidiul Academiei de Științe a Moldovei ca cea mai bună publicație științifică a tinerilor savanți ai academiei. A urmat mai apoi o a doua monografie dedicată Hărtoapelor Moldovei, care este prima lucrare publicată în limba română de după anul 1940. Au urmat mai apoi și alte monografii, în majoritate publicate de unul singur dar și cu alți colegi, iar din totalul celor 19 monografii semnate de A. Capcelea, la Editura Știința au apărut 13 din ele, fapt care îl situează drept cel mai prolific autor al editurii. Această realitate reflectă nu doar o productivitate editorială remarcabilă, ci și o colaborare de lungă durată, bazată pe exigență științifică și continuitate tematică.

Cooperarea dlui A. Capcelea cu Editura s-a aprofundat, mai cu seamă, în momentul când dlui, în calitate de Ministru al Mediului (1998), a solicitat Editurii de a pregăti ediția a doua a Cărții Roșii, ediție mult timp necesară dar care rămânea în afara atenției conducătorilor anteriori a acestei instituții. Peste un timp această ediție a fost realizată cu succes, având o rezonanță deosebită atât în cercurile ecologiștilor, științifice, a publicului larg, atât din republică cât și peste hotare. Lucrările de referință a dlui A. Capcelea publicate la Editura Știința – Dreptul ecologic (2000), Geologia Ecologică a Moldovei (2001) Evaluarea de mediu (2005), și seria în patru volume la tema Managementului ecologic (2012-2013) – au contribuit esențial la fundamentarea și consolidarea domeniului studiilor de mediu și au devenit repere indispensabile pentru specialiști, cadre didactice, studenți și decidenți publici. Aceste publicații se disting prin abordarea sistemică și interdisciplinară a problematicii ecologice, îmbinând analiza teoretică cu experiența practică. În anul 2014, pe baza ediției Managementul ecologic, A. Capcelea a susținut teza de doctor habilitat în biologie, confirmând valoarea științifică a lucrărilor sale și originalitatea demersului său academic. Mai mult ca atât, acest ciclu de lucrări științifice a fost menționat cu Diplomă specială a AȘM pentru cele mai valoroase lucrări științifice elaborate de către reprezentanții diasporei republicii.

Publicațiile autorului au avut un rol important și în dezvoltarea profilului editorial al Editurii Știința, impulsionând la inaugurarea unor noi colecții de carte dedicate protecției mediului, managementului ecologic, dezvoltării durabile, conservării biodiversității, ariilor protejate și resurselor naturale ale republicii, educației ecologice și promovării economiei verzi. Prin aceste colecții, editura a devenit o platformă relevantă de reflecție academică asupra problemelor contemporane de mediu.

În plan instituțional, activitatea lui A. Capcelea se înscrie în perioada de constituire și consolidare a sistemului național de protecție a mediului din RM. În anii 1990–2000, deținând funcții de prim rang în structurile publice centrale, inclusiv funcția de Ministru al Mediului (1998–2000), el a contribuit decisiv la crearea bazei legislative și instituționale a acestui sistem, fundament pe care se sprijină și astăzi politicile de mediu ale țării.

Începând cu anul 2000, activitatea sa profesională a continuat în

cadrul BM, unde, în calitate de specialist superior și ulterior specialist coordonator pe problemele mediului și resurselor naturale (2000–2023), a promovat și coordonat implementarea unor proiecte de amploare, orientate spre conservarea biodiversității și protecția mediului în multiple țări din Europa Centrală și de Est, Asia Centrală, inclusiv și în RM. Aceste proiecte au contribuit la consolidarea capacităților instituționale și la alinierea politicilor naționale de mediu la bunele practici internaționale.

Dincolo de titluri, funcții și realizări, A. Capcelea este un om al ideilor asumate, al dialogului onest și al prieteniiilor durabile. Pentru Editura Știința, colaborarea cu domnia sa a însemnat nu doar o relație profesională de lungă durată, ci și un parteneriat intelectual și uman, bazat pe respect, încredere și o viziune comună asupra rolului cărții științifice în societate.

Pentru mine, colaborarea cu A. Capcelea a însemnat mai mult decât o relație profesională de lungă durată. A fost și rămâne un parteneriat intelectual autentic, dublat de o prietenie sinceră, construită în timp, pe respect reciproc și pe valori comune. Această dimensiune umană conferă o semnificație aparte întregii noastre colaborări editoriale.

Prin întreaga sa activitate, A. Capcelea a demonstrat capacitatea de a conecta cercetarea științifică, politicile publice și mecanismele internaționale de finanțare, având un impact semnificativ asupra dezvoltării durabile și a culturii ecologice din RM.

Trei prieteni în fața Bibliotecii Naționale a RM - Ion Rusandu, A. Capcelea și subsemnatul, 2006

Întrunirea prietenilor dlui A. Capcelea la aniversarea sa de 60 ani, 2016

Doctor inginer Gheorghe PRINI, director al Editurii Știința

5.15 ARCADIE CAPCELEA – OMUL CUNOAȘTERII ACADEMICE ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI DIN SPAȚIUL REGIONAL, EUROPEAN ȘI MONDIAL

„Viața dacă este bine trăită este suficient de lungă”
(*Lucius Annaeus Seneca*)

Sunt peste 50 de ani de când ne cunoaștem cu A. Capcelea. Întâmplarea a fost ca fratele său Valeriu Capcelea să mi-l prezinte pe Arcadie ca student înmatriculat în anul I la Facultatea de Geografie a Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, universitate unde eu eram deja student la ultimul an de studiu. Așa a fost să fie ca apoi să fim colegi de lucru, inclusiv, la Academia de Științe a RSSM. Deci, am avut reala posibilitate să observ evoluția în ceea ce privește formarea lui ca personalitate și ilustru cercetător științific. Totodată, am avut marea onoare să-i fiu coautor al unor lucrări științifice, inclusiv la monografia „Dezvoltarea durabilă: abordări metodologice și de operaționalizare”, care a văzut lumina tiparului la Editura Știința în anul 2009.

Un moment de relaxare a prietenilor, 2007

Împreună cu omagiatul, 2016

Dacă e să mă expun sumar referitor la întreaga lui activitate de creație, pot afirma cu certitudine că avem în fața noastră o personalitate de referință nu numai pentru țara noastră, ci și la un înalt nivel regional și internațional căruia i-a reușit în mod incontestabil să îmbine armonios cercetarea academică și experiența administrativă în calitate de Ministru al Mediului și specialist superior în probleme de mediu la BM. În cadrul unui discurs pe care l-am susținut în fața colegilor săi de breaslă cu ocazia lansării ciclului de lucrări „Istoria ecologică a Republicii Moldova” în patru volume, lucrări cu adevărat de pionierat, am spus că A. Capcelea este fără dubii arhitectul reformelor instituționale în domeniul mediului din Republica Moldova. Merită de apreciat și aportul său în ceea ce privește promovarea alinierii RM la standardele internaționale în domeniul ecologic.

Prin rezultatele științifice teoretice multidimensionale și aplicative A. Capcelea, doctor în geografie, doctor habilitat în biologie, rămâne în continuare o somitate cu o autoritate incontestabilă în domeniul ecologiei post-moderne.

*Ion RUSANDU,
doctor în filosofie, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova*

5.16 CÂND PROFESIA DEVINE MISIUNE

L-am cunoscut pe Arcadie Capcelea în urmă cu aproape patruzeci de ani, în perioada în care își realiza studiile doctorale la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova. Prima noastră interacțiune a avut loc la un meci de fotbal al comunității moldovenilor - un spațiu în care, dincolo de entuziasmul sportiv, emoțiile pozitive se conturau discuții academice, schimburi de idei și prietenii durabile. Încă de atunci, el se remarcă prin rigoare profesională, disciplină intelectuală și o pasiune autentică pentru domeniul mediului, trăsături care aveau să-i definească ulterior întreaga carieră.

Anii ce au urmat au prilejuit o nouă colaborare, de această dată în cadrul guvernului reformator Alianța pentru Democrație și Reforme (1998–1999), când A. Capcelea a ocupat funcția de ministru al Mediului iar apoi al Mediului și Amenajării Teritoriului. Mandatul său s-a desfășurat într-un context politic și economic complex, marcat de instabilitate și transformări structurale profunde. Cu toate acestea, activitatea ministerului a cunoscut un ritm accelerat al modernizării. Sub conducerea sa a fost consolidată baza legislativă în domeniul mediului, care avea să devină fundamentul evoluțiilor ulterioare a politicilor publice. Tot în această perioadă au fost inițiate reforme majore în domeniile gospodăriei comunale, precum aprovizionarea cu apă și termoficarea, reforme cu impact direct asupra calității vieții populației și asupra modernizării infrastructurii naționale.

Ulterior, odată cu schimbările politice, A. Capcelea și-a continuat activitatea profesională pe plan internațional, fiind cooptat de BM, instituție în cadrul căreia a activat peste 22 de ani. În această perioadă, RM a beneficiat de un număr considerabil de proiecte orientate spre protecția biodiversității, consolidarea infrastructurii de mediu și crearea unui cadru instituțional compatibil cu principiile dezvoltării durabile. Contribuția sa a fost decisivă în modernizarea instrumentelor analitice și a metodologiilor utilizate în formularea politicilor publice din sectorul de mediu.

O realizare instituțională notabilă o constituie implicarea sa în crearea REC-ului din Moldova, o instituție neguvernamentală care a devenit, în timp, o platformă esențială de expertiză și resurse pentru societatea civilă, pentru organizațiile active în domeniul protecției mediului în Europa Centrală și de Est. Prin activitatea acestui centru, au fost facilitate accesul la instruire, la

bunele practici internaționale și la instrumentele metodologice, consolidând capacitatea sectorului civic de a participa în mod calificat la elaborarea politicilor de mediu.

Legătura lui A. Capcelea cu Moldova a rămas constantă și profundă pe parcursul întregii sale cariere. Această continuitate se reflectă în mod elocvent în elaborarea ciclului de patru volume dedicate managementului ecologic, o lucrare amplă și coerentă, de referință în literatura de specialitate. Prin valoarea sa teoretică, metodologică și aplicativă, acest ciclu de lucrări constituie astăzi un reper fundamental pentru cercetători, studenți și practicieni. Între aceste contribuții, volumul „Managementul ecologic în tranziția economică” ocupă un loc distinct. Lucrarea analizează cu minuțiozitate mecanismele economice esențiale pentru gestionarea eficientă și durabilă a resurselor naturale. Atingerea standardelor UE presupune nu doar transpunerea legislației, ci și implementarea unor mecanisme economice funcționale, precum aplicarea coerentă a principiului „poluatorul plătește”, introducerea taxelor și stimulentele ecologice, promovarea tehnologiilor curate prin instrumente financiare, gestionarea eficientă a emisiilor și a resurselor naturale, precum și crearea cadrului pentru piețe de certificate și scheme de sprijin. În acest sens, contribuția lui A. Capcelea reprezintă un ghid conceptual și tehnic valoros pentru adaptarea acestor instrumente la condițiile specifice ale RM.

Aprecierea calității divinurilor la festivalul vinurilor din 2019, împreună cu omagiatul și directorul fabricii din Bardar, dl B. Duca

În prezent, A. Capcelea își desfășoară activitatea academică în cadrul USM, unde transmite generațiilor tinere experiența acumulată de-a lungul anilor în cercetare, administrația publică și instituțiile internaționale.

Manualele și cursurile sale universitare au devenit repere importante în formarea profesională a studenților și masteranzilor din domeniul mediului.

Contribuțiile lui A. Capcelea la dezvoltarea cadrului legislativ, instituțional și metodologic al politicilor de mediu se disting prin coerență, continuitate și orientare strategică. Activitatea sa îmbină experiența guvernamentală, expertiza internațională și rigoarea cercetării academice, influențând semnificativ evoluția politicilor de mediu din RM și consolidând capacitatea țării de a se alinia exigențelor europene și internaționale.

În acest context, reflecția asupra parcursului și operei sale poate fi sintetizată prin cuvintele frecvent întâlnite în literatura motivațională, care capătă aici o rezonanță deosebită: „Cea mai bună moștenire pe care o poate lăsa un om nu este ceea ce construiește, ci ceea ce inspiră”.

*Doctor în economie, Mihai ROȘCOVAN,
Director al Institutului de Consultări în Business*

5.17 ARCADIE CAPCELEA - AMINTIRI PRIVIND COLABORAREA ÎN BENEFICIUL MEDIULUI ȘI SOCIETĂȚII CIVILE

L-am cunoscut pe Arcadie Capcelea în prima jumătate a anilor 1990. Pe atunci, eram membru al Comisiei de Mediu a Parlamentului RM, iar el era adjunct în Departamentul Protecției Mediului, mai întâi în subordinea Parlamentului și apoi, din 1994, în cadrul guvernului.

Am avut impresia că Arcadie era creierul din spatele ambelor departamente, având superiori persoane foarte politizate. Acești conducători mă percepeau în cadrul Departamentului ca un „dușman al poporului”, în timp ce cu Arcadie am stabilit relații de cooperare și am reușit să rezolvăm problemele practice fără probleme, deși acest lucru era dificil pentru el. Era prins între două focuri, ca să spunem așa.

Îmi amintesc cum, în vara anului 1996, am prezentat Departamentului spre aprobare inițiativa mea legislativă - Legea privind accesul la informațiile despre mediu. Deși a existat o rezistență considerabilă din partea șefului Departamentului de atunci, Arcadie a obținut cu blândețe un aviz pozitiv. În 1998, după alegerile parlamentare, noi, cei din fracțiunea „Rândunică”, am discutat despre componența viitorului guvern. Deși Arcadii avea opinii politice mai de dreapta, am sugerat ca fracțiunea să-l susțină dumnealui pentru funcția de ministru al Mediului, bazându-se pe profesionalismul său. Și așa s-a și întâmplat. Asta se întâmpla pe vremea când încă lucram la textul Convenției de la Arhus. Și când această convenție a fost semnată de țări la Arhus, Danemarca în vara 1998, Arcadii, acum ministru, ne-a sprijinit în comunitatea ONG-urilor pentru a deveni primii din Europa care au ratificat acest document și au organizat prima reuniune a țărilor semnatare la Chișinău, în aprilie 1999. Pentru reuniunea asta noi a publicat primii o varianta

Convenției în limba națională. În același timp, împreună cu miniștri pro-activi din țările CSI, Arcadii, cu sprijinul UE și al SUA, a asigurat crearea unei rețele de Centre Regionale de Mediu în țările fostei Uniuni Sovietice, inclusiv unul la Chișinău, luând ca exemplu rețeaua similară din țările Europei Centrale. Acest lucru a contribuit la dezvoltarea organizațiilor non-guvernamentale de mediu, al căror număr a ajuns la 450 în Moldova în doi ani. Spre regret, în câteva ani finanțarea Centrului a stopat și majoritatea ONG-urilor fondate a dispărut sau schimbat profilul.

În aceeași perioadă – sfârșitul anilor 1990 – Arcadii, în calitate de ministru, a jucat un rol esențial în asigurarea unui grant al GEF de aproape un milion de dolari americani pentru Societatea Ecologică Biotica, pe care am co-fondat-o, pentru a înființa Parcul Național Nistrul de Jos. Arcadii a avut o influență considerabilă la Bruxelles și la BM și ne-a sprijinit, de asemenea, în munca noastră de justificare și implementare a Rețelei Ecologice Naționale, concept pentru care am dezvoltat apoi. A fost o perioadă în care Piotr Gorbunenco, Alexei Andreev și cu mine îl vizitam frecvent pe Arcadii pentru a coordona această activitate. În același timp, am încercat să păstrez un profil discret, pentru a nu interfera cu procesul cu imaginea mea de „dușman al poporului”. În aceeași perioadă, Arcadii a sprijinit eforturile noastre de creare a unui acord modern dintre Moldova și Ucraina privind bazinul Nistrului.

Prezidiul Conferinței Naționale privind Ecologia și Cultura cu participarea Ministrului Culturii Gh. Ciobanu, omagiatului și Vice-Ministrului Mediului și Amenajării Teritoriale, V. Cojocaru, Chișinău, aprilie 2000

Din anul 2000 Arcadie pleacă în Statele Unite, unde a fost invitat să lucreze la BM și în cadrul căreia a activat peste 22 ani. Și în acest timp, periodic am continuat cooperarea cu dlui, care practic tot timpul a inițiat și implementat diferite proiecte în RM.

La această etapă, aruncând o privire în trecutul de după independență, pot afirma ca dl A. Capcelea a fost cel mai bun ministru al mediului din RM cu care era ușor și plăcut să conlucrezi. În acest sens, vreau să-i exprim

recunoștința pentru poziția civică pe care dlui a manifestato pe tot parcursul activității sale cât și pentru profesionalismul său. Am amintiri plăcute despre această interacțiune, deoarece avea obiective benefice din punct de vedere social. De atunci, în opinia mea, astfel de profesioniști nu au mai condus Ministerul Mediului.

În ultimii ani, de la întoarcerea din Statele Unite, Arcadii predă științe ale mediului la USM și a publicat mai multe monografii și manuale în acest domeniu pentru formarea specialiștilor în mediu, pe care le-am postat în biblioteca online de pe site-ul Asociației „Eco-TIRAS” pentru o mai bună accesibilitate. Îi urez lui Arcadii mulți ani de muncă productivă în beneficiul societății.

*Doctor în biologie Ilia TROMBIȚKI,
Președintele Asociația Internațională Eco-TIRAS, a ocrotitorilor
Râului Nistru*

5.18 CUVÂNT DE OMAGIERE GEOGRAFULUI ȘI ECOLOGISTULUI ARCADIE CAPCELEA

De-a lungul prodigioasei cariere profesionale, Domnul doctor habilitat Arcadie Capcelea s-a remarcat ca un ilustru savant și un cercetător desăvârșit, un promotor al direcțiilor și temelor noi de cercetare cu semnificație teoretică, dar și aplicativă. De asemenea, A. Capcelea s-a afirmat ca un manager foarte iscusit în fruntea Autorității Centrale de Mediu din RM într-o perioadă inițială și foarte dificilă de consolidare a statalității și administrației publice naționale. În plus, el a fost un coleg foarte amiabil, un om de omenie și un model de conduită și înțelepciune atât pentru colegii de breaslă, cât și pentru discipolii săi. Indiferent de înălțimea ierarhică a carierei profesionale, el și-a păstrat modestia și cumsecădenia ce-l caracterizează.

În anul 1973 a absolvit Școala medie din satul Frumușica din raionul Florești și a reușit admiterea la Facultatea de Geografie a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova – cea mai prestigioasă universitate din spațiul ex-sovietic, pe care a absolvit-o cu brio în anul 1978. După absolvirea facultății, este angajat, în calitate de inginer, iar apoi de colaborator științific inferior la Institutul de Geografie, Laboratorului Procese Geomorfologice Exogene, condus de mentorul lui A. Capcelea – dr. habilitat A. Levadniuk.

Chiar și în perioada serviciului militar în Armata Sovietică (anii 1981-1983), tânărul savant A. Capcelea continua cercetările geografie, activând în calitate de sinoptician militar. După finalizarea serviciului militar, s-a înscris la studii doctorale la Alma Mater – Facultatea de Geografie a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova. După terminarea studiilor a susținut cu brio teza de doctorat pe tema hârtoapelor – unele din cele mai reprezentative forme de relief din Republica Moldova, mai ales, din partea centrală a acesteia.

După aceea, a revenit la activitatea științifică din cadrul Institutului de

Geografie al Academiei de Științe a RSSM, pășind rapid pe treptele carierei științifice și manageriale de la colaborator științific la Secretar Științific și Director-Interimar pe Știință.

Din anul 1990 își începe activitatea managerială la Departamentul de Protecție a Mediului, unde ocupă funcția de Vice-Director și Director-Interimar. În pofida activității manageriale foarte complexe și laborioase, dnul A. Capcelea continuă și își diversifică activitatea de cercetare, inclusiv în domeniul folosirii raționale a resurselor naturale și economiei mediului. În plus, doctorul A. Capcelea s-a arătat preocupat nu doar de aprofundarea și diversificarea cercetărilor proprii, dar și de conlucrarea științifică cu colegii de breaslă și transmiterea cunoștințelor, experienței și rezultatelor acumulate către tinerii cercetători, iar subsemnatul a avut fericita ocazie să fie unul dintre cei selectați de Domnia Sa pentru conducerea de doctorat în domeniul gestiunii protecției mediului în cotelulă cu profesorul universitar Constantin Matei, fapt pentru care le sunt deosebit de recunoscător și îndatorat, în același timp.

În anii 1998-2000 conduce Ministerul Mediului din cadrul primului Guvern Pro-european din istoria RM, coordonând activ procesul foarte dificil de creare și ajustare a legislației naționale de mediu la noile realități social-economice, politice și ecologice.

Din Octombrie 2000 î-și începe activitatea sa la BM, unde activează timp de 23 de ani în calitate de Specialist Superior, promovând numeroase proiecte de anvergură în domeniul protecției mediului și folosirii raționale a resurselor naturale din RM, inclusiv a resurselor forestiere, evaluării serviciilor ecosistemice și biodiversității, conservării solurilor, evaluării resurselor de apă și riscurilor hidrologice, secetei și altor hazarduri naturale. În plus, în perioada activării la BM, alături de activitatea de evaluare de mediu pentru statele din Europa de Est, Domnia Sa, continuă cu succes activitatea de cercetare științifică, reușind elaborarea și publicarea unor lucrări fundamentale în domeniul de formare (geomorfologie), dar și a unor direcții noi – dezvoltării durabile, evaluării de mediu, dreptului ecologic, care sunt până în prezent de o mare valoare teoretică și aplicativă, fiind frecvent solicitate de tinerii cercetători din diverse domenii cu tangențe la tematica protecției mediului.

Activitatea științifică prodigioasă și perseverentă se încununează în anul 2013 cu publicarea unui ciclu de monografii în domeniul managementului ecologic, în care sunt profund elucidate atât aspectele teoretice și metodologice ale acestei direcții științifice, cât și mecanismul actual de gestionare a protecției mediului în RM în condițiile tranziției la economia de piață, dezvoltarea durabilă și economia verde. În baza acestui ciclu de lucrări, Domnia Sa a susținut în anul 2014 teza de doctor habilitat în biologie, calificată de CNAA cu titlul de teză de excelență.

În pofida acestei realizări de mare anvergură, Domnia Sa nu s-a oprit aici, dar a continuat și mai insistent activitatea de cercetare științifică, orientându-se către direcții și tematici de cercetare foarte necesare, dar insuficient valorificate

la momentul actual. Aceste eforturi neobosite s-au încununat cu publicarea în anul 2024 unui ciclu de monografii privind istoria ecologică a RM, în care sunt abordate în aspect evolutiv cele mai valoroase lucrări în domeniul ecologiei, folosirii raționale și protecției mediului din RM, precum și schițe bibliografice și profesionale ale celor mai de vază savanți și practicieni din domeniu.

Participanții la seminarul „Provocări și tendințe actuale regionale privind starea componentelor social-economice și naturale în contextul sporirii rezilienței sectoriale și securității ecologice”, Institutul de Ecologie și Geografie al USM, 11 aprilie 2025

În ultimii ani, Domnia sa s-a implicat activ în formarea cadrelor tinere la Facultate de Biologie și Geostiinte a USM, fiind titular a mai multor cursuri la specializarea managementul mediului, inclusiv strategii și politici ecologice, managementul ecologic, care se bucură de înaltă apreciere atât din partea studenților, masteranzilor și doctoranzilor, dar și colegilor de facultate.

*Petru BACAL, doctor în geografie, conf. univ.,
Institutul de Ecologie și geografie al USM*

5.19 ARCADIE CAPCELEA – PERSONALITATE NOTORIE ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

Mă simt onorat să aduc un omagiu ilustrului om de știință, profesorului și mentorului meu, dlui Arcadie Capcelea. Personalitatea Domniei Sale este bine cunoscută atât în RM, cât și în cercurile științifice din afara țării. A devenit o personalitate notorie, un ambasador al științei în domeniul protecției mediului înconjurător.

A. Capcelea deține titluri științifice de Doctor în Geografie (1987) și Doctor habilitat în Biologie (2014), teza de doctor habilitat fiind calificată ca teză de excelență pentru RM.

În anii 1978-1990 a activat în cadrul Institutului de Geografie al Academiei de Științe a RSSM. În perioada 1990-1998 a fost Prim-Vice-director

General al Departamentului Protecției Mediului și Resurselor Naturale a RM – Șef al Inspectoratului Ecologic de Stat. Un merit deosebit îi aparține lui D-lui A. Capcelea prin faptul că a devenit primul Ministru al Mediului din RM (1998-2000), creând un sistem viabil și eficient al protecției mediului în țară. În anii 1996-2000 a activat în calitate de copreședinte a Comitetului European de pe lângă OCDE din Paris pentru asistența țărilor Europei de Est și Centrale în domeniul mediului. În anii 1998-1999 a deținut funcția de Președinte a Consiliului Interstatal Ecologic al Țărilor CSI.

Domnul Capcelea are merite deosebite și în dezvoltarea sectorului neguvernamental de mediu, fiind inițiatorul creării Centrului Regional și a Centrului de Asistență Juridică de Mediu din Moldova.

În perioada anilor 2000-2023 activează în calitate de Specialist Superior pe problemele de Mediu la BM. Activând în cadrul BM a inițiat un șir de granturi de asistență tehnică și investiționale pentru RM. A activat în calitate de Președinte a Societății Geografilor și a participat activ în activitățile Mișcării Ecologice din Moldova.

La întrunirea organizată de gimnaziul din S. Izvoare, r-nul Florești (împreună cu doctorul habilitat V. Capcelea, directoarea gimnaziului, L. Nestor, omagiatul A. Capcelea, Dr. în Biologie, O. Chihai, și V. Capcelea, Dr. în geonomie), martie 2025

În prezent, este conferențiar la Facultatea de Biologie și Geoștiințe a USM, unde promovează cursuri interesante pentru studenți, organizează întruniri ale studenților cu personalități în domeniu din țară și de peste hotare, educând tinerii generații dragostea față de natură și știință. Dr. habilitat, A. Capcelea este conducătorul științific a mai multor doctoranzi, printre care am fost și eu, tezele cărora au fost susținute cu succes.

Pentru activitatea sa multilaterală, rezultatele remarcabile, munca asiduă și cu dăruire a obținut un șir de premii și distincții: premiul AȘM pentru cea mai bună publicație științifică între tinerii cercetători (1989), premiul Paul Goma al AȘM pentru lucrările științifice ale cercetătorilor autohtoni stabiliți peste hotarele RM Moldova, iar în anul 2016 AȘM i-a conferit Medalia „Dimitrie Cantemir”, înaltă distincție pentru rezultate deosebite în cercetarea științifică.

Dintre toate calitățile dlui Arcadie Capcelea ași remarca profesionalismul managerial, științific și pedagogic, fiind un model pentru generațiile tinere din mediul academic.

*Victor CAPCELEA, doctor în științe geonomice,
șeful Catedrei de științe ale naturii și agroecologie,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

5.20 CONSIDERAȚIE ȘI APRECIERE

Am un respect deosebit față de Arcadie Capcelea, atât ca persoană, cât și ca profesionist. Cu certitudine, aniversarea celor 70 de ani reprezintă un prilej firesc de recunoaștere a unui parcurs remarcabil. Cu această ocazie, țin să-i adresez sincere felicitări, alături de cele mai bune urări de sănătate, ani frumoși și realizări viitoare. O vârstă aniversară rotundă este un moment de reflecție asupra contribuțiilor esențiale aduse societății, iar activitatea dlui. se înscrie, fără îndoială, în această categorie.

Domnule Ministru, sunteți una dintre personalitățile care rămân în istoria recentă a RM drept fondator al cadrului instituțional al protecției mediului. Implicarea Dvs. în elaborarea și promovarea principiilor moderne ale protecției a mediului, într-o perioadă de început și de transformări profunde, a pus bazele unui domeniu strategic pentru dezvoltarea durabilă a țării noastre. Contribuțiile lui Arcadie Capcelea au avut un impact durabil asupra politicilor publice de mediu, a consolidării cadrului normativ și a integrării dimensiunii ecologice în procesele decizionale naționale.

În egală măsură, activitatea didactică și formativă a dlui Capcelea merită o apreciere aparte. Prin pregătirea și inspirarea generațiilor de studenți și tineri specialiști, ați contribuit la formarea unei veritabile școli de gândire și responsabilitate ecologică, ale cărei rezultate se regăsesc astăzi în instituții, proiecte și inițiative de protecție a mediului.

În acest context, doresc să vă transmit, pe această cale, întreaga mea recunoștință și respect pentru activitatea desfășurată, pentru viziunea pe termen lung și rolul determinant pe care l-ați avut și continuați să îl aveți în edificarea unui domeniu esențial pentru prezentul și viitorul societății noastre. Vă doresc ca ziua aniversară să fie cu adevărat memorabilă, înconjurată de oameni dragi și de recunoașterea pe deplin meritată a valorii Dumneavoastră profesionale și umane.

*Valentina ȚAPEȘ,
Ex Ministrul Mediului (2014-2015)*

5.21 SPICUIRI DIN APRECIERILE ȘI FELICITĂRILE POSTATE ÎN REȚELELE DE SOCIALIZARE CU OCAZIA ANIVERSĂRII A 70 ANI

„Sincere felicitări cu ocazia jubileului! Îmi amintesc cu drag de colaborarea în anii 80, urmăream cu interes reușitele în domeniul științific și în Ministerul nou creat. Este un parcurs fructuos. La mulți ani, sănătate și noi realizări!”

*Boris GAMURARI, colegul din Guvernele de la finele anilor 90,
ex-ministrul Apărării, fostul șef de catedră la care A. Capcea
a activat ca lector universitar*

„La multi ani dl. Capcea! Cele mai mari aprecieri pentru efortul și dedicarea DVS. Pentru curajul de a schimba lucrurile și a transmite cunoștințele studenților! Exemplu de urmat!”

Iordanca IORDANOV, ex-ministrul Mediului în anii 2023-2024

„Stimate Dle Ministru! Va admirăm pentru dedicația și profesionalismul Dvs! Sunt Mândră ca am avut norocul să fiu discipola Dvs, vă urez perseverență, dar mai multă inspirație pentru a relata istoria ecologică/mediului în Republica Moldova, ca și succesorii să tâlmăcească corect prevederile legale fiind inspirați din lucrările Dvs. Să fiți fericit alături de familie! Cu respect și multă admirație!”

Aliona CARA, secretar de stat la Ministerului Mediului

„La mulți, mulți ani! Sănătate, voie bună, multe bucurii și multe întâlniri pe locurile natale. Noi avem nevoie de tine, de sfaturile și gândurile tale. Suntem fericiți că te cunoaștem și ne mândrim cu tine. Te așteptăm cu mult drag și îți trimitem doar gânduri și urări de bine. Toți silvicultorii sunt alături și te consideră de a lor, de breaslă. Este o recunoaștere binemeritată a aportului adus pentru prosperarea pădurilor noastre. Vivat profesore și Avante.”

Dumitru GALUPA, fost Director General, Vice-Director General și Director al Institutului Pentru Cercetări și Amenajări Silvice

„Cu prilejul zilei Dumneavoastră de naștere, vă adresăm cele mai sincere felicitări și urări de sănătate, pace sufletească și împliniri frumoase. Contribuțiile Dumneavoastră remarcabile în domeniul ecologiei, activitatea academică de excepție și implicarea responsabilă în viața publică rămân un reper de profesionalism, viziune și devotament față de societate și natură. Vă dorim mulți ani luminoși, cu bucurii alături de cei dragi și noi realizări care să inspire generațiile viitoare.”

Victoria COVALI, masterandă a dlui A. Capcelea

„La mulți, mulți ani domnule ex-ministru Arcadie Capcelea. Vă mulțumesc, pentru frumoasa colaborare în cadrul proiectelor „Ecologie, Sport și Mișcare Olimpică”. Sunt mândru, că ați fost apreciat cu trofeul „Ecologie, Sport și Olimpism”, de către Comitetului Internațional Olimpic din Lousane, Elveția. Felicitări cu frumoasa aniversare, multă sănătate și noi realizări în continuare!”

Nicolai AMBROSI, Primul Secretar General și Director Executiv al Comitetului Național Olimpic al Republicii Moldova (1994–2009)

„Stimate Domnul Ministru! Vă apreciem mult căci sunteți un adevărat luptător și promotor al valorilor naționale în domeniul mediului, prin muncă, dăruire și patriotism. Vă dorim La mulți ani cu succese atât în activitate și flux de energie continuă, entuziasm și idei minunate, cât și în viață personală să aveți parte de fericire cu zâmbete infinite, dispoziție bună și avuție maximă. Sănătate, noroc și dragoste din partea familiei de ecologiști-silvicultori.”

Ala ROTARU, colega dlui A. Capcelea de la Ministerul Mediului

„Stimate dle Profesor, la mulți ani! Sunteți primul ecolog pe care î-l recunoaștem noi, cei din pleiada anilor 90. Ați fost învățător, ghid și strateg. Vă

mulțumim și apreciem dedicația, efortul depus pentru dezvoltarea domeniului. Succese și sănătate!”

Tamara GUVIR, colega dlui A. Capcelea de la Ministerul Mediului

„Vă urez o viță lungă cu multă sănătate, pentru a continua activitatea Dumnevoastră, care în afară de conducător al structurilor de stat pentru protecția mediului ce v-am cunoscut, actualmente, Vă aduceți aportul și pe tărâmul pedagogic la USM. Vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut și realizat în domeniul nostru. Personal vă apreciez și vă mulțumesc pentru comportamentul corect și modest față de foștii colegi de breaslă, care îl manifestați și în prezent.”

Anatol BURDUJA, colegul de la Ministerul Mediului

„Sa știți ca sunt mândru ca Va cunosc si ca sunteți parte a echipei POP. Aportul si pozitivismul Dvs. a făcut ca noi sa ne dezvoltam si creștem ca echipa si separat ca profesioniști. Va mulțumesc pentru ce ați făcut si faceți pentru noi si mine personal.”

Ion BARBĂRAS, colegul dlui A. Capcelea la proiectele Băncii Mondiale cu privire la Poluanții Organici Persistenți

„Domnule Capcelea, cele mai sincere felicitări cu prilejul aniversării a 70 de ani. Această zi marchează nu doar o sărbătoare, ci și aprecierea profundă pentru întreaga Dumnevoastră activitate și pentru contribuția remarcabilă adusă protecției mediului în Moldova. Am avut multe de învățat de la Dumnevoastră, iar profesionalismul și exemplul pe care îl oferiți rămân pentru noi o sursă reală de inspirație. Vă doresc multă sănătate și ani mulți înaintea, plini de optimismul Dumnevoastră inconfundabil.”

Larisa CUPCEA, colega dlui A. Capcelea la proiectele Băncii Mondiale cu privire la Poluanții Organici Persistenți

„Dl Arcadie, să trăiți la mulți ani și toți cu sănătate! Să fiți plin de energie și forțe, așa cum v-am cunoscut și așa cum vă știu deja de un car de ani! Un profesionist desăvârșit, patriot, iubitor de dreptate! Să aveți parte de bucurii și clipe frumoase alături de cei dragi inimii și sufletului! Ați realizat multe și ați contribuit la prosperarea acestui neam! Onorat să vă cunosc! Baftă în continuare și realizări mari și frumoase! Noroc!”

Sandu GHIDIRIM, colegul dlui A. Capcelea de la Banca Mondială

„Domnul Arcadie Capcelea -,„omul de știință” și, totodată, „omul de acțiune” este motorul reformelor reale în țărișoara mea dragă! RESPECT!”

Tatiana MARIN, președintele Organizației Teritoriale Mișcării Ecologiste din Moldova a raionului Ștefan-Vodă

„Îți doresc să primești înapoi toată bunătatea și corectitudinea pe care le oferi. Ești un om pe care te poți baza, iar asta te face valoros. Să ai parte de tot ce îți aduce liniște și mulțumire. Sănătate trainică, realizări sufletești, voie bună, viață fericită în preajma celor dragi. Pas + gol, e minunea, pe care deseori am creat-o împreună. La mulți ani frumoși, prietene!”

Boris CIOBAN, prieten și coleg de pe câmpul de fotbal

„La mulți ani buni și frumoși, Arcadie! Mereu implicat, creativ și activ împărțind căldură și bucurie celor din jur, ține-o tot așa mulți ani înainte!”

Maria ROȘCOVAN, prietena dlui A. Capcelea

„Ai atins o vârstă a împlinirilor și a totalizărilor celor făcute în viața ta. Cred că te poți mândri cu viața care ai trăit-o din plin cu realizări remarcabile în toate domeniile existenței tale: ești pe deplin realizat în viața personală, familiară și profesională; ai reușit să lași urme adânci și foarte benefice în domeniul protejării mediului înconjurător și cel științific; te bucuri de o deosebită stimă și respect din partea tuturor; lucrurile care le-ai făcut vor rămâne nemuritoare pentru tine, dar și pentru colectivitatea umană, care sunt stocate atât în inimile celor care te cunosc, dar și în memoria culturală a noastră și nu numai, etc.,etc. Cred că făcându-ți un bilanț provizoriu a celor șapte decenii din viață, poți să te consideri împlinit, pentru că realizările tale sunt vădite și recunoscute nu numai de către românii-moldoveni, dar și departe de spațiul cultural și științific românesc.”

Valeriu și Nadejda CAPCELEA, fratele și soția lui

„Vă transmitem cele mai calde gânduri de recunoștință și admirație. Sunt puțini oameni care reușesc să îmbine cu atâta eleganță valoarea profesională incontestabilă cu o omenie atât de rară, iar dumneavoastră sunteți, pentru noi, cel mai bun exemplu în acest sens.”

***Dana-Ruxandra HRENIUC,
soția nepotului Mădălin Gora din România***

5.22 MESAJE DE APRECIERE PENTRU ARCADIE CAPCELEA DIN PARTEA COMUNITĂȚII DE MEDIU A BĂNCII MONDIALE LA FINALUL CARIEREI SALE (IANUARIE 2023)

„Cu toții îți vom simți lipsa! În anii în care am lucrat împreună în Regiunea Europei și Asiei Centrale, am învățat enorm de multe de la tine — nu doar lucruri profesionale, ci și lecții de viață, inclusiv despre cât de important poate fi un pahar de vin bun pentru a apropia oamenii și a construi prietenii adevărate.

Ministrul Mediului RM, S. Lazarencu cu Directorul Departamentului Mediului al Băncii Mondiale, V. Hickey, 2024

Îți mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru Moldova, pentru întreaga regiune și pentru Banca Mondială. Contribuțiile tale au avut un impact real, vizibil, iar munca ta a ajutat la construirea unei lumi în care mediul și comunitățile devin mai reziliente și mai bine pregătite pentru provocările viitorului. Îți sunt recunoscător pentru dedicarea, energia și pasiunea cu care ai muncit, dar și pentru sprijinul și inspirația pe care le-ai oferit celor din jur.”

Valerie HICKEY, Directul Departamentului de Mediu al Băncii Mondiale

„Plecarea lui Arcadie Capcelea din cadrul Departamentului de Mediu al Băncii Mondiale marchează cu adevărat sfârșitul unei etape importante pentru întreaga noastră comunitate profesională. Arcadie s-a alăturat echipei într-o perioadă în care temele de mediu aveau încă un rol secundar, fiind privite ca un domeniu tânăr, în dezvoltare. De-a lungul anilor, prin munca sa dedicată, profesionalism și pasiune, el a contribuit direct la maturizarea acestui domeniu și la transformarea lui într-un pilon esențial al activității instituției.”

***Ksenia Livovski, Șefa Sectorului de Mediu și Resurse Naturale
a regiunii Europei și Asiei Centrale***

Echipa Băncii Mondiale (Kseniya Lvovschi a doua din stingă, în centru, Drita Dade și în dreapta, B. Prince) în Parcul Național Marin Karaburun–Sazan din Albania, 2020

„A fost o mare plăcere, dar și o experiență deosebit de valoroasă, să lucrăm împreună la proiectul de sechestrare a carbonului din Albania și la proiectul privind ecosistemele forestiere din Kărgăzstan. Primele noastre întâlniri, la Conferințele Europene de Mediu, și colaborarea ulterioară de la Banca Mondială au deschis pentru mine un capitol profesional și uman de neuitat. Păstrez amintiri foarte frumoase despre misiunile noastre comune, despre discuțiile lungi și pline de sens din timpul conferințelor și instruirilor, dar și despre momentele simple, petrecute împreună în afara programului. Bunătatea ta, umorul fin și râsul molipsitor au creat mereu o atmosferă caldă, atât pentru colegi, cât și pentru clienții noștri. Iar pasiunea ta pentru vinuri bune a făcut ca fiecare toast rostit de tine — mereu inspirat și plin de spirit — să devină un mic eveniment în sine. Nu este întâmplător că ai ajuns să fii cunoscut drept „maestrul toastelor” în întreaga Regiune a Europei și Asiei Centrale. În toți anii în care am colaborat, am apreciat profund profesionalismul tău, ajutorul constant pe care l-ai oferit și, mai presus de toate, prietenia ta sinceră și atitudinea pozitivă. M-ai inspirat prin modul tău calm, echilibrat și deschis de a aborda și cele mai dificile situații. Ți mulțumesc pentru tot ce ai făcut — pentru noi, pentru regiune și pentru domeniul mediului în general.”

Drita DADE, Specialist Superior de Mediu

„A fost o adevărată plăcere să te cunosc, să lucrez alături de dumneata și să învăț din experiența ta bogată. Ai avut întotdeauna o atitudine caldă, prietenoasă și calmă, dublată de o pregătire științifică solidă și cunoștințe profesionale profunde. Îmi pare sincer rău că pierdem nu doar un coleg valoros, ci și un prieten și un consilier ale cărui sfaturi au fost neprețuite.”

Berengere PRINCE, Specialist Coordonator pe problemele Resurselor Naturale

„Ai fost un coleg cu totul extraordinar și de o valoare rară. Pe lângă cunoștințele tale profesionale vaste, ai adus cu tine o experiență unică – formată de anii petrecuți atât în fosta URSS, cât și în Statele Unite, dar și în numeroasele locuri în care ai trăit și ai lucrat. Ai reușit să îmbini în mod natural perspectivele unui cercetător, ale unui profesor, ale unui oficial guvernamental și ale unui specialist în cadrul instituțiilor financiare internaționale. Iar capacitatea ta de a comunica liber cu clienți din atâtea țări, fără nevoie de translator, a fost neprețuită în domeniul nostru, atât de divers și de complex.

Am admirat mereu abordarea ta pragmatică și profundă - în cel mai bun sens al acestor cuvinte. Ai știut întotdeauna ce soluții funcționează în practică și nu te-ai ferit niciodată să spui lucrurilor pe nume, argumentându-ți clar opiniile și propunând căi realiste pentru a atinge obiectivele. Și, nu în ultimul rând, trebuie să recunosc ceva ce au simțit toate kolegele noastre: în preajma ta, doamnele din departament s-au simțit mereu respectate, apreciate și tratate cu o eleganță aparte. Nici-o sărbătoare nu era plictisitoare atunci când erai prezent — atmosfera se lumina, iar buna dispoziție era garantată.”

Darejan KAPANADZE, Specialist Superior de Mediu

**Îți mulțumesc pentru tot sprijinul, profesionalismul și căldura umană
pe care le-ai oferit în toți acești ani!**

Darejan KAPANADZE și Gulana HAJIEVA, Speciste Superioare de Mediu
ale Departamentului Mediului a Regiunii Europene și Asiei Centrale a Băncii
Mondiale, Viena, 2011

„A fost o adevărată plăcere să lucrăm împreună. Energia ta, entuziasmul și inteligența au stat întotdeauna la baza rezultatelor noastre bune și au contribuit la formarea unor echipe puternice, unite și motivate. Ai știut mereu să creezi un mediu de lucru productiv, dar și prietenos, în care fiecare să se simtă apreciat.”

A. MIHĂILESCU, Specialist Superior de Mediu

„A fost o mare bucurie să lucrăm împreună. Ai împărtășit cu generozitate cunoștințele tale în regiune, mereu cu aceeași căldură, profesionalism și pasiune pentru domeniul nostru.”

F. WOERDEN, Specialist Superior de Mediu

„M-ai ajutat enorm să înțeleg mai bine modul de lucru în țările din regiune. Umorul tău și momentele în care ne-ai onorat cu toastele tale pline de spirit au făcut ca întreaga experiență de lucru aici să fie mult mai plăcută.”

Qing WANG, Specialist Superior

„Sunt profund recunoscător pentru ocazia de a te fi cunoscut și de a fi lucrat împreună în familia Băncii Mondiale. Cunoștințele tale vaste, profesionalismul și deschiderea ta prietenoasă au fost o sursă constantă de inspirație — ca să nu mai vorbim de umorul tău inconfundabil.”

Cosmin BUTEICĂ, Specialist de Mediu

„Zâmbetul dumitale prietenos și atitudinea permanent pozitivă au luminat mereu activitatea mea la Banca Mondială. Nu am văzut niciodată ceva care să-ți umbrească bunătatea sau buna dispoziție.”

Elena GOLUB, Specialist Superior

„Ai avut o carieră remarcabilă atât în Moldova, cât și la Banca Mondială. Ești unul dintre cei mai deosebiți colegi cu care am lucrat vreodată. Am beneficiat din plin de sfaturile tale în domeniul salvagărdărilor — și, desigur, și în ceea ce privește vinurile! Îți vom simți profund lipsa: buna ta dispoziție era contagioasă, iar echipa nu va găsi ușor pe cineva capabil să rostească toast atât de inspirate și mobilizatoare.”

Magfirat MUMINOVA, Consultant

„Îți sunt profund recunoscător pentru răbdarea pe care ai avut-o lucrând cu mine și pentru felul generos în care mi-ai transmis din experiența și cunoștințele tale. Datorită ție am reușit să înțeleg mult mai bine complexitatea muncii în cadrul Băncii Mondiale în această etapă timpurie a activității mele. Mi-ai oferit sfaturi valoroase și m-ai ghidat ori de câte ori am avut nevoie. Sunt realmente fericit că am avut ocazia să colaborăm.”

Emre DOLEK, Consultant

„Dragă Arcadie, chiar dacă nu am lucrat cot la cot în aceleași proiecte, știi foarte bine cât de remarcabil este talentul tău de a uni oamenii și de a

crea echipe productive. La începutul pandemiei COVID, când toți lucram de la distanță, tu ai fost unul dintre colegii care au păstrat spiritul colectiv viu și puternic. Ai demonstrat că se poate munci cu pasiune și implicare chiar și atunci când lucrăm separat.”

Cesar NICULESCU, fost coleg

„Chiar dacă nu am lucrat direct împreună, am admirat întotdeauna respectul profund și aprecierea de care te bucuri în rândul colegilor. Căldura și umanitatea pe care le împărtășești cu toți sunt cu adevărat remarcabile.”

Nigara ABATE, Specialist în Comunicare

„Îți sunt extrem de recunoscătoare pentru că ai fost profesorul și mentorul meu în perioada în care mi-am început activitatea la Bancă. Mă consider un „student” norocos. M-ai învățat esența muncii noastre și ai împărtășit cu mine perspectiva ta profundă: că suntem aici pentru clienți și pentru a-i ajuta. În plus, ai fost mereu o prezență luminoasă, optimistă, iar talentul tău de maestru al toastelor — totdeauna bine plasate și cu subtext inteligent — a devenit celebru printre noi. Sunt sigură că și viitorii studenți vor avea enorm de învățat de la tine.”

Nodira AKHMEDKHODJAEVA, Specialist de Mediu

5.23. DIN DOR ȘI DRAGOSTE PENTRU VEȘNICIA NATURII. DESPRE ACTIVITATEA LUI ARCADIE CAPCELEA LA ANIVERSAREA A 50 DE ANI (Natura. 2006. – Nr 2 (167))

Mai trăiesc cu impresia că Arcadie Capcelea face parte dintr-o generație de tineri, care sfidează timpul și nu numără scurgerea anilor, o generație care pune preț pe carte și cunoștințe și se avântă în vâltoarele vieții pentru a găsi rosturile și farmecul existenței. Însăși profesia aleasă din adolescență, cea de geograf, denotă o preferință pentru un mod de viață mai neordinar, mai romantic, mai în căutare de tărâmurii necunoscute și orizonturi îndepărtate. Când l-am cunoscut acum două decenii, mai purta în ochii dorul drumetțiilor și parfumul tare al câmpurilor nesfârșite, fiindcă în anii de studenție, i-și făcea stagiunea din șesul Bugeacului până la țărmul Pacificului și din munții Carpați până în munții Pamir. Dânsul, ca să nu stea locului și să nu-l înghită birocrația Academiei, ținea o pereche de bocanci de-a lui Nicolae Milescu-Spătaru, de care erau prinse o busolă și-o bucată de cer albastru, iar în călcâie se află tănuț o potcoavă de diamant, rămasă de la marele cărturar, care îl purta pe Arcadie pe drumuri și îi umplea viața de sens și căutare.

Când l-am cunoscut, mi-am spus că un asemenea om nu poate să nu participe la edificarea ecologiei naționale. Ca și colegii mei verzi, pe atunci

nu aveam nimic decât un suflet mare și o dorință nestăvilă de a face ceva temeinic pentru Moldova, pentru natura ei atât de chinată și pătită.

Acel crez al verzilor, de a salva de la degradare și distrugere natura moldovenească, l-a înaripat, i-a conferit vieții sale o nouă dimensiune și o direcție clară pe care a mers și merge consecvent și cu încredere. Intrarea lui Arcadie Capcelea în sistemul de ocrotire a mediului înconjurător a fost de bun augur, fiindcă de atunci și până astăzi ecologia națională are în persoana sa un prieten devotat, iar domeniul s-a dezvoltat și s-a îmbogățit considerabil cu viziunile și cunoștințele dânsului. Putem spune fără nici o exagerare că unul din arhitecții ecologiei naționale este Arcadie Capcelea, iar faptul că i-a revenit misiunea istorică să fie primul ministru al mediului din Republica Moldova este un semn clar că timpul l-a ales, l-a însemnat și l-a făcut să între în cartea de unde nimeni nu te poate scoate. Oricine va încerca să scrie istoria ecologiei naționale va fi obligat să țină cont de numele și contribuția lui Arcadie Capcelea la constituirea, dezvoltarea și fortificarea sistemului de ocrotirea a mediului înconjurător în Republica Moldova.

Cărțile gândite și scrise de el sunt adevărate manuale și enciclopedii pentru specialiștii care stau la straja naturii, pentru studenții, care însușesc profesiile legate de mediu, pentru învățătorii și elevii, care se zbat pentru o Moldovă mai frumoasă și mai curată. Dar poate mai mult decât cărțile scrise și studiile lăsate urmașilor, lumea care l-a cunoscut a rămas legată de el pentru cumsecădenia și omenia pe care le emană și împărtășe cu dărnicie celor din jur, pentru felul său de a fi și a rămâne firesc în toate activitățile și relațiile, pentru capacitatea dânsului de a prețui oamenii și de a-i promova, pentru crearea inconfundabilului stil cunoscut de ecologiști ca stilul lui Arcadie Capcelea.

Este o iluzie că ar exista succes fără sacrificiu. Da, Arcadie Capcelea este un om de succes, dar numai el știe câte a sacrificat ca să ridice prestigiul domeniului, să păstreze la începuturi ministerul și să-l țină în Autoritatea Centrală de Mediu specialiști cu dragoste față de natură, față de neam și țară. Moștenirea lăsată de Arcadie Capcelea dă roade și în prezent, fiindcă oamenii pe care i-a pregătit și i-a promovat continuă cauza verzilor, a Mișcării Ecologice din Moldova, a revistei Natura. Fiindcă, poți să fii dobă de carte, dar dacă nu ai în tine o scânteie, o flăcără care să-i lumineze și să-i încălzească pe oameni, dacă nu ai în tine dragostea pentru baștina și vatra părintească, pentru pământul din care ai răsărit, pentru istoria și limba maternă, pe pierzi în nimicuri, în deșertăciune și în uitare, Arcadie Capcelea continuă să împărtășe această lumină benefică și să iubească Moldova prin fapte și să viseze în continuare cu ochii deschiși că pământul care l-a născut va deveni cel mai curat și cel mai frumos din Europa.

*Alecu RENIȚĂ, ecolog, ziarist și om politic din Republica Moldova,
Președintele Mișcării ecologice din Moldova*

6. GENEALOGIA NEAMULUI CAPCELEȘTILOR

Capul dinastiei Capcelea, reieșind din datele obținute de la Agenția Națională a Arhivelor Republicii Moldova (în continuare – ANARM), trebuie considerat **Grigore CAPCELEA**, care s-a născut în satul Sculeni județul Iași și a murit de troahnă (gripă, răceală) în anul 1821, la vârsta de 40 de ani în Sculeni.

Continuitatea generațiilor a fost asigurată de fiul lui Grigore, Ion Grigore Capcelea. Potrivit datelor ANARM la începutul deceniului al treilea, al sec. al XIX-lea, în s. Sculeni s-au produs două calamități naturale (epidemie de ciumă și o inundație masivă). Ion Capcelea împreună cu familia a fost nevoit să ia calea pribegiei, care a adus-o mai întâi pe meleagurile satului Vădeni, apoi ei s-au transferat în satul vecin Izvoare, dar răzeșii din această localitate nu i-au acceptat și le-au propus să se stabilească cu traiul pe celălalt mal al râului Căinar, în s. Slobozia-Scăieni. Cauza neacceptării familiei Capcelea la Izvoare a fost, că răzeșii din Izvoare aveau o mândrie aparte pentru casta lor, având o atitudine reticentă față de străini, care s-a păstrat până în perioada de după cel de-al Doilea război Mondial. Plus la aceasta, pământuri libere la Izvoare nu existau, iar la Scăieni ele erau, fiind situate pe dealul „Țarina”, unde era un sol calcaros care nu da o roadă bună.

Potrivit datelor Recensământului populației din 1835¹, în satul Scăieni (județul Iași) exista doar o singură familie cu numele Capcelea, și anume cea a lui **Ion Grigore CAPCELEA**, care, după cum se menționează, a venit în această localitate din satul Sculeni (județul Iași), trecând prin Vădeni.

Peste două decenii, numărul Capceleștilor a crescut datorită faptului, că din căsătoria fiului lui Ion Grigore, Filip Ion cu Ana Fiodor s-au născut trei copii, iar din căsătoria tatălui său Grigore cu văduva Irina Ion Vlas ce avea șapte copii (șase băieți și o fată), dintre care șase (băiatul cel mai mare, care era deja însurat) i-a înfiat și le-a schimbat numele de familie din Vlas în Capcelea, inclusiv, le-a schimbat și patronimicele acestor copii din Sofronie în Ion.

În conformitate cu datele oferite de ANARM în componența familială a locuitorilor s. Scăieni la 17 februarie 1885 se regăsesc opt familii Capcelea, urmași a lui Filip și ai fiilor înfițați de Ion Grigore².

Întemeietorul familiei Capcelea din satul Scăieni **Ion Grigore CAPCELEA** (1805-12.06.1874), s-a căsătorit de mai multe ori din cauza deceselor soțiilor: prima dintre ele a fost Ana Feodor (1810-08.09.1850). Din această căsătorie s-au născut trei copii: Feodora (1823), Filip (1825) și Dumitru (1840-27.03.1852). A doua oară el s-a recăsătorit la 55 ani (05.11.1850) cu văduva Irina Ion Bahrin (35 ani). În anul 1858 Ion Grigore el s-a recăsătorit, cu Irina (1801-21.06.1886), soția răposatului Sofroni Melente Vlas din s. Izvoare. În urma acestei căsnicii s-a pus baza formării unei noi ramuri a neamului care a fost numită Capcelea-Vlas.

Urmașul direct a lui Ion Grigore, **Filip Ion CAPCELEA** (1825–d.?)

¹ANARM, Recensământul populației din 1835

² Ibidem, F. 134, inv. 3, d. 472, f. 7-18.

s-a căsătorit la 05.02.1850 cu Ana Fiodor (1828–15.02.1866), care avea 24 ani. Ei au crescut și educat șapte copii: Maria (n. 19.03.1852), Agafia (n. 03.02.1854), Ion și Feodosia (gemeni, n. 01.06.1856–9.05.1857), Erofei (n. 04.10.1858), Anastasia (n. 02.01.1861), Natalia (04.09.1863–21.06.1865). Ana Fiodor a decedat la 15 februarie 1866, la vârsta de 38 ani. A doua soție a fost văduva Elena Fiodor Novac (39 ani) din satul Izvoare, cu care s-a căsătorit la 13.04.1866. Au născut și au crescut împreună opt copii Elena (n. 1868), Fiodor (n. 1869), Ana (n. 16.10.1870), gemenii Hariton și Zinovia (n. 23.05.1873), Haralampie (1875) Ana (20.02.1875), Afanasie (20.02.1879).

Ion/Tache Filip CAPCELEA (1856–1912), fiul lui Filip Ion Capcelea din prima căsătorie, tata bunelului Savatie, s-a născut la Scăieni, județul Iași. El a fost continuatorul dinastiei Capcelea de la Scăieni. A fost căsătorit cu Ana Alexandru și au avut 11 copii, șase fete și cinci băieți: Afanasie (n. 20.02.1879), Tatiana (n. 1881), Maria (n. 05.03.1882), Savatie (19.09.1885–10.01.1951), Daria (n. 01.03.1888), Iosif (n. 03.11.1890), Parascheva (14.10.1893–09.11.1893), Anastasia (01.11.1894–10.02.1896), Domnica (20.12.1896–05.02.1898), Fiodor (22.04.1901–1976), Taras (25.02.1905–1945). Ion Filip a decedat la vârsta de 59 ani, la 12 septembrie 1912.

Savatie Ion CAPCELEA (14.03.1885–10.01.1951) și soția Maria (20.02.1892–28.01.1938), țărani din satul Scăieni, comuna Izvoare, județul Soroaca, au născut și educat nouă copii – Emilian, Simion, Ifrim, Efimia, Onila, Mefodie, Visarion, Macarie și Efrosinia. Bunelul pe care Arcadie nu l-a văzut niciodată, a fost o fire destul de punctuală, strictă și ambițioasă. A avut la început 2 ha de pământ, a crescut nouă copii și a cumpărat încă 10 ha de pământ. A fost notar, vroia ca urmașii să învețe, fiind cel mai isteț om al satului.

Emilian Savatie CAPCELEA (1907–1974), cel mai mare fiu al lui Savatie, s-a născut în satul Scăieni, comuna Izvoare, plasa Nădușita, județul Soroaca. S-a căsătorit cu Aneta Slimovschi din Trifănești. Ei l-au crescut și educat pe unicul lor fiu Dragoș. În 1932 Emilian a fost numit în calitate de preceptor de finanțe pe comuna Trifănești, județul Soroaca, deservind următoarele sate ale acestei comune: Frumușica, Ivanovca, Sevirova, Alexandrovca, Trifănești, Mărășești și Frumușica Nouă. În anii 30 Emilian și-a construit o casă, care a existat până nu demult, care era amplasată în vecinătate cu casa părinților ex-președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur. A acumulat în această perioadă o avere opulentă. După datele din 1943 posedea următoarele bunuri: casă nouă – formată din cinci camere, 12 m x 13 m acoperită cu tablă; casă veche – 2 două camere și hol, 10 m x 11 m acoperită cu șindrilă; casa ciobanilor – două camere – 6 m x 5 m; moară de apă; tractor universal; batoză; șișcarniță; mașină de dezghioac porumb; imaș - 4,5 ha; pământ sub grădina de zarzavaturi; viță de vie nobilă – 6,2 ha; livadă – 5,6 ha; pământ arabil – 34 ha; oi – 250 (caracul); vaci cu lapte – 4; taur – 1; porci – 12; sute de păsări; grăunțoase (porumb, grâu, orz, ovăș) – 20 ; lutărie; pădure – 11,2 ha (la Vădeni), fântână din piatră. După ce la 28 iunie 1940, URSS a cotopt Basarabia, el a reușit să se refugieze împreună cu familia în România. În anul 1941 se reîntoarce la Trifănești și a activat în aceeași postură până în martie 1944. În primăvara lui 1944, Emilian, presimțind „a doua eliberare” a Basarabiei de trupele sovietice, au înaintat Prefecturii județului Soroaca o cerere de eliberare a autorizației de strămutare

a domiciliului din comuna Trifănești în România. În martie 1944, Emilian, în baza cererii depuse la 9 martie 1944 a primit la 12 martie autorizația din partea Prefecturii județului Soroca de a se strămuta cu traiul în orașul Târgu-Jiu (județul Gorj) cu întreaga familie, constituită din următorii membri: Emilian (capul familiei – 37 ani), Ana (soția – 28 ani) și Dragoș (fiu – 8 ani). În a doua jumătate a lunii martie Emilian împreună cu soția Ana și fiul Dragoș au fost nevoiți să se refugieze definitiv peste Prut în Patria mamă, România, scăpând astfel de represaliile din partea ocupanților sovietici. Averea familiei a fost confiscată de autoritățile sovietice. Casa a fost transformată în perioada sovietică în Ambulatoriu, magazin etc. După 1945 Emilian a activat și a trăit la Buzău și Ploiești.

Simion Savatie CAPCELEA (1909-1997) s-a născut în satul Scăieni, comuna Izvoare, plasa Nădușita, județul Soroca. A absolvit în 1931 Școala Normală de Învățători „Principele Carol” din Focșani și a muncit în calitate de învățător, apoi în perioada 1933-1937 a fost director al Școlii primare din satul Izvoarele, județul Soroca. El posedă în acea perioadă 5,5 ha de pământ arabil, 3 garderobe din lemn de nuc pentru haine, 3 mese pentru gospodărie, 25 de scaune și jilțuri, 3 covoare de lână de 5 m x 6 m, un palton de piele nou etc.

La 20 mai 1941, Simion a fost mobilizat în Armata Română, iar la 22 iunie a trecut Prutul, participând împreună cu Armata Română la eliberarea Basarabiei de coteropitorii sovietici. A participat în luptele din Crimeea împotriva Armatei Roșii, unde a fost rănit și a fost demobilizat, revenind în satul natal Scăieni în postura de director al Școlii primare din Scăieni, unde a lucrat până în martie 1944, când s-a refugiat împreună cu familia fratelui său Emilian în România. După aceasta, a fost mobilizat din nou în Armata Română și a participat la lupte în cadrul operației Iași-Chișinău. În urma înfrângerii trupelor nemțești, Regimentului 39 Infanterie unde Simion slujea a fost luat în captivitate de Armata Roșie. Potrivit documentelor, după armistițiul semnat de România și Uniunea Sovietică (12 septembrie 1944), circa 97000 de soldați și ofițeri români au fost luați prizonieri de război de către sovietici fără luptă și au fost trimiși pe jos în lagărele din Uniunea Sovietică²⁷, aproximativ o treime dintre ei murind pe drum. Ostașii Regimentului 39 Infanterie din care făcea parte S. Capcelea după ce au fost luați în captivitate, au parcurs o distanță de circa 1000 km, fiind plasați într-un lagăr de prizonieri de război în Donbass, unde au lucrat la restabilirea minelor de cărbuni (20 august 1944 - 20 iunie 1947).

După eliberarea din prizonieratul sovietic s-a prezentat la Ministerul Învățământului de la București ca să-i fie acordat un post de lucru ca învățător, dar o doamnă l-a prevenit că la ei lucrează agenții sovietici ce studiază dosarele cu scopul de a-i repatria pe basarabeni în Moldova Sovietică. Simion în grabă a plecat de la Minister și a urcat în tren cu destinația Transilvania. Un prieten basarabean, l-a ajutat să-și găsească un loc de muncă, unde a activat în calitate de învățător la diverse școli din județul Cluj, inclusiv în calitate de director. Simion Capcelea a fost căsătorit cu Mărioara Capcelea cu care a crescut și educat doi copii: fiica Elena/Nelli și fiul Mircea. S. Capcelea a fost un adevărat intelectual, copleșind interlocutorii prin cunoștințele sale enciclopedice în domeniul istoriei și a civilizației românești.

Ifrim Savatie CAPCELEA (1911-1941) s-a născut în satul Scăieni, plasa Nădușita, județul Soroca. A absolvit Facultatea de Drept a Universității din Iași după care, în anul 1936, a fost numit procuror în plasa Bravicea, Călărași, unde a lucrat până în iunie 1940. Ifrim avea o anumită predilecție față de ideile comuniste cu care a făcut cunoștință în timpul studiilor la universitate. De aceea, la 28 iunie 1940 după ce Uniunea Sovietică în urma ultimatumului din 26 iunie 1940/Notei oficiale prin care se invoca prevederile art. 3 al Protocolului Adițional secret al Pactului Molotov-Ribbentrop, a cerut evacuarea imediată a administrației civile și a armatei române din Basarabia și Nordul Bucovinei, oferind României doar 24 de ore pentru a accepta aceste cerințe ultimative, amenințând cu războiul și forțând astfel ocuparea acestor teritorii de către Armata Roșie. În pofida faptului, că a Ifrim a fost implorat de fratele mai mare Emilian să se refugieze împreună cu familia lui și fratele Simion în România, el a rămas în Basarabia, deoarece considera că activitatea lui nu are nimic comun cu politica. După ocuparea Basarabiei de Uniunea Sovietică, în toamna lui 1940, el a fost numit în calitate de profesor de limba română (numită impropriu de sovietici „moldovenească”) la școala din satul Frumușica unde a muncit în anul de studii 1940-1941.

În noaptea de 12 spre 13 iunie 1941 la ora 2.30, ocupanții sovietici au venit acasă la tatăl său, Savatie Capcelea și au dat citire documentul în care Ifrim era declarat „dușman al poporului”, fiind condamnat la deportare pe viață în Siberia, deoarece a învățat în România și a lucrat în organele de drept românești. Drept urmare, el a fost îmbarcat într-o căruță și transportat la gara feroviară Drochia, fiind urcat într-un vagon pentru vite împreună cu alți deportați, care au dormit pe paie, fiind însetați și înfometați. La Tiraspol, bărbații, au fost despărțiți de familiile lor și strămutați în alt tren. Ifrim, fiind necăsătorit, avea posibilitatea de a alege, să rămână în eșalonul cu femei și copii sau să treacă în cel unde au fost îmbarcați bărbații, însă el a ales să fie împreună cu bărbații, care au fost transportați în regiunea Sverdlovsk, la Ivedellag. Ifrim a murit în octombrie 1941, după cinci luni și jumătate de muncă istovitoare și malnutriție în Gulag.

Agafia Savatie CAPCELEA/CARAUȘ (1913-1945) s-a născut la Scăieni, plasa Nădușita, județul Soroca. S-a căsătorit la Sevirova cu Petru Carauș. Au avut un singur copil, Ion, care după moartea prematură a părinților după război și în timpul foametei organizate de „eliberatorii sovietici” a rămas orfan și a fost dus la orfelinat. În perioada maturității el s-a stabilit în Belarusi în orașul Borisov. A fost căsătorit și a avut o fată și un băiat.

Neonila Savatie CAPCELEA/Felea (1914-2004) s-a născut la Scăieni, plasa Nădușita, județul Soroca. S-a căsătorit cu Chiril Felea (1903-1989) din satul Vădeni. Au avut 11 copii, dintre care trei copii au murit la o vârstă fragedă: Pavel (1937-2003); Xenofont (1938); Visarion și Pavel (1940), gemeni, dar Pavel a murit la vârsta de 1,5 ani); Efrim (1943-1980); Anicuța (1946); Maria (1948-1949); Ionel (1949-1950); Taisia (1951), Nicoleta (1955); Ionel (1959-2010).

Mefodie Savatie CAPCELEA (20.07.1919-1942) s-a născut la Scăieni, plasa Nădușita, județul Soroca. A absolvit Școala primară din satul Scăieni. În anul 1940 a fost înrolat în Armata Română și în timpul celui de-al Doilea

Război Mondial a luptat pentru eliberarea Basarabiei de cotropitorii sovietici, dar a murit pe frontul de est, la cotul Donului.

Visarion Savatie CAPCELEA (1924-1945) s-a născut la Scăieni, plasa Nădușita, județul Soroca. A absolvit Școala primară din satul natal. A fost o fire destul de cuvioasă. Odată cu venirea trupelor nemțești în Basarabia a învățat foarte repede limba germană, cunoscând-o destul de bine. A fost mobilizat în cadrul Armatei Roșii la 22 iulie 1944, având gradul de sergent inferior. La război a fost traducător pentru că știa bine limba germană și rusă. Visarion a căzut pe câmpul de luptă la 23 februarie 1945 și a fost înhumat în mormântul comun de lângă localitatea Șenberg (Polonia).

Macarie Savatie CAPCELEA, tatăl lui Arcadie, s-a născut în satul Scăieni (08.08.1926-10.05.2008), plasa Nădușita, județul Soroca. A fost mobilizat la 22.07.1944 împreună cu fratele Visarion în Armata Roșie, a luptat pe front în calitate de cercetaș, iar în iarna lui 1945 a fost grav rănit în luptele pentru Kenigsberg, fiind salvat de la moarte de consăteanul său, Dionisie Galbur, care l-a transportat de urgență la spital. Spre deosebire de frații Mefodie și Visarion, el a supraviețuit în acest război și s-a întors pe meleagurile natale. A activat în perioada postbelică în calitate de secretar al Sovietului sătesc din satul Scăieni (1946-1949) fiind transferat în 1949 în calitate de secretar al Sovietului sătesc din comuna Izvoare, unde a activat până în 1957. Ulterior, în perioada 1957-1960 a studiat la Școala Sovietică de partid din Tiraspol de pe lângă CC al PCM, în anul

1960 a terminat această instituție, obținând diploma de agronom. În septembrie 1960 a fost ales în calitate de secretar de partid al colhozului „Serghei Lazo” din satul Dominteni, raionul Drochia. Între anii 1961-1967 a lucrat în calitate de președinte al colhozului „Zarea” din satul Palanca, raionul Drochia. Ulterior, în anii 1967-1968, a lucrat în calitate de președinte a Uniunii societății de consum din Zgurița, raionul Drochia, iar în anii 1968-1992, în calitate de director a Fabricii de vinificație primară din comuna Izvoare, raionul Florești. A fost un om care a vrut cu tot dinadinsul ca copiii lui să facă studii superioare și i-a sprijinit din toate punctele de vedere ca ei să le obțină.

Efrosinia Savatie CAPCELEA (16.02.1930-24.10.2019). A absolvit Școala primară din Scăieni. S-a căsătorit cu Evsei Cozma Capcelea și au avut patru copii: Maricica și Visarion au murit încă în copilărie la vârsta de câțiva ani; Toma și Lilia. Eufroinia a muncit la Ferma de lapte-marfă din Scăieni a Colhozului „Cotovschi” timp de 4 ani, ulterior a muncit 34 de ani în cadrul Brigăzii de câmp din Scăieni, mai ales, la cultivarea sfeclei de zahăr și a tutunului, dar și a altor culturi prășitoare.

STRĂMOȘII DIN PARTEA MAMEI

Evtodii și Tatiana-Olimpiada CHIZLEVICI, provin dintr-o familie de țărani răzeși din comuna Izvoare, județul Soroca cu origini poloneze. Cuplul a crescut și educat cinci copii: patru băieți - Toma, Nichifor, Timofei, Chiril și Mărioara, măritată la Trifăneștii-Noi.

Bunelul, **Chiril CHIZLEVICI** (1893-1945) s-a născut în familia lui Evtodie și Tatiana-Olimpiada Chizlevici. A fost un țăran răzeș din comuna Izvoare, care a fost mobilizat în armata țaristă și a participat la Primul Război Mondial, fiind făcut prizonier de război, trăind în Germania timp de 3 ani, după care s-a reîntors pe meleagurile natale.

Bunica, **Olimpiada CHIZLEVICI** (1901-1983), provenea dintr-o familie de răzeși din comuna Izvoare. Părinții Olimpiadei, Vasile și Mărioara Vlas, au născut și educat cinci copii: Olimpiada, Agafia – măritată la Voloave; Aftinica – măritată la Bacsani după Chiorescu, frații Calistru și Manole, care au trăit împreună cu familiile lor în comuna Izvoare.

Cuplul Chiril și Olimpiada au crescut și educat patru copii: Ion (1918-1938), Grigore (1924-1977), care a avut doi copii Ana și Anatolie, Fevronia/Onița (1928–2011) și mezina, mămica Maria (27.03.1932-16.02.1992).

Mama, **Maria CAPCELEA / CHIZLEVICI**, a studiat inițial la Școala Pedagogică din Soroca, traversând distanța de 20 km pe jos, prin ger și ploaie, ulterior, în perioada 1950-1954, la Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Bălți, la specialitatea învățător a școlii începătoare, pe care a absolvit-o cu succes. A lucrat în calitate de învățătoare de clasele primare la școala de opt ani din satul natal Izvoare, timp de 41 de ani fără pauză, de la 1 septembrie 1948 până în septembrie 1989, educând și învățând circa 1000 de elevi. A decedat prematur la vârsta de 59 de ani.

A fost o învățătoare cu spirit creativ, fiind garantul unui mediu propice pentru dezvoltarea copiilor din satul natal. În calitate de cadru didactic a știut să transmită cunoștințe și să dezvolte imaginația elevilor. Ea reușea să-i capteze pe copiii din clasele primare din prima clipă, pentru ca, ulterior să le devină o a doua mamă. Fiind un bun profesor de clasele primare, Maria Capcelea i-a determinat întotdeauna pe copiii să îndrăgească școala și lectura. Nu întâmplător, discipolii ei au ajuns să fie oameni destoinici cu care se mândrește țara noastră. Ea a făcut din meseria sa o pasiune, a călăuzit învățăceii săi în lumea cunoașterii, le-a fost primul dascăl care a sculptat caracterul și sufletul acestor elevi.

Deseori ea povestea, că îi plăcea să se gândească că din picii pe care-i învață acum, unii vor ajunge să fie oameni mari. Mereu trăia cu gândul la foștii elevi pe care i-a educat, bucurându-se când îi vedea la televizor sau citea despre ei în ziare, spunând că o motivație mai mare în munca de pedagog nu există. Nu am auzit-o să aspire la un salariu mai mare, nu-și dorea zile de odihnă

sau premii, vroia doar să-și audă foștii elevi, cărora le-a arătat drumul cel drept în viață. Îi era destul să știe, că la toți le merge bine și că și-au identificat prioritățile în viață.

Cuplul Macarie și Maria Capcelea au crescut și educat trei copii: Valeriu (n. 1952), Arcadie (n. 1956), Ludmila (n. 1965).

Valeriu Macarie CAPCELEA s-a născut la 6 octombrie 1952 în Izvoare, rn. Drochia (în prezent, raionul Florești). În anii 1959-1967 a învățat la școala de 8 ani din satul natal, apoi în 1967-1969 a fost elev al Școlii medii din Frumușica, raionul Florești. În perioada 1969-1974 a învățat și a absolvit Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău și a obținut titlul de istoric, învățător de istorie și științe sociale.

După absolvirea facultății a fost îndreptat la muncă în calitate de profesor (învățător) școlar de istorie și științe sociale la școala medie din comuna Geamăna, raionul Anenii-Noi, unde a activat în perioada 1974-1978. Ulterior, s-a transferat la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți, unde a muncit timp de 35 ani: lector (1978-1987), lector superior (1987-1992) la Catedra filosofie și economie politică; conferențiar universitar la Catedra discipline socio-umane (1992-1999), Catedra discipline socio-juridice și umanistice (1999-2005), Catedra de drept public (2005-2011), Catedra de științe socio-umane (2011-2013) a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți.

În anii 2013-2014 a muncit în calitate de profesor universitar interimar la Catedra de drept public a Universității de Studii Europene din Moldova; 2014-2015, profesor asociat al Catedrei de științe juridice și securitate criminologică a Institutului de Științe Penale și Securitate Criminologică; 2017 – prezent, profesor asociat la Facultatea de Științe Politice și Relații Internaționale a Universității de Studii Europene din Moldova.

În continuare, în perioada 2014-2024 a activat în cadrul AȘM: secretar științific al Filialei Bălți a AȘM (2014-2018); cercetător științific principal (2018-2019), director (2019-2020) al Filialei Nord a AȘM; șeful Secției Nord al AȘM (2020-2024). Totodată, începând cu anul de învățământ 2018-2019 - prezent, promovează cursul de Filosofia dreptului european la specialitatea Drept european (masterat) la extensiunea din Bălți a Facultății de Drept a Universității „Al. I. Cuza” din Iași.

În perioada 1981-1985 a efectuat studii de doctorat în cadrul Catedrei de filosofie a Institutului Agricol „M. V. Frunze” din Chișinău, avându-l drept conducător științific pe vice-președintele Academiei de Științe a RSSM, academcianul Dumitru Ursu. În martie 1987 a susținut teza de doctor în filosofie „Locul și rolul tradițiilor naționale în educația tineretului” la Consiliului Științific specializat din cadrul Institutului de Filosofie a Academiei de Științe a Ucrainei, iar în ianuarie 2008 a susținut teza de doctor habilitat în filosofie „Norme sociale ca factor de stabilizare a societății în tranziție” la Consiliului Științific specializat din cadrul USM. Soția, Nadejda Capcelea/ Usatâi (n. 1955) s-a născut în satul Gangura, raionul Anenii-Noi și în anul 1975 a absolvit Școala de Medicină din Tighina. Ulterior a muncit la spitalul din satul Geamăna, raionul Anenii-Noi în calitate de moașă, unde l-a cunoscut în 1976 pe viitorul soț, Valeriu. Din 1978 familia Capcelea s-a transferat la

Bălți. Au crescut și educat doi copii, Daniela și Iulian.

Arcadie Capcelea, s-a născut la 30 ianuarie 1956 în s. Izvoare, raionul Drochia (în prezent raionul Florești). În anii 1973-1978 î-și face studiile la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, Facultatea de Geografie, iar în anii 1983-1986, tot la această facultate este doctorand, susținând în 1987 teza de Doctor în științe geografice (spec. Geomorfologia și Paleogeografia). Ulterior, în anul 2014 susține teza de Doctor Habilitat în Biologie la Institutul de Zoologie a AȘM.

Între anii 1978-1990 este angajatul Institutului de Geografie al AȘ a RSSM în calitate de Inginer, Cercetător Științific Inferior, Cercetător Științific, Cercetător Științific Superior, Secretar Științific Interimar, Director Științific Interimar. Între anii 1990–1998, activează la Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului și Resurse Naturale în calitate de Vice Director General, Prim-Vicedirector General/Șef al Inspectoratului Ecologic de Stat. În anul 1998 este numit în calitate de Ministru al Mediului, structură guvernamentală nou creată, unde activează până în anul 2000 când este invitat să lucreze la Banca Mondială cu sediul în Washington DC, în SUA. La BM A. Capcelea activează în anii 2000-2023 în calitate de Specialist Superior pe Problemele de Mediu. Din anul 2023 este conferențiar universitar la facultatea de Biologie și Geoștiințe a USM. Soția, Elza Gubiev, a absolvit Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Biologie și a lucrat până la plecarea în SUA la Institutul de Zoologie a Academiei de Științe a RSSM/Moldovei (1990-1997). Soții Arcadie și Elza au crescut două fete, Valentina (1984) și Irina (1985), care au absolvit Facultatea de Economie a Universității din or. Salisbury, statul Maryland.

Ludmila Nestor/Capcelea (28.05.1965), a absolvit în anul 1980 școala de 8 ani din s. Izvoare, raionul Florești, în 1982, școala medie din s. Frumușica, raionul Florești. În 1982 a intrat la Institutul Pedagogic „Alec Russo” din Bălți la Facultatea de Limbi Străine, specialitatea limba franceză, pe care a absolvit-o în anul 1986 cu mențiune. În perioada 1986-1992 a lucrat în calitate de învățătoare (profesoară) de limbă franceză la școala-internat din Orhei. Din toamna lui 1992, după decesul mamei, s-a întors împreună cu soțul Ion și fiica Gabriela la Izvoare, ca să aibă grijă de tatăl Macarie. În anul 2000 a fost aleasă în calitate de director al Gimnaziului din Izvoare, la care muncește mai bine de un sfert de secol. A scris și implementat 10 proiecte destinate îmbunătățirii activității acestei unități de învățământ. Împreună cu soțul Ion Nestor, care s-a născut în s. Donici, rn. Orhei (1966), au crescut și educat două fete, Gabriela și Mihaela.

**IMAGINILE DESTINULUI,
DIPLOME,
CERTIFICATE
ȘI TROFEE**

BAȘTINA, PĂRINȚII, COPILĂRIA, RUDELE ȘI FAMILIA

Priveliște generală a satului de baștină, - satul Izvoare, raionul Florești, RM

Părinții în anul căsătoriei, 1950

Familia Capcelea, 1961

Împreună cu frățiorul Valerie, 1964

Împreună cu surioara Ludmila, 1979

Împreună cu tatăl Macarie Capcelea, 1985

Cu rudele apropiate la baștină, 2019

Cu fratele Valeriu, la 12 iunie 2016
la sărbătoarea de la complexul Vatra
consacrată aniversării a 70 de ani
de la fondarea primelor instituții
științifice din Moldova și 55 de ani
de la fondarea AȘM

Alături de fratele Valeriu în incinta BM de la
Washington DC, 2003

Frații Capcelea cu unchiul Simion
Capcelea și soția Mărioara
la Chișinău, 1980

Întâlnirea cu rudele apropiate din România
(Gura Humorului) (M. Gora, soțul verișoarei
Nelli, B. Dascăl, soțul nepoatei N. Gora,
verișoara Neli, nepotul Mădălin
și soția Dana, 2019

Familia fratelui Valeriu la mare cu soția Nadejda, familia fiicei Daniela (soțul Mihael, fetele – Seline și Vanessa) și familia fiului Iulian (soția Ana, fiica Mădălina și fiul Bogdan), 5 iulie 2017, Zatoca, Ucraina

În fața casei părintești împreună cu rudele apropiate în vara anului 2006

O reuninune la baștină cu rudele, 1995

La slujba de sfințire a izvoarelor renovate de la satul de baștină împreună cu consătenii, fratele Valeriu și primarul V. Capcelea (în stînga), 1999

Cu fratele Valeriu și sora Ludmila
la întâlnirea cu elevii liceului din
or. Florești, octombrie 2023

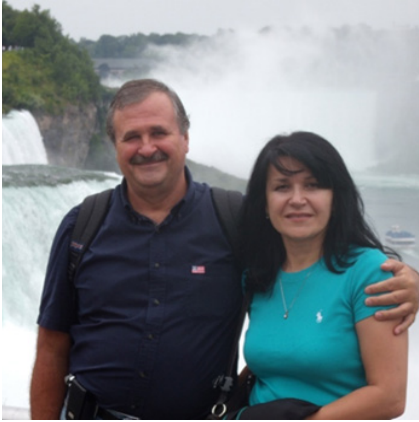
Cu fratele Valeriu și sora Ludmila la o
plimbare în Chișinău, noiembrie 2024

Cu soția și ficele – la început de cale, 1996

În același an – toamna, cu soția și ficele

Cu soția Elza la cascada Niagara, 2006

La 40 ani de căsătorie, Florida, SUA,
septembrie 2022

Împreună cu ficele Valentina, Irina, nepoțica
Maya și soția Elza, Honolulu, 2017

Întrunire familială în ajunul anului 2021, or. Fort Lauderdale, Florida

Cu fiica Valentina la un seminar regional pe dezvoltarea afacerilor, Florida, 2023

Fiica Valentina, 2024

Împreună cu fiica Irina la podgorie,
s. Râșcova, r. Criuleni, 2010

Fiica Irina, 2022

Împreună cu nepoțica Maya,
Statul Vermont, SUA,
ianuarie 2022

Nepoțica Maya,
or. Orlando, Florida, 2025

ANII DE STUDENȚIE LA UNIVERSITATEA DE STAT
„M. V. LOMONOSOV” DIN OR. MOSCOVA,
FACULTATEA DE GEOGRAFIE (1973-1978)

Cu colegul B. Dementiev în munții
Carpați (Ucraina) la practica
studentească, 1975

Navigarea pe râul Niucja, regiunea
Transbaicalia a Federației Ruse, practica
geologică a anului III,
iunie 1976

Echipa de fotbal al activului
sportiv a Universității de Stat
„M. V. Lomonosov” – campioana
competiției de iarnă, anul III,
Moscova, 1976

Clipe fericite a echipei facultății după
victoria în finala campionatului
Universității la handbal, 1977

Cu colegii de la Universitate la întâlnirea președintelui H. Assad pe
bulevardul Lenin a or. Moscova, noiembrie 1973

Grupa geomorfologilor la lecția șefului de catedră prof. O. Leontiev,
anul IV, 1977

Echipa conducerii detașamentului studențesc la strâns cartofii la care am fost numit conducător, s. Borodino, raionul Mojaisk a regiunii Moscova, octombrie 1984

Înainte de meciul de fotbal de iarnă împreună cu prietenii Yu. Filipov și Yu. Demidov, 1976

ACTIVITATEA LA INSTITUTUL DE GEOGRAFIE A ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A RSSM, OFIȚER AL ARMATEI SOVIETICE ȘI ÎNMÂNAREA TROFEULUI COMITETULUI INTERNAȚIONAL OLIMPIC

Expediția științifică geomorfologică a Sectorului de Geografie a AȘM, RSSM, 1977

Cu colegii de la Institutul de Geografie a Academiei de Științe din Polonia la examinarea unei dezgoliri geologice, 1989

Participanții Congresului al IV al Societății de Geografie a RSSM, 1985

Participanții Congresului al V-lea al Societății Geografilor din Moldova, împreună cu lectorul superior, doctor în geografie V. Efros și prof. N. Râmbu, 199?

Participanții RM la Congresul Societății Geografice Române (lângă plopii fără soți), Ș. Mătă, Dr. Tudor Strișcă și prof. C. Matei, Iași, 1992

Echipa de fotbal a Academiei de Științe a RSSM, 1986

Loconent superior-sinoptician
în Armata Sovietică, 1983

Înmânarea de către Efim Josan,
Președintele Comitetului Național
Olimpic a Republicii Moldova a
Trofeului Comitetului Internațional
Olimpic – Ecologie, Sport și Olimpism,
1993

**ACTIVITATEA ÎN CADRUL DEPARTAMENTULUI PENTRU
PROTECȚIA MEDIULUI ȘI RESURSE NATURALE (1990-1998),
A MINISTERULUI MEDIULUI (1998-1999) ȘI A MINISTERULUI
MEDIULUI ȘI AMENAJĂRII TERITORIULUI**

Participarea la seminarul de instruire a Universității Gh. Mason (SUA) pe
problemele soluționării conflictelor de mediu, Tallinn, 1990

În discuție cu prof. I. Dediu, Directorul Departamentului pentru Resurse Naturale și Protecția Mediului (1990-1994) și cu noul Director al DPM, S. Fandofan, 1994

În fața Casei Albe a SUA (după ședința Comitetului pentru pregătirea Proiectelor a BM și BERD), Washington, 1997

Delegația RM la Adunarea Generală a ONU Rio+5 din New-York - cu dl I. Căpățînă, vice ministru de Externe și dl V. Bulgari, Vice-Prim Ministru al RM, iulie, 1997

În or. Brighton (Marea Britanie), pe fundalul Pavilionului Împărațesc, în timpul excursiei organizate în cadrul Conferinței Organizate de Ministerul de Externe pe problemele Dezvoltării Durabile și Implementarea Agendei 21, 1996

Participarea la Conferința Organizată de Ministerul de Externe a Marii Britanii pe problemele Dezvoltării Durabile în țările în tranziție. Wilton Park, Wiston House, Steyning West Sussex, Marea Britanie, 1997

Participanții la Conferința Comitetului de Pregătire a Proiectelor pentru țările Europei Centrale și de Est de pe lângă BM și BERD, Washington DC, noiembrie 1997

Guvernul RM Ciubuc II, 22 mai 1998

Guvernul RM I. Sturza, 19 martie 1999

Guvernul RM D. Bârghiș, 22 decembrie 1999

Participanții la prima reuniune a Consiliului de Cooperare dintre UE și RM,
Bruxelles, 14 iulie 1998

La a VI-a Reuniune a Forumului Economic OSCE, 25 - 28 mai Sarajevo, 1999

La a VII Reuniune a Forumului Economic a OSCE, împreună cu K. Kalas, secretară a GSL al OCDE, Praga, noiembrie 1999

Participarea la ședința Sectorului de Mediu BERD, Londra, 1999

Echipa Raportului Comisiei Economice pentru Europa a ONU privind performanța protecției mediului din partea RM: V. Zubarev, Ministerul Economiei, Directorul DPM S. Fandofan, și A. Deleu, Ministerul Agriculturii, Geneva, martie 1998

Seminarul de lucru BERD și BM privind armonizarea legislației Evaluării Impactului de Mediu, Chișinău, 1998

Ședința Consiliului Director al REC Moldova (cu participarea Ministrului Mediului, C. Mihăilescu, ambasadorului Marii Britanii și reprezentanții fondatorilor din SUA, Estonia, Cehia, UE, România, și Slovacia și membrii Biroului A. Reniță, V. Țarigradski, L. Ungureanu, Directorului REC A. Isac), Chișinău, 2005

Împreună cu dl A. Reniță, Președintele Mișcării Ecologice din Moldova și V. Demidenco, reprezentantul Ucrainei la Vișegrad, discuțiile privind necesitatea creării REC Moldova

Împreună cu dl .V. Cotruță, primul Director al REC Moldova la aniversarea a 60 ani, 2016

Întâlnirea cu Președintele Consiliului Local Landybie, din Carmarthenshire, Țara Galilor, la deschiderea oficială a Rezervației Naturale Carmel, iulie 1999

Ședința festivă de deschidere a Rezervației Naturale Carmel la care Prințul Charles face alocațiunea de inaugurare, iulie 1999

Semnarea Acordului de Cooperare dintre Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului a RM și Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului din România, Iași, aprilie 2000

Semnarea Acordului privind Coridorul Verde Dunărean cu participarea președintelui României, E. Constantinescu, București, iunie 2000

Ședința festivă cu ocazia a 30 ani de la crearea Comitetului de Stat pentru Ocrotirea Naturii, cu participarea primului Ministru I. Ciubuc, august 1998

Întrunirea cu conducerea raionului Căușeni în cadrul discuțiilor privind inițierea proiectului de sechestrare a carbonului Conservarea Solurilor în Moldova

Ședința de deschidere a Centrului Informațional, cu participarea reprezentantului Ministerului Mediului și Energiei a Danemarcei, vice-prim-ministrului V. Cosarciuc și vice-ministrului I. Răileanu, Chișinău, septembrie 2000

Participanții la simpozionul BM privind Strategia de Mediu pentru regiunea Europei și Asiei Centrale, Tbilisi, septembrie 2000

COLABORAREA ȘI PARTICIPAREA LA FORURILE INTERNAȚIONALE, ANII 1990-2000

Conferința Ministerului de Externe a Marii Britanii pe problemele implementării Agendei 21. Wilton Park, Wiston House, Steyning West Sussex, Marea Britanie, 1995

Conferința Ministerului de Externe a Marii Britanii pe problemele Dezvoltării Durabile în țările în tranziție, Wilton park, Winston House, Steyning West Sussex, Marea Britanie, 1996

Participanții la seminarul internațional Managementul Durabilității, Olanda, 1996

Prezentarea la Seminarul internațional Managementul Durabilității din Olanda, la mijloc, - C. Gheorghieva, Directorul Departamentului Mediului BM, 1996

În oficiul Baroului Avocaților SUA, - în timpul stagierei pe problemele dreptului ecologic, Washington DC, 1996

Reprezentanții CEE/ONU la prima întrunire a semnatarilor Convenției de la Arhus, (K. Bärhund, Președintele Comisiei pentru Politica Ecologică, W. Shraghe, Secretarul Convenției privind evaluarea impactului de mediu în context transfrontalier, A. Jolondcovschi, vice ministrul mediului și Ergi Endorjka, secretarul Convenției de la Arhus), Orheiul Vechi, aprilie 1999

Prima Conferință a semnatarilor Convenției de la Arhus, (cu participarea președintelui Parlamentului, D. Diacov și a Președintelui Comisiei parlamentare pentru agricultură și mediu, dl I. Dediu), Chișinău, aprilie 1999

La Conferința Europeană de Mediu de la Arhus, - cu Ministrul Mediului și a Energiei a Danemarcei, Svend Auken, Arhus, 1998

Miniștrii Mediului țărilor Europene, participanții la Conferința de la Arhus, 1998

Participanții RM la Conferința a V Europeană de Mediu, Kiev, iunie 2003

Membrii secretariatului delegației BM la Conferința Europeană de Mediu de la Kiev, iunie 2003

La conferința a IV Europeană de Mediu și Sănătate, împreună cu A. Reniță, membru al Parlamentului RM și F. Şlingheman, Directorul Executiv al oficiului European al Programului ONU pentru mediu, or. Londra, iunie 1999

La cea de a IV conferința Europeană pentru Mediu și Sănătate, - împreună cu Directorul Departamentului Mediului Băncii Mondiale, C. Gheorghieva și Ministrul Mediului Ucrainei, I. Zaiiaș, or. Londra, iunie 1999

În timpul liber de la conferința Convenției privind protecția stratului de ozon în fața Mausoleului lui Mao-zedun din Beijing, decembrie 1999

În fața Muzeului Istoric din Beijing, decembrie 1999

Participanții la ședința Consiliului Interstatal Ecologic al țărilor CSI, Chișinău, octombrie 1998

Membrii Biroului Grupului Special de lucru al OECD privind Planurile de Acțiuni de Mediu pentru țările Europei Centrale și de Est, Chișinău, 1998

Întrunirea oficială cu ministra Mediului din Finlanda, Satu Hassy, or. Helsinki, iulie 1999

Delegația Ministerului Mediului al RM în Finlanda, cu Vice-Directorul General al Agenției de Stat pentru Silvicultură, A. Pălănceanu și dl T. Savca, Directorul Departamentului Economie și Finanțe a Ministerului Mediului, Helsinki, iulie 1999

În vizită la Rezervația Naturală
Tammisaary din Finlanda, iunie 1999

Întrunirea cu echipa PNUD
Moldova, alături de Seful
Oficiului, Søren Tejnø

Participanții la Primul Forum Global al Miniștrilor Mediului, organizat de
către Programul ONU pentru Mediu, Malmö, Suedia, 1999

**STUDIILE ÎN CADRUL PROGRAMULUI INTERNAȚIONAL
FINANȚAT DE FUNDAȚIA ROCKFELLER
(1995-1996)**

Echipa LEAD CSI la sesiunea
internațională a Programului din
Costa Rica,
decembrie 1995

Echipa LEAD CSI la sesiunea
internațională a Programului din
Japonia (insula Okinawa),
noiembrie 1996

În procesul de formularea a proiectului strategiei de dezvoltare durabilă a unei provincii din Zimbabwe cu colegii programului

Echipa CSI la sesiunea internațională finală a LEAD Programului din Zimbabwe, Harare, noiembrie 1997

Experiență de neuitat la practicarea turismului ecologic și raftingului în Costa Rica, 1995

Momentul culminat al raftingului

ACTIVITATEA ÎN CADRUL BĂNCII MONDIALE ÎN CALITATEA DE SPECIALIST SUPERIOR PE PROBLEMELE DE MEDIU

Proiecte implementate în Republica Moldova

Misiunea BM în Moldova, cu participarea Șefei Sectorului Resurse Naturale, A.M. Bromhead, A. Nacev, Specialist Superior (din dreapta) și B. Bosquet, Specialist Superior al BM, Moldova, 2002

Discuțiile cu Directorul Gospodăriei Silvice Bălți P. Bolocan (dreapta) și S. Suleimanov, Specialistul de Mediu al BM (stânga) privind selectarea terenurilor pentru includerea lor în Proiectul Conservării Solurilor al Fundației de Carbon, raionul Sângerei, aprilie 2004

Participanții la Conferința Regională privind prevenirea poluării r. Dunăre cu nutrienți, Chișinău, 2005

Discuții pe teren cu reprezentanții gospodăriei forestiere Bender privind implementarea proiectului Conservarea Solurilor în Moldova, octombrie 2005

Împreună cu B. Bosquet, conducătorul proiectului Conservarea Solurilor al Fundației de Carbon a BM la supravegherea realizării lui, raionul Cimișlia, octombrie 2005

Ședința de lansare a Strategiei și Planului Național de implementare privind POP cu participarea Ministrului Mediului, C. Mihăilescu, Șefului Oficiului BM pentru Moldova, E. Braun și a Vice-ministrului Agriculturii, A. Spivacenco, iulie 2005

Misiunea BM privind implementarea proiectului Dezvoltarea Pădurilor Comune la rezervația Pădurea Domnească, iunie 2006

Discuții pe teren cu reprezentanții autori-tăților locale, consultantul C. Busuioc și Șeful Inspecției Ecologice Orhei, I. Sava, privind terenurile POP care necesită a fi incluse în activitățile de depoluare, iunie 2007

Ieșirea pe teren la stația hidrometeorologică de lângă s. Lozova, raionul Călărași cu echipa BM responsabilă pentru studiul hazardurilor naturale, februarie 2008

Prezentarea proiecțiilor climatice pentru RM la întrunirea regională a echipelor BM din Moldova, Belarus și Ucraina, octombrie 2009

FORMULAREA ȘI IMPLEMENTAREA PROIECTELOR BĂNCII MONDIALE ÎN ȚĂRILE EUROPEI DE EST ȘI ASIEI CENTRALE

Misiunea de supraveghere a proiectului BM privind dezvoltarea pădurilor comunale din zona Nord-Estului Albaniei, 2007

Una din multiplele ambrazuri betonate din Albania, 2007

Misiunea de supraveghere a proiectelor BM în domeniul drumurilor, Macedonia de Nord, 2007

Discuțiile cu reprezentanții Ministerului Mediului din Muntenegru în Parcul Național Durmitor, august 2005

Întâlnirea cu Directorul Comitetului pentru Protecția Mediului al regiunii Isâc-Cul, Kârgâzstan, mai 2006

În misiunea BM privind supravegherea implementării proiectelor alimentării cu apă în localitățile Munților Tian-Shan, Kârgâzstan, 2016

Trecerea de munte Too-Alatu din Kârgâzstan, 2013

Pe muntele Suleyman-Too a or. Oș, Kârgâzstan, 2014

Misiunea de supervizare a proiectului BM privind dezvoltarea sectorului forestier, Belarus, mai 2017

Misiunea de supervizare a proiectului BM privind dezvoltarea sectorului forestier, Belarus, noiembrie 2017

Misiunea de supervizare a proiectului BM privind dezvoltarea capacităților sectorului forestier pentru prevenirea incendiilor al Federației Ruse, Krasnoyarsk, Parcul Național Pilonii Krasnoyarsk, iunie 2018.

După prezentarea unei lecții publice privind Ecologia și Geografia la facultatea de Geografie a Universității din or. Tver a Federației Ruse, cu Directorul și membrii Centrului Educațional de Mediu, iunie 2019

Misiunea de supervizare a proiectului BM privind conservarea patrimoniului natural și cultural al zonei de Nord-West a Federației Ruse, cartierul vechi a orașului Pscov, mai 2019

Misiunea de supervizare a proiectului BM privind conservarea patrimoniului natural și cultural al zonei de Nord-West a Federației Ruse, Kremlinul orașului Pscov, mai 2019

Misiunea de supervizare a proiectului BM privind conservarea patrimoniului natural și cultural al zonei de Nord-West a Federației Ruse, Biserica Sfântul Gheorghe, aflată mai la Sud de or. Novgorod, pe malul r. Volhov, unde se presupune că în anul 862 liderul vareag Rurik a fost numit să conducă triburile slave din regiunea Novgorod, mai 2018

Misiunea de supervizare a proiectului BM privind conservarea patrimoniului natural și cultural al zonei de Nord-West a Federației Ruse, Muzeul construcțiilor din lemn din Vitoslavliți, septembrie 2019

În or. Muinac din regiunea Karakapalstan din Uzbekistan, iunie 2019

Pe o corabie abandonată pe fundul uscat al Marii Aral de lângă or. Muinac, iunie 2019

Cu elevele unei școli din Regiunea Buhara a Uzbekistanului care a beneficiat de finanțarea BM la reabilitarea clădirii, septembrie 2018

La supervizarea proiectului energetic al BM la stațiunea electrică din or. Tașkent, aprilie 2018

Întâlnirea cu beneficiarii proiectului energetic în regiunea de Sud a Uzbekistanului, mai 2015

Întâlnirea cu beneficiarul proiectului BM privind asistența fermierilor din zona Kokand a Uzbekistanului, septembrie 2014

Supervizarea proiectului agricol care a oferit asistență în construcția serelor moderne intensive în Uzbekistan, aprilie 2013

Supervizarea proiectului zootehnic care a finanțat montarea instalației de captare a biogazului la o fermă din Uzbekistan, martie 2013

Supervizarea proiectului BM privind eficiența energetică din Ucraina, vizita la o întreprindere de producere de polietilenă, or. Harcov, septembrie 2018

La monumentul Papei I. Pavel II din or. Jitomir în timpul misiunii de supervizare a proiectelor BM în regiune, 2019

Cu colegul echipei BM Bobojon Yatimov la prima roadă de rodii în livada reabilitată în cadrul proiectului BM din sudul Tadjikistanului, 2008

Întâlnirea cu un fermier local care a beneficiat de proiectul BM privind conservarea biodiversității în rezervația Daștidjum, Tadjikistan, 2009

Cu copiii care transportă mărfuri din localitatea de frontiera din Sudul Tadjikistanului, 2006

Cu președintele raionului Șurobod din sudul Tadjikistanului și cu colegul Bobojon Yatimov, la frontiera cu Afganistan în timpul vizitei de lucru a BM, 2006

La finalizarea proiectului conservarea diversității biologice în rezervația Daștidjum din Sudul Tadjikistanului, 2007

Pe fondalul lacului Nurec din Tadjikistan, martie 2009

Pe fundalul teritoriului Afganistanului de pe malul drept al râului Piandj, 2007

Tanc abandonat, folosit în timpul războiului civil din Tadjikistan în anii 1991-1995 (malul drept al râului Piandj), 2006

În vizita de lucru la supervizarea proiectului BM de asistență pentru centrele medicale de familie în sudul Tadjikistanului, 2018

Cu colegii din Tadjikistan în vizită la Cetatea Hisor, 2019

SUSȚINEREA TEZEI DE DOCTOR HABILITAT, ÎNMÂNAREA DIPLOMEI ȘI CEREMONIA ACORDĂRII DIPLOMEI PAUL GOMA PENTRU CELE MAI BUNE PUBLICAȚII ȘTIINȚIFICE A REPREZENTANȚILOR DIASPOREI

Susținerea tezei de doctor habilitat în Biologie, iulie 2014

Consiliul științific specializat pentru susținerea tezei de doctor habilitat – președinte membru corespondent al AȘM Ion Dediu, dr. habilitat, L. Ungureanu, prof. V. Rojanschi, prof. L. Bugaian, prof. A. Vădineanu

Împreună cu academicianul
I. Toderaș, unul din consultanții
științifici ai lucrării
de doctor habilitat

Înmânarea diplomei de doctor
habilitat de către președintele
ANACEC academicianul
V. Canțâr, 2014

Discursul la adunarea generală a AȘM
cu ocazia înmânării diplomei P. Goma,
2015

Oferirea diplomei P. Goma de către
ministrul Mediului, S. Palihovici

LOCURI PITOREȘTI VIZITATE

În Parcul Național al Marelui Canion
din Colorado, SUA, 2005

La Lacul Oak Creek, or. Sedona,
Arizona, 2021

La curbura râului impresionantă a râului Colorado, 2021

În Parcul Național Bryce Canyon, 2021

În Parcul din Statul Arizona Pământurile Roșii, 2021

În Parcul Național Pământurile Canioanelor, Arizona, 2021

În Parcul Național Navaro din Arizona, 2021

La curburile impresionante ale r. Colorado, Arizona, 2021

La gheizererele din Parcul Național
Yosemite, 2008

Munții Alpi, Franța, 2002

Pe insula Maui, 2021

La coasta de Sud a Insulei Hawaii,
2016

Pe fundalul vulcanului fumegând
Kilauea de pe inslua Hawaii, 2016

La vulcanul stins din Parcul Național
Halekala de pe insula Maui, 2021

Înainte îmbarcării în elicopter, insula Maui, 2021

Priveliște asupra orașului Honolulu, 2017

La statuia „Centenarului Skagway”. Skagway, Alaska, 2016

La glaciarul din zona Parcului Național Glacier Bay, Alasca, 2016

Monumentele lui Simón Bolívar și José de San Martín din or. Mayagüez, Puerto Rico, 2024

Priveliștea impresionată asupra golfului or. Puerto-Rica, 2024

DIPLOME, ATESTATE, CERTIFICATE ȘI TROFEE

ДИПЛОМ КАНДИДАТА НАУК

ГФ № 002085

Москва 5 августа 1987г.

Решением
Совета при Министерстве высшего и среднего специального образования СССР
от 12 августа 1987 г. (протокол № 1)

Кандидату Аркадия Макарову

ПРИСУЖДЕНА УЧЕНАЯ СТЕПЕНЬ
КАНДИДАТА
ГЕОГРАФИЧЕСКИХ НАУК

Председатель совета *В. Сидоров*
Ученый секретарь совета *В.*

АТТЕСТАТ СТАРШЕГО НАУЧНОГО СОТРУДНИКА

СН № 069241

Москва

Решением
Высшей аттестационной комиссии
при Совете Министров СССР
от 17 апреля 1991 г. (протокол № 82/25)

Кандидату Аркадия Макарову

ПРИСВОЕНО УЧЕНОЕ ЗВАНИЕ
СТАРШЕГО НАУЧНОГО СОТРУДНИКА
ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ
„Географическая и биологическая география“

Зав. Преподават. Высшей аттестационной комиссии *В. Сидоров*
Ученый секретарь Высшей аттестационной комиссии *В. Сидоров*

<p style="text-align: center;">DIPLOMĂ DE DOCTOR HABILITAT</p> <p>Seria DH Nr. 0280</p> <p>Dona/Dnai CAPCELEA Arcadii</p> <p>i s-a conferit gradul științific de doctor habilitat în cu toate drepturile aferente Științe biologice în baza Hotărârii Comisiei de atestare a CNAȘ nr. AT-5/2.1 din 09 octombrie 2014 și a Deciziei Consiliului științific specializat DH 06.166.01-01 din cadrul Institutului de Zoologie al Academiei de Științe a Moldovei din 10 iulie 2014</p> <p>Președintele CNAȘ <i>V. Ciobanu</i> Rectore Universitătii/Directore Institutului <i>V. Ciobanu</i> Președintele Consiliului științific specializat <i>V. Ciobanu</i></p> <p>Eliberată la 09 noiembrie 2014 Nr. 0130</p>	<p style="text-align: center;">DIPLOMA OF DOCTOR HABILITATUS</p> <p>Series DH No 0280</p> <p>The degree of Doctor Habilitatus in Biology Sciences with all the rights thereto pertaining has been conferred to Ms/Mr CAPCELEA Arcadii on the base of the resolution of the NCAȘ Attestation Commission No AT-5/2.1 of October 09, 2014 and of the decision of the Graduate Council DH 06.166.01-01 from Biology Sciences Institute of Zoology of the ASM of July 10, 2014</p> <p>NCAȘ Chairman <i>V. Ciobanu</i> University Rector/Institute Director <i>V. Ciobanu</i> Graduate Council Chairman <i>V. Ciobanu</i></p> <p>Issued at 09 November, 2014 No 0130</p>
---	--

Диплом

Есте сибирата абсолюнтулуй Катине
Аркадий Макарович
каре а абсолютт ын акул. 1973 шкода медие дик
школе серие дик Фрунзиска
пентру сумесе ексцеленале ын студия Цеперий
инт. сомаге ши пуртара екземпляр.

Визаторы: Алекс. З. Золотулов
В.И.И.

№ 126

28. Юни 1973

Похвальная Грамота

Видана Катине Аркадию
Макаровичу
окончившему в 1973 году Фрунзиска
среднюю школу с Фрунзиска
Обрештинского р-на МССР
за особые успехи в изучении Математики
Общественных наук и примерное поведение.

Учитель: Алекс. З. Золотулов
В.И.И.

№ 126

28. Юни 1973 г.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

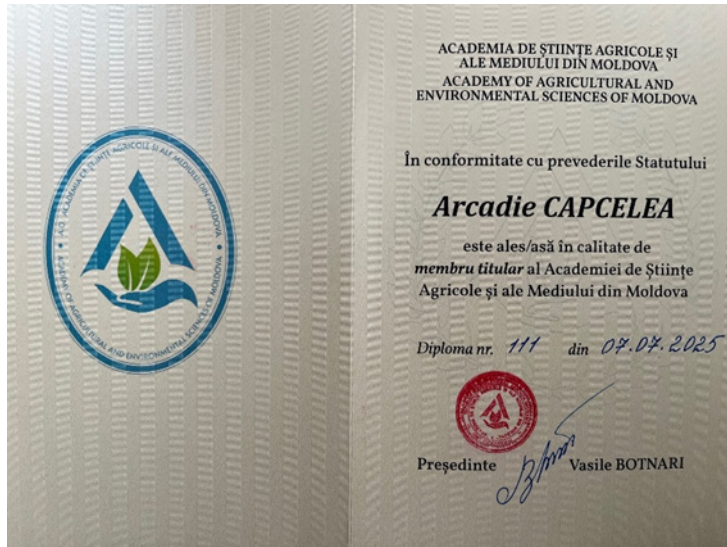
ПОЧЕТНАЯ ГРАМОТА

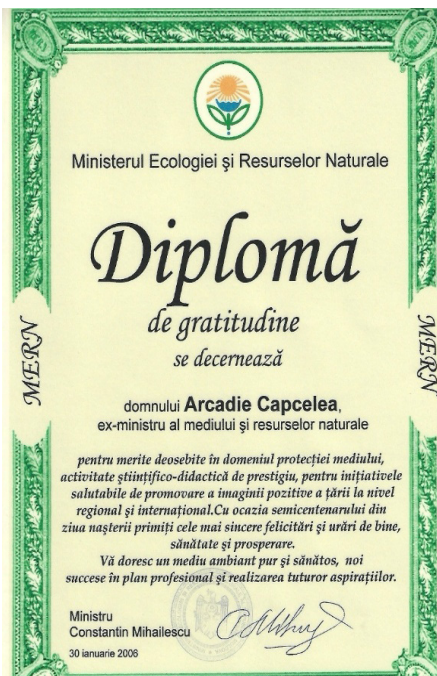
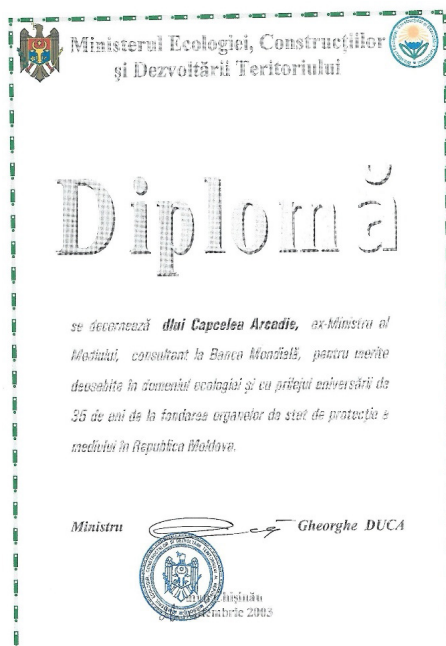
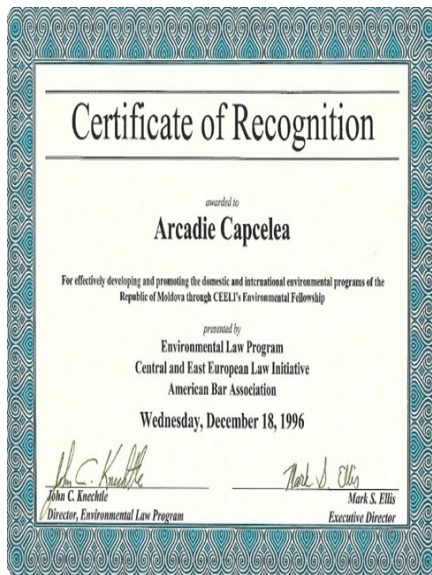
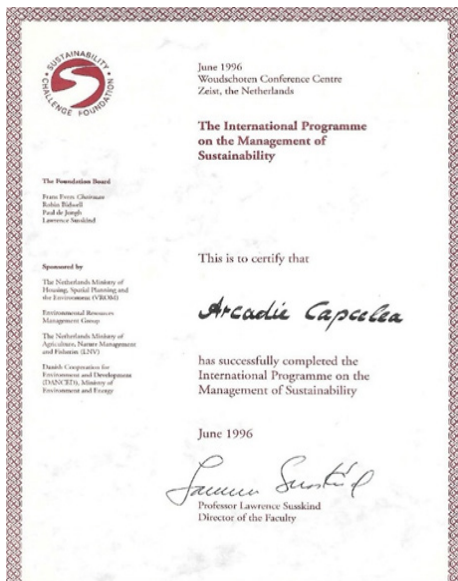
Деканат, партком, профком и комитет ВЛКСМ
Географического факультета МГУ награждают
Напчелно Аркадия Макаровича
за большие успехи в работе (учебе) и
активную общественную деятельность
в связи с 60-летием Великой Октябрьской
социалистической революции

Декан географического факультета, профессор
А.М. РЯБЧИКОВ
Секретарь парткома
Р.С. ЧАЛОВ
Председатель профкома
Я.Ф. АНТОШКО
Секретарь комитета ВЛКСМ
Ю. ШЕВЕЛЕВ

ORDIN
ПРИКАЗ

Nr. 13-p din 30.01 2006

Despre celebrarea jubileului de 50 ani a
dlui Arcadie Capcelea

Cu ocazia celebrării jubileului de 50 ani a dlui Arcadie Capcelea,

ORDON:

1. Se menționează aportul deosebit a dlui Arcadie Capcelea la dezvoltarea sectorului forestier național, promovarea imaginii pozitive a acestuia la nivel național și internațional, la implementarea și promovarea cu succes a proiectului comun al Agenției „Moldsilva” și Băncii Mondiale – „Conservarea solurilor în Moldova”.
2. De a conferi denumirea de „Arcadie Capcelea” sectorului de pădure cu suprafața de 13,2 ha (teren preluat de la primăria Peresecina, r-nul Orhei) plantat cu specia principală stejar de către întreprinderea pentru silvicultură Orhei în cadrul proiectului „Conservarea solurilor în Moldova” (certificatul se anexează).
3. Direcției fond forestier și paza pădurii (dl P. Rotaru) și Institutului de Cercetări și Amenajări Silvice (dl D. Galupa) de a asigura perfectarea modificărilor de rigoare în materialele de evidență și amenajament silvic.
4. Controlul asupra îndeplinirii prezentului ordin mi-l asum.

Director general

Anatolie Popușoi

DIPLOMA

Se decernează

Arcadie Capcelea

Banca Moldială

***în semn de apreciere
pentru eforturile și contribuțiile
la dezvoltarea durabilă
a sectorului forestier național***

AGENȚIA
MOLDSILVA

Director general ***Ion Lupu***

18 noiembrie 2011

COMITÉ INTERNATIONAL OLYMPIQUE

CERTIFICAT

JUAN ANTONIO SAMARANCH
Président du Comité International Olympique
certifie que

M. .... Arcadie Capolea .....

a participé à

LA COURSE DE LA JOURNÉE OLYMPIQUE

sous les auspices du

Comité National Olympique

de .... République Moldova .....

JUAN ANTONIO SAMARANCH
Marqués de Samaranch

Trofeul Comitetului Internațional
Olimpic „Ecologie, Sport și
Olimpism”, 1993

Fanionul clubului sportiv al
Universității de Stat „M. V.
Lomonosov” din Moscova
cu insignele de campion al
universității, pentru merite sportive
și a titlului de candidat în maștri ai
sportului

INDICE DE NUME

A

Afanasiev, V. – 93, 94, 226
Alaiba, Dumitru – 104, 243
Albu, Viorel – 243
Alcaz, Vasile – 240
Alexei, M. – 84, 86
Andriescu, Ionel – 164, 166
Andrieș, Andrei – 11, 14, 15
Andrieș, Serafim – 25, 39, 40
Anees, Salman – 243
Anusic, Zoran – 53
Apostol, Ion – 240
Arbore, Dan – 303
Arion, Valentin – 44, 46
Arnaut, Nicolae – 240
Atamaniuc, Larisa – 9, 11
Atanasov, Ivan – 238
Așevschi, Valentin – 95

B

Bacal, Petru – 133, 139, (203), 205, 206
Bajura, F. – 93, 94, 226
Barannik, Andre – 35, 98
Barbărasă, Ion – 150, 153
Basarab, Teo – 302, 322
Băbălău, V. – 93, 94, 226
Bejenaru, Elena – 243
Belous, Tatiana – 239, 240
Benu, Andrei – 243
Berg, Leo – (175)
Berman, Mark – 251
Bertholet, Fabrice Karl – 64
Bobeica, Valentin – 225, 228, 234
Boian, Ilie – 73, 243
Boicu, Dumitru – 21
Boincean, Boris – 65
Bologan, Gheorghe – 278
Bonine, John – 251
Bordeianu, C. – 46
Bordeianu, Mircea – 243
Botnari, Fiodor – 152
Bourdeau, Philippe – 212

Braga, Mihai – 151, 154, 157
Brady, Katy – 227
Brezeanu, Gheorghe – 164, 166
Briceag, V. – 178, 267, 268, 269, 270, 271
Brittall, Barbara – 9, 11
Brylski, Ph. – 34, 147
Bucur, Costel – 166, 255, 257, 258
Budeanu, Gheorghe – 307
Budevici, Nicolae – 300
Bularga, Angela – 218
Bulych, Yaroslav – 249
Buzdugan, Vasile – 60, 65

C

Caciuc, Viorica – 305
Caloian, S. – 274
Capcelea, Arcadie – 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 184, 185, 188, 190, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 255, 256, 257, 258, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 310, (311), (312), (314), (318), (319), (320), (321), (322), (323), (324)
Capcelea, Valeriu – 54, 60, 63, 65, 67, 69, 70, 71, 72, 108, 109, 110, 114, 151, 154, 156, 157, 158, 159, 162, 165, 168, 169, 170, 171, 172, 173
Capcelea, Victor – 65, 168, 169, 207, 208
Capița, Ionel – 52, 256
Casey-Lefkowitz, Susan – 227
Castren, Tuukka – 64
Cerna, Marta – 227
Cheatle, Marion – 223
Chică, Valeriu – 21
Chirică, Lazăr – 249
Chircă, Sergiu – 134
Chirita, Tatiana – 225

Chistruga, Marcel – 66
Cibotaru, A. – 228, 230
Ciobanu, Maria – 320
Ciobanu, Valeriu – 284
Clarke, Robin – 223, 224
Coca, M. – 228
Cocîrță, Petru – 30
Cojocaru, Maria – 320
Cojocaru, Mircea – 43, 158, 161, 164
Colesnic, Iurie – 320
Colleye, Pierre Olivier – 49
Colțun, Maricica – 160, 161, 163
Conovalov, V. – 264
Constantinov, Tatiana – 25, 90, 263
Corbu, Haralambie – 11
Corobca, Liliana – 106
Cotorobai, M. – 20
Costea, Antoanela – 166, 255, 258
Cotruță, Victor – 234, 287
Cozari, Tudor – 71, 250
Cucereanu, Radion – 279
Cuciurean, Alina – 258
Cucu, Cătălina – 310
Curto, Stefano – 66

D

Dragancea, Tudor – 306
Drăgan, A. – 180
Dediu, Ion – 10, 34, 123, 178, 214, 218, 228, 230, 267, 268, 269, 270, 271
Dediu, Sergiu – 15
Demkine, Volodymyr – 223
Drucioc, Stela – 44
Drumea, Dumitru – 218
Druță, Oxana – 105
Duca, Gheorghe – 160, 161, 163, 234, 235, 318

E

El-Habr, Habib – 223
Efros, V. – 210
Enciu, Nicolae – 323, 324
Eșanu, Anatol – 156
Eșanu, Andrei – 320

F

Fan, Qimiao – 53, 64
Fandofan, Sergiu – 18, 19, 128

Fernandez, Norberto – 223

Filip, Iulian – 320

Furdui, Teodor – 319

G

Galben, Svetlana – 248

Galben-Panciuc, Zinaida – 248

Galupa, Dumitru – 45, 147, 152

Gavriliță, A. – 139

Gayton, Sarah – 233

Gâlcă, Gavriil – 90

Georgieva, Sophia – 247, 262

Gheorghită, M. – 23

Gladun, Eugen – 21

Glazovsky, N. – 97

Golenco, Tamara – 14, 15

Golubev, G. – 97

Gorincioi, Daniela – 308

Grechianii, Zinaida – 45

Greșdeanu, Tudor – 156

Gros, F. – 217

Gudym, Anatol – 9

Gulea, Aurelian – 160, 161, 163

Gumeniuc, I. – 256

H

Haapaniemi, Ulrika – 104, 243

Haavisto, P. – 138

Hrișcev, Eugen – 134

I

Iacovlev, V. – 85, 87,

Iașchevici, Iadviga – 156

Iftodi, Mihai – 43

Iliescu, V. – 256

Iordanov, Iordanca-Rodica – 73

J

Jendroska, Jerzy – 227

Jijelava, David – 262

Jikia, Liana – 262

Jolondcovschi, Alexandru – 39, 40, 141, 225

K

Kakuyo, Bob – 223

Kalali, Hossein – 243

Kapanadze, Darejan – 262

Karimov, Kh. – 236, 237

Kazanțev, Olga – 218, 263, 264, 265, 266
Kiss, Agi – 49
Kullerud, Lars – 224
Klees, Rita – 35

L

Lamb, Robert – 223
Leonova, Tatyana – 53
Lizov, E. – 154, 157
Lozan, Angela – 218
Lozan, Aurel – 52, 61, 166, 245, 258
Luchian, Tatiana – 320
Lukic, Jelena – 262
Lupașcu, Mihail – (195)
Lupu, Ion – 52
Lupușor, Gheorghe – 39, 40

M

Machircă, Stela – 95
Matei, Constantin – 205, 206
Matvei, Valeria – 320
Mârlean, N. – 130
Melnic, Dan – 310
Melu, Radu – 255, 257
Mihailescu, Constantin – 238
Miron, Aliona – 152
Mitchell, Andrew – 58, 61, 62, 163
Mîțu, Vitalia – 160, 161, 163
Morozenco, Elena – 234
Moșanu, V. – 214
Mucilo, M. – 264, 265, 266
Murariu, Cătălina – 255, 257, 258
Murariu, Dumitru – 164, 166
Mustea, Mihai – 18, 19
Musteață, Dumitru – 286

N

Nadchernicinâi, Mihai – 43
Negru, Alexandru – 96
Negru, Andrei – 33, 34, 36, 96
Nizeica, Claudia – 289
Nunes, Antoine – 249

O

Ojog, Grigore – 11, 15
Ojovanu, Vitalie – 156
Orheianu, Șerban – 290, 301

Osiuk, Vladimir – 31

P

Paladi, Gheorghe – 15

Palancean, A. – 256

Papuc, Mihai – 62

Pascaru, Ana – 173

Pavlenko, Sonia – 258

Perciun, Andrei – 173

Perrin, Nicolas – 247

Pezzini, Diane – 15

Pintilei, Elena – 320

Pistru, E. – 32

Platon, Ion – 152

Pleşca, Valentin – 150, 153

Pop, Laura – 105

Popa, Bogdan – 61

Popescu, Leontin – 156

Popovici, I. – 93, 94, 226

Porucic, Tiberiu (Teodor) – (175)

Proca, Ion – 291, 295

Pruteanu, Valeriu – 277

R

Rădăușan, Sergiu – 11

Reniță, Alecu – 314

Reniță, Paraschiva – 297

Rinnerberger, Nina – 58, 61, 62, 163

Roberts, Dawn – 47

Roe Ward, Dilys – 223

Rott, Oksana – 249

Rotari, Alexandru – 178

Rotaru, I. – 267, 268, 269, 270, 271

Rotaru, Petru – 245

Rudko, Gheorghe – 31

Rusandu, Ion – 48, 108

Rusu, Gheorghe – 180

S

Safarov, Neimatullo – 236, 237

Sarmaniuc, Gheorghe – 276

Scobioală, V. – 128, 179, 184, 185

Secara, V. – 210

Sergentu, Efimie – 214, 218

Simionescu, D. – 124

Sireteanu, Dumitru – 218

Sîrodoev, G. – 264, 265, 266

Sliusari, S. – 209

Smaling, Eric – 239, 240

Snop, Vasile – 311

Sochircă, Vitalie – 250

Sofroni, Valentin – 207, 208

Sprinceană, G. – 209

Stanca, Gabriela – 276

Stanners, David – 212

Stec, Stephen – 227

Stratan, N. – 228

Strișca, T. – 267

Ș

Șalaru, Gheorghe – 249

Șerban, Nina – 280, 285, 288, 298

Șișcanu, Ion – 71

Șveț, Natalia-Maria – 320

T

Талмач, Ион – 152

Tankosic, Kelly – 233

Tealuță, Alexandru – 30, 33, 34, 36, 96, 160, 161, 163

Temple, Winston – 9, 11, 15

Teutu, Aliona – 248

Tiongson, Erwin – 47

Toderaș, Ion – 43, 164, 166

Todoroi, Dumitru – 134

Tomlinson, Kevin – 262

Tofan, Eugenia – 319

Trofim, V. – 124

Ț

Țeriș, Ștefan – 287, 292, 312

Țirdea, Teodor – 60, 156

U

Ungureanu, Laurenția – 164, 166

Ursu, Andrei – 25

Ursul, Arcadie – 48

Ursu, Valentina – 306

V

Vasilos, V. – 154, 157

Vdovii, Gheorghe – 278

Vijgen, John – 150, 238

Vladicescu, Veaceslav – 160

Volontir, Valeriu – 296

Von Ritter, Konrad – 100
W
Wasilewski, Marek – 148, 234
X
Xenofontov, Ion Valer – 324

*****

A
Абдулин, Стефани – 42
Б
Баранник, Андрей – 37
Бондарева, Светлана – 293
Борозин, М. Л. – 317
Ботя, В. – 88
Бричаг, В. – 272, 275
Брыльски, Филипп – 42
Брума, И. – 144
Бряхнэ, Елена – 253
Букур, Костел – 259
Булич, Ярослав – 253
Бурцев, Сергей – 41, 325
Бутаков, Г. – 79
В
Великова, Т. – 162
Вон Риттер, К. – 41, 101, 102,
Высторобец, Е. – 59, 155
Г
Галбен-Панчук, Зинаида – 252
Галбен, Светлана – 252
Галупа, Думитру – 51
Грубый, Л. – 309
Д
Дедиу, Ион – 272
Добрынина, Татьяна – 294
Долбокова, Дафина – 260
Дэвис, Ирина – 260
Е
Ентелис, Г. – 116
Ж
Жантован, М. – 309
З
Зава, Т. – 88

И

Иванов, А. – 155

Исакова, Г. – 59

Искоян, А. – 59

К

Капчеля, Аркадие – 1, 2, 4, 5, 13, 37, 41, 42, 51, 59, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 88, 101, 102, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 140, 144, 155, 167, 182, 183, 186, 187, 189, 191, 211, 252, 253, 254, 259, 260, 261, 272, 275, 283, 293, 294, 309, (313), (315), (316), (317), (325)

Касымов, В. – 88

Киоссе, Н. – 283

Клис, Рита – 37

Козарь, Тудор – 254

Костя, Антоанела – 259

Константинов, Татьяна – 75, 76, 122

Кучурян, Алина – 259

Л

Леваднюк, А. – 5, 76, 80, 81, 82, 83, 117, 119, 120, 122

Лозан, Аурел – 259

М

Мелу, Раду – 259

Мицул, Е. – 5, 80, 82

Мурариу, Кэтэлина – 259

Мухамедова, Тахмина – 260

О

Осиюк, Владимир – 4, 13

П

Прока, В. – 75, 76, 78

Р

Ротарь, И. – 272

Рязанцев, Сергей – 315

С

Сибирский, К. – 115, 118

Симонов, Ю. Г. – 4

Скобиоалэ, В. – 182, 186, 187

Сластихин, В. – 75, 76

Слюсарь, С. – 211

Сокиркэ, Виталие – 254

Спрынчянэ, Г. – 211

Сударев, А. – 13

Сыроедов, Г. – 82, 83

Т

Талмач, Ион – 51

Твердохлиб, Василь – 313

Теугу, Альона – 252

Тодераш, И. – 140, 144

Тромбицкая, Юлия – 260

Тромбицкий, И. Д. – 175

Ф

Федотова, Л. – 162

Х

Хирвонен, Юрки – 260

Ц

Цапеш, Валентина – 253

Ч

Чернов, Г. – 83, 120

Ш

Шалару, Георге – 253

Я

Яшков, И. – 155

INDICE DE PERIODICE

A

Adevărul – 304

Akademios – 113, 114, 318, 324

Ave Natura – 273

B

Buletinul Academiei de Științe a Moldovei : Seria Științele Vieții – 112

C

Cadran Ecologic : (ediție specială a săptămânalului Viața Satului) – 277

Columna – 190

E

Ecomold – 278

Environment for Europe Newsletter – 194

F

Făclia – 181

Flux : Cotidian Național – 285

G

Glasul Națiunii – 296

L

Luceafărul – 284

Literatura și Arta – 180, 319

M

Mediul Ambient : Revistă științifică, de informație și cultură ecologică – 107, 109, 111,

Moldova : Revistă social-culturală – 192

Moldova Suverană – 177, 195, 267, 270, 289

N

Natura : Publicație de supraviețuire prin ecologie, turism și inteligență – 193, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 276, 280, 281, 282, 286, 287, 288, 290, 291, 292, 295, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 307, 311, 312, 314, 322

Natura și Omul – 279

R

Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice – 108, 110

Revista Literară – 323

S

Sfatul Țării – 268, 274

Share : People, Perspectives, Skills, Knowledge, Learning – 201

Sport. Turism – 188

T

Tineretul Moldovei – 271

V

Viața Satului – 178

Vocea Poporului – 179, 184, 185, 269

W

World Bank Europe and Central Asia Sustainable Development Department :
ECA ENB Newsletter Summer 2023 – 321

*****

A

Аргументы и Факты в Молдове – 293

B

Вестник межпарламентской асамблеи (Санкт-Петербург) – 191

Г

Голос Народа – 182, 186, 187, 272

К

Кишинёвский Обозреватель – 283

M

Молдавские Ведомости – 316

H

Независимая Молдова – 275, 294

C

Советская Молдавия – 176

Спорт. Туризм – 189

Ф

Факел – 183

INDICE DE TITLURI

A

- Aceleași griji, europene – 277
- Agenția Ecologică Chișinău – 18
- Analysis of Gaps between National Legislation of Georgia and World Bank Environmental and Social Framework : [Study] – 262
- Analytical study on wood consumption in the Republic of Moldova – 246
- Aplicarea principiului ecologic în agricultură – 195
- Aportul Comisiei pentru Ocrotirea Naturii a Academiei de Științe a RSSM (1957–1980) la constituirea Sistemului de Protecție a Mediului în Republica Moldova – 114
- Arcadie Capcelea : [geograf, doctor în științe geografice, pedagog, cercetător științific, doctor habilitat în managementul ecologic, ex-ministru al Mediului din Republica Moldova] – 320
- Arcadie Capcelea, 60 de ani de la naștere – 308
- Armonizarea sistemului național de evaluare de mediu la cerințele comunitare: provocări și direcții de dezvoltare – 158
- Asigurarea juridică – 84
- Avem o șansă uriașă : să n-o ratăm – 204

B

- Bazele geologiei ecologice a Republicii Moldova – 31
- Bazele managementului ecologic – 65
- Belarus, Moldova and Ukraine : Investors' guidebook for environment, health and safety – 20
- Biological Diversity Conservation : National Strategy and Action Plan – 34
- Biomasa și utilizarea ei în scopuri energetice – 46

C

- 5 Iunie : Ziua Mondială a Mediului. Necesitatea unei zile a purificării noastre – 295
- Calitatea mediului în Republica Moldova : Starea actuală și tendințele evoluției – 136
- Calitatea mediului și sănătatea populației în Republica Moldova : Primul Raport Național al Republicii Moldova – 21
- Care-i situația la noi? – 177
- Cartea Roșie a Republicii Moldova, ed, a 2-a – 228
- Cartea Roșie a Republicii Moldova, ed, a 3-a – 230
- Ceasul timpului pierdut s-a oprit – 284
- Cel mai de preț patrimoniu – 178
- Centrul Regional de Mediu – Moldova : Raport anual 2000 – 229
- Codul Funciar și Ecologia – 267
- Compania „REDECO” Ltd sfidează Legislația ecologică a Republicii Moldova – 280

Concepția protecției Mediului în Republica Moldova : [aprobată la 20 aprilie 1995] – 8
 Concepțiile religiei creștine cu privire la raportul dintre om și natură – 173
 Conformarea și motivația ecologică – abordări conceptuale – 156
 Conservarea patrimoniului național și cultural național – probleme și perspective – 145
 Conservarea patrimoniului natural și cultural național : probleme și perspective – 197
 Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului – 221
 Country partnership strategy for the Republic of Moldova for the period FY 14-17 : Report – 53
 Culturi energetice lemnoase cu ciclu scurt de producție : Ghid etnic – 256
D
 Dacă nu poți construi, cel puțin nu dărâma – 301
 Danube pollution reduction Programme : Planning Workshop, 27–30 July 1998, Chișinău, Republic of Moldova – 218
 De ce are nevoie Arcadie Capcelea de gradul științific de doctor habilitat și de ce unii vor să fie anulat gradul științific de doctor habilitat? – 319
 De la instabilitate și incertitudine – la o politică eficientă de supraiețuire – 184
 Degradarea solurilor și deșertificarea = Деградация почв и опустынивание – 25
 Deschid ușile demnitarilor numai cu argumente – 296
 Dezvoltarea durabilă : abordări metodologice și de operaționalizare – 48
 Dezvoltarea unei Politici Comune de Mediu în Comunitatea Statelor Independente (CSI) și Mongolia – 19
 Dimensiunea etică a dezvoltării durabile – 159
 Dimensiunea etică a naturii : Suport didactic pentru profesori în procesul promovării orelor ecologice în școală – 63
 Dimensiuni teoretico-metodologice și aplicative ale managementului ecologic – 108
 Dimineața cu Radio Moldova din 20 septembrie 2024 – 310
 Din dor și dragoste pentru veșnicia naturii – 314
 Direcțiile activității ministeriale – 297
 Discutând, să găsim adevărul – 278
 Dreptul ecologic – 26
 Dreptul publicului de a participa la luarea deciziilor legate de mediu – 198
E
 E necesar să conștientizăm că avem prea puține resurse naturale – 285
 E necesar să realizăm, că avem prea puține resurse naturale – 298
 E nevoie de susținerea comunităților – 303
 Ecologia și Protecția Mediului Înconjurător în Republica Moldova – 209
 Ecologia și tineretul – 188

Ecologizarea producerii în Republica Moldova – politici și realizări – 126
 Educație ecologică : Suport didactic pentru clasele 1-4 – 248
 Educație ecologică : Suport didactic pentru clasele 5-9 – 250
 ENA-FLEG process in ENA countries : Session 2 – 99
 Environment : Pre-disaster Situation, Flood Impact on the Sector, Damage and losses, Recovery and Reconstruction Needs – 104
 Environment for Europe : Astana Water Action (AWA) – 244
 Environment for Europe : Report of the fifth ministerial Conference "Environment for Europe" – 232
 Environment in the Transition to a Market Economy Progress in Central and Eastern Europe and the New Independent States – 222
 Environmental Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters : Aarhus, Denmark, 25 june 1998 – 219
 Environmental Impact Assessment (EIA) Systems in Europe and Central Asia Countries – 35
 Environmental management in federal systems : Canada, Germany, and United States – 100
 Environmental Performance Review. Federal Republic of Yugoslavia – 233
 Etica ecologică : bazele armonizării relației morale a omului cu mediul înconjurător – 67
 Europe's environment: the Dobříš assessment – 212
 Evaluarea de mediu – 43
 Evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în Republica Moldova – 130
 Evoluția abordărilor ideologice a problemelor mediului înconjurător pe parcursul existenței Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste – 172
 Evoluția paradigmelor managementului ecologic, 2011 – 151
 Evoluția paradigmelor managementului ecologic, 2012 – 154
 Evoluția și etapele principale ale formării sistemului ariilor protejate în Republica Moldova – 171
 Evoluții în gestionarea politicii de mediu – 286
 Expertii Băncii Mondiale elaboreaza Nota de Politici Forestiere – 305
F
 Felicitare cu Anul Nou – 193
 First National Communication of the Republic of Moldova under the United Nations framework Convention on climate change – 225
 Forestry : Natural Resources Management – 103
G
 Gânduri la început de drum – 287
 Gânduri la răscrucea veacurilor – 299
 Geografia : (Programa provizorie pentru școala medie) – 210
 Geonomie vs Geografie și Geologie : confuzie sau noi oportunitati pentru

dezvoltare? – 113

Gestiunea protecției mediului și problemele de perfecționare a ei în Republica Moldova – 123

Ghid pentru elaborarea și promovarea proiectelor CDM [Clean Development Mechanism] de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră – 44

Global Environmental Outlook – 3 (2000) : Past, present and future perspectives – 223

Global Environmental Outlook – 3” [2000] : Raportul Programului Națiunilor Unite pentru Mediu privind stărea mediului global – 224

H

Hartă : Republica Moldova. Conservarea biodiversității, 1998 – 265

Hartă : Republica Moldova. Conservarea biodiversității, 1999 – 266

Hartă economică : Dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova – 264

Hărți. Atlase. Planșe : Republica Moldova : Mediul Inconjurator – starea și dinamica – 263

Hărtoapele Moldovei – 6

I

Impactul antropic asupra mediului din Podișul Moldovei de Nord (începând cu anul 1990) : Autoreferat – 208

Impactul antropic asupra mediului din Podișul Moldovei de Nord (începând cu anul 1990) : Teză – 207

Indicatorii de mediu în evaluarea regională a impactului antropic – 168

Influența Servicului Antigrindină asupra schimbărilor din atmosferă – 273

Influența surselor de poluare asupra calității apelor râului de frontieră Prut – 124

Institutional System and Ecologic Management – 85

Integrarea ecologică europeană : Un mediu pentru Europa – 27

Integrarea schimbărilor climatice în procedurile naționale ale evaluării de mediu – 174

Integrated safeguards datasheet appraisal stage : Report – 49

Integrating biodiversity conservation in road rehabilitation projects in Moldova – 160

Integrating climate change in environmental assessment in the Republic of Moldova – 164

Istoria ecologică a Republicii Moldova – 322

Istoria ecologică a Republicii Moldova : Evoluția interacțiunilor omului și naturii – 69

Istoria ecologică a Republicii Moldova : Evoluția organizării și administrării protecției mediului – 70

Istoria ecologică a Republicii Moldova : personalități marcante – 71

Istoria ecologică, o nouă ramură a științei istorice – 323

Istoria ecologică, o nouă ramură a științei istorice – 324

Istoria ecologică regională : Contribuții la fundamentarea teoretică – 72

Istoria protecției mediului în Republica Moldova : Suport de curs – 74

Î

Împădurirea terenurilor degradate din Republica Moldova – 147

Introducere în etica ecologică – 60

J

Justificarea acestui tranzit solicită modificări în legislație – 288

L

Legal Support – 86

Legislația de Mediu a Uniunii Europene – 32

Legislația Republicii Moldova despre accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului – 22

Legislația silvică a Republicii Moldova : Protecția Mediului Ambiant și folosirea Resurselor Forestiere – 245

Londra 99 : a III-a Conferință Ministerială Pan-Europenă „Mediul și Sănătatea” – 196

M

Mainstreaming biodiversity conservation into environmental assessment process – 161

Managementul ecologic : fundamentarea teoretică și evoluția paradigmelor – 54

Managementul ecologic : fundamentarea teoretică și particularitățile lui în tranziția economică : Autoreferat – 3

Managementul ecologic : Noi tendințe și abordări – 165

Managementul ecologic: un nou mecanism de administrare a relațiilor mediu-societate – 318

Managementul ecologic al SUA : Realizări, probleme și perspective – 137

Managementul ecologic în tranziția economică : Cazul Republicii Moldova – 55

Managementul ecologic la diferite niveluri : Particularitățile și căile de armonizare – 56

Managementul Riscului Hazardurilor : abordarea integrativă a Băncii Mondiale – 107

Mediul aparține întregii omeniri – 199

Mediul Înconjurător pentru Europa : (realizări, probleme, perspective) – 38

Mediul și protecția lui – 106

Metode și mijloace de studiu ale managementului ecologic – 110

Misterul Programului Ecologic – 185

Moldova: Policy Notes for the Government – 241

Moldova - Paths to sustained prosperity : a systematic country diagnostic : Report –64

Moldova – zonă a dezastrului ecologic? – 179

Moldova în procesul FLEG de perfecționare a guvernării și aplicării Legislației Forestiere – 152

Moldova Policy Notes 2021 : Sectoral recommendation [Report] – 66
Moldova's key environmental challenges – the view of development partners
Moldovan's key environmental challenges – the view of development partners
– 170
Moldova's major environmental challenges and their impacts on sustainable
development – 112
Moldova Policy Notes 2021 : Sectoral recommendation [Report] – 66

N

National Human Development Report for the Republic of Moldova – 14
National Human Development Report for the Republic of Moldova (Revised
version) – 9
National Strategy for Sustainable Development : Republic of Moldova :
Capacity 21 – 226
Natural Capital : Chapter III – 93
Ne aflăm în fața unei catastrofe naționale. Suntem în stare s-o evităm? – 268
Ne aflăm la început de cale – 276
New challenges and priorities in the environmental sector in a changing
Europe – 138
New environmental priorities in changing Europe – 194
New partnerships reawake ancient respect for nature : Conservation has deep
roots in Moldova – 201
New Regional Environmental Centers : A Feasibility Study – 220
Noi și mediul în care trăim – 28

O

O publicație atrăgătoare – 202
Obsolete Pesticides in Central and Eastern European, Caucasus and Central
Asia Region – 238
Opțiunea Ministrului Mediului Ambiant favorabil locuitorilor țării – 289
Ozonul atmosferic și viitorul umanității – 279

P

Parteneriat ecologic la Chișinău – 290
Pădurea în contextul dezvoltării durabile : Material didactic pentru profesori
și elevi, 2015 – 255
Pădurea în contextul dezvoltării durabile : Material didactic pentru profesori
și elevi, 2016 – 257
Persistent Organic Pollutants stockpiles management and destruction in
Moldova – 153
Perspectivele integrării ecologice europene – 29
Pesticidele expirate îngrijorează Chișinăul – 304
Planul Național de acțiuni în domeniul protecției mediului – direcțiile
principale și problemele prioritare – 127
Policies, tools and scenarios [Chapter VI] – 94
Politica de mediu în contextul dezvoltării durabile – 141

Politica de mediu în contextul dezvoltării durabile a localităților – 142
 Politici ecologice : (Manual universitar) – 68
 Probleme de bază ale protecției mediului înconjurător în Republica Moldova – 125
 Problemele perfecționării Legislației de Mediu și armonizării ei cu Legislația Uniunii Europene în Republica Moldova – 146
 Problems and achievements of the sustainable development and international cooperation in the Republic of Moldova – 131
 Productivitatea rurală în Moldova – gestiunea vulnerabilității naturale – 239
 Programul de conservare a solului din bazinul hidrografic al râului Lăpușna pentru reducerea poluării cu nutrienți a resurselor de apă – 39
 Programul regional ENPI FLEG Moldova – 242
 Proiectul Codului Funciar e imperfect – 269
 Proiectul Codului Funciar și Ecologia – 270
 Proiectul Codului Funciar și Ecologia – 271
 Promotion of Cleaner Production Strategy in Moldova – 234
 Protecția mediului în Republica Moldova : realizări, probleme, perspective – 134
 Protecția mediului între economie, geografie și ecologie – 203
 Protecția Mediului și amenajarea teritoriului sunt organic legate – 302
R
 Raportul național asupra dezvoltării umane în Republica Moldova – 1996 – 15
 Războiul nedeclarat continuă – 180
 Reflecții asupra definiției și principiilor politicii ecologice – 111
 Regionarea geografică, optimizarea utilizării și protecția mediului în lucrările lui Vasile Proca – 90
 Regionarea geografică și organizarea protecției mediului – 132
 Republic of Moldova : FLEG Process and climate change – 166
 Republic of Moldova : Forest Policy Note – 62
 Republic of Moldova – Country profile implementation of Agenda 21 – 16
 Republic of Moldova : Environmental Performance Reviews – 249
 Republic of Moldova: Forest Policy Note : Report – 58
 Republic of Moldova : National Environmental Action Plan – 213
 Republic of Moldova : National Human Development Report, 1996 – 215
 Republic of Moldova : National implementation plan for the Stockholm Convention on persistent organic pollutants – 235
 Republic of Moldova : Post Disaster Needs Assessment Floods 2010 : Report – 243
 Republic of Tajikistan : Second National Report on biodiversity conservation in Tajikistan – 236
 Republic of Tajikistan : Third National Report on biodiversity conservation in Tajikistan – 237
 Republica Moldova : Notă privind politica forestieră – 61

Republica Moldova. Primul Raport Național cu privire la Diversitatea Biologică – 30

Republica Moldova : Programul Național strategic de acțiuni în domeniul Protecției Mediului Înconjurător – 10

Republica Moldova : Raportul Național asupra dezvoltării umane – 1995 – 11

Republica Moldova pe calea dezvoltării durabile – 7

Republica Moldova pe calea dezvoltării durabile – realizări și probleme – 12

Republica Moldova s-a înscris definitiv în circuitul de valori al Europei – 300

Respectarea mecanismului Sistemului de Control Ecologic de Stat în Republica Moldova (pe baza materialelor AEZ Edineț) – 95

Responsabilitatea morală și libertatea ecologică în contextul societății bazate pe cunoaștere – 162

Resursele minerale ale podișului Moldovei de Nord și impactul antropoc – 169

Revenind sub semnul sacralului – 200

Risk hazards management – the world bank intergrated approach – 149

Rolul autorităților locale în protecția mediului și gestionarea resurselor naturale : Ghid practic – 23

Rural Productivity in Moldova – Managing Natural Vulnerability : Report 23 May 2007 – 45

Rural productivity in Moldova – Managing natural vulnerability – 240

S

Să facem Europa aici, la noi acasă” : La sfârșit de săptămână cu EL – 306

Sănătatea noastră este serios afectată de calitatea mediului – 291

Sărbătoarea Națională „Un arbore pentru dănuirea noastră – 311

Scopurile și obiectivele politicii ecologice în contextul tranziției către economia de piață a Republicii Moldova – 91

Semnificația Conferinței Ministeriale Pan – Europene de la Aarhus – 292

Semnificația Conferinței Ministeriale Pan – Europene de la Aarhus – 312

Serbia and Montenegro : A country environmental analysis – 40

Sistemul evaluării de mediu – 73

Sistemul instituțional și managementul ecologic – 87

Sistemul managementului ecologic – 57

Stagiarea în SUA m-a apropiat de soluționarea problemelor supraviețuirii patrimoniului nostru natural – 281

Starea actuala și politica mediului înconjurător în Republica Moldova – 128

Starea ecologică și activitatea de protecție a Mediului Înconjurător în Republica Moldova – 190

Starea și protecția mediului în Republica Moldova – 214

Strategia de parteneriat cu țara pentru Republica Moldova, perioada AF09-AF12 : Raport – 47

Strategia de parteneriat cu țara pentru Republica Moldova, perioada AF14-17 – 247

Strategia Națională în domeniul conservării diversității biologice în Republica

Moldova – 96

Strategia Națională și planul de acțiune în domeniul conservării diversității biologice, Republica Moldova, 2001 – 33

Strategia națională și planul de acțiuni în domeniul conservării diversității biologice, 2002 – 36

Strategia și politica de mediu în Republica Moldova și perspectivele perfecționării ei – 92

Strategia și politica de mediu în Republica Moldova și perspectivele perfecționării ei – 143

Strategy for Sustainable Development of the Republic of Moldova – 97

Strengthening environmental protection and disaster risk management : Water Resource Management – 105

Strengthening sustainable forest management in Moldova – 163

Studiu analitic privind consumul de masă lemnoasă în Republica Moldova – 52

Studiul calității apei potabile în zona rurală – 217

Studiul economico-geografic al gestiunii protecției mediului înconjurător în Republica Moldova : Teză – 205

Studiul economico-geografic al gestiunii protecției mediului înconjurător în Republica Moldova : Autoreferat – 206

Summitul de la New-York – un pas în dezvoltarea ideilor Conferinței de la Rio de Janeiro din 1992 – 282

Sustainable pest management : The World Bank's policies and approaches – 150

T

Tendențele de modificare a structurii și dinamica consumului resurselor acvatice în economia națională – 133

Tendențele și provocările actuale ale guvernării ecologice – 157

The Aarhus Convention: An Implementation Guide – 227

The Aarhus Convention An Implementation Guide – 251

The Forest within the Context of Sustainable Development : Teaching material for teachers and students – 258

The influence of World Bank OP 4.01 and EU Directive 97/11/EC on EIA Development – 98

The Legislative base for the environmental protection of The Republic of Moldova – 129

The Republic of Moldova : Climate Change and Agriculture : Country Note – 50

The Republic of Moldova : National Strategic Action Plan for Environmental Protection – 216

The Republic of Moldova on the way to the sustainable development – 17

Tiberiu (Teodor) Porucic (1878–1954) și aportul lui la cercetarea aturii Basarabiei – 175

Toasting to 22+ years of Arcadie Capcelea's Tenure at the World Bank – 321

U

Un Mediu pentru Europa : Convenția privind Accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în Domeniul Mediului –24

Un obiect dat uitării? – 181

Un preludiu pentru Conferința de la Florida – 274

United Nations : Report of the World Summit on Sustainable Development, Johannesburg, South Africa, 26 aug. - 4 sept. 2002 – 231

Unele aspecte ale fundamentării teoretice a sistemului managementului ecologic – 109

Unele aspecte ale perfecționării gestionării resurselor acvatice în Republica Moldova – 139

United Nations Development Program : „State building and integration of society” – 89

W

World Bank : Financing Pollution Prevention and Cleaner Production Projects – 148

Z

Zestrea urmașilor – 192

*****

A

Актуальные проблемы восстановления, сохранения и рационального использования биоразнообразия реки Днестр – 144

Анализ современного динамического состояния овражно-оползневых комплексов гыртопов Кодр – 119

Антология интерэкоправа – 59

В

Взаимодействие эрозионных и оползневых процессов в гыртопах Кодр – 78

Влияние хозяйственной деятельности на устойчивость оползнеопасных территорий – 80

Г

Геоморфологический анализ эрозионно-оползневых цирков Кодр Молдавии : Диссертация –1

Геоморфологический анализ эрозионно-оползневых цирков Кодр Молдавии : Автореферат – 2

Д

Достижения географии и перспективы ее развития – 122

Е

Если не принять мер, программу ждёт горькая участь – 275

З

Загадка Экологической Программы – 186

Защищать природу дешевле чем платить за её ущерб – 293

Знай наших ! Аркадие Капчеля – 325

И

Изучение геоморфологического строения и развития гыртопов Кодр как основа функционирования агроэкосистем – 77

Инвестиции в экологию нужны, но главное изменить менталитет людей – 294

История формирования оползнеопасных территорий Молдавии – 81

К

К вопросу изучения гыртопов как оползнево-эрозионных морфосистем – 75

К методике составления общей морфометрической карты оценки условий строительства – 76

Кишинев : эколого-географические проблемы – 211

Классификация эрозионно-оползневых цирков Кодр – 121

Л

Лес в условиях устойчивого развития : Учебный материал для преподавателей и обучающихся – 259

М

Молдова – зона экологической катастрофы? – 182

Морфометрический анализ эрозионно-оползневых цирков Кодр Молдавии – 118

Н

Незадолго перед парламентскими каникулами в Молдове разразился политический скандал – 313

Некоторые особенности функционирования оползнево-эрозионных морфосистем в связи с освоением и мелиорацией земель в Кодрах – 115

Р

Рельеф и экзогенные процессы Кодр Молдавии – 4

Республика Молдова : Обзоры результативности экологической деятельности : Третий обзор – 253

Республика Молдова : сельскохозяйственные субсидии и их воздействие на окружающую среду – 135

Российское Экологическое Общество – 317

С

Саморегулирование экзогенных процессов в эрозионно-оползневых морфосистемах Кодр Молдавии – 79

О науке география в Молдавии – 183

Обзор систем экологической оценки : Российский и международный опыт – 41

Оползнеопасные территории Молдавии и их рациональное использование – 5

Организация и ведение мониторинга опасных геологических процессов – 13

Основные особенности загрязнения окружающей среды в Республике Молдова – 88

Основные этапы развития Гыртопов Кодр – 117

Особенности развития экзогенных процессов в гыртопах Кодр Молдавии – 115

От нестабильности и неуверенности – к эффективной политике выживания – 187

От экологической оценки к оценке устойчивости – 155

Охрана окружающей среды в странах с федеральным устройством : Канада, Германия, и США – 101

Охрана Окружающей Среды Республики Молдова до 2005 года – 191

П

Повышение устойчивости предприятий в рамках бассейнового подхода [Сессия 3] – 167

Повышение устойчивости предприятий в рамках бассейнового подхода [Сессия 3] – 261

Поддерживаемый ВБ проект конкурентоспособного сельского хозяйства будет расширен – 309

Практика государственного управления в сфере охраны окружающей среды в странах с федеральным устройством : Канада, Германия и США – 102

Природа и человек : Равновесие – 176

Природные факторы, предрасполагающие территорию Молдавии к проявлению оползневой опасности – 82

Проблемы и перспективы сохранения биоразнообразия экосистем бассейна Днестра – 140

Проект Земельного Кодекса несовершенен – 272

Проекты МЧР в области облесения : Опыт Республики Молдова – 51

Р

Развитие склоновых процессов на территории Молдавии – 120

Районирование территорий республики по оползневой опасности – 83

С

Системы оценки воздействия на окружающую среду в странах Европы и Центральной Азии – 37

Стратегия сохранения биоразнообразия для региона Европы и Средней Азии – 42

Т

Таджикистан : Обзоры результативности экологической деятельности : Третий обзор – 260

У

У Регионального центра по защите окружающей среды РМ (REC-

Moldova) появились пять новых соучредителей – 315

Э

Экологическое воспитание : Учебное пособие 1-4 классы – 252

Экологическое воспитание : Учебное пособие 5-9 классы – 254

Экология и молодёжь – 189

Экология превратилась в экономическую проблему – 283

Эксперты из 13 стран обсуждают в Кишинэу проблемы менеджмента
лесных ресурсов – 316

INDICE ALE CONFERINȚELOR ȘTIINȚIFICE

A

Administrarea resurselor de apă și pământurilor irigabile în noile condiții economice : Rezumatele comunicărilor Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Apele Moldovei”, Ediția a 3-a, 25-26 februarie 1998, Chișinău, Republica Moldova / redactor: A. Gavriliță ; Ministerul Agriculturii și Alimentației a Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1998. – 139

Anul 1995 European de Conservare a Naturii în Republica Moldova : Rezumatele comunicărilor Conferinței Internaționale Științifico-Practice, 12-13 octombrie 1995, Chișinău, Republica Moldova / Departamentul de Stat al Republicii Moldova pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1995. – 126, 127, 128

B

Bilanțul activității științifice a Universității de Stat din Moldova pe anii 1998/1999 : Rezumatele comunicărilor Conferinței corpului didactico-științific, 27 sept.-2 oct. 2000, Chișinău, Republica Moldova / Universitatea de Stat din Moldova [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 146

C

Conservarea biodiversității bazinului Nistru : Materialele Conferinței Internaționale Științifice, 7-9 octombrie 1999, Chișinău, Republica Moldova / Societatea Ecologică «BIOTICA» [et al.]. – Chișinău : F.E.P. „Tipografia Centrală”, 1999. – 272 p. – 144

Conservation of plant diversity: The materials of the International Scientific Symposium, 28-30 september 2015, Chișinău, Republic of Moldova (Dedicated to the 65-th anniversary of the Botanical Garden (Institute) of the Academy of Sciences of Moldova) / program committee: G. Duca, Aurelian Gulea, Alexandru Teleuță [et al.]; coordinator: Alexandru Teleuță, Maricica Colțun, Vitalia Mîțu [et al.]; Academy of Sciences of Moldova. – Chișinău : Artpoligraf, 2015. – 128 p. – 160, 161

D

Dezvoltarea durabilă a sectorului forestier – noi obiective și priorități : Materialele Simpozionului Internațional, 17-19 noiembrie 2011, Chișinău, Republica Moldova / organizatori: Fiodor Botnari, Ion Platon, Aliona Miron [et al.]; Agenția Moldsilva [et al.]. – Chișinău : Print-Caro, 2011. – 212 p. – 152

Dezvoltarea durabilă a sectorului forestier al Republicii Moldova : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 22 noiembrie 2002, Chișinău, Republica Moldova / Agenția de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva” [et al.]. – Chișinău : CE UASM, 2003. – 240 p. – 147

Dezvoltarea durabilă a teritoriilor și factorul uman în localitățile Republicii Moldova : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 20-21 octombrie 1999, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1999. – 142

Dezvoltarea Geografiei în Republica Moldova : Materialele Conferinței științifice dedicate aniversării a 60 de ani a Facultății de Geografie, 1998, Tiraspol, Republica Moldova / Universitatea Pedagogică „T. G. Șevcenko” din Tiraspol. – Tiraspol : Editura Universității de Stat din Tiraspol, 1998 – 136

Diminuarea impactului hazardelor naturale și tehnogene asupra mediului și societății : Tezele și comunicările Conferinței Internaționale, 6-7 octombrie 2005, Chișinău, Republica Moldova / Academia de Științe a Republicii Moldova, Institutul de Ecologie și Geografie [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 149

E

Ecologie, cultură, știință : Materialele Simpozionului Științifico-Practic Internațional organizat cu ocazia Zilei Mondiale a Pământului, 21 aprilie 2000, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 145

Ecologia și protecția Mediului Înconjurător în Republica Moldova : Tezele Conferinței Științifico-Practice, 24-25 iunie 1992, Chișinău, Republica Moldova / colegiu redacțional: Arcadie Capcelea [et al.] ; Departamentul de Stat al Republicii Moldova pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale [et al.]. – Chișinău : Știința, 1992 et al.]. – Chișinău : Știința, 1992 – 236 p. – 123, 125

Environment for Europe : Fourth Ministerial Conference, 23-25 iunie 1998, Århus, Denmark / United Nations Economic Commission for Europe. – Aarhus : United Nations Economic Commission for Europe, 1998. – 78 p. – 138

Evaluarea stării factorilor de mediu : Cerințe și soluții în prezent și viitor : Materialele Simpozionului științific, 1992, Timișoara, România / Ministerul Mediului al României. – Timișoara : [S. n.], 1992. – 124

F

Filosofia și perspectiva umană : Materialele Conferinței Științifice consacrată Zilei Mondiale a Filosofiei, Ediția 21, 21 noiembrie 2024, Chișinău, Republica Moldova / coordonatori științifici: Ana Pascaru, Andrei Perciun ; Universitatea de Stat din Moldova [et al.]. – Chișinău : Artpoligraf, 2025. – 332 p. – 173

M

Management ecologic și dezvoltare durabilă : Tezele Conferinței Internaționale consacrate Zilei Protecției Mediului Înconjurător și aniversării a 5-a a Institutului Național de Ecologie, 5-6 iunie 1996, Chișinău, Republica Moldova / Consiliul Prezidențial pentru Știință și Dezvoltare Durabilă [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1996 – 207 p. – 130, 131, 132, 133

O

Obsolete Pesticides in Central and Eastern European, Caucasus and Central Asia Region: Start of clean up : 9-th International HCH and Pesticides Forum for Central and Eastern European, Caucasus and Central Asia Countries, 20-22 septembrie 2007, Chișinău, Republic of Moldova / edited by: John Vijgen,

Valentin Pleșca, Ion Barbărasă [et al.] ; Ministry of Ecology and Natural Resources, Republic of Moldova [et al.]. – Chișinău : USM, 2008. – 326 p. – 150

P

Politica industrială și comercială în Republica Moldova : Materialele Simpozionului Științific, 25-26 septembrie 1997, Chișinău, Republica Moldova / colegiul redacțional: Eugen Hrișcev, Sergiu Chircă, Dumitru Todoroi [et al.] ; Ministerul Învățământului, Tineretului și Sportului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Editura ASEM, 1997. – 378 p. – 134

Problemele conservării biodiversității din cursul Medial și Inferior al fluviului Nistru = Проблемы сохранения биоразнообразия Среднего и Нижнего Днестра : Tezele Conferinței Internaționale, 6-7 noiembrie 1998, Chișinău, Republica Moldova / Societatea Ecologică «BIOTICA» [et al.]. – Chișinău : Biotica, 1998. – 184 p. – 140

Promotion of cleaner production strategy in Moldova : Conferens materials, 9 june 2004, Chișinău, Republic of Moldova / coordinator: Marek Wasilewski ; Tacis Project Cleaner Production in the selected countries of the NIS: Moldova, Georgia and Kazakhstan. – Chișinău : Continental Grup, 2004. – 108p. – 148

Protecția Mediului Înconjurător în Republica Moldova și experiența Statelor Unite ale Americii : Materialele Conferinței absolvenților programelor academice, Programului regional al schimbului de savanți umanitariști și „Probleme actuale ale contemporaneității în cadrul Actului de susținere a libertății”, 5 iunie 1998, Chișinău, Republica Moldova / Consiliul pentru cercetări și burse internaționale (IREX) [et al.]. – Chișinău : CIVITAS, 1998. – 132 p.– 137

Provocări și tendințe actuale regionale privind starea componentelor socio-economice și naturale în contextul sporirii rezilienței sectoriale și securității ecologice : Seminar științific cu participare internațională, 11 aprilie 2025 / Academia de Studii Economice a Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : S.R.L. Impressum, 2025. – 174

R

Role of Economic Instruments in Integrating Environmental Policy with Sectoral Policies : Workshop 8-10 october 1997, Pruhonice, Czech Republic / UNEP ; Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). – Geneva : United Nations, 1997. – 135

S

Starea actuală și tendințele evoluării politicii ecologice în Republica Moldova : Materialele Conferinței Științifico-Practice cu participarea absolvenților programelor academice ai Agenției de informare a Statelor Unite ale Americii, 4 iunie 1999, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Tipografia M-Madena, 1999. – 118 p. – 141, 143

Status of obsolete stockpiles of pesticides in EECCA Countries: sharing experience of EU countries : 11-th International HCH and Pesticides Forum, 07 – 09 september 2011, Gabala, Republic of Azerbaijan / Ministry of Ecology & Natural Resources of the Republic of Azerbaijan [et al.]. – Gabala : [S. n.], 2011. – 153

Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei : Culegere de articole științifice cu participare internațională / colegiul redacțional: Iadviga Iașchevici, Leontin Popescu, Vitalie Ojovanu [et al.] ; redactor responsabil: Teodor Țârdea ; recenzenți: Tudor Greșdeanu, Anatol Eșanu ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova. – Chișinău : Print-Caro, 2013. – Vol. 3. – 211 p. – 156

Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei : Culegere de articole științifice cu participare internațională = The survival strategy in terms of bioethics, philosophy and medicine : Collection of scientific articles with international participation = Стратегия выживания в контексте биоэтики, философии и медицины : Сборник научных статей с международным участием, Chișinău, Republica Moldova / Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : Print-Caro ; CEP "Medicina", 2015. – 225 p. – 159

Sustainable use, protection of animal world and forest management in the context of climate change : The materials of 9-th International Conference of Zoologists, 12-13 october 2016, Chișinău, Republic of Moldova / redactor board: Ion Toderaș, Laurenția Ungureanu, Arcadie Capcelea [et al.] ; reviewers: Dumitru Murariu, Gheorghe Brezeanu, Ionel Andriescu ; Academy of Science of Moldova, Institut of Zoology. – Chișinău : Tipogr. „Elan Poligraf ”, 2016. – 290 p. – 164, 166

Symposium on Ecological Chemistry : The materials of the Symposium on Ecological Chemistry, 1-4 october 1995, Chișinău, Republic of Moldova / Academy of Sciences of Republic of Moldova [et al.]. – Chișinău : Bulat Art Glob, 1995. – 228 p. – 129

Ș

Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 1-a, 25-26 septembrie 2015, Bălți, Republica Moldova / coordonator: Valeriu Capcelea ; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea [et al.] ; Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]. – Bălți : Tipografia „Indigou Color”, 2015. – 268 p. – 158

Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 2-a, 29-30 septembrie 2016, Bălți, Republica Moldova / coordonator: Valeriu Capcelea ; redactor: Valeriu Capcelea (et al.) ; Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]. – Bălți : Foxtrot SRL, 2016. – 315 p. – 165

Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 4-a, 26-27 iunie 2020, Bălți, Republica Moldova / coordonator: Valeriu Capcelea ; redactor Valeriu Capcelea (et al.) ; Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]. – Bălți : Tipogr. „Indigou Color”, 2020. – 496 p. – 168

Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 5-a, 29-30 iunie 2021, Bălți, Republica Moldova / coordonator: Valeriu Capcelea ; redactor: Valeriu Capcelea (et al.) ; Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]. – Bălți : ÎS FEP „Tipografia Centrală”, 2021. – 496 p. – 169

Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 6-a, 20-21 mai 2022, Bălți, Republica Moldova / coordonator: Valeriu Capcelea ; redactor: Valeriu Capcelea (et al.) ; Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]. – Bălți : Indigou Color, 2022. – 542 p. – 170

Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective : Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Ediția a 8-a, 23-24 mai 2024, Bălți, Republica Moldova / coordonator: Valeriu Capcelea ; colegiu de redacție: Valeriu Capcelea (et al.) ; Filiala (Secția) Nord a Academiei de Științe a Moldovei [et al.]. – Bălți : Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”, 2023. – 662 p. – 171,172

Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific : Materialele Conferinței Științifice Interuniversitare, 1 aprilie 2011, Chișinău, Republica Moldova / redactor: Mihai Braga ; Universitatea Tehnică a Moldovei, Catedra Științe Socioumane. – Chișinău : UTM, 2011. – 151

Științele Socio-Umanistice și progresul tehnico-științific : Materialele Conferinței Științifice Interuniversitare, 6 aprilie 2012, Chișinău, Republica Moldova / colegiul redacțional: Mihai Braga, V. Vasilos, E. Lizov ; Universitatea Tehnică a Moldovei, Catedra Științe Socioumane. – Chișinău : UTM, 2012. – 178 p. – 154

Științele Socio-Umanistice și progresul tehnico-științific : Materialele Conferinței Științifice Interuniversitare, 6 aprilie 2012, Chișinău, Republica Moldova / colegiul redacțional: Mihai Braga, V. Vasilos, E. Lizov ; Universitatea Tehnică a Moldovei, Catedra Științe Socioumane. – Chișinău : UTM, 2013. – 257 p. – 157

*****

А

Академику Л. С. Бергу – 150 лет: Сборник научных статей = Academician Leo Berg – 150 : Collection of Scientific Articles s / Международная ассоциация хранителей реки «Есо-Тирас», Образовательный фонд имени Л. С. Берга, Бендерский историко-краеведческий музей = “Есо-Тирас” International Association of River Keepers, Leo Berg Educational Foundation, The City of Bender Museum ; ответственный редактор: И. Д. Тромбицкий. – Кишинэу ; Бендер : Есо-Тирас, 2026 (Foxtrot). – 300 p. – 175

З

Задачи молодых учёных и специалистов Молдавии по реализации решений майского 1982 г. Пленума ЦК КПСС : Тезисы докладов Республиканской Научно-Практической Конференции, 11 июня 1983 года, Кишинёв, Республика Молдова / редактор: Г. Ентелис [et al.] ; Академия Наук Молдавской ССР [et al.]. – Кишинёв : [S. n.], 1983. – 134 p. – 116

К

Климато-устойчивые услуги водоснабжения и санитарии в Центральной Азии : Центрально-азиатская региональная конференция по вопросам водоснабжения и санитарии, 13-14 ноября 2019, Ташкент, Узбекистан. – Ташкент : [S. n.], 2019 – 167

М

Молодежь и научно-технический прогресс : Тезисы докладов Конференции молодых учёных АН МССР, посвященной 60-летию образования СССР, 3-4 ноября 1982, Кишинёв, Республика Молдова / редактор: К. Сибирский [et al.] ; Академия Наук Молдавской ССР. – Кишинев : Ştiinţa, 1982. – 272 p. – 115

Молодёжь, Наука, Производство : Тезисы докладов Конференции Молодых Учёных Академия Наук Молдавской ССР, посвященной 60-летию образования Молдавской ССР и создания Коммунистической партии Молдавии, 18-19 декабря 1984 года, Кишинёв, Республика Молдова / редактор: К. Сибирский [et al.] ; Академия Наук Молдавской ССР. – Кишинёв : Штиинца, 1984. – 284 p. – 272 p. – 118

Н

Наука, образование, культура : Международная Научно-Практическая Конференция, посвященная 23-ой годовщине образования Комратского Государственного Университета, 11 февраля 2015, Комрат, Республика Молдова : [în 2 vol.] / составители: Л. Федотова, Т. Великова ; Комратский Государственный Университет. – Комрат : Комратский Государственный Университет (Tip. „A&V Poligraf”), 2015. – 524 p. – 162, 163

О

Оползни Молдавии и охрана Окружающей Среды : Тезисы докладов,

27-28 июня 1983, Кишинёв, Республика Молдова / редактор: А. Леваднюк [et al.] ; Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.]. – Кишинев : [S. p.], 1983. – 160 p. – 117

Т

Тезисы докладов Конференции Молодых Учёных Академия Наук Молдавской ССР, 1986 год, Кишинёв, Республика Молдова / Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.]. – Chişinău : Ştiinţa, 1986 – 121

Третий съезд Географического Общества Молдавии : Тезисы докладов, 23-24 апреля 1985, Кишинёв, Республика Молдова / редактор: А. Леваднюк ; Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.]. – Кишинёв : Штиинца, 1985 – 148 p. – 119, 120,

Ч

Четвертый Съезд Географического Общества Молдавии : Тезисы докладов, апрель 1990, Кишинёв, Республика Молдова / редактор: А. Леваднюк ; Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии [et al.]. – Кишинёв : Штиинца, 1990. --123 p. – 122

Э

Экология : синтез естественно-научного, технического и гуманитарного знания : Материалы 3-го Всероссийского Научно-Практического форума, 10-12 октября 2012 года, Саратов, Россия / Аркадие Капчеля [et al.] ; редколлегия: А. Иванов, И. Яшков, Е. Высторобец [et al.] ; Саратовский Государственный Технический Университет им. Ю. А. Гагарина. – Саратов : Издательство ЕврАзНИИПП, 2012. – 557 p. – 155

INDICE ALE CULEGERILOR

A

A Review of Environmental Assessment Systems Russian and International Experience, Europe and Central Asia. Environmentally and Socially Sustainable Development : [Report] / World Bank. – Washington : The World Bank, 2003. – 72 p. – 100

Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova : Seria Științe chimico-biologice. – Chișinău, 2000. – 202 p. – 95

B

Biodiversitatea vegetală a Republicii Moldova : Culegere de articole științifice / responsabil de ediție: Andrei Negru. – Chișinău : Centrul Editorial al USM, 2001. – 321 p. – 96

E

Economia Republicii Moldova în perioada de tranziție : Evaluare și tendințe / Ministerul Economiei a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 1998. – 91

Environmental Impact Assessment (EIA) Systems in Europe and Central Asia Countries : Study / World Bank. – Washington : The World Bank, 2002. – 64 p. – 98

Expert meeting on Forest Law Enforcement and Governance Progress and lessons Learned, 13-15 octomber 2008, Bucharest, Romania / Ministry of Agriculture and Rural development of Romania [et al.]. – Bucharest : [S. n.], 2008. – 10 p. – 99

F

Friendly Environment Development of Countries with Transition Economy / editor: N. Glazovsky, G. Golubev ; UNEP Project „Global Environmental Outlook” [et al.]. – Moscow : GEOS, 2001. – 144 p. – 97

M

Moldova : Policy Notes for the Government / World Bank. – Washington : World Bank. – 2009. – 97 p. – 103

Moldova Policy Notes 2021 : Sectoral recommendations / The World Bank group [et al.]. – Chișinău : The World Bank Moldova Office, 2021. – 119 p. – 105

N

National Human Development Report for the Republic of Moldova / UNDP Moldova Team for 1996 National Human Development Report. – Chișinău : [S. n.], 1996. – 64 p. – 89

National Strategy for Sustainable Development : Republic of Moldova : Capacity 21 : High Economic Council under the President of the Republic of Moldova / V. Afanasiev, V. Băbălău, F. Bajura ; coordinator: I. Popovici. – Chișinău : United Nations Development Programme, 2000. – 112 p. – 93, 94

P

Panorama postcomunismului în Republica Moldova : [în 2 volume] /

coordonator: Liliana Corobca ; Institutul Cultural Român. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2024. – Vol. 2. – 608 p. – 106

R

Republic of Moldova : Post Disaster Needs Assessment Floods 2010 : Report / coordinator: Dumitru Alaiba [et al.] ; international team: Ulrika Haapaniemi, Arcadie Capcelea [et al.] ; United Nations [et al.]. – Washington : World Bank, 2010. – 54 p. – 104

Republica Moldova : Programul Național Strategic de Acțiuni în domeniul Protecției Mediului / Departamentul pentru Protecția Mediului Înconjurător [et al.]. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 1995. – 148 p. – 84, 87

S

Starea actuală și tehnologiile evoluării politicii ecologice în Republica Moldova / Ministerul Mediului al Republicii Moldova [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1999. – 118 p. – 92

Studii geografice în Republica Moldova : Culegere / redactori: Tatiana Constantinov, Gavriil Gâlcă ; Academia de Științe a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 1997. – 106 p. – 90

T

The Republic of Moldova : The State Department for Environmental Protection / The National Institute of Ecology [et al.]. – Chișinău : National Institute of Ecology, 1995. – 151 p. – 85, 86

*****

Г

Географические аспекты исследования АПК Молдавии / редактор: В. Прока ; Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии. – Кишинев : Штиинца, 1986. – 78

Географические методы исследования природы и хозяйства Молдавии / редак-ционная коллегия: В. Прока, Т. Константинова, В. Сластихин [et al.] ; Академия Наук Молдавской ССР, Отдел Географии. – Кишинев : Штиинца, 1981. – 116 p. – 75, 76

К

Как сохранить здоровье в экологически неблагоприятных условиях / составитель: В. Ботя ; редактор: Т. Зава ; Федерация независимых профсоюзов Молдовы [et al.]. – Кишинев : [S. n.], 1995. – 88

О

Обзор систем экологической оценки : Российский и международный опыт / Все-мирный Банк. – Вашингтон : Всемирный Банк, 2003. – 81 p. – 101, 102

Оползнеопасные территории Молдавии и их рациональное использование / редактор: А. Леваднюк ; Академия Наук Молдавской

СССР, Отдел Географии. – Кишинёв : Штиинца, 1990. – 124 р. – 80, 81, 82, 83

П

Природно-территориальная организация хозяйства / Академия Наук Молдав-ской ССР, Отдел Географии. – Кишинев : Академия Наук МССР, 1982. – 77

Э

Экзогенные процессы и окружающая среда: Количественный анализ взаимодействия : Тезисы докладов XIX-го Пленума Географической комиссии Академия Наук ССР, 6-10 сентября 1988 года, Казань, Россия / редактор: Г. Бутаков ; Академия Наук СССР, Геоморфологическая комиссия ; Казанский Государственный Университет [et al.]. – Казань : Издательство Казанского Университета, 1988. – 157 р. – 79